

Pr PROSESSIOIKEUS

Pr 100 OIKEUDENKÄYMIS-
KAARI

Oikeudenkäymiskaari

Pr 101 Oikeudenkäymiskaari

~~L 23.4.1980/285 - HE:55/1979; L 8.4.1983/363 - HE:224/1982; L 3.2.1984/115 - HE:29/1983; L 30.4.1986/309 - HE:90/1985; L 13.6.1986/72 - HE:234/1985; L 31.12.1986/1049 - HE:134/1984; L 13.3.1987/308 - HE:108/1985; L 27.3.1987/354 - HE:28/1986; L 16.4.1987/412 - HE:62/1986; L 30.4.1987/452 - HE:14/1987; L 10.6.1988/505 - HE:39/1988; L 29.12.1988/255 - HE:186/1988; L 19.4.1991/708 - HE:40/1990; L 22.7.1991/1052 - HE:15/1990; L 22.7.1991/1056 - HE:16/1990; L 22.7.1991/1064 - HE:154/1990; L 22.7.1991/1065 - HE:179/1990; L 8.1.1993/30 - HE:56/1992, ETA-sop. liite VII - L 28.6.1993/595 - HE:79/1993; L 26.7.1993/702 - HE:241/1992; L 26.11.1993/1013 - HE:191/1993; L 5.1.1994/8 - HE:61/1993; L 21.1.1994/58 - HE:139/1993; L 3.3.1995/285 - HE:292/1994; L 21.4.1995/585 - HE:94/1993; L 21.7.1995/746 - HE:94/1993.~~

1 luku. Yleisistä tuomioistuimista (23.5.1969/323)

1 §. (27.3.1987/354) Yleisiä tuomioistuinta ovat alioikeutena käräjäoikeus, ylioikeutena hovioikeus ja ylimpänä oikeusasteena korkein oikeus.

Ks. HovioikeusL, Pr 403; HovioikeusA, Pr 404; L Korkeimmasta oikeudesta, Pr 401; A Korkeimmasta oikeudesta, Pr 402.

2 §. (27.3.1987/354) Käräjäoikeudessa on lainop-
pineina jäseninä laamanni ja käräjätuomari sekä mui-
na jäseninä lautamiehiä. Käräjäoikeuden puheenjoh-
tajana toimii lainoppinut jäsen.

Ks. kuitenkin Sotilasoikeudenkäyntil 3 §, Pr 215; L oikeuden-
käynnistä huoneenvuokra-asioissa 4 §, Si 419.

3 §. (21.1.1994/58) Hovioikeudessa on president-
ti sekä muina jäseninä hovioikeudenlaamanneja ja ho-
vioikeudenneuvoksia.

Ks. kuitenkin L oikeudenkäynnistä huoneenvuokra-asioissa 29
§, Si 419; Sotilasoikeudenkäyntil 3 §, Pr 215.

4 §. (27.3.1987/354) Korkeimmassa oikeudessa
on presidentti ja muina jäseninä oikeusneuvoksia.

Ks. kuitenkin Sotilasoikeudenkäyntil 3 §, Pr 215.

5 § on kumottu L:lla 27.4.1987/354.

6 §. Isä ja poika, appi ja vävy, kaksi veljestä tahi
langosta älkööt istuko samassa Oikeudessa, jos siinä ei
ole useampaa kuin seitsemän. Älköönkä niitä, jotka
keskenänsä ovat nyt sanotussa sukulaisuudessa tai
lankoudessa, koskaan istuko useampaa kuin kaksi sa-
massa Oikeudessa.

Tämä lainsäädännös ei voi ulottua muuhun sukulaisuuteen tahi lan-
kouteen, kuin mikä siinä nimenomaan on sanottu, joten siis appi-
puolta ja vävypuolta, jotka ovat kaukaisemmassa lankoudessa, ei voi
sen alaisina pitää. Kirje 21.11.1744. - Ei myöskään isäpuolta ja poi-

kapuolta. Kirje 1.2.1771.

Niiden kesken, joiden vaimot ovat sisarukset, ei ole lankoutta eli
sellaista yhteyttä, joka voi estää heitä käsittelemästä niitä asioita, jot-
ka eivät heitä itseänsä koske. Kirje 16.5.1759. Vrt. Kirje 4.2.1766.

Eräässä asiassa on Knk. Maj. julistanut, että OK I: 6:ssa oleva lain-
säädännös ei estänyt henkilöä tulemasta jäseneksi Raastuvanoikeuteen,
jossa hänen velipuolensa ja vaimonsa eno ennestään olivat jäseninä.
Kirje 21.7.1756.

Kaksi saman Oikeuden jäsentä, joista toinen on toisen veljen lan-
ko, voivat samalla kertaa olla tuomareina, vaikka jäsenten lukumäärä
olisi seitsemää vähempi, koska heidän keskensä ei ole sukulaisuudes-
ta tahi lankoudesta johtuvaa yhteyttä, mutta jos toinen veli samalla
on jonkun toisen jäsenen lanko ja heitä siis on yhteensä kolme lan-
gosta, niin tulee yhden heistä kerrallaan olla poissa tuomitsemasta.
Kirje 16.2.1737.

Ks. L eräiden tuomarin ja valtuutetun esteellisyyttä koskevain
säädännösten soveltamisesta naiseen, Pr 411.

6a §. (31.12.1986/1049) Tuomioistuimen jäsenen
on valintansa mukaan joko vannottava tuomarinvala
tai annettava tuomarinvakuutus. Tuomioistuimen jä-
sen, joka ei kuulu mihinkään uskontokuntaan, antaa
kuitenkin vakuutuksen.

Vala vannotaan niin kuin 7 §:ssä säädetään. Vakuu-
tus annetaan noudattaen soveltuvin osin valan kaavaa.

7 §. Tuomari vannokoon tämän valan: Minä N. N.
lupaan ja vannon Jumalan ja hänen pyhän evanke-
liuminsa kautta, että minä parhaan ymmärryksen ja
omantuntoni mukaan kaikissa tuomioissa tahdon teh-
dä ja teen oikeutta niin köyhälle kuin rikkaallekin ja
tuomitsen Jumalan ja [Ruotsin] lain ja laillisten sään-
töjen mukaan: etten koskaan minkään varjolla lakia
vääristele enkä vääryyttä edistä sukulaisuuden, lan-
kouden, ystävyuden, kateuden ja vihan tahi pelon täh-
den taikka lahjan ja antimien tahi muun syyn takia,
enkä syytöntä syylliseksi taikka syyllistä syyttömäksi
tee. Minä en myöskään ennen tuomion julistamista
enkä sen jälestä ilmaise oikeutta käyville enkä muille
niitä neuvotteluita, joita Oikeus suljettujen ovien ta-
kana pitää. Kaiken tämän tahdon täyttää ja täytän us-
kollisesti, rehellisenä ja totisena tuomarina, ilman ka-
valuutta ja juonia, niin totta kuin Jumala minua aut-
takoon ruumiin ja hengen puolesta. Älköön kukaan
tuomarinvirkaan ruvetko, ennenkuin on näin vannou-
nut.

Ks. A virkavalasta ja virkavakuutuksesta sekä tuomarinvalasta ja
tuomarinvakuutuksesta, Ty 501. Velvollisuudesta vannoa tuomarin-
vala, ks. myös mm. Jakol 298 §, Ym 102; L vakuutus-oikeudesta 10
§, El 301; L työtuomioistuimesta 7 §, Ty 210; Sotilasoikeudenkäyn-
til 12 §, Pr 215; L vaarallisten rikoksenuusijain eristämisestä 5 §,
Ri 212.

Ks. L valaa koskevien säädännösten soveltamisesta 31.12.1986/
1051.

8 §. (22.7.1991/1052) Laamannin ja käräjätuoma-
rin on vannottava 7 §:ssä mainittu vala hovioikeudes-
sa ja lautamiehen käräjäoikeudessa.

9 §. Jos tuomari luvatta panee jonkun sijaansa tuomitsemaan, menettäköön virkansa.

10 § on kumottu L:lla 23.4.1976/350.

11 §. Tuomarin pitää tarkoin tutkia lain oikeata tulkintaa ja perustusta sekä tuomita sen mukaan, mutta ei vastoin sitä, oman mielensä mukaan. Maan tapa, jos se ei ole kohtuuton, olkoon hänellä myös ohjeena tuomitessansa, kun säädettyä lakia ei ole.

12 §. Jos tuomari ilmeisestä huolimattomuudesta tai ymmärtämättömyydestä tekee väärän tuomion, [menettäköön virkansa kokonaan tai määrääjäksi, tai maksakoon rahasakon, kolmijakoon, aina asiahaaraan mukaan,] ja korvatkoon kaiken vahingon. Jos hän sen tahallansa tekee, vihasta ja ilkeydestä taikka ystävyyden, lahjain ja voiton tähden, [menettäköön virkansa, saamatta sitä koskaan takaisin,] korvatkoon myös vahingon, ja lahjat menkööt [vaivaisille]. Jos joku sellaisen väärän tuomion tähden menettää henkensä [tai kunniansa], menettäköön tuomarikin pahuutensa ja ilkeytensä takia [henkensä tai kunniansa].

Ks. RL 40:7, 8, 10 ja 11, Ri 101.

Tuomarin erottamattomuudesta ja tuomarin virkamiesoikeudellisesta asemasta ks. HM 91 §, Va 101; sekä valtion virkamieslain (750/94) 12 luku.

Oikeudesta syyttää tuomaria virkavirheestä ks. HM 93 § 2 mom., Va 101 ja viite tämän pykälän kohdalla.

Jos syyte lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa nostetaan valtioneuvoston, korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden jäsentä taikka oikeuskansleria vastaan, käsittelee asian erityinen tuomioistuimien, jota nimitetään valtakunnanoikeudeksi ja josta on voimassa erityiset perustuslainsäädännökset. Jos eduskunta on päättänyt syytteen nostettavaksi, ajaa sitä eduskunnan oikeusasiamies. HM 59 §, Va 101. Ks. L valtakunnanoikeudesta, Va 104.

Ks. A tietojen antamisesta viran tai toimen haltijan syyttämistä koskevista jutuista, Pr 412.

2 luku. Päätösvaltaisuudesta (22.7.1991/1052)

1 §. (22.7.1991/1052) Käräjäoikeus on päätösvaltainen rikosasiassa, kun tuomioistuimessa on puheenjohtaja ja kolme lautamiestä.

Käräjäoikeus on päätösvaltainen 1 momentissa tarkoitettussa kokoonpanossa myös:

- 1) yhteiselämän lopettamista, avioeroa ja puolison elatusta koskevassa asiassa;
- 2) lapsen huoltoa, tapaamisoikeutta ja elatusta koskevassa asiassa;
- 3) isyyden vahvistamista ja kumoamista koskevassa asiassa;
- 4) lapseksiottamista koskevassa asiassa;
- 5) holhouslaissa tarkoitettussa asiassa; sekä
- 6) huoneenvuokrasuhteesta johtuvassa riita-asiasa.

2 §. (22.7.1991/1052) Käräjäoikeudessa voi 1 §:ssä tarkoitettussa asiassa olla lisäksi toinen lainoppinut jäsen, jos sitä asian laajuuden tai muun erityisen syyn vuoksi on pidettävä perusteltuna. Samoin edellytyskin käräjäoikeudessa voi olla neljäs lautamies.

Jos lautamiehelle on tullut este 1 §:n 2 momentissa tarkoitettun asian pääkäsittelyn aloittamisen jälkeen, käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun lautamiehiä on vähintään kaksi.

3 §. (22.7.1991/1052) Muussa kuin 1 §:ssä tarkoitettussa asiassa käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on kolme lainoppinut jäsentä.

Ks. KäräjäoikeusL 5 §, Pr 405.

4 §. (22.7.1991/1052) Riita-asian käsittelyä saadaan jatkaa siinä 1 tai 3 §:ssä tarkoitettussa kokoonpanossa, jossa asian käsittely on aloitettu, vaikka asia kä-

sittelyn aikana muuttuu sellaiseksi, että se sanottujen lainkohtien nojalla tulisi käsitellä toisenlaisessa kokoonpanossa. Samoin voidaan menetellä, jos samassa oikeudenkäynnissä 18 luvun säännösten nojalla yhdistetään käsiteltäväksi myöhemmin vireille tullut mainitun 1 ja 3 §:n nojalla toisenlaisessa kokoonpanossa käsiteltävä kanne.

5 §. (22.7.1991/1052) Käräjäoikeudessa on vain puheenjohtaja:

1) riita-asian valmistelussa ja valmistelun yhteydessä pidettävässä pääkäsittelyssä;

2) otettaessa vastaan todistelua pääkäsittelyn ulkopuolella; sekä

3) käsiteltäessä erikseen 7 luvun mukaista turvaamistointia koskevaa asiaa. (28.6.1993/595)

Käräjäoikeus voi ottaa vastaan todistelua pääkäsittelyn ulkopuolella myös täysilukuisessa kokoonpanossa.

6 §. (22.7.1991/1052) Rikosasiassa käräjäoikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja, jos syytteessä tarkoitettu rikoksesta ei syytetyssä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai vankeutta enintään yksi vuosi kuusi kuukautta. Tällöin rangaistukseksi ei voida tuomita ankarampaa rangaistusta kuin sakko.

7 §. (22.7.1991/1052) Jos käräjäoikeus käsittelee asiaa 6 §:ssä tarkoitettussa kokoonpanossa katsoo, että asia on käsiteltävä käräjäoikeuden 1 §:n 1 momentissa tarkoitettussa kokoonpanossa, asia on siirrettävä sanotussa kokoonpanossa käsiteltäväksi.

8 §. (22.7.1991/1052) Hovioikeus on päätösvaltainen kolmijäsenisenä.

Jos valitus on peruutettu kokonaan, yksi jäsen voi tehdä siitä johtuvan ratkaisun. Yksi jäsen voi lisäksi, neuvoteltuaan tarvittaessa muiden jäsenten kanssa, päättää, että asiassa toimitetaan suullinen käsittely, ja tehdä suullisen käsittelyn toimittamiseen liittyvät ratkaisut sekä päättää myös muista asian valmisteluun liittyvistä toimenpiteistä. (28.6.1993/595)

Ks. L oikeudenkäynnistä huoneenvuokra-asioissa 29 §, Si 419; SotilasoikeudenkäyntiL 3 §, Pr 215.

9 §. (22.7.1991/1052) Korkeimman oikeuden päätösvaltaisuudesta on säädetty erikseen.

Ks. L Korkeimmasta oikeudesta 7 a §, Pr 401; SotilasoikeudenkäyntiL 3 §, Pr 215.

10 §. (28.6.1993/595) Yleisten tuomioistuinten päätösvaltaisuudesta eräissä asioissa on säädetty erikseen.

Ks. RTpL 6:7, Ri 215; RikesakkoL 14 §, Pr 213; L hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa 4 §, Pr 209; Pakkokeinol 1:9, Ri 302; L maksuttomasta oikeudenkäynnistä 4 §, Pr 301; SotilasoikeudenkäyntiL 3 §, Pr 215; L yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä 10 §, Ri 202.

3 luku. Käräjäoikeudesta (27.3.1987/354)

1 §. (27.3.1987/354) Käräjäoikeuden tuomiopiirinä on yksi tai useampi kunta.

Ks. Omp käräjäoikeuksien kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainnista, Pr 407.

2 §. (27.3.1987/354) Käräjäoikeus käsittelee asioita istunnossa ja kansliassa.

Käräjäoikeuden on pidettävä istuntoja säännöllisesti ja niin usein kuin käsiteltävät asiat vaativat.

4 luku. Luku on kumottu L:lla 21.1.1994/58.

Ks. HovioikeusL, Pr 403.

5 luku. Riita-asian vireillepano ja valmistelu
(22.7.1991/1052)

Haastehakemus

1 §. (22.7.1991/1052) Riita-asia pannaan vireille käräjäoikeuden kansliaan toimitettavalla kirjallisella haastehakemuksella.

Kun haastehakemus saapuu kansliaan, asia tulee vireille ja sen valmistelu alkaa.

2 §. (22.7.1991/1052) Haastehakemuksessa on ilmoitettava:

- 1) kantajan yksilöity vaatimus;
- 2) yksityiskohtaisesti ne seikat, joihin vaatimus perustuu;
- 3) mahdollisuuksien mukaan ne todisteet, jotka kantaja aikoo esittää, sekä mitä hän kullakin todisteella aikoo näyttää toteen;
- 4) oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskeva vaatimus, jos kantaja pitää sitä aiheellisena; sekä
- 5) millä perusteella tuomioistuin on toimivaltainen, jos toimivalta ei muutoin ilmene haastehakemuksesta tai siihen liitetyistä asiakirjoista.

Haastehakemuksessa on lisäksi ilmoitettava tuomioistuimen nimi, asianosaisten nimet, ammatit ja kotipaikat, asianosaisten taikka heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä ja todistajan tai muun kuuluttavan puhelinnumero sekä se postiosoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Jos kantaja ei tiedä vastaajan osoitetta, hänen on ilmoitettava, mitä hän on tehnyt osoitteen selvittämiseksi. (28.6.1993/595)

Haastehakemus on asianosaisen tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

3 §. (28.6.1993/595) Jos asia koskee

- 1) tietyn määräistä saamista,
- 2) hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista taikka
- 3) häätöä

ja kantaja ilmoittaa, ettei asia hänen käsityksensä mukaan ole riitainen, haastehakemuksessa on vaatimuksen perusteena tarpeen mainita ainoastaan ne seikat, joihin vaatimus välittömästi perustuu. Tällöin ei tarvitse ilmoittaa myöskään 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa mainittuja todisteita. Haastehakemuksessa on kuitenkin täsmällisesti yksilöitävä se sopimus, sitoumus tai muu kirjallinen todiste, johon kantaja vetoaa.

4 §. (28.6.1993/595) Edellä 2 §:ssä tarkoitettuun haastehakemukseen on lisäksi liitettävä se sopimus, sitoumus tai muu kirjallinen todiste, johon kantaja vetoaa.

Haastehakemuksen täydentäminen

5 §. Jos haastehakemus on puutteellinen, kantajaa on kehoitettava määräjassa korjaamaan puute, jos korjaaminen on valmistelun jatkamiseksi tarpeellinen. Kantajalle on samalla ilmoitettava, millä tavoin haastehakemus on puutteellinen ja että kanne voidaan jättää tutkimatta tai hylätä, jos kantaja ei noudata kehotusta. (28.6.1993/595)

Tuomioistuin voi erityisestä syystä pitentää 1 momentissa tarkoitettua määräaika.

Kanteen tutkimatta jättäminen ja asian ratkaiseminen vastausta pyytämättä

6 §. (22.7.1991/1052) Tuomioistuimen on heti jätettävä kanne tutkimatta, jollei kantaja noudata hänelle annettua 5 §:ssä tarkoitettua kehotusta ja jos haastehakemus on niin puutteellinen, ettei se kelpaa oikeudenkäynnin perustaksi, taikka jos tuomioistuin ei muusta syystä voi ottaa asiaa tutkittavaksi.

Tuomioistuimen on haastetta antamatta heti hylättävä kanne tuomiolla, jos kantajan vaatimus on selvästi perusteeton.

Väliaikais määräyksen antaminen

7 §. (22.7.1991/1052) Tuomioistuin voi käsitellessään hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista koskevaa asiaa kantajan pyynnöstä, varaamatta vastapuolelle tilaisuutta tulla kuulluksi, väliaikaisesti määrätä, että hallinta tai rikkoutunut olosuhde tulee heti palauttaa tai että tulee tehdä jokin muu tilanteen korjaava toimenpide, kunnes toisin määrätään.

Haaste

8 §. (22.7.1991/1052) Jollei kannetta ole 6 §:n mukaisesti jätetty tutkimatta tai hylätty, tuomioistuimen on viipymättä annettava haaste.

9 §. (22.7.1991/1052) Vastaajaa kehoitetaan haasteessa vastaamaan kanteeseen kirjallisesti. Jos voidaan olettaa, että vastauksen antaminen suullisesti nopeuttaa asian käsittelyä tai että vastaaja ei vastaa kirjallisesti, häntä voidaan kehoittaa vastaamaan suullisen valmistelun istunnossa.

Tuomioistuin voi vastaajan pyynnöstä erityisestä syystä sallia, että vastaus, joka on kehoitettu toimittamaan kirjallisena, saadaan antaa suullisesti tuomioistuimen kansliassa tai istuntopaikalla.

10 §. (22.7.1991/1052) Haasteessa vastaajaa kehoitetaan vastauksessaan:

1) ilmoittamaan, myöntääkö vai kiistääkö hän kanteen;

2) kiistäessään kanteen esittämään sellaiset kiistämisen perusteet, joilla voi olla merkitystä asian ratkaisemisen kannalta;

3) ilmoittamaan mahdollisuuksien mukaan ne todisteet, jotka hän aikoo esittää, ja mitä hän kullakin todisteella aikoo näyttää toteen sekä todistajan ja muun kuuluttavan postiosoite ja puhelinnumero;

4) esittämään vaatimuksensa oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta, jos hän pitää sitä aiheellisena;

5) liittämään vastaukseen asiakirja, johon kanteen kiistäminen perustuu, alkuperäisenä tai jäljennöksenä, ja ne kirjalliset todisteet, joihin vastauksessa vedotaan; sekä

6) tekemään väitteensä siitä, ettei tuomioistuin voi ottaa asiaa tutkittavaksi.

Haasteessa vastaajaa on kehoitettava ilmoittamaan myös se postiosoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Haasteessa on ilmoitettava, että asiakirja voidaan antaa asianosaiselle tiedoksi lähettämällä se postitse hänen vastauksessaan ilmoittamaansa osoitteeseen. (28.6.1993/595)

Haasteessa on lisäksi ilmoitettava, että kirjallisena annettava vastaus on asianosaisen tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava ja että

laatijan on ilmoitettava ammattinsa ja kotipaikkansa. (28.6.1993/595)

11 §. (22.7.1991/1052) Haasteessa on ilmoitettava, että kirjallinen vastaus on toimitettava tuomioistuimen kansliaan tuomioistuimen määräämässä ajassa haasteen tiedoksiannosta. Ennen määräajan umpeen kulumista tehdystä pyynnöstä asetettua määräaikaa voidaan erityisestä syystä pitentää.

Jos vastaajaa kehoitetaan vastaamaan suullisesti, tuomioistuimen on kutsuttava kantaja sekä haastamisen yhteydessä vastaaja suullisen valmistelun istuntoon. Samalla on ilmoitettava, minä päivänä ja kellonaikana sekä missä istunto pidetään.

Haasteessa tai kutsussa on mainittava, mikä seuraamus on siitä, että vastaaja ei anna kirjallista vastausta tai asianosainen ei saavu istuntoon.

12 §. (22.7.1991/1052) Haaste, haastehakemus ja siihen liitetyt asiakirjat on annettava vastaajalle tiedoksi siten kuin 11 luvussa säädetään.

Edellä 3 §:ssä tarkoitettuun haastehakemukseen liitetyt asiakirjat ei kuitenkaan tarvitse antaa vastaajalle tiedoksi. Haasteessa on tällöin ilmoitettava, että asiakirjat ovat vastaajan nähtävissä tuomioistuimen kansliassa ja että ne vastaajan pyynnöstä lähetetään hänelle postitse. (28.6.1993/595)

Asian ratkaiseminen valmistelua jatkamatta

13 §. (22.7.1991/1052) Jos vastaaja, jota on kehoitettu vastaamaan kirjallisesti asiassa, jossa sovinto on sallittu,

1) ei ole antanut pyydettyä vastausta määräajassa tai

2) ei ole esittänyt vastauksessaan perustetta kiistämislle tai vetoaa ainoastaan sellaiseen perusteseen, jolla selvästi ei ole vaikutusta asian ratkaisemiseen,

asia ratkaistaan valmistelua jatkamatta.

Kanne hyväksytään tällöin yksipuolisella tuomiolla. Siltä osin kuin kantaja on luopunut kanteesta tai se on selvästi perusteeton, kanne hylätään tuomiolla.

Yksipuolinen tuomio saadaan tämän pykälän nojalla antaa, vaikka kantaja ei ole vaatinut sitä.

Ks. OK 12:10-17.

Juoksevaa sitoumusta koskeva säännös

14 §. (22.7.1991/1052) Jos kantajan vaatimus perustuu juoksevaan velkakirjaan, vekseliin tai shekkiin, vastaajaa on haasteessa kehoitettava vastaamaan kirjallisesti, jollei kantaja ole pyytänyt, että vastaajaa kehoitettaisiin vastaamaan suullisesti istunnossa.

Jos 1 momentissa tarkoitettussa asiassa vastaaja

1) ei ole antanut pyydettyä vastausta,

2) ei ole esittänyt todennäköisiä syitä kiistämisenä tueksi, tai

3) ei ole esittänyt lainvoimaista tuomiota, juoksevaa velkakirjaa, vekseliä tai shekkiä, jota voidaan käyttää kuittaukseen,

asia ratkaistaan valmistelua jatkamatta. Kanne hyväksytään tällöin yksipuolisella tuomiolla. Siltä osin kuin kantaja on luopunut kanteesta tai se on selvästi perusteeton, kanne hylätään tuomiolla.

Juokseva velkakirja, vekseli tai shekki, johon vaatimus perustuu, on liitettävä haastehakemukseen tai vastaukseen alkuperäisenä.

Yksipuolinen tuomio saadaan tämän pykälän nojalla antaa, vaikka kantaja ei ole vaatinut sitä.

Ks. OK 12:10-17.

Valmistelun jatkaminen

15 §. (22.7.1991/1052) Jollei asiaa ole 13 tai 14 §:n nojalla ratkaistu, valmistelua on jatkettava suullisesti istunnossa, johon tuomioistuin kutsuu asianosaiset. Istunto voidaan pitää tuomioistuimen kansliapaikkakunnalla silloinkin, kun se sijaitsee tuomiopiirin ulkopuolella.

Tuomioistuin voi kehottaa asianosaista toimittamaan ennen suullisen valmistelun istuntoa tai istuntojen välisenä aikana tuomioistuimeen kirjallisen lausuman, jos tuomioistuin katsoo sen aiheelliseksi. Tällöin tuomioistuimen on määrättävä, mistä kysymyksestä asianosaisen on lausuttava.

16 §. (22.7.1991/1052) Kutsun tai kehotuksen yhteydessä asianosaiselle on annettava tiedoksi vastapuolen vastaus tai kirjallinen lausuma sekä ilmoitettava, mikä seuraamus 12 luvun perusteella voi aiheutua siitä, että asianosainen ei saavu istuntoon tai anna kirjallista lausumaa. Jos asianosaisen on saavuttava istuntoon, hänelle on samalla ilmoitettava, minä päivänä ja kellonaikana sekä missä istunto pidetään.

Valmistelua koskevat yleiset säännökset

17 §. (22.7.1991/1052) Tuomioistuimen on toimitettava valmistelu siten, että asia voidaan käsitellä pääkäsitelyssä yhtäjaksoisesti.

18 §. (22.7.1991/1052) Suullinen valmistelu on pyrittävä saattamaan loppuun viivytyksettä, mikäli mahdollista, yhdessä istunnossa.

Tuomioistuimen on tarvittaessa varattava asianosaisille tilaisuus lausua käsityksensä siitä, miten asian valmistelu tulisi järjestää.

Asianosaisen on perehdyttävä asiaan niin hyvin, ettei asian käsittelyä tarvitse hänen laiminlyöntinsä vuoksi lykätä.

19 §. (22.7.1991/1052) Valmistelussa on selvitettävä:

1) asianosaisten vaatimukset ja niiden perusteet;

2) mistä asianosaiset ovat erimielisiä;

3) mitä todisteita tullaan esittämään ja mitä kullakin todisteella aiotaan näyttää toteen; sekä

4) onko edellytyksiä sovinnolle.

20 §. (22.7.1991/1052) Valmistelun istunnossa asia käsitellään suullisesti. Istunnossa asianosainen ei saa lukea eikä antaa tuomioistuimelle oikeudenkäyntikirjelmää tai muuta kirjallista lausumaa.

Asianosainen saa kuitenkin lukea asiakirjasta vaatimuksensa, suorat viittaukset oikeuskäytäntöön ja oikeuskirjallisuuteen sekä sellaisiin useita teknisiä ja numerotietoja sisältäviin asiakirjoihin, joiden esittäminen pelkästään suullisesti on vaikea ymmärtää. Lisäksi hän saa käyttää kirjallista muistiinpanoa muistinsa tueksi.

21 §. (22.7.1991/1052) Asianosaisen on valmistelussa viivymättä esitettävä vaatimuksensa ja niiden perusteet sekä lausuttava siitä, mitä vastapuoli on esittänyt. Lisäksi hänen on ilmoitettava kaikki todisteet, jotka hän haluaa esittää, ja mitä hän aikoo kullakin todisteella näyttää toteen. Hänen on lisäksi esitettävä kaikki kirjalliset todisteet, joihin hän vetoaa.

Asianosaisen on lisäksi vastapuolen pyynnöstä ilmoitettava, onko hänen hallussaan sellainen vastapuolen mainitsema kirjallinen todiste tai esine, jolla voi olla merkitystä asiassa.

Tuomioistuimen on valmistelussa huolehdittava siitä, että asianosaiset mainitsevat kaikki seikat, joihin he haluavat vedota.

22 §. (22.7.1991/1052) Asiassa, jossa sovinto on sallittu, tuomioistuin voi tarvittaessa kehottaa asianosaista täyttämään määräajassa 21 §:n 1 momentissa tarkoitettut velvollisuutensa uhalla, ettei hän määräajan jälkeen saa vedota uuteen vaatimukseen tai seikkaan taikka ilmoittaa uutta todistetta, ellei hän saata todennäköiseksi, että hänen menettelynsä johtuu pätevästä syystä.

23 §. (22.7.1991/1052) Tuomioistuin voi erikseen valmistella asian erillisen osan tai oikeudenkäyntiä koskevan kysymyksen.

24 §. (22.7.1991/1052) Tuomioistuimen on tehtävä yhteenveto asianosaisten vaatimuksista ja niiden perusteista, jos se on asian käsittelyn kannalta tarkoituksenmukaista. Asianosaisille on varattava tilaisuus lausua käsityksensä yhteenvedosta.

25 §. (22.7.1991/1052) Päätös asiantuntijan lausunnon hankkimisesta, kirjallisen todisteen esittämisestä, katselmuksen toimittamisesta ja muuhun valmistavaan toimenpiteeseen ryhtymisestä tehdään valmistelussa, jos sellainen toimenpide on tarpeen sen turvaamiseksi, että todisteet ovat yhdellä kertaa saatavilla pääkäsittelyssä.

Valmistelussa voidaan päättää myös todisteen vastaanottamisesta pääkäsittelyn ulkopuolella.

Asianosaisen, joka haluaa suoritettavaksi tässä pykälässä tarkoitettun toimenpiteen, on ilmoitettava siitä välittömästi valmistelussa.

Sovinnon aikaansaaminen

26 §. (28.6.1993/595) Asiassa, jossa sovinto on sallittu, tuomioistuimen on pyrittävä saamaan asianosaiset sopimaan asia.

Katsoessaan sen sovinnon edistämiseksi aiheelliseksi tuomioistuin voi, huomioon ottaen asianosaisten tahdon, asian laadun ja muut seikat, myös tehdä asianosaisille ehdotuksensa asian sovinnolliseksi ratkaisuksi.

Asian ratkaiseminen valmistelussa

27 §. (22.7.1991/1052) Valmistelussa voidaan:

1) asia, jossa sovinto on sallittu, ratkaista yksipuolisella tuomiolla tai tuomiolla 12 luvussa mainituin edellytyksin taikka tuomiolla siltä osin kuin kanne on myönnetty tai kanteesta on luovuttu;

2) vahvistaa sovinto; tai

3) jättää kanne tutkimatta.

Asian ratkaisemisesta yksipuolisella tuomiolla tai tuomiolla taikka kanteen jättämisestä tutkimatta haastehakemuksen tai kirjallisen vastauksen perusteella on säädetty 6, 13 ja 14 §:ssä.

Asian siirtäminen pääkäsittelyyn

28 §. (22.7.1991/1052) Kun valmistelussa on selvitetty 19 §:ssä tarkoitettut seikat tai kun sitä ei muusta syystä ole enää tarkoituksenmukaista jatkaa, tuomioistuimen on todettava valmistelu päättyneeksi ja siirrettävä asia pääkäsittelyyn. Tuomioistuimen on mää-

rättävä pääkäsittelyn ajankohta ja kutsuttava asianosaiset pääkäsittelyyn siten kuin 11 luvussa säädetään. Asianosaisille on varattava tilaisuus lausua pääkäsittelyn ajankohdasta, jos se käy haitatta päinsä.

Kutsun yhteydessä asianosaiselle on ilmoitettava, mikä seuraamus 12 luvun mukaan voi aiheutua siitä, että asianosainen ei saavu tuomioistuimeen. Samalla on ilmoitettava, minä päivänä ja kellonaikana sekä missä pääkäsittely pidetään.

Jos asianosaisen tai hänen laillisen edustajansa on saavuttava henkilökohtaisesti pääkäsittelyyn ja hänen käyttäytymisensä nojalla voidaan päätellä, ettei hän noudata kutsua, tuomioistuin voi määrätä hänet tuotavaksi pääkäsittelyyn.

29 §. (22.7.1991/1052) Jos asianosainen tahtoo pääkäsittelyssä esittää todisteen, jota hän ei ole valmistelussa ilmoittanut, hänen on viipymättä saatettava se tuomioistuimen tietoon ja samalla ilmoitettava, mitä hän aikoo todisteella näyttää toteen ja syy, minkä vuoksi hän ei ole ilmoittanut sitä valmistelussa.

30 §. (22.7.1991/1052) Sellaisen kysymyksen käsittelyä varten, joka saadaan ratkaista erikseen, voidaan määrätä pääkäsittely, vaikka asian valmistelu ei ole muilta osin vielä päättynyt. Samoin voidaan menettellä myös oikeudenkäyntiä koskevan kysymyksen osalta.

6 luku. Riita-asian pääkäsittely (22.7.1991/1052)

Pääkäsittely

1 §. (22.7.1991/1052) Asian valmistelua johtaneen tuomarin on oltava pääkäsittelyssä tuomioistuimen puheenjohtajana tai jäsenenä, jollei siihen ole esitettyä.

Jos tuomioistuimeen joudutaan kesken pääkäsittelyn ottamaan päätösvaltaisuuden puutteen vuoksi uusi jäsen, asiassa on toimitettava uusi pääkäsittely.

Silloin kun asiaa käsitellään 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettussa kokoonpanossa, uutta pääkäsittelyä ei kuitenkaan tarvitse toimittaa, jos tuomioistuimeen otettava uusi jäsen on ollut läsnä koko pääkäsittelyn ajan.

2 §. (22.7.1991/1052) Pääkäsittelyssä on seurava järjestyksessä:

1) kantajan esitettävä vaatimuksensa ja niiden perusteet;

2) vastaajan ilmoitettava, myöntääkö vai kiistäkö hän kanteen;

3) asianosaisten vuorollaan tarkemmin perusteltava kantaansa ja lausuttava vastapuolen perustelujen johdosta;

4) otettava vastaan todistelu; sekä

5) asianosaisten esitettävä loppulausuntonsa.

Asianosaisten kuulustelu todistelutarkoituksessa on toimitettava ennen kuin muuta suullista todistelua otetaan vastaan siitä kysymyksestä, jota kuulustelu koskee.

Edellä 1 ja 2 momentissa mainitusta järjestyksestä saadaan poiketa erityisestä syystä.

Pääkäsittelyn alussa tuomioistuimen on tarpeen vaatiessa selostettava, mistä asiassa on kysymys.

2a §. (28.6.1993/595) Tuomioistuimen on valvottava, että asian käsittelyssä noudatetaan selvyyttä ja järjestystä. Tuomioistuin voi myös määrätä, että asian erilliset kysymykset tai erilliset osat käsitellään erikseen.

Tuomioistuimen tulee myös valvoa, että asia tulee perusteellisesti käsitellyksi eikä asiaan sekoiteta mitään siihen kuulumatonta. Jos asianosaisen esitys havaitaan epäselväksi tai epätodelliseksi, tuomioistuimen on tehtävä hänelle riitakysymysten selvittämistä varten tarpeelliset kysymykset.

3 §. (22.7.1991/1052) Pääkäsittely on suullinen. Asianosainen ei saa lukea eikä antaa tuomioistuimelle kirjallista lausumaa taikka muutoinkaan esittää asiaa kirjallisesti.

Asianosainen saa kuitenkin lukea asiakirjasta vaatimuksensa, suorat viittaukset oikeuskäytäntöön ja oikeuskirjallisuuteen sekä sellaisiin useita teknisiä ja numerotietoja sisältäviin asiakirjoihin, joiden esittäminen pelkästään suullisesti on vaikea ymmärtää. Lisäksi hän saa käyttää kirjallista muistiinpanoa muistinsa tueksi.

4 §. (22.7.1991/1052) Asianosaisen valmistelussa antamaa lausumaa ei saa lukea. Jos asianosainen pääkäsittelyssä esittää muita vaatimuksia tai perusteita, mitä hän on valmistelussa esittänyt tai kun asianosainen selittää, että hän ei voi tai halua lausua mitään asiassa, tuomioistuimen on tarvittaessa asiakirjoista selostettava, mitä asianosainen on valmistelussa lausunut.

Jos pääkäsittely toimitetaan, vaikka asianosainen ei ole saapuvilla, tuomioistuimen on tarpeellisilta osin asiakirjoista selostettava, mitä poissaoleva asianosainen on asiassa esittänyt.

5 §. (22.7.1991/1052) Asia on käsiteltävä pääkäsittelyssä yhtäjaksoisesti.

Jos pääkäsittelyä ei voida toimittaa yhden päivän kuluessa, istunto saadaan keskeyttää. Istuntoa on jatkettava, mikäli mahdollista, perättäisinä päivinä. Jos tämä ei ole mahdollista, asiaa on käsiteltävä vähintään kolmena arkipäivänä viikossa, jollei käsittelyä 10 §:n nojalla lykätä.

Laajassa ja vaikeassa asiassa pääkäsittely voidaan keskeyttää enintään kolmeksi arkipäiväksi sen vuoksi, että asianosaiset voivat valmistautua 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun suullisen loppulausunnon esittämistä varten.

6 §. (22.7.1991/1052) Pääkäsittelyä aloitettaessa tuomioistuimen on selvitettävä, voidaanko asia ottaa lopullisesti käsiteltäväksi.

Pääkäsittelyä ei saa aloittaa ja se on peruutettava sekä pääkäsittelylle on määrättävä uusi käsittelypäivä, jos:

1) asianosainen, jonka on oltava paikalla henkilökohtaisesti, on jäänyt pois;

2) joku muu, jonka henkilökohtainen läsnäolo on tarpeellinen, on jäänyt pois; tai

3) asian ottamiselle lopullisesti käsiteltäväksi on jokin muu este.

7 §. (22.7.1991/1052) Pääkäsittely saadaan 6 §:n 2 momentissa tarkoitetusta esteestä huolimatta aloittaa, jos on aihetta olettaa, ettei asian käsittelyä esteestä huolimatta tarvitse lykätä.

Vaikka käsittelyä joudutaan 10 §:n nojalla lykkäämään, pääkäsittely saadaan esteestä huolimatta aloittaa, jos voidaan olettaa, ettei asiassa 11 §:ssä mainitusta syystä tarvitse toimittaa uutta pääkäsittelyä, ja jos lykkäämisestä ei aiheudu haittaa asian käsittelylle.

8 §. (22.7.1991/1052) Kun kuultava on tullut saapuvilla, tuomioistuin saa pääkäsittelyn peruuttamis-

ta huolimatta ottaa vastaan suullista todistelua, jos voidaan olettaa, että

1) todistelua ei tarvitse tai voida esittää uudelleen pääkäsittelyssä; tai

2) kuultavan saapumisesta pääkäsittelyyn aiheutuu todistelun merkitykseen verrattuna kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa.

Otettaessa vastaan todistelua 1 momentin nojalla, asiaa saadaan käsitellä myös muilta osin, jos se todistelun vastaanottamiseksi on erityisen tärkeää.

9 §. (22.7.1991/1052) Asianosainen ei saa asiassa, jossa sovinto on sallittu, pääkäsittelyssä vedota sellaiseen seikkaan tai todisteeseen, johon hän ei ole vedonnut valmistelussa, ellei asianosainen saata todennäköiseksi, että hänen menettelynsä johtuu pätevästä syystä.

10 §. (22.7.1991/1052) Jos pääkäsittely on aloitettu, se saadaan lykätä ainoastaan, jos:

1) se on aloitettu 7 §:n nojalla;

2) tuomioistuimen tietoon on tullut uusi tärkeä todiste, joka voidaan ottaa vastaan vasta myöhemmin; tai

3) se ennalta arvaamattoman seikan johdosta tai muusta tärkeästä syystä on välttämätöntä.

Kun pääkäsittely lykätään, on samalla määrättävä, milloin asian käsittelyä jatketaan, sekä ilmoitettava asianosaiselle, mikä seuraamus 12 luvun mukaan voi aiheutua siitä, että asianosainen ei saavu käsittelyyn.

11 §. (22.7.1991/1052) Asiassa on toimitettava uusi pääkäsittely, jos pääkäsittely on yhden tai useamman kerran ollut lykättynä yhteensä yli 14 päivää.

Vaikka pääkäsittely olisi ollut lykättynä yli 14 päivää, asiassa ei kuitenkaan tarvitse toimittaa uutta pääkäsittelyä, jos sitä asian laadun perusteella pidetään erityisestä syystä tarpeettomana ja jos pääkäsittelyn yhtäjaksoisuuden voidaan käsittelyn lykkäämisestä ja keskeyttämisestä huolimatta katsoa toteutuvan. Uusi pääkäsittely on kuitenkin pidettävä aina, kun pääkäsittely on ollut lykättynä yhteensä yli 45 päivää.

12 §. (22.7.1991/1052) Uudessa pääkäsittelyssä asia on käsiteltävä uudelleen. Aikaisemmin vastaanotettu todistelu on otettava vastaan uudelleen pääkäsittelyssä siltä osin kuin sillä on merkitystä asiassa eikä estettä sen vastaanottamiselle ole. Muussa tapauksessa todistelusta on otettava tarpeellinen selko aikaisemman pääkäsittelyn oikeudenkäyntiaineistosta.

13 §. (22.7.1991/1052) Tuomioistuin voi määrätä, että asiaa tai sen osaa on uudelleen valmisteltava pääkäsittelyä varten, sekä antaa tarkempia määräyksiä valmistelusta.

14 §. (22.7.1991/1052) Jos tuomioistuin pääkäsittelyn päättämisen jälkeen havaitsee välttämättömäksi, että asian käsittelyä on ennen asian ratkaisemista täydennettävä jonkin yksittäisen kysymyksen osalta, ja jos kysymys, jota käsittelyn täydentäminen koskee, on yksinkertainen tai vähäinen, tuomioistuin voi täydentää käsittelyä pyytämällä asianosaisilta kysymyksestä kirjallisen lausunnon. Muussa tapauksessa käsittelyä voidaan täydentää siten, että pääkäsittelyä jatketaan tai asiassa toimitetaan uusi pääkäsittely.

Valmistelun yhteydessä pidettävä pääkäsittely

15 §. (22.7.1991/1052) Jos asianosaiset suostuvat tai jos asia on selvä, pääkäsittely voidaan pitää välittömästi sen istunnon yhteydessä, jossa valmistelu on to-

dettu päättyneeksi, tai, jollei tämä ole mahdollista, viimeistään 14 päivän kuluessa sanotun istunnon jälkeen.

Istunto voidaan pitää tuomioistuimen kansliapaikkakunnalla silloinkin, kun sen kanslia sijaitsee tuomiopiirin ulkopuolella.

16 §. (22.7.1991/1052) Pääkäsittely saadaan pitää valmistelun yhteydessä vain, milloin valmistelua johdannut tuomari toimii tuomarina myös pääkäsittelyssä.

17 §. (28.6.1993/595) Valmistelun yhteydessä pidettävässä pääkäsittelyssä otetaan oikeudenkäyntiaineistona huomioon kaikki se, mikä on tapahtunut viimeisessä suullisen valmistelun istunnossa, jollei tuomioistuin toisin määrää.

18 §. (22.7.1991/1052) Asiassa on toimitettava uusi pääkäsittely, jos valmistelun yhteydessä pidettävä pääkäsittely on yhden tai useamman kerran ollut lykkätyinä yhteensä yli 14 päivää.

Vaikka valmistelun yhteydessä pidettävä pääkäsittely olisi ollut lykkätyinä yli 14 päivää, asiassa ei kuitenkaan tarvitse toimittaa uutta pääkäsittelyä, jos sitä asian laadun perusteella pidetään erityisestä syystä tarpeettomana ja jos pääkäsittelyn yhtäjaksoisuuden voidaan käsittelyn lykkäämisestä ja keskeyttämisestä huolimatta katsoa toteutuvan. Uusi pääkäsittely on kuitenkin pidettävä aina, kun siitä istunnosta, jossa suullinen valmistelu on todettu päättyneeksi, on käsittelyn lykkäämisen vuoksi kulunut yli 45 päivää.

Tässä pykälässä tarkoitettuun pääkäsittelyyn ei sovelleta 15–17 §:n säännöksiä.

7 luku. Turvaamistoimista (22.7.1991/1065)

Ks. L yrityksen saneerauksesta 23 §, Pr 501.

1 §. (22.7.1991/1065) Jos hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on saaminen, joka voidaan määrätä maksettavaksi ulosottolain 3 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettulla ratkaisulla, ja on olemassa vaara, että vastapuoli kätkee, hävittää tai luovuttaa omaisuuttaan taikka menettelee muulla hakijan saamista vaarantavalla tavalla, tuomioistuin voi määrätä pantavaksi vastapuolen irtainta tai kiinteätä omaisuutta takavarikkoon niin paljon, että saaminen tulee turvatuksi.

Ks. UL 7:12, Pr 601.

Takavarikkoa oli haettu vahingonkorvaussaamisen turvaamiseksi. Saamisen todennäköisyyttä koskevan edellytyksen osalta katsottiin riittäväksi, että teko, vahinko ja vastuuperuste oli yksilöity niin, ettei saamista esitetyn näytön valossa tai oikeudellisesti voitu pitää selvästi perusteettomana. Hukkaamisvaaran osalta riitti, ettei vaara ollut varsin epätodennäköinen. KKO:1994:132.

Takavarikkoa oli haettu vahingonkorvaussaamisen turvaamiseksi. Saamisen todennäköisyyttä koskevan edellytyksen osalta katsottiin yksilöimisen lisäksi riittäväksi, ettei saamista esitetyn näytön valossa tai oikeudellisesti voitu pitää selvästi perusteettomana. Väitteet, jotka tuli tarkemmin tutkia vasta vahingonkorvausoikeudenkäynnissä, eivät osoittaneet saamisen selvää perusteettomuutta. KKO:1994:133.

Pankin paikallishallituksen jäsenen omaisuutta koskevassa takavarikkohakemuksessa oli turvattaviksi ilmoitettujen, huolimattomaan luotonantoon perustuvien vahingonkorvaussaamisten osalta viitattu niitä koskeviin haastehakemuksiin, joissa luototetut henkilöt ja takaajat oli ilmoitettu vain kirjaimilla A, B ja C. Kun väitetty vahinko aiheuttanut teko ei näin meneteltäessä käynyt selville takavarikkohakemuksesta, saamiset katsottiin riittämättömästi yksilöidyiksi ja hakemus hylättiin. KKO:1995:41.

2 §. (22.7.1991/1065) Vastapuolen hallussa oleva esine tai muu tietty omaisuus voidaan määrätä takavarikkoon myös silloin, kun hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on sanottuun esineeseen tai omaisuuden parempi oikeus, joka voidaan vahvistaa ulos-

ottolain 3 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettulla ratkaisulla, ja on olemassa vaara, että vastapuoli kätkee, hävittää tai luovuttaa sanotun esineen tai omaisuuden taikka menettelee muulla hakijan oikeutta vaarantavalla tavalla.

Ks. UL 7:12, Pr 601.

3 §. (22.7.1991/1065) Jos hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on vastapuolta vastaan muu kuin 1 tai 2 §:ssä tarkoitettu oikeus, joka voidaan vahvistaa ulosottolain 3 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettulla ratkaisulla, ja on olemassa vaara, että vastapuoli tekemällä jotakin, ryhtymällä johonkin tai laiminlyömällä jotakin tai jollakin muulla tavoin estää tai heikentää hakijan oikeuden toteutumista tai olennaisesti vähentää sen arvoa tai merkitystä, tuomioistuin voi:

1) sakon uhalla kieltää vastapuolta tekemästä jotakin tai ryhtymästä johonkin;

2) määrätä vastapuolen sakon uhalla tekemään jotakin;

3) oikeuttaa hakijan tekemään tai teettämään jotakin;

4) määrätä vastapuolen omaisuutta pantavaksi toimitsijan haltuun ja hoitoon; tai

5) määrätä jostakin muusta toimenpiteestä, joka on tarpeen hakijan oikeuden turvaamiseksi.

Päättyessään 1 momentissa tarkoitettua kiellon tai määräyksen antamisesta tuomioistuimen tulee kiinnittää huomiota siihen, että vastapuolelle ei turvattu-vaan etuuteen nähden aiheudu kohtuutonta haittaa.

Ks. UL 7:9 ja 12, Pr 601.

4 §. (22.7.1991/1065) Tässä luvussa tarkoitettua turvaamistoimesta päättää yleinen tuomioistuin hakemuksista. Turvaamistointa koskevan asian käsittelee se tuomioistuin, jossa hakijan vaatimusta tai oikeutta koskevan pääasian oikeudenkäynti on vireillä. Jos pääasian käsittely on päättynyt eikä muutoksenhakua tai vastauksen antamista varten säädetty aika ole kulunut umpeen, turvaamistointa koskevan asian käsittelee pääasiaa viimeksi käsitellyt tuomioistuin. Jos oikeudenkäyntiä ei ole vireillä, toimivaltainen tuomioistuin määräätyy 10 luvun säännösten perusteella.

Jos yleinen tuomioistuin ei ole toimivaltainen käsittelemään 1 momentissa tarkoitettua pääasiaa, turvaamistoimesta päättää sen paikkakunnan käräjäoikeus, missä vastapuolella on kotipaikka taikka missä kyseinen omaisuus tai huomattava osa siitä sijaitsee tai missä turvaamistoimen tarkoitus voi muutoin toteutua.

5 §. (22.7.1991/1065) Turvaamistointa on haettava kirjallisesti. Jos turvaamistoimi liittyy vireillä olevaan oikeudenkäyntiin, hakemus voidaan tehdä suullisesti istunnossa, jossa pääasiaa käsitellään. Hakemus on käsiteltävä kiireellisesti.

Hakemusta ei voida hyväksyä varaamatta vastapuolelle tilaisuutta tulla kuulluksi. Jos turvaamistoimen tarkoitus saattaa muuten vaarantua, tuomioistuin voi kuitenkin hakijan pyynnöstä antaa väliaikaisen turvaamistoimipäätöksen varaamatta vastapuolelle sanottua tilaisuutta. Määräys on voimassa, kunnes toisin määrätään.

Muilta osin turvaamistointa koskevan asian käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäyntiä koskevan kysymyksen käsittelystä on säädetty.

Ks. UL 7:4, Pr 601.

6 §. (22.7.1991/1065) Kun 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu hakemukseen on suostuttu, hakijan on kuukauden kuluessa päätöksen antamisesta pantava pääasiaa koskeva kanne vireille tuomioistuimessa tai saatettava pääasia käsiteltäväksi muussa sellaisessa menettelyssä, joka voi johtaa ulosottolain 3 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan täytäntöönpanokelpoiseen ratkaisuun. Milloin turvaamistoimi on saamisen turvaamiseksi kohdistettu kiinteistöön, joka on panttina hakijan erääntymättömästä saamisesta, tässä momentissa tarkoitettu määräaika alkaa eräpäivästä. Jos asian käsittelyä ei sanotussa ajassa panna vireille tai jos asian käsittely jää sillensä, turvaamistoimi peruutetaan siten kuin ulosottolain 7 luvun 13 §:ssä säädetään.

Jos välitystuomiota hakijasta riippumattomasta syystä ei ole saatu aikaan taikka jos välitystuomio on mitätön tai kumotaan, kanne on 1 momentissa mainitulla uhalla pantava vireille tai saatettava käsiteltäväksi kuukauden kuluessa siitä lukien, kun hakija on saanut tiedon välimiesmenettelyä kohdanneesta esteestä tai siitä, että viranomaisena on todennut välitystuomion mitättömäksi taikka, milloin välitystuomio kumotaan, siitä lukien, kun tuomioistuimen päätös on tullut lainvoimaiseksi.

Hyväksyessään turvaamistointa koskevan hakemuksen tuomioistuimen on ilmoitettava hakijalle, miten hänen on tämän pykälän ja ulosottolain 7 luvun 11 §:n mukaisesti meneteltävä, jotta turvaamistointa ei peruuteta.

Ks. UL 7:11 ja 13, Pr 601.

7 §. (22.7.1991/1065) Tuomioistuimella voi hakemuksesta vapauttaa hakijan asettamasta ulosottolain 7 luvun 16 §:ssä tarkoitettua vakuutta, jos hakija havaitaan siihen kykenemättömäksi ja jos hänen oikeuttaan voidaan pitää ilmeisen perusteltuna.

8 §. (22.7.1991/1065) Jos syytä, jonka vuoksi turvaamistointa on päätetty, ei enää ole, turvaamistoimi on määrättävä peruutettavaksi.

Peruuttamisesta päättää asianosaisen vaatimuksesta se tuomioistuin tai muu 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu viranomaisena, jonka käsiteltävänä pääasia on. Jollei pääasia ole tuomioistuimen tai edellä tarkoitettun muun viranomaisen käsiteltävänä, peruuttamisesta päättää hakemuksesta se tuomioistuin, joka on ensin päättänyt turvaamistointa.

Turvaamistointipäätöksen täytäntöönpanon peruuttamisesta ulosottomiehen päätöksellä on säädetty ulosottolain 7 luvun 13 §:ssä.

9 §. (22.7.1991/1065) Kun tuomioistuin tai 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu muu viranomaisena ratkaisee pääasian, sen tulee samalla määrätä, kuinka kauan turvaamistoimi on voimassa. Jos kanne hylätään tai jätetään tutkimatta, samalla voidaan määrätä, että turvaamistoimi peruuntuu vasta pääasiaa koskevan ratkaisun saatua lainvoiman. Jos kanne peruutetaan, turvaamistoimi on määrättävä peruutettavaksi.

10 §. (22.7.1991/1065) Turvaamistointien täytäntöönpanosta aiheutuvista kuluista vastaa ensisijaisesti turvaamistointien hakija. Pääasian käsittelyn yhteydessä ratkaistaan asianosaisen vaatimuksesta se, kenen korvattavaksi lopullisesti jäävät turvaamistointien hakemisesta ja täytäntöönpanosta aiheutuneet kulut.

11 §. (22.7.1991/1065) Hakijan, joka on tarpeettomasti hankkinut turvaamistointien, on korvattava vastapuolelle turvaamistointien ja sen täytäntöönpano-

nosta aiheutunut vahinko ja asiassa aiheutuneet kulut.

12 §. (22.7.1991/1065) Kanne 10 §:ssä tarkoitettujen kulujen korvaamisesta silloin, kun pääasiaa ei ole saatettu 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla vireille, sekä 11 §:ssä tarkoitettujen vahingon ja kulujen korvaamisesta on pantava vireille siinä käräjäoikeudessa, jolla on toimivalta tutkia 6 §:ssä tarkoitettu kanne, taikka, jos kanne ei ole käräjäoikeudessa käsiteltävä, käräjäoikeudessa sillä paikkakunnalla, missä vastapuolen on vastattava sellaisessa riita-asiassa tai missä turvaamistoimi on täytäntöön pantu.

Kanne vahingon ja kulujen korvaamisesta on puhevallan menettämisen uhalla nostettava vuoden kuluessa päivästä, jona turvaamistoimi peruutettiin, taikka jos toimenpidettä koskevasta päätöksestä tehty valitus on silloin vielä ratkaisematta, siitä lukien, kun asia on lopullisesti ratkaistu. Kanteen vireillepanosta on kantajan viipymättä annettava ulosottomiehelle todisteellinen tieto.

13 §. (22.7.1991/1065) Tässä luvussa tarkoitettun päätöksen täytäntöönpanosta ja täytäntöönpanon peruuttamisesta säädetään ulosottolain 7 luvussa. Tuomioistuin voi hyväksyessään 1 tai 2 §:n mukaisen takavarikkohakemuksen tarvittaessa määrätä tietyn omaisuuden pantavaksi toimitsijan haltuun ja hoitoon sekä turvaamistointeista 1, 2 tai 3 §:n nojalla päättäessään muutoinkin antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä sen täytäntöönpanosta.

Mitä 1 momentissa on säädetty koskee soveltuvin osin myös 5 §:n 2 momentissa tarkoitettun väliaikaisen turvaamistointipäätöksen täytäntöönpanoa.

Ks. UL 7 luku, Pr 601.

14 §. (22.7.1991/1065) Turvaamistointa koskevaan päätökseen voidaan hakea muutosta myös erikseen. Muutoksenhaku ei estä täytäntöönpanoa, ellei muutoksenhakemusta käsittelevä tuomioistuin kiellä tai keskeytä sitä. Jos alempi tuomioistuin on hylännyt tai jättänyt tutkimatta turvaamistointa koskevan hakemuksen, muutoksenhakemusta käsittelevä tuomioistuin voi tarvittaessa heti väliaikaisesti päättää turvaamistointeista, kunnes toisin määrätään.

Väliaikaista turvaamistointia koskevaan ratkaisuun ei saa hakea muutosta.

8 luku. (siirretty 4 luvuksi L:lla 22.7.1991/1052)

9 luku. Oikeudenkäyntikirjelmä (22.7.1991/1052)

1 §. (22.7.1991/1052) Tuomioistuimelle toimitettavassa kirjelmässä ilmoitettavista tiedoista, kirjelmän liitteistä ja kirjelmän allekirjoittamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 5 luvun 2 §:ssä on haastehakemuksen osalta säädetty.

2 §. (22.7.1991/1052) Jos kirjelmä tai muu asiakirja on annettava tiedoksi jollekin, asianosaisen on liitettävä asiakirjaan tiedoksiantoa varten tarpeelliset jäljennökset.

Jos asianosainen ei toimita tuomioistuimelle 1 momentissa tarkoitettuja jäljennöksiä, tuomioistuin huolehtii asiakirjan jäljentämisestä asianomaisen kustannuksella. (28.6.1993/595)

3 §. (22.7.1991/1052) Haastehakemus, vastaus, tuomioistuimen pyytämä kirjallinen lausuma ja muu asiakirja, jonka asianosainen tai joku muu haluaa esittää riita-asian käsittelyssä tai asiakirja, jonka hän toimittaa tuomioistuimelle tiedoksiantoa varten, saadaan

toimittaa käräjäoikeudelle myös postitse tai lähetin välityksellä. Tällöin on soveltuvin osin noudatettava eräiden asiakirjain lähettämistä tuomioistuimille annetun lain (248/65) säännöksiä.

Ks. I eräiden asiakirjain lähettämistä tuomioistuimille, Pr 203.

10 luku. Laillisesta tuomioistuimesta

Luvun otsake on muutettu näin kuuluvaksi L:lla 12.8.1960/362.

Ks. I laillisesta tuomioistuimesta ja oikeudenkäynnistä eräissä tapauksissa 27.10.1944/736 ja A sanotun lain soveltamisesta 28.10.1944/737.

I §. (11.2.1921/41) Kun joku velasta tahi muusta henkilöä koskevasta riita-asiasta aikoo tehdä kanteen toista vastaan, haastettakoon hänet siihen oikeuteen, jonka piirissä haastettavan koti ja asuinpaikka on. Sitä, jolla ei ole vakinaista asuinpaikkaa Suomessa, haetakaan, missä hänet tavataan tahi missä hänellä tässä maassa on omaisuutta. Jos suomalainen oleskelee ulkomaalla, haetakaan häntä myös siellä, missä hän Suomessa viimeksi asui. Vieraan valtion kansalaista, jolla ei ole Suomessa kotia eikä asuinpaikkaa, haetakaan, mikäli jonkun määrätyn valtion kansalaisista ei ole toisin erityisesti säädetty, sillä Suomessa olevalla paikkakunnalla, missä hänet tavataan tai missä on hänelle kuuluvaa omaisuutta.

Jos joku harjoittaa paikkakunnalla, missä hänen kotinsa ja asuinpaikkansa ei ole, maanviljelystä, tehdasliikettä, kauppaa erityisessä myyntihuoneessa tai muuta liikettä, saatakoon kannetta sitoumukselta, joka on välittömästi sitä liikettä varten tehty, ajaa siellä, missä liikettä harjoitetaan tai on harjoitettu.

Työnantajien ja työntekijäin tai isäntien ja palvelijain välisestä, työsopimuksesta, työurakasta tahi palvelussopimuksesta johtuvista riidoista on lupa haastaa myöskin sen paikkakunnan oikeuteen, missä työ on suoritettu tai sopimus tehtiin.

Jos haastettu puolestaan aikoo tehdä kanteen haastajaansa vastaan, olkoon myös tämä velvollinen vastaamaan samassa oikeudessa, jos asioilla on yhteyttä keskenään.

Ks. OYL 16; 1, Yr 103.

Eräiden kansainvälisten yksityisoikeudellisten asioiden tuomioistuimesta, ks. Lunganon sopimus 3 artikla, Pr 726.

Ks. A teknologian kehittämiskeskuksesta 28.5.1993/467, 16 §.

Julkisyhteisöä vastaan nostettavan korvauskanteen laillisesta oikeuspaikasta ks. VahingonkorvausL 7: 4, Si 301.

Tuomioistuimesta yrityksen saneerausmenettelyä koskevista asioissa, ks. L yrityksen saneerausesta 67 §, Pr 501.

Tuomioistuimesta yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevista asioissa, ks. L yksityishenkilön velkajärjestelystä 49 §, Pr 504.

L syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista maksettavasta korvauksesta 5 §, Si 310, säättää, missä kante sanotun lain nojalla voidaan panna vireille.

Riita-asiat, joissa Suomen Pankki on vastaajana, käsittelee Helsingin kaupungin raastuvanoikeus, L Suomen Pankista, Ra 104. – Sama on voimassa riita-asioista, joissa kansaneläkelaitos on vastaajana, KEL 89 §, So 101. Helsingin kaupungin raastuvanoikeudessa käsitellään myös eräissä tapauksissa erinäiset kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista johtuvat asiat. Ks. KPSL 8, 16, 23, 45 ja 46 §, Si 205; L lapseksiottamisesta 34 §, Si 215.

Laillinen tuomioistuin tekijänoikeuslain vastaista radio- tai televisiolähetystä koskevassa jutussa on Helsingin raastuvanoikeus. Ks. TekijänoikeusL 61 §, Yr 401.

Laillisena tuomioistuimena parempaa oikeutta malliin, rekisteröinnin kumoamista, hakemuksen tai rekisteröinnin toiselle siirtämistä, mallioikeuden loukkausta sekä pakkolupaa, MallioikeusL:n 32 §:n 2 momentissa tarkoitettua oikeutta, 40 §:ssä tarkoitettua rikkomusta ja korvausta ja 41 §:ssä tarkoitettua vahvistuskannetta koskevissa asioissa on Helsingin raastuvanoikeus. MallioikeusL 43 §, Yr 421.

Laillinen tuomioistuin hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain 43 §:ssä luetelluissa asioissa on Helsingin raastuvanoikeus. L hyödyllisyysmallioikeudesta 43 §, Yr 414.

Tuomioistuimesta vekseli- ja shekkiasioissa säättävät VekseliL 93 §, Si 408 ja ShekkiL 71 §, Si 409.

Tuomioistuimesta riita-asioissa, jotka ovat tuomittavat merilain mukaan ks. MeriL 21 luku, Vi 301.

Mitä merilaissa säädetään laillisesta tuomioistuimesta, koskee myös Merimieslain mukaan käsiteltäviä juttuja, ks. MerimiesL 88 §, Ty 121. Samoin säättävät MerityöaikaL 28 §, Ty 307 ja L työajasta kotimaanliikenteen aluksissa 30 §, Ty 308, niihin juttuihin nähden, jotka käsitellään näiden lakien mukaan. Samoin Merimiesten vuosilomaL 35 §, Ty 320, niihin asioihin nähden, jotka käsitellään tämän lain mukaan ja AlusjäteL 29 §, Ym 609, sanotun lain mukaan käsiteltävistä asioista. Ks. kuitenkin L Suomen tuomioistuimen toimivallan rajoittamisesta eräiden ulkomaisen aluksen päällikön ja laivaväen kesken syntyneiden riita-asiain käsittelyssä 30.6.1955/343.

Linjakonferenssien käyttäytymissäännöistä Genevessä 6.4.1974 tehdyn yleissopimuksen tai linjakonferenssien käyttäytymissääntöjä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain soveltamisesta aiheutuvien riitojen käsittelyyn tuomioistuimessa on sovellettava, mitä merilain 11 luvussa on säädetty merioikeustapauksien käsittelystä. Jollei merilain säännösten mukaan toimivaltaista merioikeutta ole, kanne nostetaan Helsingin raastuvanoikeudessa. L linjakonferenssien käyttäytymissääntöjä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä yleissopimuksen soveltamisesta 20.12.1985/468 v. 1986, 13 §.

Oljyvahinkoa koskeva suomalaisessa tuomioistuimessa nostettava korvauskanne käsitellään Helsingin raastuvanoikeudessa. L aluksista aiheutuvista oljyvahingoista johtuvasta vastuusta 18 §, Ym 424.

Ilma-aluksen rahdinkuljettajan vastuuta koskevan kanteen laillisesta oikeuspaikasta ks. IlmakuljetussopimusL 30 §, Vi 408. Ks. myös IlmailuL 25.5.1923/139, 12 §, Lk:ssa IlmailuL:n 76 §:n, Vi 401, kohdalla.

Kansainvälistä kuljetusta koskevan kanteen laillisesta tuomioistuimesta ks. TiekuljetussopimusL 42 §, Vi 224.

Tuomioistuimesta eräitä yhdistyksiä koskevista asioissa ks. YhdL 42 ja 46 §, Si 126.

Tuomioistuimesta eräissä osuuskuntia koskevista asioissa ks. OsuuskuntaL 101 ja 127 §, Yr 105.

Tuomioistuimesta tavaramerkkejä koskevista riita-asioissa ks. TavaramerkkiL 42 §, Yr 418.

Laillisena tuomioistuimena asioissa, jotka koskevat oikeutta toiminnimeen, toiminnimen käytön kieltämistä tai sen rekisteröinnin kumoamista, sekä vahvistus- ja loukkauskannetta, on Helsingin raastuvanoikeus. ToiminimiL 28 §, Yr 116.

Laillisena tuomioistuimena asioissa, jotka koskevat kasvinjalostajanoikeutta, on Helsingin raastuvanoikeus. L kasvinjalostajanoikeudesta 38 §, Yr 423.

Laillisesta tuomioistuimesta patenttiasioissa säättää PatenttiL 65 §, Yr 408.

Laillisesta tuomioistuimesta piirimallioikeutta ja sen loukkausta koskevista asioissa säättää L yksinoikeudesta integroidun piirin piirimalliin 42 §, Yr 416.

Yleistä keskuusliikettä varten rakennetun yksityisen rautatien omistajaa haetakaan korvaus- ja velka-asioissa, jotka rautatien kautta ovat syntyneet, siellä, missä hänen sellaisista asioista yleisen lain mukaan tulee vastata, taikka siinä lainhuudatusoikeudessa, joka on rautatien rakennusluvassa määrätty. A yksityisistä rautateistä yleistä keskuusliikettä varten 31 §, Vi 502.

Tuomioistuimesta, kun yleistä keskuusliikettä varten rakennetun yksityisen rautatien saantoa vastaan tehdään kanne tahi kun siihen vahvistetun kiinnityksen pätevydestä syntyy riita, ks. L yleistä keskuusliikettä varten rakennetun yksityisen rautatien laillistuksesta ja kiinnittämisestä 15.4.1889, 24 ja 25 §.

Rautatienkäytöstä johtuneen vahingon korvauksesta haetakaan rautatien omistajaa tai haltijaa siellä, missä vahinko on tapahtunut tai missä rautatien omistaja tai haltija on velvollinen vastaamaan velka-asioista taikka myös siinä laillistusoikeudessa, joka lupaa annettaessa yksityisen rautatien rakentamiseen on määrätty. L rautatienkäytöstä johtuvan vahingon vastuusta 10 §, Si 305.

Isyyden vahvistamista ja kumoamista koskevan kanteen oikeuspaikasta ks. IsyysL 28 ja 40 §, Si 210.

Lapsen elatusapua koskevan kanteen oikeuspaikasta ks. L lapsen elatuksesta 14 §, Si 225.

Lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan kanteen oikeuspaikasta ks. L lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 13 §, Si 217.

Sukunimen menetetyksi julistamista koskevan kanteen oikeuspaikasta ks. NimiL 24 §, Si 118.

Tuotevastuulakiin perustuva korvauskanne voidaan nostaa myös kantajan kotipaikan tuomioistuimessa, ks. TuotevastuuL 12 §, Si 303.

Laillinen tuomioistuin asiassa, josta säädetään Liikennevakuutuslaissa, on sen paikkakunnan yleinen alioikeus, jossa vahinko on sattunut tai jossa asianomaisella vakuutusyhtiöllä on kotipaikka, ks. LiikennevakuutusL 11 §, Vi 203.

Potilasvahinkolain säännöksiin perustuvaa korvauskannetta voi-

daan ajaa myös sen paikkakunnan alioikeudessa, jonka tuomiopiirissä korvausta vaativalla on väestökirjalain mukainen kotipaikka. PotilasvahinkoL 14 §, Si 302.

Kanne laskusta, joka on annettu velaksi otetuista tavaroista, on velallisen tehtävä siinä tuomioistuimessa, missä velkojan olisi OK 10:1:ssä lausutun perusteen mukaan pitänyt häneltä hakea laskun sisällystä. Selit. 15.1.1806.

Ulkomaisten vakuutusyhtiön Suomessa harjoittama vakuutusliikettä koskeva riita-asia, jossa yhtiö on vastaajana, voidaan käsitellä yhtiön edustuston sijaintipaikan tuomioistuimessa. Jollei yhtiöllä ole edustustoa Suomessa, voidaan riita-asia käsitellä Helsingin raastuvanoikeudessa. L ulkomaisten vakuutusyhtiöiden toiminnasta Suomessa 41 §, Ra 207.

Tuomioistuimesta vakuutusyhdistyslain mukaista korvauskannetta ja takuusuoksien lunastusta koskevassa asiassa, ks. VakuutusyhdistysL 16:1, Ra 209.

Tuomioistuimesta, missä hakemus kadonneen henkilön julistamisesta kuolleeksi on tehtävä, säätää L kuolleeksi julistamisesta 4 §, Si 125.

Missä tuomioistuimessa hakemus asiakirjan kuolettamisesta on tehtävä, osoittaa L asiakirjain kuolettamisesta 3 §, Si 416. Ks. edelleen viite sanotun lain kohdalla.

Lapseksiottamisen vahvistamista koskeva asia käsitellään sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa lapseksiottajalla on kotipaikka. Jos puoliset yhdessä ovat lapseksiottajina, asia on käsiteltävä sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa jommalla kummalla puolisolalla on kotipaikka. L lapseksiottamisesta 29 §, Si 215.

Liiketoimintakiellon määräämistä koskeva asia käsitellään siinä yleisessä alioikeudessa, jossa konkurssi on tai on ollut vireillä. L liiketoimintakiellosta 18 §, Ri 207.

Kuluttajansuojalain säännösten perusteella ajettavassa kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisessä riita-asiaassa kuluttaja voi nostaa kanteen myös sen paikkakunnan yleisessä alioikeudessa, jonka tuomiopiirissä hänellä on väestökirjalain mukainen kotipaikka. Kuluttajansuojal 8:1, Yr 501.

Laillisesta tuomioistuimesta kaivosasioissa säätää KaivosL 46 ja 66 §, Ym 209.

Kanne, joka koskee hyvitystä sukupuoleen perustuvan syrjinnän johdosta, on pantava vireille työnantajan kotipaikan tuomioistuimessa. L naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 12 §, Si 109.

Työtuomioistuimen toimivallasta ks. L työtuomioistuimesta 1 §, Ty 210.

Ks. myös UL 4: 10, 5: 9, Pr 601 sekä viite OK 10: 14 kohdalla.

Suomessa vakinaisesti asuneiden ulkomaalaisten jälkeen täällä toimitetun perinnönjaho moitekanne voidaan ottaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. KKO 1925 p I 5, D 1925 s. 45.

Suomessa sovellettavien kansainvälis-prosessioikeudellisten periaatteiden mukaan katsottiin voitavan toisessa valtiossa kotipaikan omaavalta yhtiöltä hakea Suomessa saatavaa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä yhtiöllä on omaisuus, mutta koskei kantajan yhtiölle maksamatta jättämää kauppahintavelkaa eikä sitä osaksi vastaavaa maistraattiin ehdollisesti talletettua rahasuoritusta ollut pidettävä tuomioistuimen toimivaltaan perustuvana omaisuutena, kanne jätettiin tutkimatta. KKO:1972-II-34, D 1972 s. 66.

Koska Suomessa sovellettavien kansainvälis-prosessioikeudellisten periaatteiden mukaan toisessa valtiossa kotipaikan omaavalta yhtiöltä voitiin hakea saatavaa Suomessa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä yhtiöllä kannetta vireille pantaessa oli omaisuus, ja kun tanskalaisen yhtiön B:n suomalaiselta yhtiöltä A:lta olevaa riidatonta laskusaatavaa, jonka oikeudellinen käsittely ei ollut riippuvainen A:n B:tä vastaan nostaman velkomisjutun ratkaisusta, oli pidettävä sanotussa velkomisjutussa tuomioistuimen toimivallan perustavana omaisuutena, edellä mainittu alempien oikeuksien tutkimatta jättämä velkomisjuttu palautettiin alioikeuteen. KKO:1975-II-80.

Laillinen tuomioistuin on sen paikkakunnan alioikeus, jossa vastaajan vakinaisen asuinpaikka on siihen aikaan, jolloin asia otetaan ensikertaa käsiteltäväksi, eikä sen, jossa hän asui silloin kuin haaste hänelle toimitettiin. KKO:1941-II-124, D 1941 s. 82. Samoin KKO:1931-II-312.

Se oikeus, jonka tuomiopiirissä vastaajalla oli kotipaikkansa, oli oikea tuomioistuin käsittelemään metsänhakkuuvälikirjaan perustuvaa saatavaa koskevaa juttua. KKO:1939-II-269.

Velallisen ajama negatiivinen vahvistuskanne on käsiteltävä sen paikkakunnan oikeudessa, jossa suorituskannetta häntä vastaan olisi ajettava. KKO:1964-II-21, D 1964 s. 66, Lm 1964 s. 631.

Tuomioistuin oli OK 10: 1, 4 mom:n nojalla toimivaltainen tutkimaan vastakanteen, vaikka haastetta ei ollut otettu pääkanteen ensimmäiseen käsitelytilaisuuteen. KKO:1980-I-2.

Kysymys siitä, oliko työnantajan menettely työehtosopimuksen vastaista, oli työtuomioistuimen käsiteltävä. KKO:1961-II-107.

Pankin sivukonttorista, joka sijaitsi eri paikkakunnalla kuin pääkonttori, nostetun lainan vakuudeksi välittömästi sanotulle sivukonttorille annettua yleispankausitoutumusta koskevaa kannet-

ta voitiin OK 10:1.2 nojalla ajaa sivukonttorin sijaitsemispaikan tuomioistuimessa. KKO:1982-II-196.

A oli ostanut kaivinkoneen Vantaalta olevan yhtiön B Oulun myyntikonttorista osamaksukauppasopimuksella, josta johtuvat riitaisuudet sopimuksen ehtojen mukaan ratkaistiin Helsingin raastuvanoikeudessa, myyjän kotipaikan alioikeudessa tai myyjän määräämässä alioikeudessa. Oulun raastuvanoikeudessa nostamassaan kanteessa A oli vaatinut vahingonkorvausta B:lta sen vuoksi, ettei tämä ollut noudattanut osamaksukaupan purkamisen yhteydessä mainitussa konttorissa tehdyksi väittämänsä kaivinkoneen edelleen markkinoimista ja kauppahinnan tilityttämisestä koskevaa suullista sopimusta. Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:n 2 momentin perusteella kanne voitiin tutkia Oulun raastuvanoikeudessa. KKO:1990:11.

Kannetta, joka koski kiinteistöön kuuluvalla rakennuksella aiheutuneen vahingon korvaamista, ei voitu ajaa vastaajan kotipaikan tuomioistuimessa.

Juttu siirrettiin OK 10 luv. 29 §:n 1 mom:n nojalla viran puolesta oikeaan tuomioistuimeen. KKO:1965-II-32.

Oulussa kotipaikan omaava yhtiö A harjoitti liiketoimintaa Vantaalla. Vantaan kihlakunnan oikeudessa nostamassaan kanteessa yhtiö B vaati A:lta korvausta vahingosta, jonka A:n palveluksessa oleva henkilö oli B:lle aiheuttanut yhtiöiden välistä, Vantaalla harjoitettuun liiketoimintaan liittyvää sopimusta A:n puolesta täydyttäessään. Kanne voitiin tutkia Vantaan kihlakunnan oikeudessa. KKO:1995:30.

2 §. (5.2.1965/45) Jos syntyy riita perinnöstä, testamentista tai perintökaaren 8 luvun mukaan suoritetavasta avustuksesta taikka, kun vainaja oli naimisissa, perillisen ja eloonjääneen puolison välisestä osituksesta tahi jos kuolleen henkilön pesän osakasta muutoin haetaan pesää koskevassa asiassa, niin tuomitkoon siitä se oikeus, jonka piirissä vainajan asunto ja koti on ollut. Sama oikeus käsitelkään asian, joka koskee lakiosan täydennystä, perunkirjoitusta, perillisen tai testamentin saajan oikeuden voimaansaattamista, perinnönjakoa tai sen moittimista, kuolinpesän hallintoa taikka omaisuuden luovuttamista konkurssiin.

Jos muussa kuin edellä mainitussa tapauksessa syntyy riitaa puolisoitten välisestä osituksesta, tuomitkoon siitä sen paikkakunnan oikeus, missä miehen koti on, tahi, ellei hänellä ole asuinpaikkaa Suomessa, missä vaimo asuu.

Jos tässä pykälässä mainituissa asioissa ei, sen mukaan kuin nyt on sanottu, ole asianomaista tuomioistuinta, on asia käsiteltävä Helsingin raastuvanoikeudessa.

L:n 5.2.1965/45 voimaantulosäännöksen mukaan on, mitä 2 §:ssa, sellaisena kuin se oli voimassa ennen 1.1.1930, säädetään laillisesta tuomioistuimesta asioissa, jotka koskevat omaisuuden erilleen ottamista tai pesäeroa, edelleen noudatettava puolisoihin nähden, joiden varallisuussuhteisiin on sovellettava ennen mainittua päivää voimassa ollutta lakia.

Tämä § ennen 1.1.1930 voimassa olleessa laissa kuului näin:

[2 §. Jos syntyy riita perinnöstä tahi kuolleen viimeisestä tahdosta, taikka jos kuolleen jättämästä velasta vaaditaan maksua, niin tuomitkoon asian se Oikeus maalla tahi kaupungissa, jonka piirissä vainajan asunto taikka virka on ollut, vaikka perilliset asuvatkin muualla tahi muutoin kuuluvat toisen Oikeuden piiriin taikka ovat jakaneet tavaran keskenänsä. Jos leskivaimon täytyy luovuttaa velkojille kaikki pesän omaisuus taikka erottaa osansa miehen osasta, kääntyköön sen paikkakunnan Oikeuteen, jossa miehen asunto tahi virka oli. Jos perilliset tahtovat luopua perinnöstä, kääntykööt siihen Oikeuteen, jonka alle perittävä kuului.]

Tuomioistuimesta julkista haastetta sekä konkurssia koskevissa asioissa ks. KS, Pr 506, Vanha, Si 415.

Oikeudellisen jaotuksen muuttuessa oli OK 10:2 mukaan toimivaltaisena pidettävä sitä tuomioistuinta, jonka tuomiopiirin vainajan asunon ja kodin sijaintipaikkana ollut kunta, tila, tilanosa tai alue muutoksen johdosta oli siirtynyt. KKO:1983-I-1.

OK 10 luv. 2 §:n 2 mom:ssa tarkoitettu tuomioistuin on yksin toimivaltainen määräämään toimitusmiehen puolisoitten välillä suorittettavaa ositusta varten. KKO:1973-II-81, D 1974 s. 11.

Suomalainen tuomioistuin ei ole oikeutettu tutkimaan ulkomaalla kuolleen ulkomaalaisen tekemän testamentin pätevyyttä. KKO:1942-II-182, Lm 1943 s. 196.

Testamentin määräyksen perustava apuholhoojan määräämi-

nen alaikäiselle kuuluu sille tuomioistuimelle, jonka alainen lastenholhouksen on. KKO:1960-II-II, D 1960 s. 38.

3 § on kumottu L:lla 5.2.1965/45.

4 §. Jos joku aikoo tehdä kanteen entistä holhoojaansa vastaan perintönsä tilistä, tehkään sen joko siellä, missä peritty asui ja holhooja holhutoimeen rupesi, taikka missä holhooja asuu. Jos jollekulle on uskottu jotakin hoidettavaksi, vastatkoon hän taikka hänen kuoltuaan hänen perillisensä siellä, missä omaisuus oli hoidettavana ja hallittavana. 10 luku

Ks. OsuuskuntaL 101 ja 127 §, Yr 105.

5 §. (27.4.1868) Jos kaupungissa tehdystä kaupasta syntyy riita ostajan ja myyjän välillä, markkinain aikana tahi muulloin, ja siitä heti kannetaan, niin tuomitkoon asian sen paikan Oikeus, jossa kauppa tehtiin. Älköön sittemmin ketään asuinpaikastansa haastettako, ellei hän tule siihen kaupunkiin, jossa kauppa tehtiin. Sama olkoon laki, jos majamies jää velkaa ravinnosta, huoneenvuokrasta tahi muusta tarpeestaan. Kun syntyy riita irtisanomisesta taikka poismuuttamisesta kaupungissa vuokratuista huoneista, tuomitkoon siitä Oikeus samassa kaupungissa.

Ks. L oikeudenkäynnistä huoneenvuokra-asioissa, Si 419.

Kanne huoneenvuokraamisesta on ajettava siinä oikeudessa, jonka tuomiopiirissä olevan kiinteistön vuokratuloa se koskee. KKO:1939-I-2.

6 §. Jos tulee riita velasta, jonka useimmat ovat tehneet ja sitoutuneet maksamaan kukin omasta ja toistensa puolesta, niin olkoon velkojalla valta hakea ketä tahansa heistä, siellä missä se asuu. Jos he eivät ole tällä tavalla maksamiseen sitoutuneet, ja jos riita syntyy siitä, onko velka oikea tahi miten kukin on siihen osallinen, olkoon myös velkojalla valta haastattaa heidät kaikki Oikeuteen sinne, missä joku heistä asuu; ja maksun käyköön kuitenkin niinkuin [Ulosottokaaren 4 Luvun 12 §:ssä] säädetään. Yhtiömiehiä haetaan siellä, missä yhtiö on.

L velkakirjalain voimaannpanosta 3 §, (Si 406, 1 §:n kohdalla), säättää, että mitä OK 10 luv. 6 §:ssä on säädetty velallisista ja takaa-jista, jotka ovat sitoutuneet vastaamaan omasta ja toistensa puolesta, on sovellettava myöskin, milloin useat maksuun sitoutuneet ovat muutoin sanotun lainkohdan edellyttämällä tavalla vastuussa.

Vrt. Velkakirjal. 2 §, Si 406 ja L sen voimaannpanosta 4 §, Si 406; L yleistä keskuusliikettä varten rakennetun yksityisen rautatien laillistuksesta ja kiinnittämisestä 15.4.1889, 24 ja 25 §.

7 §. Jos kaksi tahi useampi on osallinen samassa riita-asiaassa ja siitä ei voida tarkoin saada selvää, elleivät he kaikki ole yhtäaikaan samassa paikassa vastaa-massa, niin kannettakoon siinä Oikeudessa, jonka alle se kuuluu, jota asia etupäässä koskee.

Laillisesta tuomioistuimesta asioissa, jotka koskevat eräitä yhteisomistussuhteita, on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään. (25.4.1958/182)

Ks. L eräistä yhteisomistussuhteista 16 §, Si 621.

Lainkohdan tulkinnasta ks. KKO:1950-II-344, D 1951 s. 95.

7a §. (22.7.1991/1052) Eri vastaajia vastaan nostettavat kanteet voidaan kaikki tutkia siinä tuomioistuimessa, jossa joku vastaajista on velvollinen vastaamaan, jos kanteet nostetaan samanaikaisesti ja ne johduttavat olennaisesti samasta perusteesta. Tämän luvun 11 §:ssä tarkoitetussa tuomioistuimessa ei voida kuitenkaan velvoittaa vastaamaan sitä, joka ei ole sanotussa pykälässä tarkoitetun sopimuksen sitoma.

Jäljempänä 18 luvun 3 §:ssä tarkoitettu vastakanne, samoin kuin kanne, jota tarkoitetaan mainitun luvun 4 ja 5 §:ssä, tutkitaan siinä tuomioistuimessa, jossa alkuperäinen kanne on vireillä. Tuomioistuin on toimivaltainen tutkimaan tässä momentissa tarkoitettua kanteen myös silloin, kun sitä mainitun luvun 7 §:n 2

momentissa ilmenevästä syystä ei käsitellä samassa oikeudenkäynnissä alkuperäisen kanteen kanssa.

8 §. (14.1.1972/21) Kanne, joka yksinomaan koskee rikokseen perustuvaa yksityisoikeudellista vaatimusta, tutkitaan siinä tuomioistuimessa, jolla on tai on ollut toimivalta tuomita rangaistus kysymyksessä olevasta rikoksesta, taikka jos toimivaltainen tuomioistuin on yleinen alioikeus, myös 1 §:n 1 momentissa mainitussa tuomioistuimessa.

Tuomioistuimella, jossa on vireillä rikokseen perustuvaa yksityisoikeudellista vaatimusta koskeva kanne, on valta siirtää kanne samanasteiseen tuomioistuimeen, jossa on vireillä vaatimus rangaistuksen tai menettämisseuraamuksen tuomitsemisesta saman rikoksen johdosta, käsiteltäväksi rikosasian yhteydessä, milloin se esitettävään selvitykseen ja kustannuksiin sekä muihin seikkoihin nähden katsotaan soveliaaksi. Päätökseen, jolla kanne on siirretty tai siirtovaatimus on hylätty, ei saa hakea muutosta.

Ks. OK 14: 9.

9 § on kumottu lailla 13.6.1929/240.

10 §. (16.4.1987/412) Avioeroa, yhteiselämän lopettamista tai avioliiton pätevyyttä koskeva asia tutkitaan sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä jommallakummalla puolisoilla on kotipaikka.

Jos kumpaisellakaan puolisoilla ei ole kotipaikkaa Suomessa, tutkitaan avioeroa ja avioliiton pätevyyttä koskeva asia Helsingin raastuvanoikeudessa.

Kanne puolison velvoittamisesta maksamaan toiselle puolisolalle elatusapua on pantava vireille sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä jommallakummalla puolisoilla on kotipaikka. Kanne, joka koskee tuomioistuimen päätöksellä tai sopimuksella vahvistetun elatusavun muuttamista tai elatusavusta tehdyn sopimuksen pätevyyttä, on pantava vireille 1 §:n 1 momentissa mainitussa tuomioistuimessa.

10a § on kumottu L:lla 16.4.1987/412.

11 §. (13.6.1929/240) Jos riitapuolet yleiseen alioikeuteen kuuluvassa riita-asiaassa sopivat muusta sellaisesta tuomioistuimesta, kuin edellä tässä luvussa on sanottu, olkoon tämä oikeutettu käsittelemään asian, ellei se koske kiinteistöä taikka kiinteän tahi irtaimen omaisuuden ulosmittausta, taikka ellei ole kysymys konkurssista tahi sellaisesta jutusta, joka 2, [3,] 4 tahi 10 §:ssä on mainittu. Älköön kuitenkaan kihlakunnanoikeus ottako käsiteltäväkseen riita-asiaa, joka erinaisten säännösten mukaan voidaan käsitellä ainoastaan raastuvanoikeudessa.

Sopimus laillisesta tuomioistuimesta riita-asioissa tehtäköön kirjallisesti ja määrättäköön siinä tarkoin tuomioistuin sekä itse asia. Jos asia, jossa riitapuolet saavat tällaisen sopimuksen tehdä, on haastettu muuhun alioikeuteen, kuin laki yleensä säättää, käsiteltäköön se siinä, vaikkei sopimusta ole tehtykään, jos haastettu on tullut saapuville eikä, ennenkuin hän on alkanut pääasiaan vastata, väitä, ettei asia siihen oikeuten kuulu.

L 13.6.1929/240 tuli voimaan 1.1.1930 ja sen loppusäännöksen mukaan on, mitä 11 §:ssä sen entisessä muodossa säädetään laillisesta tuomioistuimesta asioissa, jotka koskevat omaisuuden erilleen ottamista tai pesäeroa, edelleen noudatettava puolisoihin nähden, joiden varallisuussuhteisiin on sovellettava ennen viimeksi sanottua päivää voimassa ollutta lakia.

Tämä § kuului ennen:

[11 §. (14.8.1901) Jos riitapuolet yleiseen alioikeuteen kuuluvassa riita-asiaassa sopivat muusta sellaisesta tuomioistuimesta kuin mitä nyt on sanottu, olkoon tämä oikeutettu käsittelemään asian, ellei se koske kiinteistöä taikka kiinteän tahi irtaimen omaisuuden ulosmittausta, taikka konkurssia tahi pesäeroa taikka niitä juttuja, jotka

2, 3 ja 4 §:ssä ovat mainitut. Alkoon kuitenkin kihlakunnanoikeus ottako käsiteltäväkseen riita-asiaa, joka erinäisten säännösten mukaan voidaan käsitellä ainoastaan raastuvanoikeudessa.]

Sopimus laillisesta tuomioistuimesta riita-asioissa tehtäkään kirjallisesti ja määrättäkään siinä tarkoin tuomioistuin sekä itse asia. Jos asia, jossa riitapuolet saavat tällaisen sopimuksen tehdä, on haastettu muuhun alioikeuteen kuin laki yleensä säättää, käsiteltäkään se siinä, vaikkei sopimusta ole tehtykään, jos haastettu on tullut saapuville eikä, ennenkuin hän on alkanut pääasiaan vastata, väitä ettei asia siihen oikeuteen kuulu.]

Alkoon Suomen kansalaista tuomittako muussa oikeudessa kuin siinä, jonka alainen hän lain mukaan on, HM 13 §, Pe 101.

Ks. L välimiesmenettelystä 2 §, Pr 208; MeriL 21:6, Vi 301; Ilma-
kuljetussopimusL 39 §, Vi 408; L oikeudenkäynnistä huoneenvuokra-asioissa 3 §, Si 419.

12 §. Mitä jostakin pääasiasta seuraa, niinkuin vahingonkorvaus ja oikeudenkäyntikulut ynnä muuta, josta joku on varannut itselleen oikeuden erittäin kantaa, tuomittakoon siinä Oikeudessa, joka on pääasian tuominnut.

Ks. OK 14: 8 ja 9.

13 §. (22.7.1991/1052) Tuomioistuin, jossa kanne on pantu vireille, pysyy toimivaltaisena, vaikka toimivallan perustaneissa olosuhteissa tapahtuu muutoksia vireillepanon jälkeen.

14 §. Jos maalla olevista maista ja tiluksista riidellään, olkoonpa omistusoikeudesta, hallinnasta ja nautinnasta, rakennusten rappiosta, maan huonosta hoidosta, verosta, rajoista tai luvattomasta viljelemisestä, niin se kaikki on tuomittava siinä Oikeudessa, jonka piirissä maa on. Jos emäkylän tilukset ulottuvat kihlakunnan rajan taakse toisen kihlakunnan alueelle, ja jos siellä oleva rajanaapuri tahtoo jostakin niistä tehdä moitekanteen, niin tehkään sen siinä Oikeudessa, johon emäkylä kuuluu.

Laillisesta tuomioistuimesta kunnan etuosto-oikeutta koskevissa kiinteistöriidoissa ks. EtuostoL 18 §, Si 625.

Maa-oikeuden käsiteltävistä asioista ks. JakoL 38 luku, Ym 102. Ks. myös sanotun lain 292 § sekä Kaavoitusalueiden jakoL 69 ja 125 §, Ym 104.

Ks. KiinteistönmuodostamisL 19 ja 20 luku, Ym 101.

Korvausta haettaessa sopimukseen perustumattomasta kiinteistön nautinnasta on oikeuspaikka forum rei sitae. KKO:1938-I-13.

Kun vaadittiin korvausta metsänhakkuuvälikirjaan perustuvan hakkuuoikeuden ylittämisestä, oli vaatimus tutkittava siinä alioikeudessa, jonka piirissä kiinteistö sijaitsee. KKO 1925 p I 19.

Vrt. KKO:1939-II-269, OK 10: 1 kohdalla.

Asunto-osakeyhtiön osakkeenomistajaa vastaan tämän yhtiölle hallitsemastaan huoneistosta suoritettavasta vastikkeesta nostama kannetta on ajettava siinä oikeudessa, jonka tuomiopiirissä kiinteistö on. KKO:1961-II-97.

Määräalan kaupan esisopimuksen mitättömäksi julistamista ja siitä johtuvia korvaussaatavia koskeva kanne voitiin ajaa kiinteistön sijaitsemispaikan oikeudessa. Se seikka, oliko kirjallinen sopimus tehty laissa säädettyssä muodossa vai ei, ei vaikuttanut tuomioistuimen toimivaltaa koskevan kysymyksen ratkaisuun. KKO:1976-II-63.

Takaisinsaantia konkurssipesään koskevaan kanteeseen, vaikka se koskikin kiinteistön määräalan luovutuksen peräyttämistä, ei ollut sovellettava säännöstä kiinteistöforumista. KKO:1959-II-10, D 1959 s. 49.

14a §. (22.7.1991/1052) Jos saamista haetaan yksinomaan tai henkilökohtaisen velkomuksen ohella kiinteästä omaisuudesta, joka on saamisesta kiinnitetty tai muuten saamisen panttina, kanne tutkitaan siinä tuomioistuimessa, jonka alueella kiinteistö sijaitsee.

Kun saamista haetaan omaisuudesta, johon on vahvistettu yritysikiinnitys, kanne tutkitaan siinä tuomioistuimessa, jonka alueella kiinnitetyn omaisuuden omistajan on 1 §:n mukaan vastattava.

15 §. Jos maariita on kihlakuntain tai läänien tai maakuntain välillä, käyköön sen niinkuin Maakaaren 14 luvun 5 §:ssä on sanottu.

16 §. (4.3.1873) Jos yhden tai useamman kruunutilan haltiat riitelevät tiluksista, rajasta, kalavedestä tai myllynsijasta, ratkaiskoon Kihlakunnanoikeus riidan; ja määrättäkään [Keisarin Käskynhaltia] jonkun läsnä olemaan kruunun puolesta. Kihlakunnanoikeus tuomitkoon myös luvattomasta maan ja metsän viljelystä kruunun maalla.

Ks. viite OK 15: 5 kohdalla.

17 §. [Yhteismetsistä vuorikunnissa taikka muualla, missä vuorilaitoksia on, ja kasken polttamisesta niissä, samoin jos on riita vuorikunta-talon hallinnasta, sulatus- ja vasarapajain käyttämisestä, sysien polttamisesta, malmisuonista, teoslainoista pajastonkäyttäjän ja lainantajan välillä ynnä muusta, mikä vuorilaitosten käyttämiseen, pitämiseen ja hoitamiseen kuuluu, käyköön niinkuin niistä on erikseen säädetty. Pajastojen ja vasarapajojen huudatusta haetaan kihlakunnanoikeudessa, joka myös tuomitsee toiselle haitallisesta veden sulkemisesta, jolleivät pajastot keskenänsä ole siitä riidassa.]

18 §. Jos myyjä ei voi kauppaa vastata, hakekoon ostaja häntä missä hän asuu.

Ks. Y yleistä keskuusliikettä varten rakennetun yksityisen rautatien laillistuksesta ja kiinnittämisestä 15.4.1889, 24 §.

19 §. Kaupungissa olevasta huoneesta, talonasemasta ja talosta tuomitkoon sen kaupungin Oikeus, jossa ne ovat. Jos kaupungilla on maata ja tiluksia ympärillä, jotka ovat siihen yhdistetyt eivätkä kaupungista erillään, ja jos niistä syntyy riita kaupungin asukasten kesken, taikka jos rikos siellä tehdään, tuomitkoon kaupunginoikeus senkin. Jos rajoista syntyy riita porvarien ja kaupunginmaahan sattuvan emäkylän välillä, tuomitkoon siitä kihlakunnanoikeus.

Ks. JakoL 38 luku, Ym 102; Kaavoitusalueiden jakoL 66-70 §, Ym 104; RakennusL, Ym 201; KiinteistönmuodostamisL 19 ja 20 luku, Ym 101.

Kanne huoneenvuokrasaamisesta on ajettava kiinteistöforumissa. KKO:1939-I-2. Samoin asuinhuoneiston vuokravastiketta koskeva kanne. KKO:1935-I-15.

20 §. Jos siitä riidellään, miten kaupungissa on rakentaminen, käyköön sen niin kuin erikseen on säädetty. Haitasta ja rasitteesta, jota naapurin naapuril-tansa on tahi ei ole kärsittävä, tuomitkoon raastuvan-oikeus.

Ks. viite RK 29: 1, Ym 301 kohdalla.

21 §. (19.4.1991/708) Syyte rikoksesta tutkitaan sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä rikos on tehty. Rikos katsotaan tehdyksi sekä siellä, missä rikollinen teko suoritettiin, että siellä, missä rikoksen seuraus ilmeni, tai, jos rikos jäi yritykseksi, missä täytetyn rikoksen seuraus olisi ilmennyt. Jos rikos on tehty useilla, eri tuomiopiireihin kuuluvilla paikkakunnilla, on kunkin paikkakunnan tuomioistuin toimivaltainen.

Jos syytettä nostettaessa ei varmuudella tiedetä, missä rikos on tehty, voidaan syyte tutkia jossakin niistä tuomioistuimista, jonka tuomiopiirissä rikos voidaan otaksua tehdyksi tai jonka tuomiopiirissä syytettävä tavataan.

Syyte rikoksesta voidaan tutkia myös siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä syytettävä asuu tai vakinaisesti oleskelee, jos asian käsittely siinä katsotaan esitettävään selvitykseen, oikeudenkäynnistä aiheutuviin kustannuksiin sekä muihin seikkoihin nähden soveliaaksi.

Syyte Suomen ulkopuolella tehdystä rikoksesta tutkitaan, jollei muualla laissa ole toisin säädetty, syytet-

tävän asuin-, oleskelu- tai tapaamispaikkakunnan tuomioistuimessa.

Ks. viite seur. §:n kohdalla ja L alioikeuden istuntojen pitämisestä muualla kuin varsinaisessa istuntopaikassa, Pr 409 sekä A, joka sisältää säännöksiä vangittuja henkilöitä koskevien rikosasioiden käsittelyn jouduttamiseksi alioikeudessa, Pr 207.

Tuomioistuimesta sakon muuntonrangaistuksen määräämistä koskevissa asioissa ks. RtpL 6: 7, Ri 215.

Tuomioistuimesta sotilasoikeudenkäyntiasioissa ks. Sotilasoikeudenkäyntil 5, 7-9 §, Pr 215.

Tuomioistuimesta painovapausjutuissa säätää PainoL 49 §, Vi 101.

Tuomioistuin jutussa, jossa vaaditaan rangaistusta yleisradiotoiminnaassa lähetetyn ohjelman sisältöön perustuvasta rikoksesta tai radiovastuullaista tarkoitettun valvontavetvöllisyyden laiminlyönnistä taikka jossa esitetään sellaisiin rikoksiin perustuva muu vaatimus, on Helsingin raastuvanoikeus. Radiovastuul 7 §, Vi 109.

Jos luvaton rahankeräys tapahtuu ulkomaalta eikä toimeenpanijaa voida panna syytteeseen Suomessa, menetyksi tuomitsemista koskeva asia on käsiteltävä Helsingin raastuvanoikeudessa. Rahankeräysl 13 § 2 mom., Tu 629.

Vaatimus vieraassa valtiossa tuomitun seuraamuksen muuntamisesta Suomessa täytäntöönpantavaksi vankeusrangaistukseksi tutkitaan Helsingin raastuvanoikeudessa. L kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa 8 §, Ri 407.

Ks. L vaarallisten rikoksenuusijain eristämisestä 4 §, Ri 212; L rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta 19-20 §, Ri 403; viite OK 10: 28 kohdalla; OYL 16: 1, Yr 103; Patenttil 65 § 4 k., Yr 408; Alusrekisteril 44 §, Vi 313; Vesil 14: 5, Ym 601.

Meril 21:9, Vi 301. Ks myös MerimiesL 88 §, Ty 121; Merityöaikal 28 §, Ty 307; L työajasta kotimaanliikenteen aluksissa 30 §, Ty 308; Merimiesten vuosilomal 35 §, Ty 320; Alusjätel 29 §, Ym 609; LuotsausA 48 §, Vi 306.

A kauppa-aluksista 17.4.1924/103, 76 § määrää, että rikkomuksesta, josta rangaistus on säädetty mainitussa asetuksessa, on syytetävä sen paikkakunnan alioikeudessa, missä teko on tapahtunut, tahi, jos rikkomus on tapahtunut aluksen ollessa matkalla, sen Suomen sataman alioikeudessa, mihin alus on ensiksi tullut tahi missä rikollinen muutoin tavataan, taikka jossa aluksen kotipaikka on.

Laillinen tuomioistuin eräissä vientitavaran alkuperää koskevan vääran tiedon antamisen rankaisemista koskevissa jutuissa on Helsingin raastuvanoikeus, L 4.7.1975/524.

Syyte siviilipalvelusrikoksesta voidaan tutkia siviilipalvelusvelvollisen kotipaikan tai palvelupaikan sijaintipaikkakunnan yleisessä alioikeudessa, SiviilipalvelusL 34 §, Tu 130.

Jos syyte lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa nostetaan valtioneuvoston jäsentä, korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden presidenttiä tai jäsentä taikka oikeuskansleria vastaan, käsittelee asian erityinen tuomioistuin, jota nimitetään valtakunnan-oikeudeksi ja josta on voimassa erityiset perustuslainsäädännökset. HM 59 §, Va 101. Ks. myös L valtakunnan-oikeudesta, Va 104.

Rikoksesta, jonka rangaistusvanki rangaistuslaitoksessa tekee, säätää RL 2: 13, Ri 101.

Tuomioistuimesta eräisiin rikoksen perusteella ajettaviin korvausvaatimuksiin nähden ks. OsuuskuntaL 101 ja 127 §, Yr 105.

Ulkomaanedustuksessa palveleva ulkoasiainhallinnon virkamies vastaan rikosasiassa, jos rikos on tehty ulkomailla eikä asia lain mukaan ole ylempään tuomioistuimeen käsiteltävä, Helsingin raastuvanoikeudessa. A ulkoasiainhallinnosta 103 §, Kv 202. Ks. myös A teknologian kehittämisskesk 28.5.1993/467, 16 §.

Tuomioistuimesta virkavirhejutuissa ks. myös LääninhallitusA 14 §, Ha 104; L liikevaihtovero-oikeudesta 14 §, M 108; A tapaturmavirastosta 18 §, El 305; A valtion eläinlääketieteellisestä laitoksesta 27.2.1989/198, 25 §; A Suomen ympäristökeskuksesta, Ym 704; A maanmittauslaitoksesta 17 §, Ym 712; A geodeettisesta laitoksesta 11.12.1992/1293, 12 §; A väestökirjahallinnosta 32 §, Ha 209; Vesil 15: 8 ja 19 a, Ym 601; A maaseutuelinkeinoipiireistä 11.12.1992/1279, 14 §; A maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksesta 11.12.1992/1280, 14 §; A kasvinuotannon tarkastuskeskuksesta 11.12.1992/1281, 14 §; A eläinlääkintä- ja elintarvikkelaitoksesta 11.12.1992/1282, 15 §; A maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta 11.12.1992/1283, 13 §.

Helsingin HO oli oikea tuomioistuin tutkimaan alaisensa tuomiokunnan tuomaria vastaan ajettua syytettyä, vaikka se käräjäkunta, jonka KO:n puheenjohtajana tuomarin oli väitetty syyllistyneen virheeseen, oli ennen virkasytjetun vireille tuloa siirretty Helsingin hovioikeuspiiristä Itä-Suomen hovioikeuspiiriin. KKO:1968-II-58.

Syyte maanmittaria vastaan väärin pöytäkirjojen valmistamisesta ja nimien väärentämisestä näihin pöytäkirjoihin voidaan käsitellä siinä kihlakunnan-oikeudessa, jonka piirissä tapahtuneeseen maanmittaustoimitukseen syytteenalaiset teot liittyvät. KKO:1941-II-41.

Lainhuudon mitättömäksi julistamista tarkoittava vaatimus tulkittiin lainhuudon perusteena olleen asiakirjan väärentämistä koskevan rikosjutun yhteydessä. Oikeaksi tuomioistuimeksi katsottiin RO, jonka tuomiopiirissä sijaitsevassa tuomiokunnan arkistossa väärennetyksi väitettyä asiakirjaa oli lainhuutoa haettaessa käytetty. KKO:1970-II-2, D 1970 s. 37.

Henkilöä, jonka on väitetty kavaltaneen hänelle myytäviksi annetuista arpalipuista saamansa rahat, voidaan tästä syyttää, paitsi sen paikkakunnan, jossa arvat on myyty, myös sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa tilityksen olisi tullut tapahtua. KKO:1951-II-129, Lm 1951 s. 837.

Syyte herjauksesta, jonka oli väitetty tapahtuneen syytetyn olinpaikkakunnaltaan toisella paikkakunnalla olevalle puhelimitse lausumin sanoin, ei voitu käsitellä ensin mainitun paikkakunnan alioikeudessa. KKO:1967-II-82.

Syyte kulkuneuvon luovuttamisesta juopuneelle voitiin käsitellä samassa kihlakunnan-oikeudessa kuin syyte rattijuopumuksesta, vaikka ensiksi mainittu teko oli tapahtunut toisen kihlakunnan-oikeuden tuomiopiirissä. KKO:1985-II-37.

Tuomioistuimesta varastetun tavaran kätkemistä koskevassa jutussa ks. KKO.1934-II-319.

21a §. (21.4.1995/746) Vaatimus oikeushenkilön tuomitsemisesta yhteisöosakkoon tutkitaan siinä tuomioistuimessa, jolla on tai on ollut toimivalta tutkia syyte vaatimuksen perustana olevasta rikoksesta, tai siinä tuomioistuimessa, jolla on toimivalta tutkia oikeushenkilöä vastaan ajettu kanne.

22 §. (19.4.1991/708) Jos joku on tehnyt useita rikoksia, saadaan syyte kaikista rikoksista tutkia siinä tuomioistuimessa, joka on toimivaltainen käsittelemään jotakin rikosta koskevan syytteen, jos sillä voidaan nopeuttaa tai helpottaa yhteisen rangaistuksen tuomitsemista ja asian käsittely siinä katsotaan esitettävään selvitykseen, oikeudenkäynnistä aiheutuviin kustannuksiin sekä muihin seikkoihin nähden soveliaaksi.

Vrt. A kauppa-aluksista 17.4.1924/103, 76 § (OK 10: 21 jälk.) ja Meril 21:9, Vi 301.

22a §. (19.4.1991/708) Syyte rikokseen osallisia vastaan saadaan tutkia siinä tuomioistuimessa, joka on jonkun osallisen osalta toimivaltainen. Jos asia on ollut aikaisemmin vireillä jotakuta osallista vastaan, saadaan samassa tuomioistuimessa syyttää myös muita osallisia.

Milloin jotakuta rikokseen osallista syytetään jonkin muun tuomiopiirin alueella tehdystä eri rikoksesta, saadaan syytteet kaikista rikoksista tutkia tuomioistuimessa, joka on toimivaltainen käsittelemään syytteen jostakin noista rikoksista, jos kaikkien syytteiden käsitteleminen siinä katsotaan esitettävään selvitykseen, oikeudenkäynnistä aiheutuviin kustannuksiin sekä muihin seikkoihin nähden soveliaaksi.

22b §. (19.4.1991/708) Eri vastaajien eri rikoksia koskevat syytteet saadaan kaikki tutkia siinä tuomioistuimessa, joka on toimivaltainen käsittelemään jotakin rikosta koskevan syytteen, jos rikoksilla on yhteyttä keskenään ja kaikkien syytteiden käsittelemisen siinä katsotaan esitettävään selvitykseen, oikeudenkäynnistä aiheutuviin kustannuksiin sekä muihin seikkoihin nähden soveliaaksi. Jos asia on ollut aikaisemmin vireillä jotakuta vastaajaa vastaan, saadaan samassa tuomioistuimessa ajaa syytettä myös muita vastaajia vastaan.

22c §. (19.4.1991/708) Tuomioistuin, jossa on vireillä virallisen syyttäjän tekemä rangaistusvaatimus, saa syyttäjän esityksestä erityisten syiden niin vaatien sa siirtää asia toiseen, toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Siirtävän tuomioistuimen asiaan liittyvät päätökset ja muut toimenpiteet ovat voimassa, kunnes se tuomioistuin, johon asia on siirretty, toisin määrää.

Asiaa ei kuitenkaan saa siirtää takaisin, jolleivät uudet erityiset syyt sitä vaadi.

Milloin muutoksenhaku rikosasiassa on vireillä hovioikeudessa, saa hovioikeus erityisten syiden niin vaatiessa siirtää asian toiseen hovioikeuteen, jossa samaa henkilöä koskeva rikosasia on vireillä.

Päätökseen, jolla asia on siirretty tai siirtoesitys hylätty, ei saa hakea muutosta.

22d §. (19.4.1991/708) Ylempi tuomioistuin saa, katsoessaan että sen tutkittavaksi saatettu rikosasia olisi käsiteltävä uudelleen alemmassa tuomioistuimessa, 22 §:ssä säädetyin edellytyksin siirtää asian sellaiseenkin alempaan tuomioistuimeen, joka ei ole sitä aikaisemmin käsitellyt, jos sen tuomiopiirissä on tehty jokin niistä rikoksista, joista asiassa on kysymys, taikka jos tuossa tuomioistuimessa on vireillä toinen samaa henkilöä koskeva rikosasia. Asiaa ei kuitenkaan saa siirtää, jos siirtämiseen on 22 e §:ssä tarkoitettu este.

22e §. (19.4.1991/708) Jos syyte jonkun vastaajan tai jonkin rikoksen osalta on, sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään, käsiteltävä välittömästi ylempäsä tuomioistuimessa tai muussa kuin 21 §:ssä tarkoitettussa alioikeudessa, ei toinen tuomioistuin saa 22, 22 a eikä 22 b §:n nojalla ottaa tuota syytettä tutkittavakseen.

23 §. (19.4.1991/708) Mitä 21 – 22 e §:ssä säädetään syytteestä, koskee myös muita rikokseen perustuvia julkisoikeudellisia vaatimuksia.

24 §. Jos joku Oikeuden edessä syyttää toista jostakin rikoksesta ja tämä havaitaan syyttömäksi, tuomitkoon myös sama Oikeus, miten se on rangaistava ja vahingon korvaava, joka perättömästi ilmi antoi ja syytti, vaikka hän muutoin kuuluisikin toiseen Oikeuteen. Jos sen kanne, joka ilmiantajalle rangaistusta vaatii, on sellainen, että sitä on erityisenä pääasiana pidettävä, taikka jos se loukkaa ilmiantajaa hänen virassansa ja koskee sitä virkaa, niin se tuomitkoon siinä Oikeudessa, johon hän sellaisessa asiassa kuuluu.

Ks. viite seur. §:n kohdalla.

25 §. (12.8.1960/362) Jos joku tuomioistuimen tai muun viranomaisen edessä tai viranomaiselle annetussa kirjoituksessa herjaa tai solvaa virkamiestä hänen virassaan, on asia käsiteltävä ja tuomittava siinä oikeudessa, jonka tutkittavat loukatun virkamiehen virkarikokset ovat. Jos loukkaus kohdistuu virkamiehen, jonka tekemät virkarikokset eivät ole alioikeuden eivätkä hovioikeuden tutkittavat, on asia käsiteltävä siinä hovioikeudessa, jonka tuomiopiirissä loukkaus on tapahtunut.

Ks. RVpA 42 §, Ri 102; UL 1: 13, Pr 601; OK 14: 7.

Jos joku soimaa vastapuoltansa tuomiokapitulin edessä, ks. viite OK 10: 28 kohdalla.

25a §. (30.4.1987/452) Tuomioistuimesta, joka päättää pakkokeinojen käyttämisestä rikosasiassa, säädetään pakkokeinolaissa (450/87).

Ks. PakkokeinoL 1:9, 2:3, 3:2 ja 4:5, Ri 302.

26 §. Asiat, jotka koskevat valtakunnan yleistä taloutta, kruunun kaikenlaisia tuloja taikka jonkun virkaa ja palvelusta, ylhäisempää tahi alhaisempaa, ja siinä tehtyä virhettä, olkoot niiden tutkittavat ja tuomitavat, joille [kuningas] on sellaisen hoidon ja vaarinnon uskonut, sen mukaan kuin erityisissä säännöissä siitä sanotaan.

Ks. LOL 2 ja 3 §, Yh 203.

Ks. VahingonkorvausL 7: 4, Si 301.

Vesituomioistuinten käsiteltävistä asioista säättää Vesil, Ym 601. Eräiden valtion virkamiesten vaillinkiasioiden käsittelystä ks. L valtionalouden tarkastuksesta, Va 505.

Ks. muutoin viite OK 10: 28 kohdalla ja HovioikeusL 2 § viitteeseen, Pr 403.

Valtio oli vaatinut virkamiestä vastaan ajamassaan kanteessa hänen velvoittamistaan palauttamaan virassaan aiheettomasti perimänsä edustuskorvaukset. Kanne jätettiin yleisen tuomioistuimen toimivaltaan kuulumattomana tutkimatta. KKO:1991:90.

Puolison asianomaisen lastensuojeluviranomaisen tukemana esittämä vaatimus, että toinen puoliso velvoitettaisiin suorittamaan lastensuojeluviranomaiselle korvausta niistä kustannuksista, jotka aiheutuvat puolisoiden tuon viranomaisen huostaan otetun lapsen elatuksesta, oli lastensuojelulain 40 § 3 momentin ja köyhäinhuoltolain 55 §:n nojalla jätettävä tuomioistuimessa tutkittavaksiottamatta. KKO:1951-II-41, D 1952 s. 38.

Tuomioistuin ei voi ottaa tutkittavakseen (köyhäinhuoltolakiin) [nyk. Huoltoapul. 17.2.1956/116] perustuvaa elatusvaatimusta. KKO:1927-I-9. Ks. myös KHO:1926-I-47.

Valtiokonttorin vaatimus, että kihlakunnantuomari, joka saatuaan virkaeron eläkeoikeuksiin oli tuomittu rangaistukseen ennen eroamistaan tahallisesti hyötymistarkoituksessa tekemästään virkarikoksesta, velvoitettaisiin maksamaan takaisin hänelle virkasyytteen vireilläolon ajalta suoritettut eläkemaksut sillä perusteella, että hänen oli katsottava menettäneen oikeutensa eläkkeeseen, ei hallintoasiana kuulunut oikeusasiaintuomioistuimen käsiteltäviin. KKO:1953-II-91, D 1954 s. 6.

Kun puolustuslaitoksen palveluksessa varastonhoitajana ollut henkilö oli sitoutunut saadessaan palkallista virkavapautta opiskelua varten teknillisessä oppilaitoksessa korvaamaan valtiolle koulutuksen sille aiheuttamat kustannukset, mikäli hän ei täyttäisi sitoumustaan palvelulla koulutuksen päätyttyä määräajan toimenhaltijana puolustuslaitoksessa, niin kannetta, jossa valtio vaatii sanotun henkilön velvoittamista sille suorittamaan osan koulutuskustannuksista, ei hallinto-oikeudellisen lainkäytön järjestyksessä käsiteltäviin kuuluvana otettu yleisessä tuomioistuimessa käsiteltäväksi. KKO:1958-II-22, D 1958 s. 99.

Vaatimusta, joka koskee veron suorittamista vieraalle valtiolle, ei Suomen tuomioistuin voi ottaa käsiteltäväkseen. KKO:1926-I-6, T 1926 s. 274.

Sotatilasta 26.9.1930 ann. lain nojalla valtion hallintaan otetun rakennuksen tuhouduttua tulipalossa palovahingon korvauksen suorittaneen vakuutuslaitoksen vaatimus valtion velvoittamisesta maksamaan sille sen suorittama korvausmäärä ei ollut tuomioistuinasia. KKO:1946-II-143.

Huoneenvuokralautakunnan varapuheenjohtaja vaatii RO:ssa lautakunnan puheenjohtajan velvoittamista suorittamaan kantajalle lupaamansa lisäpalkkio puheenjohtajan tehtävien hoitamisesta. Koska kanne perustui yksityisoikeudelliseen sopimukseen, kuului asia yleisen tuomioistuimen käsiteltäviin. KKO p 6.6.1950, D 1951 s. 15.

27 § on kumottu L:lla 16.12.1966/645.

28 §. [Yleisissä kalasatamisissa tehdyistä rikoksista säädetään satamasäännöissä.] Muutoin tulee sen, jonka on tarve jossakin asiassa kantaa, noudattaa, mitä mistäkin Oikeudesta erittäin on sanottu.

Mitkä asiat maa-oikeus käsittelee, osoittaa Jakol 38 luku, Ym 102. Ks. KiinteistönmuodostamisL 19 ja 20 luku, Ym 101.

Valtionalouden tarkastusviraston päätösvallasta kysymyksen ollessa virheistä valtionaloudessa ks. L valtionalouden tarkastuksesta, Va 505.

Helsingin yliopiston konsistorin, rehtorin ja osakunnan oikeudesta kurinpitoteitse rangaista ylioppilasta hänen tekemistensä rikoksista ym. säättää A Helsingin yliopistosta 63 §, Op 208 ja A Helsingin yliopiston ylioppilaskunnasta ja osakunnista 12 ja 13 §, Op 210.

Kirkkolain mukaisesta kurinpitomenettelystä ks. lain 23 luku, Ha 403.

Suomen ortodoksisen kirkkokunnan kirkollisesta oikeudenkäytöstä ks. L ortodoksisesta kirkkokunnasta 6 luku, Ha 413 ja A ortodoksisesta kirkkokunnasta 19 luku, Ha 414.

Merisotasaalisasioita käsittelee merisotasaalis- eli saalis-oikeus. L merisotasaalisasioista 11.2.1922/46.

Vankilaoikeuden tehtävistä säättää L vaarallisten rikossenuusijain eristämisestä, Ri 212 sekä L nuorista rikoksentehtäjästä, Ri 209; A nuorista rikoksentehtäjästä, Ri 210.

29 §. (20.2.1960/109) Jos ylempi oikeus havaitsee, ettei alempi oikeus ole oikea tuomioistuin tutki- maan siinä vireille pantua juttua, tai vahvistaa alemman oikeuden sanotun sisältöisen päätöksen, tulee ylemmän oikeuden, milloin sitä on muutoksenhake-

muksessa tai siihen annetussa vastauksessa pyydetty tahi erittäin painavat syyt muutoin niin vaativat, siirtää juttu oikeaan alempaan tuomioistuimeen, mikäli se esitetyn aineiston perusteella on mahdollista.

Milloin juttu on pantu vireille eri tuomioistuimissa ja lainvoiman saaneilla päätöksillä on katsottu, ettei mikään niistä ole oikea tuomioistuin juttua tutkimaan, on korkeimman oikeuden, jos jokin näistä tuomioistuimista havaitaan oikeaksi, hakemuksesta poistettava virheellinen päätös ja osoitettava juttu asianomaisessa tuomioistuimessa edelleen käsiteltäväksi.

Ks. KS 23 §, Pr 506; L Korkeimmasta oikeudesta 4 §:n 1 mom. 3 k., Pr 401.

Testamentin mitättömäksi julistamista ym. koskeva juttu, joka oli pantu vireille väärässä alioikeudessa ja valitusteitse saatettu KKO:n tutkittavaksi, siirrettiin OK 10 luv. 29 §:n 1 mom. nojalla kantajien pyynnöstä oikeaan alioikeuteen. KKO:1962-II-90.

Puolisoiden välistä ositusta koskenutta juttua oli ajettu väärässä tuomioistuimessa. Määräaika osituksen moittimista varten oli kulunut umpeen jutun ollessa vireillä alioikeudessa. Korkein oikeus katsoi, että hovioikeus oli oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 29 §:n 1 momentin nojalla voinut siirtää jutun käsiteltäväksi toimivaltaisessa alioikeudessa. KKO:1991:101.

11 luku. Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä ja haasteesta rikosasiassa (22.7.1991/1056)

Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

1 §. (22.7.1991/1056) Tuomioistuin huolehtii tiedoksiannosta riita-asiassa, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Tuomioistuin voi huolehtia tiedoksiannosta riita-asiassa antamalla sen tuomioistuimen henkilökuntaan kuuluvan tai haastemiehen tehtäväksi. Samalla tuomioistuimen on ilmoitettava, milloin tiedoksianto on viimeistään toimitettava, sekä annettava tarvittaessa tarkempia ohjeita tiedoksiannon toimittamisesta.

2 §. (22.7.1991/1056) Tuomioistuin voi riita-asiassa asianosaisen pyynnöstä uskoa tiedoksiannosta huolehtimisen asianosaiselle, jos tuomioistuin katsoo siihen olevan perusteltua aihetta. Samalla tuomioistuimen on määrättävä, milloin asiakirja on viimeistään annettava tiedoksi ja milloin todistus tiedoksiannosta on viimeistään toimitettava tuomioistuimelle.

Jos haasteen tiedoksiantaminen uskotaan kantajalle, hänelle on ilmoitettava, että mikäli hän ei ole siihen mennessä, kun tuomioistuin jatkaa asian käsittelyä, toimittanut todistusta haasteen tiedoksiantamisesta määrättyssä ajassa ja säädetyllä tavalla, asia voidaan jättää sille. Samalla on ilmoitettava, että kantaja voi pyytää määräajan pitennystä, uutta määräaikaa tai tuomioistuinta huolehtimaan tiedoksiannosta.

3 §. (22.7.1991/1056) Kun tuomioistuin huolehtii tiedoksiannosta, tiedoksianto riita-asiassa toimitetaan lähettämällä asiakirja asianosaiselle:

1) postitse saantitodistusta vastaan; tai

2) virkakirjeellä, jos voidaan olettaa, että vastaanottaja saa tiedon asiakirjasta ja määräpäivään mennessä palauttaa todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta. (28.6.1993/595)

Postille on ilmoitettava, milloin tiedoksiannon saantitodistusta vastaan viimeistään on tapahduttava.

3a §. (28.6.1993/595) Kun tuomioistuin huolehtii tiedoksiannosta, muun kuin haasteen tiedoksianto voidaan riita-asiassa toimittaa myös lähettämällä asiakirja asianosaiselle postitse asianosaisen tuomioistuimelle ilmoittamaan osoitteeseen.

Asianosaisen katsotaan saaneen asiakirjasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi. Asiakirjaan on merkittävä päivä, jona se on annettu postin kuljetettavaksi.

4 §. (22.7.1991/1056) Jos tiedoksiantoa ei ole saatettu toimitetuksi tai voidaan pitää todennäköisenä, että sitä ei saada toimitetuksi 3 §:ssä tarkoitetulla tavalla tai jos siihen on muu erityinen syy taikka jos tiedoksiannosta huolehtiminen on annettu asianosaiselle, tiedoksiannon toimittaa haastemies henkilökohtaisesti tiedoksiannon vastaanottajalle tai jollekin 7 §:ssä tarkoitetulle henkilölle.

Tuomioistuimen huolehtiessa tiedoksiannosta sen on ilmoitettava haastemiehelle, milloin tiedoksianto viimeistään on toimitettava.

5 §. (22.7.1991/1056) Tiedoksi annettava asiakirja luovutetaan tiedoksiannon vastaanottajalle alkupe räisenä tai jäljennöksenä.

Jos muun tiedoksi annettavan asiakirjan kuin haastehakemuksen, vastauksen tai kirjallisen lausuman jäljentäminen on vaikeaa tai asiakirjan laajuuden vuoksi epätarkoituksenmukaista, tuomioistuin voi päättää, että aineisto pidetään asianosaisen nähtävänä tuomioistuimen kansliassa. Ilmoitus tästä on liitettävä tiedoksi annettavaan asiakirjaan.

6 §. (22.7.1991/1056) Jos tiedoksi annettava määräys tai päätös on ilmoitettu tiedoksiannon vastaanottajalle tuomioistuimen kansliassa tai istunnossa, hänen katsotaan tuolloin saaneen siitä tiedon. Tuomioistuimen on kuitenkin pyynnöstä viipymättä annettava tai toimitettava hänelle asiakirja, johon määräys tai päätös sisältyy.

7 §. (22.7.1991/1056) Milloin haastemies on tiedoksiantoa varten etsinyt henkilöä, jonka asuinpaikka Suomessa on tiedossa, mutta ei ole tavannut häntä tai ketään, jolla on oikeus hänen puolestaan vastaanottaa tiedoksianto, ja ilmenneiden seikkojen perusteella voidaan olettaa hänen välttelevän tiedoksiantoa, haastemies voi toimittaa tiedoksiannon luovuttamalla asiakirjat jollekin samaan talouteen kuuluvalla 15 vuotta täyttäneelle tai, jos tiedoksiannon vastaanottaja harjoittaa liikettä, jollekin hänen liikkeensä palveluksessa olevalle. Jollei ketään edellä mainituista tavata, tiedoksianto voidaan toimittaa luovuttamalla asiakirjat paikalliselle poliisiviranomaiselle.

Milloin on menetelty 1 momentissa mainitulla tavalla, haastemiehen on lähetettävä siitä postin välityksellä ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajalle hänen osoitteellaan.

Tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen, kun 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus on annettu postin kuljetettavaksi.

8 §. (22.7.1991/1056) Jos tiedoksiannon vastaanottaja oleskelee ulkomailla ja hänen osoitteensa on tiedossa, eikä tiedoksiantoa ole 2 §:n mukaan uskottu asianosaisen huolehdittavaksi, tuomioistuimen tulee huolehtia tiedoksi annettavien asiakirjojen lähettämisestä ulkomaan viranomaiselle siten kuin siitä on erikseen säädetty tai asianomaisen vieraan valtion kanssa sovittu. Tuomioistuimen on ilmoitettava se päivä, jona tiedoksianto on viimeistään toimitettava.

Ks. A keskinäisestä oikeusavusta annettaessa tiedoksi asiakirjoja yksityisoikeudellisissa asioissa 12-14 §, Pr 715; A Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken oikeusavusta tiedoksiannon toimittamisesta ja todistelusta tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta, Pr 703; A pohjoismaiden keskeisestä oikeusavusta tiedoksiannon toimittamisesta ja todistelusta, Pr 704; MallioikeusL 45 §, Yr 421.

9 §. (22.7.1991/1056) Jollei tiedoksiannon vastaanottajan eikä hänen tiedoksiannon vastaanottamista varten valtuuttamansa olinpaikasta voida saada tietoa, tuomioistuimien huolehtii tiedoksiannon toimittamisesta kuuluttamalla.

10 §. (22.7.1991/1056) Edellä 9 §:ssä tarkoitettu tiedoksianto toimitetaan pitämällä asiakirja liitteineen nähtävillä tuomioistuimen kansliassa ja julkaisemalla ilmoitus asiakirjan pääasiallisesta sisällöstä sekä siitä, missä tiedoksi annettavat asiakirjat ovat nähtävillä, virallisessa lehdessä jonkin kuukauden ensimmäisessä numerossa. Tuomioistuimien voi julkaista ilmoituksen myös sanomalehdessä. Ilmoitus on viipymättä pantava nähtävillä myös tuomioistuimen ilmoitustaululle.

Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse julkaista, jos tiedoksianto siinä asiassa on jo aikaisemmin toimitettu samalle tiedoksiannon vastaanottajalle 1 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Tiedoksiannon katsotaan 1 momentissa tarkoitettua tilanteessa tapahtuneen silloin, kun ilmoitus on julkaistu virallisessa lehdessä, ja 2 momentissa tarkoitettua tilanteessa silloin, kun asiakirja on pantu nähtävillä tuomioistuimen kansliassa.

Ks. L virallisesta lehdestä, Va 407.

11 §. (22.7.1991/1056) Asiassa, joka koskee kahta tai useampaa asianosaista yhteisesti, asiakirja on annettava tiedoksi jokaiselle erikseen siten kuin 1–10 §:ssä säädetään. Jos asiakirja on annettava tiedoksi niin monelle, ettei tiedoksiantoa voida vaikeuksista toimittaa kullekin erikseen, tuomioistuimien voi päättää, että tiedoksianto toimitetaan jollekin heistä. Ilmoitus asiakirjan pääasiallisesta sisällöstä sekä siitä, kenelle tiedoksianto on toimitettu, ja siitä, missä tiedoksi annettavat asiakirjat ovat nähtävillä, on julkaistava siten kuin 10 §:ssä säädetään. Tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen, kun ilmoitus on julkaistu virallisessa lehdessä.

Ks. L asuinhuoneiston vuokrauksesta 13 §, Si 417; L liikehuoneiston vuokrauksesta 11 §, Si 418; L yksityisistä teistä 72 §, Ym 207; SijoitusrahastoL 66 §, Ra 118; L virallisesta lehdestä, Va 407.

12 §. (22.7.1991/1056) Tiedoksianto valtiolle on toimitettava lääninhallitukselle tai sille viranomaiselle, joka käyttää asiassa valtion puhevaltaa. Kun tiedoksianto on toimitettu lääninhallitukselle, sen tulee toimittaa jäljennös tiedoksi annetuista asiakirjoista sille viranomaiselle, joka käyttää asiassa valtion puhevaltaa.

Ks. OK 15: 5 ja viitteet sen kohdalla.

13 §. (22.7.1991/1056) Tiedoksianto kunnalle on toimitettava kunnanjohtajalle tai, milloin kunnassa ei ole kunnanjohtajan virkaa, kunnanhallituksen puheenjohtajalle taikka niissä asioissa, joissa kunnallisella lautakunnalla lain mukaan on itsenäinen toimivalta, tämän lautakunnan puheenjohtajalle. Tiedoksianto voidaan toimittaa myös henkilölle, joka lain, asetuksen tai ohje- tai johtosäännön nojalla on asetettu kunnanjohtajan tai puheenjohtajan ohella hänen puolestaan vastaanottamaan tiedonantoja.

14 §. (22.7.1991/1056) Tiedoksianto muulle kuin 13 §:ssä tarkoitettulle yhdyskunnalle taikka yhtiölle, osuuskunnalle, yhdistykselle tai muulle yhteisölle tai yhtymälle taikka laitokselle tai säätiölle on, sikäli kuin jonkin tapauksen varalta ei toisin säädetä, toimitettava jollekin niistä, joilla on oikeus edustaa tiedoksiannon vastaanottajaa. Jollei edustajaa ole, tiedoksianto toimitetaan 10 §:ssä säädetyllä tavalla. Milloin tiedoksiannon vastaanottaja harjoittaa liikettä eikä sen edus-

tajaa tavata, on tiedoksiannosta soveltuvin osin voimassa, mitä 7 §:ssä säädetään tiedoksiannon toimittamisesta sellaiselle henkilölle, joka harjoittaa liikettä.

Tiedoksianto kuolinpesälle toimitetaan kuolinpesän osakkaille. Jos pesänselvittäjä on määrätty pitämään huolta pesän hallinnosta, tiedoksianto toimitetaan hänelle. Tiedoksianto voidaan toimittaa myös sille, joka hoitaa pesän omaisuutta, vaikka kuolinpesä ei olisikaan pesän osakkaiden hallinnossa, tai sille, jolla muutoin on oikeus edustaa kuolinpesää ja käyttää puhevaltaa kuolinpesän puolesta. Tiedoksiannon vastaanottajan on viipymättä toimitettava kullekin osakkaille ja, jos tiedoksiannon vastaanottaja on pesän osakas, sille, jonka hallinnossa pesä on, jäljennös saamista asiakirjoista.

Ks. YhdL 36 ja 59 §, Si 126; SäätiöL 10 §, Si 128; L eräistä yhteisömuotoista 8 §, Si 621; SäästöpankkiL 61 §, Ra 109; OsuuspankkiL 21 §, Ra 110; OYL 16: 2, Yr 103; OsuuskuntaL 84 §, Yr 105; LiikepankkiL 14 §, Ra 108; L hypoteekkiyhdistyksistä 20 §, Ra 113; VakuutusyhdistysL 16:2, Ra 209; Vakuutusl 159 §, Ra 217; TyöttömyyskassaL 12 §, Ra 219; Vesil 5: 55, 6: 28, 7: 9 ja 8: 18, Ym 601; L yksityisistä teistä 62 §, Ym 207; YhteisalueL 26 §, Ym 108; YhteismetsäL 30 §, Ma 604; A metsäkeskuksesta ja metsälautakunnista 10 ja 18 §, Ma 622; KalastusL 59 §, Ma 720; UskonnonvapausL 28 §, Ha 401; A esiintyvien taiteilijoiden eläkekassan ohjesäännöstä 13.9.1985/762, 16 §; Raha-automaattia 24 §, Tu 623; MetsästysL 70 §, Ma 717; L avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 3:4, Yr 101; L ulkomaisten vakuutusyhtiöiden toiminnasta Suomessa 41 §, Ra 207; HenkilöstörahoL 46 §, Ty 216; PoronhoitoL 6 §, Ma 104; L ulkomaisten luotto- ja rahoituslaitoksen toiminnasta Suomessa 20 §, Ra 112.

Tiedoksiannosta seurakunnalle, seurakuntayhtymälle tai kirkolle ks. KirkkoL 25:4, Ha 403.

15 §. (22.7.1991/1056) Tiedoksianto konkurssipesälle on toimitettava pesänhoitajalle.

16 §. (22.7.1991/1056) Haaste voidaan antaa tiedoksi myös vastaajan haasteen vastaanottamista varten valtuuttamalle asiamiehelle.

Milloin sitä, jolle tiedoksianto on osoitettu, edustaa vireillä olevassa asiassa asiamies, saadaan tiedoksianto toimittaa asiamiehelle.

Asiakirja, jossa joku on määrätty henkilökohtaisesti saapumaan tuomioistuimeen tai muuten suorittamaan jotakin henkilökohtaisesti, on kuitenkin annettava tiedoksi hänelle itselleen.

17 §. (22.7.1991/1056) Tiedoksiannosta on laadittava kirjallinen todistus, jossa on mainittava tiedoksiannon päivämäärä ja paikkakunta sekä kenelle tiedoksianto on toimitettu. Jos tiedoksianto on toimitettu 7 §:ssä säädetyllä tavalla, todistuksessa on lisäksi mainittava syy siihen, sekä päivä, jona ilmoitus on annettu postin kuljetettavaksi. Todistuksesta on annettava jäljennös tiedoksisajalle. Tiedoksiannon toimittajan on allekirjoitettava todistus.

Jos tiedoksianto toimitetaan 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla, tiedoksiannon vastaanottajan on täytettävä hänelle tiedoksiannon vastaanottamista varten toimitettu todistus siten, että siitä hänen allekirjoituksensa lisäksi ilmenevät 1 momentissa tarkoitettut tiedot.

Saantitodistuksesta säädetään erikseen.

18 §. (22.7.1991/1056) Jollei tiedoksiantoa ole toimitettu määrättyssä ajassa tai jos se on toimitettu virheellisesti, ja asianosainen jää tuomioistuimeen saapumatta tai ei anna häneltä pyydettyä kirjallista vastausta tai lausumaa, tiedoksianto on toimitettava uudelleen, jollei uutta tiedoksiantoa virheen vähäisyyden vuoksi ole pidettävä tarpeettomana.

Jos asianosainen tekee väitteen siitä, että tiedoksiantoa ei ole toimitettu määrättyssä ajassa tai että se

on toimitettu virheellisesti, asian käsittelyä on lykättävä tai kirjallisen vastauksen tai lausuman antamiselle on asetettava uusi määräaika, jollei sitä tiedoksiannossa tapahtuneen virheen vähäisyyden vuoksi ole pidettävä tarpeettomana. Jos asianosainen ei ole saanut tiedoksi annettavia asiakirjoja, ne on annettava hänelle ilmoitettaessa käsittelyn lykkäämisestä tai uudesta määräajasta. Jos tämä ei ole mahdollista, asiakirjat on välittömästi toimitettava hänen ilmoittamaansa osoitteeseen. Väite siitä, ettei tiedoksiannosta ole toimitettu määrättyssä ajassa tai säädetyllä tavalla, on tehtävä vastauksessa tai lausumassa.

19 §. (22.7.1991/1056) Jos kantaja, jonka huolehdittavaksi haasteen tiedoksiantaminen on annettu, ei ole siihen mennessä, kun tuomioistuin jatkaa asian käsittelyä, toimittanut tuomioistuimelle todistusta haasteen tiedoksiantamisesta määrättyssä ajassa ja säädetyllä tavalla, asia jätetään sillensä.

Asiaa ei kuitenkaan jätetä sillensä, jos vastaaja on väitettä tekemättä vastannut pääasiaan taikka jos tuomioistuin kantajan pätevistä syistä esittämän pyynnön johdosta on pitentänyt määräaika tai asettanut uuden määräajan taikka päättänyt itse huolehtia tiedoksiannosta.

Jos asianosainen ei ole määräajassa toimittanut tuomioistuimelle todistusta muun asiakirjan kuin haasteen tiedoksiannosta, tuomioistuimen on viivytyksettä huolehdittava tiedoksiannosta.

Haasteesta rikosasiassa

20 §. (22.7.1991/1056) Jos rikoksen perusteella tahdotaan tehdä vaatimus jotakuta vastaan, hänet on haastettava vastaamaan. Haasteessa on ilmoitettava, onko vastaajan saavuttava tuomioistuimeen henkilökohtaisesti, ja mainittava, että määräaikana laillista estettä ilmoittamatta poissa oleva vastaaja tuomitaan rangaistukseen esteettömästä poissaolosta tai noudataan. Haaste ei kuitenkaan ole tarpeen, milloin tuomioistuimessa henkilökohtaisesti saapuvilla olevaa vastaan tehdään rikokseen perustuva vaatimus.

Haaste rikosasiassa on annettava tiedoksi vastaajalle henkilökohtaisesti siten kuin 4 §:ssä säädetään. Haastaminen saadaan toimittaa myös suullisesti. Jos asia koskee rikosta, josta ei ole säädetty muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta, haaste voidaan antaa tiedoksi myös vastaajan haasteen vastaanottamista varten valtuuttamalle asiamiehelle. Vastaaja on velvollinen noudattamaan haastetta, jos se on annettu hänelle tiedoksi niin aikaisin, että hän voi määräpäivänä saapua tuomioistuimeen.

Virkamies, joka luvottomasti tai estettä ilmoittamatta on ollut poissa virantoimituksesta tai jota ei ole voitu siitä haastaa vastaamaan tai tuoda tuomioistuimeen, saadaan haastaa kuulutuksella virallisessa lehdessä niin kuin 10 §:ssä säädetään. Jollei hän tule saapuville, voidaan asia hänen poissaolostaan huolimatta ratkaista. Tästä uhasta on mainittava haasteessa.

Oikeushenkilön haastamisessa vastaamaan yhteisönsakon tuomitsemista koskevaan vaatimukseen noudatetaan, mitä tässä luvussa säädetään haasteen tiedoksiannosta oikeushenkilölle riita-asiassa. Jos vastaajana on muu oikeushenkilö kuin valtio, haaste on kuitenkin aina annettava tiedoksi henkilökohtaisesti sellaiselle henkilölle, jolla on oikeus ottaa haaste vastaan

oikeushenkilön puolesta. Haaste on annettava tiedoksi niin aikaisin, että vastaaja tai tämän edustaja voi määräpäivänä saapua tuomioistuimeen. Jos oikeushenkilön edustajan on tällaisessa asiassa saavuttava henkilökohtaisesti tuomioistuimeen, hänen haastamisessaan noudatetaan, mitä 1 momentissa säädetään vastaajan haastamisesta. (21.4.1995/746)

Ks. RtpL 6:8, Ri 215; TulliL 47 §, M 63; L virallisesta lehdestä, Va 407.

Syyttäjä oli haastetta ottamatta täydentänyt jatkettua rikosta koskevaa syytettä myöhemmässä oikeudenkäyntitilaisuudessa esittämällä rangaistusvaatimuksen perusteeksi uuden osateon. Kun syytetty ei ollut henkilökohtaisesti läsnä tässä oikeudenkäyntitilaisuudessa eikä vaatimus siten ollut tullut asianmukaisesti viireille, tuota osatekoa koskevaa rangaistusvaatimusta ei olisi saanut tutkia. KKO:1993:123.

21 §. (22.7.1991/1056) Jos rikosasiassa haaste vastaajalle tai kutsu asianomistajalle on annettava tiedoksi ulkomailla, haasteen ja kutsun antaa tuomioistuin. Haasteessa ja kutsussa on ilmoitettava päivä, jona se viimeistään on annettava tiedoksi, sekä mainittava mahdolliset seuraamukset esteettömästä poissaolosta.

Haaste ja kutsu lähetetään vieraan valtion viranomaiselle tiedoksiannosta varten siten kuin kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetussa laissa (4/94) säädetään. (5.1.1994/8)

Haasteen ja kutsun sisällöstä antaa tarkemmat määräykset oikeusministeriö.

Ks. L kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa, Pr 707; A kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa, Pr 708.

22 §. (22.7.1991/1056) Suullisen haasteen toimittaa pyynnöstä haastemies.

Haasteessa on ilmoitettava tuomioistuimen nimi, asianosaiset sekä vaatimus ja ne seikat, joihin vaatimus perustuu, sekä kehoitettava vastaajaa saapumaan tuomioistuimen istuntoon. Samalla hänelle on ilmoitettava, minä päivänä ja kellonaikana sekä missä istunto pidetään. Lisäksi on noudatettava, mitä 20 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, sekä otettava huomioon tuomioistuimen asian käsittelypäivästä antamat määräykset.

Suullisen haasteen tiedoksiannosta on laadittava sellainen todistus kuin 17 §:n 1 momentissa säädetään, ja se on toimitettava tuomioistuimelle viimeistään asianomaisen istuntopäivän alussa. Todistus saadaan toimittaa myös postitse tai lähetin välityksellä. Todistuksesta on annettava jäljennös tiedoksisaajalle.

23 §. (22.7.1991/1056) Rikosasia tulee haasteen tiedoksiantamisella viireille siinä tuomioistuimessa, johon vastaaja on haastettu.

Erityiset säännökset

24 §. (22.7.1991/1056) Kutsuttaessa sotilashenkilöitä ja merenkulkulaitokseen kuuluvia henkilöitä tuomioistuimeen on noudatettava, mitä siitä erikseen säädetään.

Sen estämättä, mitä tässä luvussa säädetään, on noudatettava myös, mitä haasteen tiedoksiantamisesta julkisella kuulutuksella eräissä tapauksissa erikseen säädetään.

Poikkeussäännöksistä, jotka sallivat haasteen julkisella kuulutuksella ks. AlkoholiL 105 §, So 603; TulliL 48 §, M 63.

Kun sotilashenkilö kutsutaan kuulusteltavaksi, vastaamaan taikka todistajaksi yleiseen tuomioistuimeen, on hänet sinne haastettava asianomaisen joukko-osaston päällikön välityksellä siinä järjestyksessä ja siinä määräajassa kuin haasteen toimittamisesta yleisessä laissa on säädetty. A eräistä sotilas- ja siviiliviranomaisten välisistä suhteista rauhan aikana 5 § 2 mom., Tu 108.

Kun rajavartiolaitoksen virkamies tai siinä palveleva asevelvollis-

nen kutsutaan kuulusteltavaksi, vastaamaan tai todistajaksi yleiseen tuomioistuimeen, on hänet haastettava sinne asianomaisen esimiehen välityksellä siinä järjestyksessä ja siinä määräajassa kuin haasteen toimittamisesta on laissa säädetty. A rajavartiolaitoksesta 56 §, Tu 205.

25 §. (22.7.1991/1056) Haastemiehen antamalla kirjallisella todistuksella on katsottava toteen näytenä, että tiedoksianto on niin toimitettu kuin todistus osoittaa.

26 §. (22.7.1991/1056) Tässä luvussa tarkoitetaan haastemiehellä myös haastemieslain (505/86) 6 §:n mukaan tiedoksiantoon oikeutettua ja Ahvenanmaan maakunnan maakunnanvoudinvirastosta annetun lain (898/79) mukaista haastemiestä.

Ks. HaastemiesL 6 §, Pr 416; L Ahvenanmaan maakunnan maakunnanvoudinvirastosta 14.12.1979/898.

27 §. (22.7.1991/1056) Tämän luvun säännöksiä tiedoksiannosta ei sovelleta, kun siitä muualla laissa säädetään toisin.

Ks. OK 25:4; L hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa 16 §, Pr 209; AvioliittoA 13 §, Si 203.

12 luku.

L 14.1.1972/21 on muuttanut tämän luvun näin kuuluvaksi:

Asianosaisista

Asianosaisen puhevallan käyttäminen

1 §. (8.4.1983/363) Vajaavaltaisen puhevaltaa käyttää holhooja tai muu laillinen edustaja, kun vajaavaltainen on asianosaisena riita-asiassa tai asianomistajana rikosasiassa. Alaikäisen henkilöä koskevassa asiassa vajaavaltaisen puhevaltaa käyttää kuitenkin huoltaja tai muu laillinen edustaja.

Vajaavaltainen käyttää itse yksin puhevaltaansa, jos hänellä on oikeus vallita sitä, mikä on riidan kohteena tai mihin rikos on kohdistunut, taikka jos riita koskee oikeustointa, jonka tekemiseen hänellä on kelpoisuus. Vajaavaltainen käyttää itse yksin puhevaltaansa henkilöään koskevassa asiassa, jos hän on täyttänyt kahdeksantoista vuotta ja kykenee ilmeisesti ymmärtämään asian merkityksen. Alaikäinen käyttää huoltajan tai muun laillisen edustajan ohella itsenäisesti puhevaltaansa henkilöään koskevassa asiassa, jos hän on täyttänyt viisitoista vuotta.

Ks. HolhousL 16 §; Si 121; VahingonkorvausL 7: 5, Si 301.

Se, joka on määrätty poissaolevan uskotuksi mieheksi, on oikeutettu käyttämään vastaajan puhevaltaa, kun rikoksen perusteella haetaan vahingonkorvausta. KKO 1924 p I 18, T 1925 s. 212.

Poissaolevan henkilön kiinteää omaisuutta hoitamaan määrätty uskottu mies oli oikeutettu poissaolevan puolesta oikeudenkäynnissä vaatimaan kiinteistön vuokraajaa häädettäväksi. KKO 1924 p I 17, D 1925 s. 14.

2 §. (8.4.1983/363) Vajaavaltainen käyttää vastaajana rikosasiassa itse puhevaltaansa, jos hän on syyntakeinen. Alaikäisen vastaajan holhooja, huoltaja tai muu laillinen edustaja käyttää kuitenkin itsenäisesti alaikäisen ohella puhevaltaa. Jos vajaavaltainen, joka on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, ei ole syyntakeinen, käyttää puhevaltaa holhooja tai muu laillinen edustaja.

Ks. RL 3: 2, Ri 101.

3 §. (8.4.1983/363) Tuomioistuimien voi kuulla vajaavaltaisen holhoojaa, huoltajaa tai muuta laillista edustajaa asiassa, jossa vajaavaltaisella on oikeus itse yksin käyttää puhevaltaansa, jos se vajaavaltaisen edun kannalta katsotaan tarpeelliseksi.

4 §. Ulkomaalainen, jolla kotimaansa lain mukaan ei ole kelpoisuutta käyttää puhevaltaa oikeudenkäynnissä, saa kuitenkin itse käyttää puhevaltaa Suomen tuomioistuimessa, jos hän Suomen lain mukaan on siihen kelpoinen.

5 §. (8.4.1983/363) Asianosainen ja tämän holhooja, huoltaja tai muu laillinen edustaja on velvollinen esittämään selvityksen oikeudestaan käyttää puhevaltaa, jos tuomioistuimien katsoo sen tarpeelliseksi.

Katsottuaan, että kantaja, joka oli hakenut muutosta alioikeuden päätökseen, ei ollut näyttänyt niitä seikkoja, joihin hän oli ilmoittanut puhevaltansa perustuvan, HO oli viran puolesta, kumoten ja poistaneen alioikeuden päätöksen, jättänyt kanteen tutkimatta. Kun HO:n ei olisi pitänyt täten menetellä varaamatta sitä ennen kantajalle tilaisuutta esittää selvitystä puhevaltansa perusteena olevista seikoista, juttu palautettiin HO:een. KKO 1977 II 75.

5a §. (26.11.1993/1013) Jos kantaja oikeudenkäynnin aikana luovuttaa oikeutensa riidan kohteeseen toiselle, luovutuksensaaja voi haastetta ottamatta jatkaa kanteen ajamista siinä muodossa kuin se oli luovutushetkellä.

Jos vastaaja oikeudenkäynnin aikana luovuttaa oikeutensa riidan kohteeseen toiselle, luovutuksensaaja voi tulla vastaajan tilalle oikeudenkäyntiin, jos kantaja suostuu siihen.

Asianosainen, jonka vastapuoli on oikeudenkäynnin aikana luovuttanut riidan kohteen toiselle, voi pyytää, että sanottu luovutuksensaaja kutsutaan asianosaiseksi oikeudenkäyntiin.

Asianosaisen läsnäolo

6 §. Haasteesta annetusta tai tuomioistuimen oikeudenkäynnin aikana antamasta määräyksestä asianosainen tai asianosaisen laillinen edustaja on velvollinen saapumaan henkilökohtaisesti tuomioistuimeen.

7 §. Riita-asiassa asianosainen tai hänen laillinen edustajansa sekä rikosasiassa asianomistaja tai hänen laillinen edustajansa ja vastaajana olevan oikeushenkilön laillinen edustaja voidaan määrätä saapumaan tuomioistuimeen henkilökohtaisesti sakon uhalla, jos se katsotaan asian selvittämisen kannalta tarpeelliseksi. Riita-asiassa, jossa sovinto ei ole sallittu, vastaajaa on aina kehoitettava saapumaan tuomioistuimeen sakon uhalla. (21.4.1995/746)

Jos asianosaisella on useita edustajia, tuomioistuimella on valta määrätä, kenen tai keiden heistä on saavuttava henkilökohtaisesti. Tuomioistuimien voi myös määrätä, että vajaavaltaisen, jolla ei ole oikeutta itse käyttää puhevaltaansa, on saavuttava henkilökohtaisesti asiassa kuultavaksi.

Asianomistaja B oli esitutkinnassa kertonut, että hänen kellonsa oli varastettu ja että sen arvo oli 30000 markkaa. Syytetty A oli kiistänyt syytteen ja joka tapauksessa pitänyt B:n ilmoittamaa kellon arvoa liian suurena. Alemmat oikeudet olivat perustaneet ratkaisunsa B:n ilmoitukseen kellon anastuksesta ja sen arvosta, vaikka A:lle ei ollut varattu tilaisuutta esittää B:lle kysymyksiä noista seikoista. Koska asian käsittelyssä oli tapahtunut oikeudenkäyntivirhe, juttu palautettiin alioikeuteen. KKO:1995:5.

8 §. Rikosasiassa vastaajaa ei voida tuomita vapausrajoitukseen, ellei häntä ole asian käsittelyn aikana henkilökohtaisesti kuultu. Vangitun vastaajan on oltava henkilökohtaisesti tuomioistuimessa saapuvilla käsiteltäessä sitä rikosta koskevaa asiaa, jonka johdosta hänet on vangittu. Muutoin voidaan rikosasiassa vastaaja määrätä saapumaan henkilökohtaisesti tuomioistuimeen, milloin asian selvittäminen sitä vaatii.

Ks. RtpL 6: 10, Ri 215.

Asianosaiselle asetetun veloitteen laiminlyönti riita-asiassa (22.7.1991/1052)

9 §. (22.7.1991/1052) Jos molemmat asianosaiset ovat poissa tuomioistuimen istunnosta, asia jätetään sillensä.

Asianosaisten tai jommankumman asianosaisen laiminlyönti noudattaa tuomioistuimen kehotusta antaa kirjallinen lausuma oikeudenkäyntiä koskevasta kysymyksestä tai poissaolo sellaisesta tuomioistuimen istunnosta, joka pidetään ainoastaan tällaisen kysymyksen käsittelyä varten, ei kuitenkaan estä oikeudenkäyntiä koskevan kysymyksen ratkaisemista.

10 §. (22.7.1991/1052) Asiassa, jossa sovinto on sallittu, on asianosaisen vaatimuksesta, jollei tämän luvun 12 tai 13 §:stä muuta johdu, annettava yksipuolinen tuomio, jos vastapuoli

1) on jäänyt pois istunnosta tai

2) ei ole antanut häneltä pyydettyä kirjallista lausumaa, josta ilmenee hänen kantansa pyynnössä esitettyihin kysymyksiin.

Asianosaiselta, jolla 1 momentin nojalla on oikeus yksipuoliseen tuomioon, on tiedusteltava, vaatiiko hän yksipuolista tuomiota. Jos asianosainen ei vaadi yksipuolista tuomiota tai 11 §:n nojalla asian ratkaisemista tuomiolla, asia on jätettävä sillensä.

Yksipuolisen tuomion antamisesta silloin, kun vastaaja ei ole antanut häneltä pyydettyä kirjallista vastausta, säädetään 5 luvun 13 ja 14 §:ssä.

11 §. (22.7.1991/1052) Sen jälkeen kun vastaaja on vastannut kanteeseen, asianosaisella, jolla 10 §:n 1 momentin nojalla on oikeus yksipuoliseen tuomioon, on oikeus yksipuolisen tuomion asemesta saada asia ratkaistuksi tuomiolla ja esittää sitä varten tarvittava selvitys.

12 §. (22.7.1991/1052) Jos yksipuolinen tuomio on annettava kantajaa vastaan, kanne on hylättävä. Yksipuolista tuomiota ei saa antaa siltä osin kuin kanne on selvästi perusteltu tai jos vastaaja on myöntänyt kanteen. Kanne on näiltä osin tuomiolla hyväksyttävä.

13 §. (22.7.1991/1052) Jos yksipuolinen tuomio on annettava vastaajaa vastaan, kanne on hyväksyttävä. Yksipuolista tuomiota ei saa antaa siltä osin kuin kantaja on luopunut kanteesta tai se on selvästi perusteeton. Kanne on näiltä osin hylättävä tuomiolla.

14 §. (22.7.1991/1052) Sen asianosaisen asiana, jonka vaatimuksesta yksipuolinen tuomio on annettu, on huolehtia siitä, että vastapuoli saa tiedon yksipuolisuudesta tuomiosta.

Tuomioistuimen on kuitenkin huolehdittava yksipuolisen tuomion tiedoksiantamisesta, jos

1) saaminen on määrätty maksettavaksi sen vakuutena olevasta kiinteästä omaisuudesta tai

2) se, jota vastaan yksipuolinen tuomio on annettu, on siinä velvoitettu suorittamaan valtiolle korvausta maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain nojalla.

15 §. (22.7.1991/1052) Asianosaisella, jota vastaan on annettu yksipuolinen tuomio, on oikeus hakea takaisinsaantia siinä tuomioistuimessa, joka on antanut yksipuolisen tuomion. Takaisinsaantia on haettava kirjallisesti 30 päivän kuluessa siitä lukien, kun takaisinsaannin hakija hänen läsnäollessaan toimitetussa ulosmittauksessa taikka muulla tavoin todisteellisesti on saanut tiedon yksipuolisesta tuomiosta.

Jos yksipuolinen tuomio on annettu siitä syystä, että asianosainen ei ole noudattanut kehotusta antaa kirjallinen vastaus tai saapua tuomioistuimeen, hakemuksessa on mainittava sellainen syy tuomion muuttamiselle, jolla olisi voinut olla merkitystä asiaa ratkaistaessa. Jos yksipuolinen tuomio on annettu sen vuoksi, että asianosainen ei ole antanut kirjallista lausumaa, jossa ilmenee hänen kantansa pyynnössä esitettyihin kysymyksiin, hänen kantansa on ilmettävä takaisinsaantia koskevasta hakemuksesta.

Jos hakija ei ole noudattanut, mitä 2 momentissa on säädetty, tuomioistuimen on kehotettava häntä korjaamaan puute määräajassa uhalla, että hakemus muuten jätetään tutkimatta. Hakijalle on samalla ilmoitettava, millä tavoin hakemus on puutteellinen.

16 §. (22.7.1991/1052) Asianosainen, jota vastaan on annettu yksipuolinen tuomio, ei saa valittaa siitä hovioikeuteen. Yksipuolisessa tuomiossa on tästä ilmoitettava ja samalla annettava ohjeet, minkä ajan kuluessa ja missä tuomioistuimessa takaisinsaantia on haettava.

Jos takaisinsaantia haetaan asiassa, jossa se, jonka hyväksi yksipuolinen tuomio on annettu, on valittanut, alioikeuden on heti ilmoitettava siitä hovioikeudelle tai, jos asia on saatettu korkeimman oikeuden tutkittavaksi, korkeimmalle oikeudelle. Asia on palautettava alioikeuteen takaisinsaantiasian yhteydessä käsiteltäväksi.

17 §. (22.7.1991/1052) Jos takaisinsaantia koskeva hakemus otetaan tutkittavaksi, asiassa ei voida ottaa huomioon sellaista, mitä 5 luvun 22 §:n ja 6 luvun 9 §:n nojalla ei olisi voitu ottaa huomioon siinä käsitelytilaisuudessa, missä yksipuolinen tuomio annettiin.

Asianosaisella, jota vastaan asiassa on annettu toistamiseen yksipuolinen tuomio, ei enää ole oikeutta takaisinsaantiin.

18 §. (22.7.1991/1052) Jos asiassa, jossa sovinto ei ole sallittu, kantaja on jäänyt saapumatta tuomioistuimeen, asia on jätettävä sillensä.

19 §. (22.7.1991/1052) Jos asianosainen tai hänen laillinen edustajansa ei noudata hänelle annettua kehotusta sakon uhalla saapua tuomioistuimeen henkilökohtaisesti, tuomioistuimen on, jos se edelleen pitää asianomaisen henkilökohtaista läsnäoloa välttämättömänä, asetettava korkeampi uhkasakko tai määrättävä hänet tai hänen laillisen edustajansa tuotavaksi samaan tai myöhempään istuntoon.

Jos vastaaja asiassa, jossa sovinto ei ole sallittu, jää saapumatta tuomioistuimeen, johon häntä on sakon uhalla kehotettu saapumaan, tuomioistuin saa asettaa hänelle korkeamman uhkasakon tai määrätä hänet tuotavaksi samaan tai myöhempään istuntoon silloinkin, kun häntä ei ole kehotettu saapumaan henkilökohtaisesti.

20 §. (22.7.1991/1052) Jos suulliseen valmisteluun sakon uhalla saapumaan kehotettu tai tuotavaksi määrätty asianosainen tai hänen laillinen edustajansa jää pois tai häntä ei saada tuoduksi, saadaan istunto tämän estämättä pitää, jos se edistää asian valmistelua, jollei asiaa ole ratkaistava tai jätettävä 18 §:n nojalla sillensä.

21 §. (22.7.1991/1052) Jos vastaaja jää pois pääkäsittelystä taikka pääkäsittelyyn tuotavaksi määrättyä vastaajaa ei saada tuoduksi, asia, jossa sovinto ei ole sallittu, saadaan ratkaista, jos kantaja vaatii asian

ratkaisemista ja asia saadaan riittävästi selvitettyksi vastaajan poissaolosta huolimatta. Jollei kantaja vaadi asian ratkaisemista, asia on jätettävä sillensä.

22 §. (22.7.1991/1052) Jos asia on kantajan poissaolon tai muun laiminlyönnin vuoksi jätetty sillensä, mutta hänellä on ollut laillinen este, jota hän ei ole voinut ajoissa ilmoittaa, kantajalla on oikeus saattaa asia saman hakemuksen nojalla käsiteltäväksi ilmoittamalla siitä tuomioistuimelle 30 päivän kuluessa asian sillensä jättämisestä. Jollei kantaja näytä toteen laillista estettä, asiaa ei oteta tutkittavaksi.

23 §. (22.7.1991/1052) Mitä edellä tässä luvussa on säädetty poissaolosta istunnosta, sovelletaan myös silloin kun asianosainen luvatta poistuu kesken käsittelyn.

Asianosaisen poissaolo rikosasiassa
(22.7.1991/1052)

24 §. (22.7.1991/1052) Milloin virallinen syyttäjä on poissa rikosasian ensikäsittelystä, kun syyttäjän virkansa puolesta on oltava saapuvilla tai hänen läsnäolonsa muutoin on tarpeen, eikä syyttäjälle saada sijaista samaan oikeudenkäyntitilaisuuteen tuomioistuimen toimintaa haittaamatta, asia lykätään.

25 §. (22.7.1991/1052) Jos asianomistaja jää pois vireille panemansa rikosasian ensikäsittelystä, asia jätetään sillensä.

26 §. (22.7.1991/1052) Jos vastaajaksi haastettu on poissa rikosasian ensikäsittelystä eikä asiaa jätetä sillensä, on hänet tuomittava poissaolosta sakkoon.

Vastaaja voidaan määrätä tavaksi jo samaan oikeudenkäyntitilaisuuteen. Jos hänet saadaan tuoduksi, poissaolosta ei tuomita sakkoo. Jollei vastaajaa saada tuoduksi, asia lykätään.

A oli haastettu seuraavana päivänä vastaamaan varkauden yritystä koskevassa asiassa toisella paikkakunnalla pidettävään kihlakunnanoikeuden istuntoon, mistä hän oli poissa. Kun A ei ollut näyttänyt, ettei hän julkisia kulkuneuvoja käyttäen olisi voinut määräaikaan saapua oikeuden istuntoon eikä hän myöskään ollut oikeudelle ilmoittanut esteestään saapua, A:n katsottiin syyllistyneen esteettömään poissaoloon oikeudesta vastaajana. A:n rikosta pidettiin kuitenkin kokonaisuutena arvostellen vähäisenä ja hänet jätettiin siitä rangaistukseen tuomitsematta. KKO:1993:143.

27 §. (22.7.1991/1052) Jos asianomistaja tai vastaaja on poissa rikosasian jatkokäsittelystä, noudatetaan tuomioistuimen lykkäyspäätöksessä antamia määräyksiä. Jos virallinen syyttäjä on poissa, noudatetaan vastaavasti, mitä 24 §:ssä on säädetty.

Milloin asianomistaja tai hänen laillinen edustajansa, jotka on määrätty saapumaan henkilökohtaisesti asian jatkokäsittelyyn, tahi vastaaja, joka on määrätty saapumaan sakon uhalla, jää ilman laillista estettä saapumatta, tuomioistuin voi määrätä hänet tuotavaksi jo samaan oikeudenkäyntitilaisuuteen.

Täydentäviä säännöksiä (22.7.1991/1052)

28 §. (22.7.1991/1052) Laillinen este on sillä, joka sairauden tai yleisen liikenteen keskeytymisen vuoksi on estynyt noudattamasta kehotusta saapua tuomioistuimeen tai antaa kirjallinen vastaus taikka lausuma taikka suorittamasta hänelle oikeudenkäynnissä kuuluvaa muuta tehtävää. Jos ilmoitetaan tai muutoin tiedetään muu este, tuomioistuimen asiana on tutkia, voidaanko este hyväksyä lailliseksi.

Jos asianosaisen oikeudenkäyntiasiamiehellä on laillinen este eikä toista asiamiestä ole voitu ajoissa hänen sijaansa saada, katsotaan asianosaisen kehotuk-

sen noudattamatta jättämisen johtuneen laillisesta esteestä.

29 §. (22.7.1991/1052) Asianosainen, joka huolimatta siitä, että hänet on määrätty saapumaan henkilökohtaisesti tuomioistuimeen, käyttää asiamiestä sijastaan, vaikka hänellä ei ole laillista estettä, katsotaan poisjääneeksi.

30 §. (22.7.1991/1052) Jos asianosaisen poissaolon rikosasiassa tai kehotuksen noudattamatta jättämisen riita-asiassa esitetään tai tiedetään aiheutuneen laillisesta esteestä tai jos on aihetta otaksua hänellä olevan sellaisen esteen, tuomioistuimen on lykättävä rikosasia ja riita-asiassa varattava asianosaiselle uusi tilaisuus kehotuksen noudattamiseen. Asianosaista ei tällöin saa tuomita poissaolosta laissa säädettyyn tai hänelle sen varalta taikka riita-asiassa kehotuksen noudattamatta jättämisen varalta asetettuun seuraamukseen, ellei ennen pääasian ratkaisemista käy selvälle, ettei asianosaisella ollutkaan laillista estettä.

31 §. (22.7.1991/1052) Milloin asianosainen tai hänen laillinen edustajansa, joka asetetusta uhkaskosta huolimatta on jäänyt saapumatta henkilökohtaisesti tuomioistuimeen, saadaan tuoduksi samaan oikeudenkäyntitilaisuuteen, häntä ei tuomita uhkasakkoon poissaolosta. Uhkasakkoa ei myöskään tuomita, jos kysymys asianosaisen tai hänen laillisen edustajansa henkilökohtaisesta kuulemisesta raukeaa.

Jos vastaajaa riita-asiassa on kehoitettu saapumaan tuomioistuimeen sakon uhalla, on vastaavasti sovellettava, mitä 1 momentissa on säädetty, milloin vastaaja 19 §:n 2 momentin nojalla tuodaan samaan oikeudenkäyntitilaisuuteen tai milloin hänen kuulemisensa asiassa raukeaa.

32 §. (22.7.1991/1052) Kustannukset tuomioistuimeen tuomisesta maksetaan valtion varoista. Päätäessään asian tuomioistuimen on velvoitettava tuotu korvaamaan valtiolle mainitut kustannukset. Jos korvausvelvollisuus katsotaan kohtuuttomaksi, korvausta voidaan alentaa tai määrätä, että kustannukset jäävät valtion vahingoksi. Kustannusten ja korvausten määräämisestä, suorittamisesta ja tilittämisestä sekä muutoksenhausta niitä koskevaan päätökseen on voimassa, mitä todistajille valtion varoista maksettavista korvauksista on säädetty.

Ks. L valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista, Pr 307; OK 17: 42.

Poliisimiehille, jotka olivat esimiehensä toimivaltansa rajoissa antaman virkakäskyn nojalla, jota he olivat poliisi A:n 25 §:n nojalla velvolliset noudattamaan, tuoneet syytetyn oikeuteen toisen heistä omistamalla henkilöautolla, määrättiin valtionvaroista korvattavaksi heille siitä aiheutuneet menot. KKO:1977-II-72.

33 §. (22.7.1991/1052) Tuomioistuimeen tuotavaksi määrätty saadaan ottaa säilöön aikaisintaan edellisenä päivänä ennen kuljetuksen aloittamista. Vapaudenmenetyksensä kuljetusaikoihin ei saa kestää kolmea päivää kauemmin.

34 § on kumottu L:lla 5.1.1994/8.

35 §. (22.7.1991/1052) Valitus päätöksestä, jolla asianosainen on tuomittu poissaolon vuoksi sakkoon tai uhkasakkoon ennen pääasian ratkaisemista, on tehtävä erikseen. Jos sakko tuomitaan pääasian ratkaisun yhteydessä tai asianosainen jätetään sakkoon tuomitsematta, saa siihen tyytymätön hakea muutosta siinä ajassa ja samassa järjestyksessä kuin pääasian ratkaisuun haetaan muutosta.

36 §. (22.7.1991/1052) Kun asia asianosaisen poissaolon vuoksi jätetään sillensä, voidaan pois jää-

nyt asianosainen saapuville tulleen vastapuolen vaatimuksesta velvoittaa korvaamaan tämän oikeudenkäyntikulut.

37 §. (22.7.1991/1052) Milloin muualla laissa on asianosaisen poissaoloa koskeva erityinen säännös, on sitä noudatettava.

13 luku. Tuomarin jäävistä

1 §. Jos kantaja tahi vastaaja tahtoo jäävätä tuomarin, tehkoon sen siivosti, ja tuomari itse tuomitkoon siitä jäävistä. Nämä ovat lailliset jäävit: kun tuomari on jommankumman kanssa sellaisessa sukulaisuudessa tahi lankoudessa, jossa avioliitto Naimiskaaren 2 Luvun mukaan ei ole luvallinen, siihen lukien myös hänen serkkunsa sukulaisuuden, vaan ei lankouden kannalta; taikka kun tuomari on hänen vastapuolensa tahi julkinen vihamicheensä; taikka kun tuomarilla tahi hänen nyt mainituilla sukulaisillansa on siinä asiassa osa, tahi kun heillä on siitä erinomaista hyötyä tahi vahinkoa odotettavana; taikka kun hän toisessa Oikeudessa on ollut samassa asiassa tuomarina, tahi on siinä ennen ollut asianajajana tai todistajana, tahi kun hän ennen, jonkin Oikeuden tahi [kuninkaan käskynhaltijan] käskyläisenä, on päättänyt jotakin siihen asiaan kuuluvaa; taikka kun hänellä itsellensä on samanainen asia toisessa Oikeudessa. Jos tuomari tietää sellaisen jäävin itseänsä vastaan olevan, vaikka ei riitapuoilella ole siitä tietoa, niin astukoon itsestänsä pois Oikeudesta.

Ks. ALVL 1 §, Si 202; UL 1: 8 ja 9, Pr 601; KS 112 §, Pr 506; KiinteistönmuodostamisL 11 §, Ym 101. Vrt. L lapseksiottamisesta 12 §, Si 215.

Ks. NK 2: 1-9, jotka kuuluivat seuraavasti:

1 §. Mies ei saa ottaa vaimoksensa sitä, joka on hänelle suoraan etenevää sukua, eli tyttärensä, poikansa tahi tyttärensä tytärtä ja heidän jälkeläisiänsä, olivatpa ne miten kaukaisia tahansa; eikä myöskään sitä, joka on suoraan takenevää sukua eli äitiänsä, isänsä äitiä, äitinsä äitiä ja niin taapäin suvussa.]

2 §. Sivusuvustaan mies ei saa ottaa vaimoksensa sisartaan, veljensä tahi sisarensa tytärtä, tahi niiden jälkeläisiä, isänsä tahi äitinsä sisarta, isänisänsä sisarta tahi äidinisänsä sisarta, isänäitinsä tahi äidinäitinsä sisarta, ja niin edespäin.]

3 §. Serkukset eivät saa keskenänsä mennä avioliittoon, ellei [kuningas] anna lupaa.]

4 §. Suoraan etenevässä ja takenevässä lankoudessa olkoon avioliitto myös kielletty, ja älköön siis mies ottako vaimoksensa poikansa, poikansa pojan tahi tyttärensä pojan leskeä, äitipuoltansa, isänsä isävainajan tahi äitinsä isävainajan toista vaimoa, älköönkään myöskään tytärpuoltansa, poikapuolensa tahi tytärpuolensa tytärtä, eikä vaimonsa äitiä, vaimonsa isänäitiä tahi äidinäitiä, ja niin edespäin.]

5 §. Sivulankoudessa mies ei saa ottaa vaimoksensa veljensä leskeä, veljensä pojan tahi sisarensa pojan, veljensä tahi sisarensa pojanpojan taikka tyttärenpojan leskeä, isänsä veljen tahi äitinsä veljen isänsä isän tahi isänsä äidin veljen leskeä: ei äitinsä isän tahi äitinsä äidin veljen leskeä eikä myöskään vaimovainajansa sisarta, vaimonsa veljen tahi sisaren tytärtä taikka tyttären tytärtä tahi näiden jälkeläisiä, vaimonsa isän tahi äidin sisarta, vaimonsa isän-isän tahi isänäidin sisarta, vaimonsa äidinisän tahi äidinäidin sisarta.]

6 §. Toisessa lankoudessa mies ei saa naida vaimonsa äitipuolta eikä isäpuolensa leskeä, eikä myöskään tytärvainajansa miehen leskeä, eikä poikapuolensa taikka poikapuolensa pojan leskeä.]

7 §. Mitä miehestä on avioliittoon nähden tässä säädetty, olkoon voimassa naisestakin.]

8 §. Lankous luetaan miehen ja hänen vaimonsa suvun, niin myös vaimon ja hänen miehensä suvun välillä, mutta ei heidän kummankin sukujensa kesken. Sentähden saa kaksi veljeä ottaa kaksi sisarta ja isä naida äidin, vaikka poika naipi tyttären. Mutta poika älköön, isänsä eläessä ottako äitiä, jonka tytär on isällä vaimona, ettei vanhempain ja lasten välinen kunnioitus häviäsi.]

9 §. Näissä tapauksissa ei ole erotusta täysi- ja puolisuksien välillä. Niinikään on avioliitto yhtäläisesti kielletty, johrukoonpa sukulaisuus avioliitosta tai salavuoteudesta.]

Tuomari tahi monijäsenisen oikeuden jäsen älköön valituksella hakeko muutosta siihen oikeuden päätökseen, jolla hänet on jäävilliseksi julistettu. Selit. 22.2.1770.

Vankilaoikeuteen nähden on vastaavasti noudatettava, mitä tuomarinjäävistä on voimassa. L vaarallisten rikoksenuusijain eristämisestä 6 §, Ri 212.

Sen johdosta, että muutamit kihlakunnanoikeudet ovat katsoneet varsinaiset lautamiehensä, kihlakunnassa olevan kiinteistön haltijoina, jäävilliseksi olemaan osallisina siinä tutkimuksessa ja sen mietinnön antamisessa, mikä mainittujen oikeuksien asiassa on kysymyksissä yleisien teiden rakentamisesta ja muista kärjäkuntua koskevista talousasioista, josta jääväamisestä on ollut seurauksena ulkopitäjän lautakunnan kutsuminen, on K. Maj. nähnyt hyväksi ilmoittuttaa asianomaisille, että sellaisiin lääninhallitusten lopullisesti tutkittaviin talousasioihin, jotka kihlakunnanoikeuksissa ainoastaan tutkimusta ja mietinnön antamista varten ilmoitetaan, ei ole sovellettava lain säännöksiä tuomarin jäävistä, kun asiat koskevat kuntaa yhteisesti ja niissä ei ole kysymystä kenestäkään tuomioistuimen jäsenestä taikka hänen sukulaisestansa tahi riitapuolestansa yksityisesti. Kirje 20.2.1860.

Toimitusinsinöörin ja uskotun miehen sekä maanjako-oikeuden puheenjohtajan ja jäsenen esteellisyydestä säätää JakoL 56 ja 299 §, Ym 102.

A oli maistraatin jäsenenä käsitellyt lainhakuasiaa, jossa B oli vaatinut saatavan ja sille maksettavan koron suorittamista kiinnitettyjen haltijavelkakirjojen nojalla C:n kiinteästä omaisuudesta. Päätöksessään maistraatti oli jättänyt lausumatta korkovaatimuksesta. Myöhemmin A oli RO:n jäsenenä käsitellyt C:hen kohdistettua kannetta, jossa B oli vaatinut vahvistettavaksi, että sillä oli oikeus mainittuun korkosaatavaan ja että haltijavelkakirjat oli luovutettu myös tämän saatavan vakuudeksi. Maistraatti oli, siirtämättä asiaa riitaisena tuomioistuimen käsiteltäväksi, tarkoittanut ulosotonhaltijana ratkaista asian myös korkosaatavan osalta. Koska A oli ollut oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 1 §:ssä tarkoitetulla tavalla toisessa oikeudessa samassa asiassa tuomarina, hän oli esteellinen toimimaan tuomarina RO:ssa. KKO:1986-II-157.

Osakeyhtiön hallituksen jäsen oli esteellinen toimimaan tuomarina jutussa, vaikkei osakeyhtiö asianomistajaksi haastettuna ollut saapunut esittämään jutussa vaatimuksia. KKO:1977-II-114.

Se seikka, että oikeuden puheenjohtaja on esteellinen käsittelemään juttua tuomarina ei estä häntä ottamasta osaa jutun siirtämiseen asianosaisen puhevalian säilyttämistä varten toiseen oikeudenkäyntilaisuuteen. KKO:1935-I-43.

Kansakouluntarkastajan ei olisi tullut ryhtyä tarkastajana vahvistamaan vaimonsa vaalia opettajanvirkaan, mutta hänen menettelynsä ei kuitenkaan ollut sen laatuinen, että hänet olisi siitä tuomittava rangaistukseen. KKO:1935-I-43.

2 §. (27.4.1868) Joka sopimattomalla tavalla jäävää Tuomarin, sakoitettakoon Alioikeudessa [kaksikymmentä talaria], Hovioikeudessa [viisikymmentä talaria].

Ks. RL 2: 4 ja 5, Ri 101.

3 §. (27.4.1868) Jos jäävi nähdään lailliseksi Kihlakunnantuomaria vastaan, tahi Pormestaria vastaan siinä kaupungissa, jossa ei ole useampaa kuin yksi Pormestari, ja Raastuvanoikeus ilman hänettä ei ole tuomionvoipa; määrätköön Hovioikeus toisen hänen sijaansa, kantajan pyynnöstä ja hänen kustannuksellansa, ja tulkoon se kustannus sitten sen maksettavaksi, joka asian kadottaa.

Vrt. viite OK 1: 10 kohdalla.

4 §. (27.4.1868) Jos joku Kihlakunnan-lautakunnassa jäävätään; pankoon Kihlakunnantuomari, jos tarvitaan, toisen hänen sijaansa, kunnes se asia ratkaistaan. Jos raatimies jäävätään; määrätköön Raastuvanoikeus toisen hänen sijaansa istumaan, jollei Oikeus muuten ole tuomionvoipa. Jos Raastuvanoikeudessa kaikki ovat jäävätetyt; määrätköön siitä Hovioikeus. Jos niin tapahtuisi, että niin monta Hovioikeuden jäsenistä jäävätetyksi tulee, että Oikeus ei ole siinä asiassa täysilukuinen; ilmoittakoon Hovioikeus sen [Keisarille], jolloin [Keisari] määrää toisia heidän sijoihinsa. Älköön ketään Hovioikeudessa jäävättäkö, vaikka poika tahi vävy on Ali-oikeudessa tuominnut, ellei niin ole että heitä virkarikoksesta siellä laillisesti syytetään.

L eräiden tuomarin ja valtuutetun esteellisyydestä koskevain säännösten soveltamisesta naiseen, Pr 111säätää: Mitä miespuolisista henkilöistä on sukulaisuus- ja lankoussuhteeseen nähden säädetty OK 1 luv. 6 §:ssä, 13 luv. 4 §:ssä, 15 luv. 3 §:ssä olkoon voimassa myöskin samassa suhteessa toisiinsa olevista naishenkilöistä sekä

mies- ja naishenkilöistä, niin myös aviosuhteen perusteella puolisoista.

14 luku.

L 12.8.1960/362 on muuttanut tämän luvun näin kuuluvaksi:

Asian käsittelystä oikeudessa

1 §. (28.6.1993/595) Riita-asiassa asianosaisen on tehdessään selkoa niistä seikoista, joihin hän vetoaa jutussa, ja lausuaan mielensä vastapuolen esittämistä seikoista sekä vastatessaan tehtyihin kysymyksiin pysyttävä totuudessa.

2 §. (22.7.1991/1052) Kannetta riita-asiassa ei saa oikeudenkäynnin aikana muuttaa. Kantajalla on kuitenkin oikeus

1) vaatia muuta kuin kanteessa tarkoitettua suoritusta, milloin vaatimus perustuu oikeudenkäynnin aikana tapahtuneeseen olosuhteiden muutokseen tai vasta silloin kantajan tietoon tulleeseen seikkaan;

2) vaatia vahvistettavaksi sellainen oikeussuhde, joka asianosaisten välisessä oikeudenkäynnissä on riittävä ja jonka selvittämistä asian muun osan ratkaiseminen edellyttää, sekä

3) vaatia korkoa tai tehdä muu sivuvaatimus taikka uusikin vaatimus, mikäli se johtuu olennaisesti samasta perusteesta.

Jos 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitettu vaatimus tehdään vasta pääkäsittelyssä, vaatimus on jätettävä tutkimatta, jos sen tutkiminen viivyyttää asian käsittelyä. Sellaista vaatimusta ei voida tehdä ylempässä tuomioistuimessa.

Kanteen muuttamiseksi ei ole katsottava sitä, että kanteen tueksi esitetään uusia seikkoja, ellei asia sen johdosta muutu toiseksi.

Jos vastaaja riita-asiassa ei ole antanut kirjallista vastausta tai lausumaa taikka on jäänyt tuomioistuimeen saapumatta ja kantaja haluaa asian ratkaistavaksi, tuomioissa annetaan ratkaisu ainoastaan haastehakemuksessa esitettyihin sekä niihin 1 momentissa tarkoitettuihin vaatimuksiin, joista vastaaja on oikeudenkäynnin aikana saanut tiedon. Kanteen muuttamisena pidetään tällöin myös edellä 3 momentissa mainittujen seikkojen esittämistä vastaajan saamatta niistä tietoa.

Hakiessaan muutosta aviolaisten huoltoa koskevassa jutussa on puoliso sen varalta, ettei lasten huoltoa uskottaisi hänelle, vasta KKO:ssa vaatinut, että hänet oikeutettaisiin tapaamaan lapsia. Tämä vaatimus on tutkittu. KKO:1971-II-80, D 1972 s. 20.

Haasteessa oli lausuttu, että vastaaja oli toimitettavaan kantajalle tämän tilaamat tavarat laskuttanut kantajaa ottamatta huomioon suoritettua ennakkomaksua, ja vaadittu vastaajaa sen vuoksi suorittamaan kantajalle takaisin kyseinen ennakkomaksu.

Asian ollessa esillä oikeudessa kantaja esitti kanteenaan saman vaatimuksen sillä perusteella, että vastaaja ei ollut lainkaan toimitannut kantajalle tilattuja tavaroita. Katsottiin, ettei kysymyksessä ollut kanteen muutos, vaan ainoastaan asianosaisten väliseen, kanteen perusteena olevaan oikeussuhteeseen liittyvän tosiseikan oikaiseminen. KKO:1950-II-401, D 1952 s. 11.

3 §. Rikosasiassa on virallisen syyttäjän heti oikeudenkäynnin alussa esitettävä vaatimuksensa ja niiden perusteet. Sama koskee asianomistajaa, jollei pakottavista syistä muuta johdu. Vastaajaa on tämän jälkeen asiasta kuultava. Jos asian laatu vaatii, on häntä kehoitettava esittämään kertomuksensa yhtäjaksoisesti, ja on tällöin vastaavasti noudatettava, mitä 17 luvun 32 §:ssä säädetään todistajan kuulustelemisesta.

Asianomistajaan on sovellettava, mitä 1 §:n 2 momentissa on asianosaisista riita-asiassa säädetty.

Jos asianosaisen kertomus on epätäydellinen, kehoitettakoon häntä täydentämään sitä. Jollei hän sitä tee tai jos hänen lausumansa poikkeaa siitä, mitä hän ennen on asiassa esittänyt, kysyttäköön häneltä syytä siihen.

Juttu palautettiin alioikeuteen, kun virallinen syyttäjä ei ollut OK 14 luv. 3 §:n 1 mom. mukaisesti yksilöinyt rangaistusvaatimustaan. KKO:1966-II-102.

Tuomioistuimella on oikeus syyttäjän vaatimuksen estämättä syyttäjän esittämästä rikosnimikkeestä poiketen harkita, mihin rikokseen vastaaja syytteessä kerrotuin tavoin lakia rikkoessaan on syyllistynyt. KKO:1983-II-70.

Kun syyttäjän hovioikeudessa esittämä vaihtoehtoinen rangaistusvaatimus oli vain uusi rikosnimikkeellinen luonnehdinta syyttäjän jo alioikeudessa esittämästä teonkuvauksesta, kysymys ei ollut sellaisesta uudesta vaatimuksesta, joka vasta hovioikeudessa tehtynä olisi tullut jättää tutkimatta. Syytetyille, jotka eivät syytteen vastatessaan olleet ottaneet huomioon mainittua syyttäjän esittämää vaihtoehtoista rikosnimikettä, oli varattava tilaisuus lausua siitä käsityksensä. Tässä tarkoituksessa juttu voitiin palauttaa alioikeuteen. KKO:1993:164.

4 §. Oikeuden on valvottava, että asian käsittelyssä noudatetaan selvyttä ja järjestystä, ja on oikeudella tällöin valta määrätä, että eri kysymykset tai jutun eri osat käsitellään kukin erikseen. Oikeuden on myös huolehdittava siitä, että juttu tulee perusteellisesti käsitellyksi ja ettei asiaan sekoiteta mitään sellaista, joka ei siihen kuulu.

Ks. L oikeudenkäynnin julkisuudesta, Pr 201; MeriL 21:10, Vi 301; KS 1, 2 ja 7 luku, Pr 506.

A:n omistaman moottoriajoneuvon kuljettaja B oli A:n palveluksessa ollessaan ollut osallisena liikenneonnettomuudessa ja siinä loukkaantunut. A, jonka ajoneuvo oli onnettomuudessa vaurioitunut, vaati B:lle rangaistusta liikenneriikoksesta sekä, koska B oli tuolla rikoksellaan aiheuttanut loukkaantumisensa, B:n velvoittamista korvaamaan, mitä A:n oli vakuutusyhtiön kanssa tekemänsä sopimuksen nojalla suoritettava yhtiölle sen B:lle tapaturmavakuutuslain nojalla maksamasta tapaturmakorvauksesta sekä mitä A oli maksanut B:lle palkkana sairausajalta. Koska A oli perustanut sanotut korvausvaatimuksensa B:n syyksi luettuun rikokseen, ne voitiin tutkia rikosasiain käsittelemistä varten säädettyssä järjestyksessä. KKO:1967-II-8.

Lainhuudon mitättömäksi julistamista tarkoittava vaatimus tutkittiin lainhuudon perusteena olleen asiakirjan väärentämistä koskevan rikosjutun yhteydessä. KKO:1970-II-2.

5 §. (22.7.1991/1052) Jos kantaja peruuttaa kanteensa sen jälkeen, kun vastaaja on vastannut, on asia, jossa sovinto on sallittu, vastaajan vaatimuksesta kuitenkin ratkaistava.

6 §. Oikeuden puheenjohtaja on velvollinen valvomaan järjestyksen noudattamista istunnossa. Hänen tulee sen vuoksi keskeyttää sopimaton lausuma ja oikaista jokaista, joka käyttäytyy häiritsevästi tai asiattomasti. Jollei puheenjohtajan määräyksiä noudateta, poistettakoon tottelematon oikeuden istuntohuoneesta.

Ks. OK 19: 1.

7 §. Sitä, joka häiritsee käsittelyä tahi ei tottele oikeutta tai sen puheenjohtajaa taikka muutoin loukkaa tuomioistuimen arvoa tai joka oikeudessa tahi oikeuteen annetussa kirjoituksessa käyttää loukkaavaa taikka epäkunnioittavaa puhe- tai kirjoitustapaa, saa oikeus omasta aloitteestaan heti rangaista sakolla.

Päätökseen, jolla joku on 1 momentin nojalla tuomittu järjestyserangaistukseen, saadaan erikseen hakea muutosta valittamalla. Tällainen päätös ei estä nostamasta syytettä järjestyserangaistuksen aiheuttaneesta teosta, jos siihen sisältyy teko, josta on muualla laissa säädetty rangaistus.

Ks. RL 27 luku, Ri 101; RVpA 42 §, Ri 102; UL 1: 13, Pr 601; OK 10: 25 sekä viite ja OK 24: 3.

7a §. (19.4.1991/708) Saman vastaajan tekemiä eri rikoksia tai eri vastaajien tekemää samaa rikosta koskevat syytteet on käsiteltävä yhdessä, jollei niiden erikseen käsittelemistä pidetä soveliaampana. Sama koskee myös eri vastaajien tekemiä eri rikoksia, jos syytteiden yhteinen käsittely on eduksi asian selvittämiseksi.

Yhdessä käsiteltäviksi otetut eri syytteet saadaan myöhemmin erottaa. Samaa vastaajaa tai samaa rikosta koskevat syytteet saadaan kuitenkin erottaa vain erityisestä syystä.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään syytteistä, sovelletaan myös oikeushenkilöä vastaan ajettavaan rangaistusvaatimukseen. (21.4.1995/746)

7b §. (19.4.1991/708) Rikosasiassa saadaan jokin yhdessä käsiteltävistä syytteistä ratkaista ennen muita syytteitä koskevan käsittelyn päättymistä. Samaa vastaajaa ja samaa rikosta koskevat syytteet saadaan kuitenkin ratkaista erikseen vain, jos siihen on olemassa erityinen syy.

Vaatimusta oikeushenkilön tuomitsemisesta yhteisösakkoon ei ilman erityistä syytä saa ratkaista, ennen kuin vaatimuksen perustana olevaa rikosta koskeva syyte on ratkaistu. (21.4.1995/746)

8 §. (14.1.1972/21) Rikokseen perustuva yksityisoikeudellinen vaatimus saadaan esittää samassa yhteydessä kuin rikoksen johdosta vaaditaan rangaistusta tai menettämisseuraamusta. Jos sellaista yksityisoikeudellista vaatimusta koskevaa kannetta ajetaan erikseen, noudatetaan, mitä oikeudenkäynnistä riitaasioissa on säädetty.

Ks. OK 10: 8.

A oli tuomittu rangaistukseen siitä, että hän oli kuljettanut omistamaansa henkilöautoa varomattomasti ja tällöin ajanut häntä vastaan tiellä polkupyörällä ajaneen 4 vuotiaan pojan päälle seuraus, että myös auto oli vaurioitunut. A oli puolestaan vaatinut, että, koska pojan isä oli laiminlyömällä pojan silmälläpidon tuottanut auton vaurioitumisesta aiheutuneen vahingon, isä velvoitettaisiin korvaamaan hänelle sanottu vahinko. Vaatimusta ei otettu tutkittavaksi, koska se perustunut rikokseen, minkä isä olisi tehnyt, ja vaatimus siis olisi pitänyt panna vireille kirjallisin haastein siviilijuttujen käsittelemiselle säädettyssä järjestyksessä. KKO:1975-II-78. Samalla periaatteellisella kannalla KKO:1981-II-112.

9 §. (14.1.1972/21) Tuomioistuimien voi, milloin syytä on, erottaa rikosasiassa esitetyn yksityisoikeudellisen vaatimuksen erilliseksi asiaksi, jonka käsittelyn jatkaminen tapahtuu riita-asiain käsittelystä säädettyssä järjestyksessä, tai yhdistää siinä samanaikaisesti vireillä olevat rikokseen perustuvan yksityisoikeudellisen vaatimuksen ja saman rikoksen johdosta esitetyn rangaistusta tai menettämisseuraamusta koskevan vaatimuksen yhdeksi asiaksi, jonka käsittelyn jatkaminen tapahtuu rikosasiain käsittelystä säädettyssä järjestyksessä. Asiain erottamista tai yhdistämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

Ks. PakkokeinoL 3:5, Ri 302.

10 § on kumottu L:lla 22.7.1991/1052.

11 §. (14.1.1972/21) Jos rikosasiaa tutkittaessa käy selville, ettei syytteessä tarkoitettu teko ole rikos, tai jos teosta muusta syystä ei tuomita rangaistusta asiassa esitetty yksityisoikeudellinen vaatimus voidaan siinä kuitenkin tutkia tai vaatimuksen käsittelyä jatkaa siinä järjestyksessä kuin riita-asiain käsittelystä on säädetty.

15 luku. Oikeudenkäyntiasiamiehestä

Luvun otsake muutettu näin kuuluvaksi L:lla 11.4.1958/150.

Ks. L asianajajista, Pr 305 ja OikMp yleisen asianajajayhdistyk-

sen sääntöjen vahvistamisesta, Pr 306.

1 §. (14.1.1972/21) Asianosainen, jota ei ole määrätty saapumaan henkilökohtaisesti tuomioistuimeen, saa oikeudenkäynnissä käyttää oikeudenkäyntiasiamiestä.

Syyttäjän puhevaltaa ei saa käyttää asiamiehen välityksellä.

Henkilökohtaisesti tuomioistuimeen saapuneella asianosaisella saa olla oikeudenkäyntiavustaja. Hänen itsensä vastattavaksi voidaan osoittaa kysymyksiä, jos tuomioistuimien katsoo sen tarpeelliseksi.

Ks. OK 12: 20; OYL 8: 12, Yr 103; ProkuraL 1 ja 2 §, Yr 117; HolhousL 12 ja 13 §, Si 121; PK 19: 13, Si 235; Vesil 5: 55, 6: 28, 7: 9 ja 8: 18, Ym 601: L yksityisistä teistä 67 § 1 k., Ym 207: KalastusL 58 ja 77 §, Ma 720; OsuuskuntaL 75 §, 84 § 2 mom., 106 ja 116 §, Yr 105; SäätiöL 10 §, Si 128; L hypoteekkiyhdistyksistä 20 §, Ra 113; VakuutusyhtiöL 7: 1, 2 ja 7, Ra 204; VakuutusyhdistysL 16:2, Ra 209; MallioikeusL 45 §, Yr 421; KPSL 40 §, Si 205; KirkkoL 23:2, Ha 403; A valtiokonttorista 15 §, Va 526; L avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 3:1-3, Yr 101.

Työsuojeluviranomaiselle tai sen määräämälle virkamiehelle on varattava tilaisuus tulla esituskinnassa ja alioikeudessa kuulluksi asiassa, josta tämä viranomaisella on tehnyt syyteilmoituksen. L työsuojelun valvonnan ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa 24 § 2 mom., Ty 411.

2 §. (10.1.1969/5) Oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saa toimia ainoastaan asianajaja tai muu rehellinen ja muutoin siihen toimeen sopiva sekä kykenevä henkilö, joka hallitsee itseään ja omaisuuttaan.

Mitä tässä laissa tai muualla laissa on säädetty asianajajan oikeudesta toimia oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana, sovelletaan myös henkilöön, joka saa harjoittaa asianajajan tointa jossakin muussa Euroopan talousalueen valtiossa. (8.1.1993/30)

Ks. L asianajajista 1 §, Pr 305.

Vrt. L patenttiasiamiehistä 1 §, Yr 413.

Poliisimies ei saa toimia muun syytetyn kuin lähiomaisensa avustajana tai asiamiehenä. Jos syytetyn henkilökohtainen läsnäolo tuomioistuimessa ei ole välttämätön, poliisimiehellä on kuitenkin lupa syytteen oikeaksi myöntämistä varten esiintyä syytetyn asiamiehenä. Tästä tehtävästä poliisimies ei saa ottaa palkkiota eikä muutakaan korvausta, todellisia kuluja lukuunottamatta. Poliistia 44 §, Tu 502.

Kaupunginviskaalin oikeudesta toimia asiamiehenä tai avustajana ks. A kaupunginviskaaleista 12 §, Pr 419.

Henkilö, joka oli tuomittu yllytyksestä vääraan valaan, ei ollut kelpoinen oikeudenkäyntiapumieheksi, vaikka päätös vielä ei ollutkaan voittanut lainvoimaa. KKO p 18.2.1926, D 1926 s. 33.

Ks. myös KKO:1928-I-2.

Virallinen syyttäjä ei ole oikeutettu käyttämään yksityishenkilöä asiamiehenään valituksensa antamiseen ylempään oikeuteen. KKO:1928-I-40. Samalla periaatteellisella kannalla KKO:1940-II-199, 1950-II-233 ja 1953-II-80.

3 §. (12.12.1958/497) Virkamies, alkoon olko asiamiehenä tai avustajana oikeudenkäynnissä, jos se on vastoin hänen virkavelvollisuuttaan.

Yleisen tuomioistuimen lainoppinut jäsen ei saa olla oikeudenkäynnissä asiamiehenä tai avustaa asianosaista, ellei hänellä ole asiassa osaa taikka hän puhu puolisonsa tai sen puolesta, joka on hänen suoraan etenevässä tai takenevässä polvessa oleva sukulaisensa tai hänen veljensä, sisarensa tai holhottinsa. Siinä tuomioistuimessa, jonka jäsen hän on, ei hän myöskään saa, ellei hänellä ole asiassa osaa, hoitaa muiden kuin edellä mainittujen henkilöiden puolesta kirjaimis- tai muita hakemusasioita.

Jos joku on asian käsittelyyn osaa ottavaan oikeuden jäsenen sellaisessa suhteessa kuin 1 luvun 6 §:ssä tarkoitetaan, ei hän saa olla asiamiehenä tai avustaa asianosaista. Asiamiehenä tai avustajana ei saa myöskään olla se, joka on osallistunut asian käsittelyyn tuomioistuimen jäsenenä, esittelijänä tai pöytä-

kirjanpitäjänä taikka ollut siinä vastapuolen asiamiehenä tai avustajana.

L eräiden tuomarin ja valtuutetun esteellisyyttä koskevain säännösten soveltamisesta naiseen, Pr 411, säätää: Mitä miespuolisista henkilöistä on sukulaisuus- ja lankoussuhteeseen nähden säädetty OK 15 luv. 3 §:ssä, olkoon voimassa myöskin samassa suhteessa toisiinsa olevista naishenkilöistä sekä mies- ja naishenkilöistä, niin myös aviosuhteen perusteella puolisoista.

Rikoksesta rangaistukseen tuomittu oli ilmoittanut tyytymättömyyttä KO:n päätökseen valtuuttamansa asiamiehen kautta. HO:n, joka oli havainnut asiamiehen toimineen jutussa asianomistajan oikeudenkäyntiavustajana KO:ssa, ei olisi pitänyt jättää tutkimatta syytetyn muutoksenhakemusta, vaan varata hänelle tilaisuus HO:n asettaman määräajan kuluessa laillisessa järjestyksessä ilmoittaa tyytymättömyyttä KO:n päätökseen ja sitten hakea siihen muutosta, minkä vuoksi juttu palautettiin HO:een ilmoituksetta tapahtuvaa jatkosittelyä varten. KKO:1959-II-4.

Henkilö, joka konkurssipesän toimitsijamiehenä on haastettu vastaajaksi konkurssissa valvotun saatavan vahvistamista koskevassa jutussa, ei saa esiintyä samassa jutussa kantajan asiamiehenä. KKO:1959-II-35, Lm 1959 s. 913 ja D 1960 s. 14.

Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 3 §:n 3 momentin mukaan asianajaja ei saanut olla tuomion purkamista hakevan henkilön asiamiehenä, koska hän oli ollut purettavaksi pyydytysasiassa vastapuolen avustajana ja asiamiehenä. KKO:1990:16.

4 §. (11.4.1958/150) Oikeudenkäyntiasiamiehen on, jolle päämies ole häntä tuomioistuimessa asiamieheksi suullisesti valtuuttanut, esitettävä päämiehen omakätisesti allekirjoittama valtakirja. Asianajajan tai yleisen oikeusavustajan tulee esittää valtakirja ainoastaan, jos tuomioistuin niin määrää. (22.7.1991/1052)

Jos päämiehenä on valtio, kunta tai muu yhdyskunta tai julkinen laitos, käyköön valtakirjasta myös asianmukaisessa järjestyksessä annettu kirjallinen määräys tai pöytäkirjanote ja, milloin päämiehenä on yhtiö, osuuskunta, säätiö, yhdistys tai muu sellainen yhteisö, oikeaksi todistettu ote valtuuttamiseen oikeutetun elimen siinä kokouksessa pidetystä pöytäkirjasta, jossa valtuutus on annettu.

Milloin oikeudenkäyntiasiamieheksi ilmoittautunut, jota ei ole 1 momentin mukaisesti suullisesti valtuutettu, ei voi heti esittää edellä tarkoitettua kirjallista valtuutusta taikka jos tuomioistuin asianosaisen huomautuksen johdosta tai muuten katsoo tarpeelliseksi saada näyttöä siitä, että selvitys valtuutuksesta on oikea, on asiamieheksi ilmoittautuneelle varattava tilaisuus selvityksen esittämiseen. Tuomioistuin voi, milloin syytä on, jatkaa asian käsittelyä sitä kuitenkaan lopullisesti ratkaisematta. Jos valtuutus sittemmin esitetään, katsotaan asiamiehen ilmoittautumisestaan lähtien toimineen valtuutuksen nojalla. Jos kysymys on tyytymättömyyden ilmoittamisesta, selvitys valtuutuksesta on esitettävä tuomioistuimen kansliassa viimeistään seitsemäntenä päivänä tyytymättömyyden ilmoittamiselle säädetyn määräajan päättymisestä. (31.8.1978/661)

Prokuristin oikeudesta käyttää päämiehensä puhevaltaa oikeuksiin ja muiden viranomaisten edessä säätää ProkuraL 2 §, Yr 117.

A:lle, joka B:n ja C:n antaman valtakirjan nojalla oli antanut KKO:een B:n, C:n ja D:n yhteiseksi vastineeksi tarkoitettua kirjoituksen, varattiin tilaisuus määräajassa esittää selvitys D:n hänelle antamasta valtuutuksesta. KKO:1961-II-54.

Koska vaimon tarkoituksena hänen tehdessään valituksen lääninhallitukselle nimismiehen päätöksestä, jolla miehen ajokortti oli peruutettu, oli katsottava olleen toimia miehensä asiamiehenä, eikä lääninhallitus olisi saanut, vaikkei vaimo ollutkaan silloin esittänyt miehensä valtakirjaa, jättää valitusta tutkimatta, vaan sen olisi pitänyt OK 15: 4³ mukaisesti varata vaimolle tilaisuus selvityksen esittämiseen valtuutuksesta, KHO kumosi lääninhallituksen päätöksen. Kun mies oli täällä hyväksynyt vaimonsa tekemän valituksen, KHO otti asian jouduttamiseksi asian välittömästi tutkittavakseen. KHO 7.11.1966 taltio 4776.

OK 15 luv. 4 §:n 3 mom:n säännöstä tilaisuuden varaamisesta oikeudenkäyntiasiamiehelle selvityksen esittämiseen valtuutuk-

sestaan on sovellettava myös konkurssivalvonnan yhteydessä. KKO:1975-II-52.

4a §. (1.4.1938/137) Valtakirjasta käyköön Suomessa olevasta lennätintuomipaikasta lähetetty sähkösanoma, joka sisältää jäljennöksen sellaisesta 4 §:n mukaisesti laaditusta valtakirjasta, joka on asetettu määrätylle henkilölle oikeudella tai oikeudetta asettaa toinen sijaansa. Joka toimipaikassa lähetettäväksi vastaanottaa tällaisen sähkösanoman, kirjoittakoon alkuperäiselle valtakirjalle, joka on samalla hänelle näytettävä, todistuksen sen näyttämisestä ja merkittköön sähkösanomaan, että siihen jäljennetty valtakirja saanottuine todistuksineen on yhtäpitävä pääkirjan kanssa. Sähkösanoman lähettämisessä saa käyttää myös puhelinta. Saapunut sähkösanoma on verrattava ja todistus siitä kirjoitettava asiamiehelle annettavaan sähkösanomaan. Kuitenkin on alkuperäinen valtakirja, jos asianosainen sitä vaatii tai oikeus muuten pitää sitä tarpeellisena, oikeuden määräämässä ajassa oikeudelle näytettävä, uhalla ettei sähkösanoma muutoin käy valtakirjasta.

Kun asiamieheksi ilmoittautuneen henkilön KKO:een asianosaisen valtakirjaksi antamaa sähkösanomaa ei ollut lähetetty Suomessa olevasta lennätintuomipaikasta, mutta asianhaaroista katsottiin ilmenevän, että selvitys valtuutuksesta oli oikea, juttu tutkittiin ja ratkaistiin varaamatta asiamieheksi ilmoittautuneelle tilaisuutta valtuutusta koskevan lisäselvityksen esittämiseen. KKO:1959-II-23.

5 §. Jos kruunulla on jossakin riidassa osa, määrätköön [kuninkaan käskynhaltija] jonkun alioikeudessa kruunun oikeutta puolustamaan. Hovioikeudessa puhukoon sellaisissa asioissa [kuninkaan] asiamies. Maariidassa ottakoon perintötilallinen itse valtuusmiehen; [antakoon kuitenkin veronsaajalle asia-tiedon, jotta tämä voi, jos tarvitaan, olla perintötilallisella apuna].

Ks. - Valtion puhevallan käyttämisestä lääninoikeudessa käsiteltävissä asioissa ks. LOL 13 § ja 28 § 2 mom., Yh 203.

Kirkon ja seurakunnan edustamisesta ks. kirkkolain 10:1 ja 22:2, E 3.

Suomen ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnan neuvoston asiana on tarvittaessa valita ja valtuuttaa asiamies oikeudenkäyntiin tuomioistuimissa taikka muissa virastoissa seurakunnan asioissa. L ortodoksisesta kirkkokunnasta 28 §, Ha 413.

Vankilan johtajan tehtävänä on vankilan puolesta kantaa ja vastata saamis- ja korvausasioissa. A vankeinhoitolaitoksesta 24 §, Ri 220.

Verotuslaissa tarkoitettuja veroja ja vakuutusmaksuja koskevassa, muussa kuin verotuksesta tehty muutoksenhakua koskevassa oikeudenkäynnissä on verohallituksella ja lääninverovirastolla oikeus valvoa valtion edun ohella myös asianomaisten kuntien, seurakuntien ja kansaneläkelaitoksen oikeutta, mikäli mainitut veronsaajat eivät itse sitä tee. VerotusL 145 §, M 18.

Oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneella valtiokonttorin virkamiehellä on oikeus eri valtuutuksella tuomioistuimissa, virastoissa ja toimituksissa valvoa valtiokonttorin toimialaan kuuluvissa asioissa valtion etua ja oikeutta sekä edustaa niissä valtiokonttoria. A valtiokonttorista 15 §, Va 526.

Tapaturmavirasto kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo valtion etua ja oikeutta kaikissa sen toimialaansa kuuluvissa asioissa. A tapaturmavirastosta 16 §, El 305.

Valtion viljavarasto kantaa ja vastaa sekä käyttää muutoinkin puhevaltaa sitä koskevilla asioissa. L valtion viljavarastosta, 20 §, Ma 219.

Tiehallitus kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa ja virastoissa valtion etua ja oikeutta kaikissa tielaitosta koskevilla asioissa. Tielaitoksen oikeudellisten asioiden hoidosta vastaavan yksikön päälliköllä on oikeus joko itse tai valtuuttamansa asiamiehen kautta valvoa laitosta koskevilla asioissa valtion etua ja oikeutta tuomioistuimissa, muissa viranomaisissa, välimiesmenettelyssä ja toimituksissa ja edustaa niissä tielaitosta. Tiepiirin päällikkö tai hänen valtuuttamansa on oikeutettu edustamaan valtiota tiepiiriä koskevilla asioissa, joissa tiehallituksen edustaja ei esiinny. A tielaitoksesta 21 §, Vi 221.

Rakennushallitus kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa ja virastoissa valtion etua ja oikeutta rakennushallinnolle kuuluvissa asioissa. Rakennushallituksen hallintoasioista vastaavalla johtajalla, apulaisjohtajalla, asianvalvojalla ja rakennus-

piirin johtajalla on oikeus rakennushallituksen puolesta ottaa vastaa haasteen tiedoksi. A valtion kiinteistölaitoksesta, Si 638.

Telehallintokeskus kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa, välimiesmenettelyssä, muissa viranomaisissa ja toimituksissa valtion etua ja oikeutta kaikissa Telehallintokeskusta koskevista asioissa. A telehallinnosta 14.5.1993/446, 16 §.

Vesi- ja ympäristöhallitus kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa, virastoissa ja toimituksissa valtion etua ja oikeutta vesi- ja ympäristöhallituksen sekä vesi- ja ympäristöpiirin toimialaan kuuluvissa asioissa, jollei sitä ole muualla säädetty tai työjärjestyksessä määrätty vesi- ja ympäristöpiiriin tehtäväksi. Asianvalvojalla ja apulaisasianvalvojalla on oikeus valtuutuksesta tuomioistuimissa, virastoissa ja toimituksissa valvoa valtion etua ja oikeutta sekä edustaa niissä vesi- ja ympäristöhallitusta. A Suomen ympäristökeskuksesta, Ym 704.

Museovirasto kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa, välimiesmenettelyssä ja muissa viranomaisissa valtion etua ja oikeutta virastoa koskevista asioissa. Hallintojohtajalla ja hänen määräämällään virkamiehellä on oikeus ilman eri valtuutusta valvoa tai valtuuttaa asiamies valvomaan valtion etua ja oikeutta edellä mainituissa asioissa. A museovirastosta, 17 §, Op 411.

Kuluttajavirasto kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa ja virastoissa valtion etua ja oikeutta kaikissa kuluttajavirastolle kuuluvissa asioissa. A kuluttajavirastosta 19 §, Yr 515.

Merenkulkuhallitus kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa ja virastoissa valtion etua ja oikeutta kaikissa merenkululaitosta koskevista asioissa. Merenkulkuhallituksen oikeustoimiston toimistopäälliköllä on oikeus joko itse tai valtuuttamansa asiamiehen välityksellä tuomioistuimissa, muissa viranomaisissa, välimiesmenettelyssä ja toimituksissa valvoa valtion etua ja oikeutta sekä edustaa niissä merenkululaitosta. Merenkulkuupiirin päällikkö tai hänen valtuuttamansa on oikeutettu edustamaan valtiota merenkulupiiriä koskevista asioissa, joissa merenkulkuhallituksen edustaja ei ole paikalla. A merenkululaitoksesta 24 §, Vi 321.

Maatalouden tutkimuskeskus kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa, muissa viranomaisissa, välimiesmenettelyssä ja toimituksissa valtion etua ja oikeutta kaikissa tutkimuskeskusta koskevista asioissa, jollei muualla ole toisin säädetty. A maatalouden tutkimuskeskuksesta 28.12.1990/1307, 15 §.

Ilmatieteen laitos kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa, välimiesmenettelyssä, muissa viranomaisissa ja toimituksissa valtion etua ja oikeutta kaikissa laitosta koskevista asioissa. Hallinto-osaston osastopäälliköllä on oikeus ilman eri valtuutusta valvoa tai valtuuttaa asiamies valvomaan valtion etua ja oikeutta kaikissa edellä tarkoitetuissa tapauksissa. A ilmatieteen laitoksesta 22.9.1989/841, 19 §.

Työvoimapiirin toimisto edustaa valtiota palkkaturvaan liittyvissä oikeudenkäynneissä ja huolehtii palkkaturvan maksamiseen perustuvan valtion saatavan perimisestä. Työministeriö voi pidättää näitä tehtäviä hoitoonsa jonkin asian tai asiaryhmän osalta. Palkkaturva, A, Ty 135.

Geologian tutkimuskeskus kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa ja virastoissa valtion etua ja oikeutta kaikissa tutkimuskeskusta koskevista asioissa, jollei muualla ole toisin säädetty. A geologian tutkimuskeskuksesta 16.2.1990/188, 20 §.

Valtion taidemuseo kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa valtion etua ja oikeutta kaikissa museon toimialaan kuuluvissa asioissa. Hallintojohtajalla on oikeus eri valtuutuksesta joko itse tai valtuuttamansa asiamiehen välityksellä tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa sekä toimituksissa edustaa museota sekä valvoa sen etua ja oikeutta. A valtion taidemuseosta 20.4.1990/379, 21 §.

Säteilyturvakeskus kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa, välimiesmenettelyssä, muissa viranomaisissa ja toimituksissa valtion etua ja oikeutta kaikissa keskusta koskevista asioissa. A säteilyturvakeskuksesta 20.12.1991/1515, 13 §.

Tullihallitus kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa ja virastoissa valtion etua ja oikeutta tullilaitosta koskevista asioissa. Tullilaitoksen hallinnosta vastaavan osaston päälliköllä tai hänen sijaisellaan on oikeus joko itse tai tullihallituksen tulliasiamiehen taikka valtuuttamansa muun asiamiehen kautta tuomioistuimissa, muissa viranomaisissa, välimiesmenettelyssä ja toimituksissa valvoa tullilaitosta koskevista asioissa valtion etua ja oikeutta sekä edustaa niissä laitosta. Tullipiirin päällikkö tai piiriin päätoiminen tulliasiamies on oikeutettu edustamaan valtiota tullipiiriä koskevista asioissa, joissa tullihallituksen edustaja ei esiinny.

Metsäntutkimuslaitos kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa, muissa viranomaisissa, välimiesmenettelyssä ja toimituksissa valtion etua ja oikeutta kaikissa tutkimuskeskusta koskevista asioissa. Hallintojohtajalla ja työjärjestyksessä määrättyllä muulla virkamiehellä on oikeus ilman eri valtuutusta joko itse tai valtuuttamansa asiamiehen välityksellä valvoa valtion etua ja oikeutta kaikissa 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa ja edustaa niissä metsäntutkimuslaitosta. A metsäntutkimuslaitoksesta 22.2.1991/374, 19 §.

Maanmittaushallitus kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa ja virastoissa valtion etua ja oikeutta kaikissa maanmittauslaitoksele kuuluissa asioissa. A maanmittauslaitoksesta 18 §, Ym 712.

Valtionarkisto kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo tuomioistuimissa, välimiesmenettelyssä ja muissa viranomaisissa valtion etua ja oikeutta kaikissa arkistolaitosta koskevista asioissa. A arkistolaitoksesta 14 §, Yh 304.

Maaseutuelinkeinopiirin puhevallan käytöstä ks. A maaseutuelinkeinopiireistä 11.12.1992/1279, 17 §.

6 §. Jos joku, jolla on asiassa osa, tahtoo toistenkin puolesta puhua, ottakoon heiltä siihen valtakirjan. Vrt. kuitenkin Jakol 66 §, Ym 102; L tilan yhteisomistajien osallistumisesta metsänparannushankkeeseen 4 §, Ma 609; KiinteistönmuodostamisL 19 §, Ym 101.

Kun useammilla oli riidanalaisessa oikeussuhteessa osa, mutta vain yksi osakas oli asiassa tehnyt kanteen, otettiin kanne tuomioistuimissa asiallisesti tutkittavaksi, kun muut osakkaat olivat laillisesti haasteella kutsutut kuultaviksi, siitä riippumatta, etteivät he olleet kutsua noudattaneet. KKO 1923 p II 1811, D 1924 s. 22.

7 §. (11.4.1958/150) Asiamies saa sopia asian, jollei valtuutuksessa nimenomaisesti ole määrätty, ettei hänellä ole siihen lupaa. Valtuutusta, joka on annettu nimetylle henkilölle, ei asiamies ilman lupaa saa siirtää toiselle.

Valtuutuksen nojalla saa asiamies edustaa päämiehtä vain siinä oikeudessa, jossa suullinen valtuutus on annettu tai valtakirja on esitetty. Asiamiehellä samoin kuin oikeudenkäyntiavustajalla on kuitenkin aina valta ilmoittaa tyytymättömyyttä sen oikeuden päätökseen, jossa hän on esiintynyt asiamiehenä tai oikeudenkäyntiavustajana, tai säilyttää vedolla päämiehen-sä oikeus.

Päämiehen henkilökohtaisen esiintymisen oikeudessa ei yksinään ole katsottava osoittavan, että valtuutus on peruutettu.

Prokuristin oikeudesta tehdä päämiehensä puolesta sovinto säätää ProkuraL 2 §, Yr 117.

Asiamies, joka valtakirjan nojalla on päämiehensä puolesta valvonut vastauspuhevaltaa hovioikeudessa, ei ole oikeutettu saman valtakirjan nojalla edustamaan sen antajia tyytymättömyyttä ilmoitettaessa hovioikeuden tuomioon, kun hovioikeudessa on toimitettu suullinen kuulustelu, jossa valtakirjan antajia on edustanut myöhemmin annetun valtakirjan nojalla toinen asiamies. KKO:1941-I-18, Lm 1942 s. 79.

A oli jättänyt HO:een B:n laatiman C:n muutoksenhakemuksen ja viimeksi mainitun antaman avoimen asianajovaltakirjan. B:n ilmoitettua sittemmin tyytymättömyyttä HO:n tuomioon esittämättä C:n valtakirjaa HO jätti tyytymättömyydenilmoituksen tutkimatta. Koska oli katsottava C:n valtuuttaneen B:n asiamieheksen HO:ssa ja A:n toimineen vain lähettinä, oli B:llä oikeus ilmoittaa tyytymättömyyttä HO:n tuomioon ilman uutta valtakirjaa. KKO:1976-II-55.

Alaikäisen asianosaisen A:n holhoojan antamalla valtakirjalla muutoksenhakuasian HO:ssa hoitaneella asiamiehellä oli, ottaen huomioon OK 15: 7, 2 mom:n säännökset, oikeus mainitun valtakirjan nojalla ilmoittaa A:n tyytymättömyys HO:n tuomioon, vaikka A oli tullut täysi-ikäiseksi jutun ollessa HO:n käsiteltävänä. KKO:1980-II-120.

Koskei valtuutuksessa ollut määrätty, että kaksi henkilöä vain yhdessä sai esiintyä kunnan asiamiehinä, oli toisella heistä ollut oikeus yksinäänkin edustaa kuntaa. KKO:1946-II-35.

Avoimen asianajovaltakirjan nojalla toimivan oikeudenkäyntiasiamiehen katsottiin olevan oikeutettu luopumaan kanteesta. KKO:1946-I-2.

8 §. Jos päämies oikeudenkäynnin kestäessä kuolee, ilmoittakoon asiamies sen Oikeudelle, ja ne, jotka sitten asianomistajiksi tulevat, antakoot uuden valtakirjan.

Että päämiehen kuolema ei vaikuta prokuran lakkaamista, osoittaa ProkuraL 8 §, Yr 117. – Vrt. OikTL 21 §, Si 402.

A, joka oli ollut vastaajana riitajutussa ja ilmoittanut tyytymättömyyttä hovioikeuden siinä antamaan tuomioon, oli kuollut ennen muutoksenhakua varten säädetyn ajan päättymistä ja hänen valtuuttamansa asiamies oli antanut muutoksenhakukirjan ynnä valtakirjan Korkeimpaan oikeuteen vasta A:n kuoleman jälkeen. Kun A:n oikeudenomistajat olivat vastatessaan vastapuolen muutoksenhakemukseen ilmoittaneet hyväksyvänsä asiamiehen toi-

menpiteet ja uudistavansa mitä A oli jutussa esiintuonut ja vaatinut, on juttu tutkittu myös A:n muutoksenhakemuksen osalta. KKO:1955-II-56, Lm 1955 s. 974.

9 §. (6.5.1955/213) Milloin oikeudella tai sen puheenjohtajalla, sen mukaan kuin siitä on erikseen säädetty, on valta määrätä asianosaiselle avustaja tai asiamies, on henkilö, joka siinä oikeudessa yleisesti toimittava asianajotehtäviä, velvollinen määräyksestä ryhtymään avustajaksi tai asiamieheksi.

Ks. L maksuttomasta oikeudenkäynnistä, Pr 301; L nuorista rikoksentehtävistä 23 §:n 2 mom., Ri 209; L rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta 24 §, Ri 403; L rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä 11 §, Ri 402; A riita-asiaain oikeudenkäyntiä koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta, Pr 713; SotilasoikeudenkäyntiL 28 §, Pr 215.

10 §. Asiamies ajakoon rehellisesti ja kaikella ahkeruudella hänelle uskottua asiaa ja allekirjoittakoon kaikki kirjat, jotka hän Oikeuteen antaa. Älköön mitään tuomittakoon sellaisen riitakirjan perustuksella, jonka alle sen tekijä ei ole pannut nimeänsä, jos havaitaan, ettei asianomistaja ole kyennyt sitä laatimaan.

Ks. viite OK 14: 4 ja 15: 14 kohdalla.

Kun ei ollut epätietoisuutta siitä, kuka oli laatinut muutoksenhakemuksen valittajan nimiin, niin valitus oli määrätty tutkittavaksi, vaikka se ei ollutkaan valittajan itsensä laatima eikä varustettu hänen asiamiehensä omakätisellä allekirjoituksella. KKO:1948-II-47, D 1948 s. 72.

10a §. (12.12.1958/497) Jos asiamies tai avustaja osoittautuu epärehelliseksi, ymmärtämättömäksi tai taitamattomaksi taikka jos hänet havaitaan toimeensa muutoin sopimattomaksi, saa oikeus evätä häneltä vallan esiintyä siinä jutussa. Oikeus voi myös, milloin syytä on, kieltää häneltä oikeuden enintään kolmen vuoden aikana toimia siinä tuomioistuimessa asiamiehenä tai avustajana. Jos kysymys on asianajajasta, oikeuden on päätöksestään ilmoitettava yleisen asianajajyhdistyksen hallitukselle.

Milloin asiamieheltä tai avustajalta on evätty oikeus esiintymiseen, on hänen päämiehelleen, jollei tämä ole oikeudessa saapuvilla ja tahdo itse asiaansa ajaa, varattava tilaisuus hankkia kelpoisuusvaatimukset täyttävä asiamies.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen saa asiamies tai avustaja hakea muutosta valittamalla, mutta on päätöstä valituksesta huolimatta heti noudatettava.

Kielto määräaikana toimia asiamiehenä tai avustajana voidaan antaa vain sen jutun yhteydessä, jossa asianomainen on esiintynyt asiamiehenä tai avustajana. KKO:1963-II-65, Lm 1964 s. 1090.

Heti sen jälkeen kun KO oli hylännyt A:n B:tä vastaan ajaman syytteen korvausvaatimuksineen A:n asiamies C oli oikeuden eteishuoneessa vaatinut, että B korvaisi hänen, C:n, kulut. KO, jonka tietoon C:n menettely oli saatettu, lausui, kun C noin kuu-kautta myöhemmin ilmoittautui eräässä toisessa jutussa D:n asiamieheksi, selvitettyksi, että C oli osoittautunut epärehellisenä sopimattomaksi toimimaan KO:ssa asiamiehenä ja avustajana, minkä vuoksi KO OK 15 luv. 10 a §:n nojalla kielsi C:tä määräaikana toimimasta asiamiehenä tai avustajana KO:ssa. KO:n menettely hyväksyttiin. KKO:1964-II-58.

11 §. Valtuusmiehen älköön olko lupa Oikeudessa luopua asiasta, jonka hän on siinä alottanut, ellei Oikeus katso hänellä olevan siihen syytä.

12 §. (28.1.1927/22) Jos valtuusmies ja päämies eivät sovi siitä, mitä valtuusmies on saapa palkkioksi ja kulujensa korvaukseksi, eikä niistä ole välipuhetta tehty, tutkikoon se tuomari, joka viimeksi on asiassa tuominut, mitä valtuusmiehelle kohtuuden mukaan on tuleva, jollei valtuusmies mieluummin tahdo haastattaa päämiestään tai päämies valtuusmiestään siihen oikeuteen, jonka piirissä haastettavan asunto ja koti on; ja olkoon valtuusmiehellä valta pidättää saamansa

oikeudenkäyntikirjat hallussaan, kunnes suorituksen saapi.

Asianajaja on velvollinen pyynnöstä toimittamaan päämiehelleen eritellyn laskun. Helsingin HO:n t 16.1.1963, D 1963 s. 32.

Pesänjakajalla ei ollut oikeutta osituksesta aiheutuneista kuluistaan ja palkkiostaan pidättää osituksen jakokirjaa. KKO:1983-II-34.

13 §. Jos valtuusmies laiminlyö päämiehensä oikeuden, niin tällä olkoon valta tehdä laillinen kanne häntä vastaan ja hakea vahinkonsa korvausta.

Valtuusmies katsottiin syyppääksi siihen, että päämies oli menettänyt tilaisuuden saattaa armollisesti tutkittavaksi hovioikeuden tuomion, jolla päämiehen vaatimus saada konkurssiin luovutetusta pesästäan erottaa määrätty omaisuus, oli hylätty; mutta koska päämies, joka mainitulla perusteella oli vaatinut valtuusmiehen velvoittamista maksamaan päämiehelle sanotun omaisuuden arvon, ei ollut siitä syntyneessä oikeudenkäynnissä edes väitännyt olleen sellaisia seikkoja, joiden nojalla olisi ollut oletettava, että päämies olisi saanut muutoksen sanottuun tuomioon, hylättiin kanne. SOO t 4.10.1895, TB 1896 s. 86 n:o 9.

Antaessaan asianajajalle tehtäväksi saatavan perimisen asiakas oli pyytänyt asianajajaa myös hakemaan velallisen omaisuutta takavarikkoon tai myymis- ja hukkaamiskiellon alaiseksi asiakkaan saamisen turvaamiseksi. Kun turvaamistoimenpiteeseen ei ollut ryhdytty ja asiakkaan saatavasta oli ulosmittauksessa velallisen hukattua omaisuuttaan saatu perityksi vain osa eikä asianajaja ollut näyttänyt, ettei saatavaa olisi turvaamistoimenpiteen avulla saatu perityksi, asianajaja velvoitettiin suorittamaan asiakkaalle vahingonkorvauksena määrä, joka vastasi maksettavaksi tuomitun saatavan ynnä sille lasketun koron ja asiakkaan asianajajalle asianhoitamisesta suorittaman palkkion sekä ulosmittauksessa kertyneen erän erotusta. KKO:1962-II-77, D 1963 s. 57.

14 §. [Jos valtuusmiehen havaitaan yllyttäneen tahi vietelleen jonkun perättömään oikeudenkäyntiin taikka vastoin parempaa tietoansa ajaneen vääriä asiaa taikka käyttäneen ilmeistä kavaluutta, niin sakotettakoon häntä kymmenen tahi kaksikymmentä talaria tahi enemmän, sataan asti, taikka rangaistakoon vankeudella, älköönkä hänen enää sallittako ajaa toisten asioita Oikeudessa, aina sen mukaan kuin tuomari tutkii hänen rikoksensa olevan. Jos sellainen valtuusmies, välttääksensä rangaistusta, vetäytyy pois asiasta, ennenkuin se päättyy, rangaistakoon kuitenkin niinkuin on sanottu. Jos jonkun näytetään salaa kirjoittaneen asiassa päämiehensä vastapuolenkin puolesta taikka perusteilla ja neuvoilla auttaneen häntä, sakotettakoon sata talaria tahi rangaistakoon vesi- ja leipävankeudella ja menettäköön kunniansa.]

15 §. (27.4.1868) Kaikkein tulee pitää Oikeutta arvossa ja kunniansa; ja sentähden älköön kukaan laillisen valtamiehen asemesta pankko alaikäistä, palkollista tahi muuta sopimatonta kirjojansa Oikeuteen antamaan, tahi suullisesti kuulustettavaksi. Joka sen tekee, sakoitettakoon Ali-oikeudessa [viisi talaria], Hovioikeudessa [kymmenen talaria].

Ks. RL 2: 4 ja 5, Ri 101.

16 §. (27.4.1868) Joka ottaa Oikeuden edessä puhuksensa sellaisessa asiassa, jossa hän ei ole asianomistajana eikä asian-ajajana, eikä virkansa puolesta kantajana ja hakijana, taikka jos hänellä lain mukaan ei ole siihen lupaa; sakoitettakoon Ali-oikeudessa [viisi talaria], Hovioikeudessa [kymmenen talaria, tahi enemmän], asian laadun mukaan; jos se [Keisarin Käsyrinhaltian] tykönä tehdään, olkoon sakko [viisi talaria], kruunulle yksinänsä; palkitkoon myös näissä tapauksissa kaiken vahingon.

Ks. RL 2: 4 ja 5, Ri 101.

Omistusoikeus määrättyihin asunto-osakeyhtiön osakkeihin, jotka tuottivat asumisoikeuden nimitettyyn huoneustoon, ei sinänsä oikeuttanut osakkeiden omistajaa ajamaan häätökannetta kyseessäolevan huoneuston asukasta vastaan, joka oli tehnyt vuokrasopimuksen yhtiön kanssa. KKO 1921 t II 399, D 1922 s. 9.

Tilan omistaja oli kanteessaan vaatinut, että eräitä henkilöitä

kiellettäisiin käyttämästä talvitietä, joka oli johdettu hänen tilansa ja lisäksi erään hänen ostamansa määräalan yli. Kun kantajan oli selvitetty myyneen sanotun tilansa haettuun alioikeuden päätökseen muutosta HO:ssa, kanne jätettiin tältä osin tutkittavaksi ottamatta. KKO:1960-II-76, D 1960 s. 71.

17 §. (21.4.1995/585) Asiamies, oikeudenkäyntiavustaja tai näiden apulainen ei saa luvattomasti ilmaista päämiehen hänelle uskomaa yksityistä tai perheen salaisuutta tai muuta sellaista luottamuksellista seikkaa, josta hän tehtävässään on saanut tiedon.

Rangaistus 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

16 luku.

L 12.8.1960/362 on muuttanut tämän luvun näin kuuluvaksi:

Oikeudenkäyntiväitteistä ja lykkäyksestä

1 §. Oikeudenkäyntiväite on tehtävä silloin, kun vastaaja ensimmäisen kerran käyttää asiassa puhevaltaa, ja kaikki väitteet, mikäli mahdollista, yhdellä kertaa. (22.7.1991/1052)

Jos oikeudenkäyntiväite tehdään myöhemmin, älköön sitä otettako tutkittavaksi, ellei se koske seikkaa, jonka oikeus on velvollinen ottamaan huomioon omasta aloitteestaan.

Väitteistä ks. myös VelkakirjaL 15 §, Si 406 ja L sen voimaantulo 2 ja 6 §, Si 406 1 §:n kohdalla; VekseliL 94 §, Si 408 ja ShekkiL 72 §, Si 409; MerimiesL 88 §, Ty 121; MerityöaikaL 28 §, Ty 307; L työajasta kotimaanliikenteen aluksissa 30 §, Ty 308; Merimiesten vuosilomaL 35 §, Ty 320; Jakol 323 §, Ym 102; KS 23, 113 ym. §:t, Pr 506.

2 §. Oikeudenkäyntiväitteistä antakoon oikeus eri päätöksen, milloin asian laatu sitä vaatii.

3 §. Päätökseen, jolla oikeus on hylännyt oikeudenkäyntiväitteen, saa hakea oikaisua ainoastaan haettaessa muutosta oikeuden lopulliseen päätökseen. Jos asianosainen on hakenut muutosta oikeuden lopulliseen päätökseen, saa vastapuoli muutoksenhakemukseen antamassaan vastauksessa myös hakea muutosta päätökseen, jolla hänen tekemänsä oikeudenkäyntiväite on hylätty.

Jos oikeus on väitteen johdosta jättänyt asian tutkittavaksi ottamatta, voidaan päätökseen hakea muutosta valittamalla.

Päätökseen, jolla oikeuden jäsen on julistettu esteelliseksi, älköön haettako muutosta.

Ks. OK 25 luku.

4 §. Milloin asianosainen pyytää rikosasian lykkäämistä esittääkseen lisänäyttöä tai muusta syystä, asian käsittely on lykättävä, jos tuomioistuimella on syytä, ja samalla määrättävä asian uusi käsittelyaika. Omasta aloitteestaan tuomioistuimella ei saa lykätä rikosasiaa, elleivät erityiset syyt sitä vaadi. Jos rikosasian vastaaja on vangittuna, matkustuskiellossa tai virantoimituksesta pidätettynä, asiaa ei saa lykätä kahta viikkoa pitemmäksi ajaksi, ellei se ole tarpeen vastaajan mielentilan tutkimista varten. (22.7.1991/1052)

Asian lykkäämisestä älköön kukaan valittako. Jos joku kuitenkin katsoo asiaa lykkäyksellä turhaan viivytettävän, saa hän kannella siitä kolmessakymmenessä päivässä hovioikeuteen.

Ks. L rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta 22 §, Ri 403; Pakkokeinola 1:17, Ri 302.

5 §. (22.7.1991/1052) Jos asian ratkaisemisen kannalta on tärkeätä, että toisessa oikeudenkäynnissä tai muussa menettelyssä käsiteltävänä oleva kysymys ratkaistaan ensin, tai jos asian käsittelylle on muu pitkäaikainen este, tuomioistuimella voi määrätä, että asian käsittelyä jatketaan vasta esteen poistuttua.

6 §. (14.1.1972/21) Rikosasiassa, jossa virallinen syyttäjä ajaa syytettä, on asianomistaja velvoitettava saapumaan asian jatkokäsittelyyn, mikäli hän katsoo etunsa sitä vaativan. Muussa rikosasiassa asianomistaja on määrättävä saapumaan jatkokäsittelyyn, jos hän haluaa kannettaan jatkaa.

Milloin tuomioistuimella on velvoitettava asianomistajan tai hänen laillisen edustajansa saapumaan asian jatkokäsittelyyn henkilökohtaisesti, asetetaan hänelle sakon uhka.

7 §. (22.7.1991/1052) Jos asianomistaja rikosasiassa taikka hänen laillinen edustajansa on sakon uhalla velvoitettu henkilökohtaisesti saapumaan asian jatkokäsittelyyn, mutta hän jää ilman laillista estettä saapumatta, tuomioistuimella on valta, milloin syytä on, määrätä hänet tuotavaksi myöhempään oikeudenkäyntitilaisuuteen.

8 §. (14.1.1972/21) Rikosasiassa vastaaja on, mikäli hän ei ole vangittuna tai häntä ei määrätä vangittavaksi, velvoitettava saapumaan asian jatkokäsittelyyn sakon uhalla. Milloin vastaajan on saavuttava henkilökohtaisesti, on siitä päätöksessä mainittava. Jos vastaajaa syytetään rikoksesta, josta ei ole säädetty muuta rangaistusta kuin sakko, tai jos häntä on asian käsittelyn aikana henkilökohtaisesti kuultu, vastaaja on, jollei hänen henkilökohtainen läsnäolonsa ole tarpeen, velvoitettava saapumaan asian jatkokäsittelyyn uhalla, että asia voidaan hänen poissaolostaan huolimatta ratkaista. Ilman laillista estettä poissa oleva vastaaja, jota ei määrätä vangittavaksi, määrätään tuotavaksi asian jatkokäsittelyyn, jos hänen on saavuttava henkilökohtaisesti.

Ks. RtpL 6: 10, Ri 215.

Rikosasian käsittelyyn saapumatta jäänyt vastaaja voitiin oikeudenkäymiskaaren 16 luvun 8 §:ssä säädetyn noudon asemesta velvoittaa saapumaan asian jatkokäsittelyyn sakon uhalla, kun tuomioistuimella ei ollut riittävää tietoa siitä, oliko vastaajan poissaolo johtunut laillisesta esteestä vai ei. KKO:1995:113.

9 §. (22.7.1991/1056) Milloin asianosainen tai hänen laillinen edustajansa, joka ei ole tuomioistuimessa saapuvilla tai edustettuna, velvoitetaan sakon uhalla saapumaan asian käsittelyyn, hänelle on annettava siitä tieto riita-asiassa siten kuin 11 luvun 3 ja 4 §:ssä ja rikosasiassa siten kuin saman luvun 20 §:n 2 momentissa säädetään.

10 §. (19.4.1991/708) Mitä 6–9 §:ssä säädetään asianosaisten velvollisuudesta saapua rikosasian jatkokäsittelyyn, koskee myös rikosasian käsittelyn jatkamista siirtämisen jälkeen toisessa, toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

17 luku.

L 29.7.1948/571 on muuttanut tämän luvun näin kuuluvaksi:

Todistelusta

Todistelu yleensä

1 §. Riita-asiassa kantajan tulee näyttää toteen ne seikat, jotka tukevat kannetta. Jos vastaaja edukseen

tuo esiin jonkin seikan, on hänenkin vahvistettava se todisteilla.

Rikosasiassa kantajan tulee näyttää toteen ne seikat, joihin hänen vaatimuksensa nojautuu.

Virallisen kääntäjän tekemä käännös on katsottava laillisesti päteväksi, jollei sitä näytetä virheelliseksi. L virallisista kääntäjistä 5 §, Yh 406.

Todistustaakan jaosta velkomusasiassa ks. mm. KKO:1949-II-121, D 1950 s. 5 ja kadonneen tallekalun korvaamista koskevassa asiassa. KKO:1952-II-51, D 1952 s. 85, KK 12: 2, Si 401kohdalla.

Kun vekselin hyväksyjän nimikirjoitus kielletään, on kantajan näytettävä nimikirjoitus oikeaksi. KKO:1954-II-48, Lm 1954 s. 683.

2 §. Oikeuden tulee, harkittuaan huolellisesti kaikkia esiintulleita seikkoja, päättää, mitä asiassa on pidettävä totena.

Milloin jonkin todisteen vaikutuksesta on laissa erityinen säännös, noudatettakoon sitä.

Ks. AL 89 §, Si 201; RK 22: 4, Ym 301; KK 12: 3, Si 401; L kuolleeksi julistamisesta 2 ja 3 §, Si 125; VekseliL 20 § 2 mom. ja 29 § 1 mom., Si 408; ShekkiL 57 §, Si 409; VelkakirjaL 13 §, Si 406.

3 §. Seikkaa, joka on yleisesti tunnettu tai jonka oikeus viran puolesta tietää, ei tarvitse toteen näyttää. Näyttö siitä, mitä laki säättää, ei myöskään ole tarpeen. Jos vieraan valtion lakia on sovellettava eikä oikeus tunne sen sisällystä, tulee oikeuden kehoittaa asianosaista esittämään siitä näyttöä.

Jos määrätyn tapaukseen varalta on erikseen säädetty, että oikeuden tulee hankkia selvitys asiassa sovellettavan ulkomaan lain sisällyksestä, noudatettakoon sitä.

Ks. OK 24 luv. 3 § 2 mom.; KPSL 56 §, Si 205; VekseliL 87 §, Si 408; ShekkiL 65 § Si 409; L Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken Kööpenhaminassa 19.11.1934 tehdyn perintöä, testamenttia ja pesäselvitystä koskevan sopimuksen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta 4 §, Si 237.

4 §. Jos asianosainen on asiassa, jossa sovinto on sallittu, oikeudessa tunnustanut jonkin seikan, niin tunnustus on hänen osaltaan sitova. Jos asianosainen peruuttaa tunnustuksen, tutkikoon oikeus, asianosaisen peruutuksen syyksi esittämien perusteiden ja muiden asianhaaran nojalla, mikä vaikutus tunnustuksella todisteena on oleva.

Jollei asia ole sellanen, kuin 1 momentissa on sanottu, tutkikoon oikeus, mikä vaikutus asianosaisen tunnustuksella todisteena on oleva.

Vastaajan alioikeudessa käyttämä asiamies oli siellä myöntänyt kanteen oikeaksi. Kun vastaaja, joka oli HO:ssa ja KKO:ssa väittänyt, että lausuma kanteen myöntämisestä oli väärä, ei ollut esittänyt seikkoja, jotka osoittivat, ettei myöntäminen ollut oikea, myöntäminen on katsottava vastaajaa sitovaksi. KKO:1954-II-54, Lm 1954 s. 766 ja D 1954 s. 94.

Vastaaja oli alioikeudessa aluksi myöntänyt osan kantajan vaatimuksesta ja myöhemmin peruuttanut myöntämisensä. Myöntäminen oli peruutettavissa. KKO:1993:57.

5 §. Jos asianosainen oikeuden määräyksestä huolimatta ilman pätevää syytä jää oikeuteen saapumatta tai muutoin jättää jotakin oikeudenkäynnissä täyttämättä tahi vastaamatta asian selvittämistä tarkoittavaan kysymykseen, harkitkoon oikeus, huomioon ottaen kaikki asiassa ilmenneet seikat, mikä vaikutus asianosaisen menettelyllä todisteena on oleva.

6 §. Milloin kysymys on vahingon määrästä eikä siitä ole saatavissa näyttöä tai se on vain vaikeuksien esitettävissä, on oikeudella valta arvioida vahinko kohtuuden mukaan.

7 §. Jos todiste, jonka asianosainen tahtoo esittää, koskee seikkaa, joka on asiaan vaikuttamaton tai selvitetty, tahi jos näyttö on huomattavasti vähemmällä vaivalla tai kustannuksella saatavissa toisella tavoin, alköön oikeus salliko todisteen esittämistä.

8 §. (22.7.1991/1052) Asianosaisten on hankittava asiassa tarpeelliset todisteet. Tuomioistuimien saa myös, milloin tarpeelliseksi harkitaan, omasta aloitteestaan päättää hankittavaksi todisteita. Se ei kuitenkaan saa vastoin asianosaisten yhteistä tahtoa omasta aloitteestaan määrätä uutta todistajaa kuulusteltavaksi tai asiakirjaa esitettäväksi, jos asiassa on sovinto sallittu tai jos asianomistaja vaatii rangaistusta asianomistajarikoksesta, mistä ei ole säädetty muuta tai kovempaa rangaistusta kuin sakkoo tai enintään neljä vuotta vankeutta.

Ks. IsyysL 30 §, Si 210.

Koska alioikeus, syytetyn kiistettyä törkeää varkautta koskevan syytteen, oli ratkaissut jutun kuulematta todistajina kahta poliisitutkinnassa kuultua henkilöä, joista toinen oli kertonut olleensa syytetyn ja asianomistajan seurassa väitetyn anastuksen tapahtumisaikaan ja toinen syytetyn kaupitelleen anastetuksi väitettyä kelloa hänelle, juttu palautettiin alioikeuteen. KKO:1969-II-81, Lm 1969 s. 973.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaan sisältyvät oikeusperiaatteet huomioon ottaen hovioikeuden ei olisi tullut oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 8 §:n nojalla omasta aloitteestaan palauttaa juttua syytetä tukevan lisäselvityksen hankkimista varten. KKO:1995:44.

8a §. (22.7.1991/1052) Riita-asiassa todisteet on otettava vastaan pääkäsittelyssä, jollei niitä 6 luvun 8, 12 tai 17 §:n taikka tämän luvun 15, 41, 48 a, 51, 56 a, 61 tai 65 §:n nojalla oteta vastaan pääkäsittelyn ulkopuolella.

Jos todiste otetaan vastaan pääkäsittelyn ulkopuolella tai jos pääkäsittelyä ei pidetä, todiste voidaan ottaa vastaan myös toisessa alioikeudessa.

8b §. (22.7.1991/1052) Tuomioistuimen on kutsuttava asianosaiset pääkäsittelyn ulkopuolella pidettävään todisteiden vastaanottamista varten toimitettavaan käsittelyyn. Kutsussa on mainittava, että käsittely voidaan toimittaa asianosaisen poissaolosta huolimatta.

8c §. (22.7.1991/1052) Jos tuomioistuimien päättää, että todiste on otettava vastaan toisessa tuomioistuimessa, tuomioistuimen on tehtävä tälle todisteen vastaanottamista koskeva esitys ja samalla lyhyesti selostettava asia ja se, mitä todisteella halutaan näyttää toteen. Tuomioistuimen on samalla toimitettava todisteen vastaanottavalle tuomioistuimelle asian käsittelystä kertyneet asiakirjat, jos se käy haitatta päinsä.

8d §. (22.7.1991/1052) Tuomioistuimien, joka toisen tuomioistuimen esityksestä ottaa vastaan todisteen, määrää, milloin todisteen vastaanottaminen tapahtuu.

Todisteen vastaanottaneen tuomioistuimen on toimitettava todisteen vastaanottamisesta kertynyt oikeudenkäyntiaineisto sille tuomioistuimelle, jossa pääasiaa koskeva oikeudenkäynti on vireillä.

8e §. (22.7.1991/1052) Pääkäsittelyn ulkopuolella vastaanotettu todiste riita-asiassa on otettava vastaan uudelleen pääkäsittelyssä, jollei sen vastaanottamiselle ole estettä ja jollei 7 §:stä muuta johdu.

Jos todistetta ei oteta vastaan uudelleen pääkäsittelyssä, tuomioistuimen on tehtävä siitä selko todisteen vastaanottamisessa kertyneestä oikeudenkäyntiaineistosta.

Tuomioistuimien voi määrätä, että kirjallinen todiste otetaan vastaan pääkäsittelyssä sitä lukematta vain, jos sen sisältö on tuomioistuimen jäsenten tiedossa, asianosaiset siihen suostuvat ja sitä muutoinkin voidaan pitää sopivana.

9 §. (14.1.1972/21) Silloin kun todiste on riita-asiassa otettu vastaan asianosaisen poissaollessa, todiste on asianosaisen saapuvilla ollessa otettava vas-

taan uudelleen, jollei sen vastaanottamiselle ole estettä ja jollei 7 §:stä muuta johdu. Jos todistetta ei oteta vastaan uudelleen, tuomioistuimen on tehtävä siitä selko asiassa kertyneestä oikeudenkäyntiaineistosta. (22.7.1991/1052)

Rikosasiassa todiste voidaan ottaa vastaan vastaajan esteettömästä poissaolosta huolimatta ainoastaan, jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi. Jos asia on lykätty toiseen istuntoon, asianosaisen poissaollessa esitetty todiste on hänelle tiedotettava tässä istunnossa, mikäli hän on siinä läsnä. Tuomioistuimen harkitessa sen tarpeelliseksi on todistaja tai asiantuntija asianosaisen läsnä ollessa uudelleen kuulusteltava. (22.7.1991/1052)

Saapuvilla olevalle asianosaiselle on suotava tilaisuus lausua mielensä jokaisesta tuomioistuimessa esitetystä todisteesta.

10 §. Jonkun halutessa vastaisen varalta esittää todisteita asiasta, josta oikeudenkäynti ei vielä ole vireillä, on hänen pyydettävä siihen lupa alioikeudelta. Jos hänen oikeutensa saattaa olla todisteen vastaanottamisen varassa ja vaara on tarjona, että todiste häviää tai että vaikeuksia on sen myöhemmin esittämisessä, eikä todisteen esittämisellä tarkoiteta hankkia selvitystä rikoksesta, hänen on sallittava se esittää. Jos toisen henkilön oikeus on todistelun varassa, voidaan tämä, milloin syytä on, kutsua silloin olemaan saapuvilla. Hänen kulunsa korvaa hakija. (22.7.1991/1052)

Älköön ketään tällaisissa tapauksissa veloitettako saapumaan todistajaksi tai asiantuntijaksi muuhun tuomioistuimeen kuin siihen alioikeuteen, jonka tuomiopiirissä hän asuu tai oleskelee.

11 §. Älköön alioikeudessa käytettävä todisteena yksityisluontoista kertomusta, jonka joku on vireille pannun tai alkavan oikeudenkäynnin varalta kirjallisesti antanut, ellei sitä ole erikseen laissa myönnetty tai oikeus erityisistä syistä sitä salli.

Kiistäessään 5 luvun 14 §:ssä tarkoitettua kantajan juoksevaan velkakirjaan, vekseliin tai shekkiin perustuvan vaatimuksen vastaaja saa toimittaa tuomioistuimelle vastauksensa yhteydessä kiistämisensä todennäköisten syiden tueksi 1 momentissa tarkoitettua yksityisluontoisen kirjallisen kertomuksen. (22.7.1991/1052)

Jos ylemmässä oikeudessa nojaututaan sellaiseen kertomukseen, josta mainitaan 1 momentissa, ja oikeus havaitsee, että siihen on kiinnitettävä huomiota, on kertomuksen antajaa kuultava todistajana joko ylemmässä oikeudessa, mikäli siihen lain mukaan muutoin ei ole estettä, tai siinä alioikeudessa, jonka ylempi oikeus määrää. (22.7.1991/1052)

Ks. OK 17: 12.

RO:ssa oli käytetty todisteena Ruotsissa oleskelleen henkilön allekirjoittamaa yksityisluonteista kertomusta, jonka tämä oli vireillepannun oikeudenkäynnin varalta kirjallisesti antanut. Koska ei ollut esitetty erityistä syytä mainitun kertomuksen käyttämiselle todisteena, eikä RO:n niin ollen, ottaen huomioon myös sen, että asianosaisella olisi ollut tilaisuus eräiden pohjoismaiden keskeistä oikeusapua koskevien säännösten mukaisesti kuulustuttaa kertomuksen antajaa todistajana Ruotsin tuomioistuimessa, OK 17: 11, 1 mom:n mukaan olisi pitänyt sallia tuon kertomuksen käyttäminen jutussa todisteena kuulematta kertomuksen antajaa henkilökohtaisesti todistajana, jätettiin huomiotta, mitä mainitussa kertomuksessa oli esitetty. Vaatimus jutun palauttamisesta kirjallisen todistuksen antaneen henkilön kuulustuttamiseksi alioikeudessa hylättiin aiheettomana. KKO:1978-II-70.

Työttömyyskassan antamaa todistusta siitä, että työntekijä työttömyyskassalla olevien asiakirjojen mukaan oli ollut työttömänä tietyn ajan, ei pidetty OK 17:11:sta tarkoitettuna yksityisluonteisena kertomuksena. KKO:1981-II-158.

11a §. (22.7.1991/1052) Todisteen vastaanottamisesta ulkomailla on säädetty erikseen.

Ks. L Suomen ja ulkomaan viranomaisten yhteistoiminnasta oikeudenkäynnissä sekä ulkomaan tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanosta eräissä tapauksissa, Pr 710; A yhteisten määräysten vahvistamista eräissä kansainväliseen yksityisoikeuteen kuuluvissa asioissa koskevan, Haagissa 17.7.1905 tehdyn yleissopimuksen sekä siihen liittyvän, Haagissa 4.7.1924 allekirjoitetun pöytäkirjan voimaansaattamisesta 18.12.1926/320, SopS 37/1926; L Puolan Kansantasavallan kanssa oikeusuojasta ja oikeusavusta siviili-, perhe- ja rikosasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 12.6.1981/685 ja A e.m. lain voimaantulosta 9.10.1981/686, SopS 68/1981; L Unkarin Kansantasavallan kanssa oikeusuojasta ja oikeusavusta siviili-, perhe- ja rikosasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 24.6.1982/580 ja A e.m. lain voimaantulosta 23.7.1982/581, SopS 40/1982.

Kirjallinen todiste (22.7.1991/1052)

11b §. (22.7.1991/1052) Todisteena esitettävä asiakirja on annettava tuomioistuimelle alkuperäisenä, jollei tuomioistuin pidä riittävänä, että se esitetään jäljennöksenä.

Jos asiakirja sisältää sellaisen tiedon, jota asianosainen 12 §:n perusteella ei ole velvollinen esittämään tai hän ei saa esittää, taikka jos se muutoin sisältää tiedon, jota ei saa paljastaa, annetaan asiakirjasta sellainen ote, johon sanottua tietoa ei sisälly.

12 §. Jolla on asiakirja hallussaan, olkoon velvollinen, kun voidaan olettaa asiakirjalla olevan merkitystä todisteena asiassa, tuomaan sen oikeuteen. Tätä säännöstä älköön kuitenkaan rikosasiassa sovellettako syytetyyn ja häneen 20 §:ssä sanotussa suhteessa olevaan henkilöön.

Asianosainen tai häneen 20 §:ssä mainitussa suhteessa oleva henkilö älköön olko velvollinen esittämään asiakirjaa, joka sisältää asianosaisen ja tuon henkilön tahi sanotussa suhteessa olevien henkilöiden välisen tiedonannon. Virkamies tai muu 23 §:ssä mainittu henkilö älköön esiintuoko asiakirjaa, jos sen voidaan olettaa sisältävän sellaista, josta häntä ei voitaisi kuulla todistajana; jos asiakirja on sen asianosaisen hallussa, jonka eduksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, älköön hän olko velvollinen esittämään sitä. Mitä 24 §:ssä säädetään todistajan oikeudesta kieltäytyä kertomasta seikkaa tai vastaamasta kysymykseen tahi antamasta lausumaa, sovellettakoon vastaavasti asiakirjan esittämisvelvollisuuteen, jos asiakirjan sisältö on sellainen, kuin tässä lainkohdassa tarkoitetaan.

Sellaista kirjallista muistiinpanoa tai muuta kirjoitusta, joka on tarkoitettu yksinomaan henkilökohtaisesta käyttöä varten, älköön määrättävä tuotavaksi oikeuteen, elleivät erittäin tärkeät syyt sitä vaadi.

13 §. Jos asiakirjan haltija hänen ja asianosaisen välillä olevan oikeussuhteen nojalla tai muuten lain mukaan on velvollinen luovuttamaan asiakirjan tai sallimaan toisen saada siitä tiedon, olkoon velvollisuus voimassa myös oikeudenkäynnissä.

14 §. Ennen kuin asiakirjan haltija määrätään tuomaan asiakirja oikeuteen, myönnettäköön hänelle tilaisuus antaa selityksensä. Esittämisvelvollisuutta koskevan kysymyksen selvittämiseksi voidaan asiakirjan haltijaa kuulustella sen mukaisesti, kuin todistajain tai asianosaisen kuulustelemisesta jäljempänä säädetään, niin myös esittää muita todisteita.

15 §. (22.7.1991/1052) Tuomioistuin voi riittävässä asiassa päättää, että asiakirja otetaan vastaan pääkäsitelyyn ulkopuolella, jos sitä ei voida esittää pääkäsitte-

lyssä tai sen esittäminen pääkäsittelyssä todisteen merkitykseen verrattuna aiheuttaisi kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa. Jos asian selvittämiseksi on erityisen tärkeää, asiaa saadaan tällöin käsitellä myös muilta osin.

Kun oikeus on velvoittanut jonkun tuomaan oikeuteen asiakirjan, esittäköön hän sen alkuperäisenä tai oikeaksi todistettuna jäljennöksenä, mutta olkoon kuitenkin velvollinen näyttämään alkuperäisen asiakirjan, milloin oikeus katsoo sen tarpeelliseksi. Jos alkuperäisenä esitettävän asiakirjan oikeuteen tuominen on erityisen hankalaa, saa asiakirjan esiintuoda siinä alioikeudessa, missä se soveliaimmin käy päinsä.

Oikeus saa myöskin, jos katsoo tarpeelliseksi, uhkasakolla velvoittaa sen, jonka on esiintuotava asiakirja, täyttämään velvollisuutensa tai määrätä, että se on ulosottomiehen toimesta oikeuteen tuotava.

16 §. Kun joku muu kuin asianosainen on velvoitettu tuomaan oikeuteen asiakirjan, saakoon hän vaivoistaan ja kuluistaan kohtuullisen korvauksen, mikä yksityisen asianosaisen vaatiessa asiakirjaa esitettäväksi tai siihen nojautuessa on tämän maksettava, mutta muutoin valtion varoista suoritettava.

Valtion varoista suoritettujen korvauksen maksamisesta takaisin valtiolle olkoon soveltuvien osin voimassa, mitä mainituista varoista rikosasioissa todistajana tai muuten kuulustelluille henkilöille maksetun palkkion korvaamisesta valtiolle on säädetty.

Ks. L valtion varoista maksettavista todistelukulustannuksista, Pr 307.

17 §. Joka on velvoitettu tuomaan asiakirjan oikeuteen ja tuomittu tällaisen velvoituksen laiminlyömisestä uhkasakoon, olkoon oikeutettu siitä erikseen valittamaan.

Joka ei tyydy oikeuden päätökseen, joka koskee korvausta asiakirjan tuomisesta oikeuteen, voi niin ikään hakea siihen muutosta valittamalla.

Valitus älköön estäkö panemasta päätöstä täytäntöön, ellei oikeus, joka sen on antanut, harkitse olevan erityistä aihetta täytäntöönpanon tuonemmaksi lykäämiseen tai valitustuomioistuin sitä määrää.

Todistajat

RL 17 luku, Ri 101.

18 §. Jokaista muuta paitsi jutun asianosaista tai sitä, joka on ollut siinä asianosaisena, voidaan kuulustella todistajana rikosasiassa älköön kuulusteltako todistajana asianomistajaa silloinkaan, kun hän ei käytä puhevaltaa, eikä myöskään sitä, joka jo on tuomittu rangaistukseen samasta rikoksesta.

Riita-asiassa ei kuitenkaan saa todistaa se, jonka hyväksi tai jota vastaan asiassa annettava tuomio tulee voimaan, niinkuin se olisi annettu oikeudenkäynnissä, jossa hän on ollut asianosaisena.

Auton omistaja oli vaatinut korvausta liikennevahingossa toisena osapuolena olleelle autolle liikennevakuutuksen myöntäneeltä vakuutusyhtiöltä. Koskei jutussa annettavan tuomion oikeusvoima tullut ulottumaan kantajan autoa kuljettaneeseen henkilöön, katsottiin, ettei alioikeuden olisi pitänyt kieltäytyä kuulemasta häntä jutussa todistajana. KKO:1972-II-2.

Valtiota vastaan ajatus vahingonkorvausjutussa voidaan todistajana kuulla virkamiestä, jota ei ole haastettu vastaajaksi juttuun, mutta jolle vahingonkorvauslain 7:5:n mukaan on varattava tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. KKO:1982-II-26.

Osakeyhtiön toimitusjohtaja, joka ei ollut hallituksen jäsen, oli yhtiön lakimääräisenä edustajana yhtiön ajamassa jutussa asianosainen eikä häntä sen vuoksi voitu kuulla jutussa todistajana. KKO:1986-II-145.

Osakeyhtiön hallituksen varajäsen oli esteellinen todistamaan jutussa, jossa yhtiö oli asianosainen. KKO:1991:149.

Asunto-oy:n hallituksen jäsenenä toiminut henkilö, joka yhtiötä vastaan ajatun jutun tullessa vireille ei enää toiminut sanotussa tehtävässä, ei ollut esteellinen todistamaan jutussa. KKO:1978-II-64.

Säästöpankin toimitusjohtaja, joka ei ollut pankin hallituksen jäsen, oli esteellinen todistamaan jutussa, jossa säästöpankki oli asianosainen. KKO:1987:9.

A oli vaatiessaan B:lle rangaistusta pahoinpitelyä koskevassa jutussa, jossa virallinen syyttäjä ei ollut käyttänyt puhevaltaa, nimennyt todistamaan C:n. Koska C oli poliisikuulustelussa ilmoittanut vaativansa B:lle rangaistusta samassa tilaisuudessa itseensä kohdistuneesta pahoinpitelystä, KO oli katsonut, että C:tä oli pidettävä asiassa asianomistajana, vaikka hän ei käyttänytään jutussa puhevaltaa, ja OK 17 luvun 18 §:n nojalla kieltäytynyt kuulustelemasta C:tä todistajana. Koskei C:tä voitu pitää A:n B:tä vastaan ajamassa jutussa asianosaisena; katsottiin, ettei KO:n olisi pitänyt kieltäytyä kuulemasta häntä jutussa todistajana. KKO:1977-II-65, D 1977 s. 76.

19 §. Jos tuomari nimetään todistajaksi, harkittakoon hän tuomarinvalallaan, tietääkö hän jotakin asiaan vaikuttavaa. Jos hän havaitsee niin olevan, kuulusteltakoon häntä todistajana. Jos virallinen syyttäjä nimetään todistamaan, harkittakoon oikeus, onko se totuuden ilmisaamiseksi tarpeen, ja luopukoon hän silloin asiasta.

20 §. Todistaja ei saa kieltäytyä todistamasta. Vastoin tahtoansa älköön kuitenkaan todistamaan vaadittako:

1) sitä, joka on tai on ollut avioliitossa tahi on kihloissa jommankumman asianosaisen kanssa;

2) sitä, joka on asianosaisen suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa oleva sukulainen tahi joka on tai on ollut naimisissa asianosaisen sanotunlaisessa sukulaisuussuhteessa olevan henkilön kanssa; eikä

3) asianosaisen sisaruksia tai näiden aviopuolisoita tahi asianosaisen ottovanhempia tai ottolapsia.

Ks. OK 17: 25.

Riitajutussa todistajaksi nimitetty asianomaisen lähiomainen, joka haluamatta käyttää OK 17 luvun 20 §:ään perustuvaa kieltäytymisoikeutta oli valan nojalla todistanut jutussa, ei ollut saman jutun toisessa käsittelyssä vastapuolen todistajaksi nimeämänä enää oikeutettu kieltäytymään todistamasta. KKO:1985-II-93.

Vastaajan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 §:ssä tarkoitettu lähiomainen oli kieltäytynyt todistamasta oikeudenkäynnissä. Todistajana oli kuultu lähiomaista esitrukinnassa puhutellutta poliisia, joka oli kertonut, mitä lähiomainen oli alustavassa puhuttelussa kertonut syytteessä tarkoitettusta teosta. Todistajankertomukseen ei voitu nojautua näytönä jutussa. (Ään.) KKO:1995:66.

21 §. Jos todistajaksi nimetty henkilö ei ole täyttänyt viittätoista vuotta tai jos hän on mielisairas tai tylsämielinen tahi jos hänen sieluntoimintansa muutoin on häiriintynyt, harkittakoon oikeus, ottaen huomioon esiintyneet asianhaarat, voidaanko häntä kuulustella todistajana.

Sama olkoon lakina, jos todistajaksi nimetty on virallisen syytteen alaisena tai tuomittu rangaistukseen rikoksesta, jota tarkoitetaan rikoslain 17 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa, 2 §:ssä, 3 §:n 1 momentissa, 3a §:n 1 momentissa taikka 5 §:n 2 momentissa. (10.1.1969/5)

Ks. RikosrekisteriL 4 §, Si 114.

22 §. Tasavallan presidenttiä älköön kutsuttako todistajaksi.

23 §. Todistaa ei saa:

1) virkamies tahi julkista tehtävää tai asiaa toimitamaan valittu tai määrätty siitä, mitä hänen tässä toimessaan on salassa pidettävä;

2) kukaan siitä, mikä valtakunnan turvallisuuden tähden tai sen oikeuksien tahi etujen suojelemiseksi on vieraalta valtiolta pidettävä salassa;

3) lääkäri, apteekkari tai kätilö tahi heidän apulaisensa siitä, mitä he asemansa perusteella ovat saaneet tietää ja mitä asian laadun vuoksi on salassa pidettävä,

ellei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, todistamiseen suostu;

4) asiamies tai oikeudenkäyntiavustaja siitä, mitä päämies on hänelle asian ajamista varten uskonut, ellei päämies todistamiseen suostu.

Papin vaitiolovelvollisuudesta on erikseen säädetty.

Edellä 1 momentin 3 ja 4 kohdassa olevien säännösten estämättä voidaan muu niissä tarkoitettu henkilö paitsi syytetyn oikeudenkäyntiavustaja velvoittaa todistamaan asiassa, jossa virallinen syyttäjä ajaa syytettyä rikoksesta, mistä saattaa seurata vankeutta kuusi vuotta tai ankarampi rangaistus, taikka sanotunlaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta siihen. (19.7.1974/622)

Mitä 1 momentin 1, 3 ja 4 kohdassa on sanottu, noudatettakoon, vaikkei todistaja enää ole siinä asemassa, jossa hän on saanut tiedon todistettavasta seikasta.

Ks. RL 2: 12, Ri 101, joka osoittaa, ketä on pidettävä virkamiehenä; RL 12: 7; niihin henkilöihin nähden, joilla on erityinen salassapitovelvollisuus, ks. lisäksi RL 38: 3 ja sen kohdalla mainittuja lainpaikkoja; KirkkoL 5:2 §, Ha 403; L ortodoksisesta kirkkokunnasta 43 §, Ha 413; OK 17 luv. 28 ja 31 § sekä 34 § 1 mom.

OK:n 17 luvun 23 §:n 1 mom:n 3 k:ssa säädetty lääkärin vaitiolovelvollisuus todistajana ei vapauta lääkäriä velvollisuudesta tehdä todistajanvala tai antaa sitä vastaava vakuutus. KKO:1968-II-48.

Testamentintekijän viimeisen tahdon toteutumisen turvaamisen tarkoituksessa esitetty lääketieteellinen näyttö voi koskea myös sellaisia seikkoja, jotka asian laadun vuoksi muutoin olisi pidettävä salassa. KKO:1986-II-14.

24 §. Todistaja saa kieltäytyä kertomasta seikkaa tai vastaamasta kysymykseen, jos hän ei voisi sitä tehdä saattamatta syytteen vaaraan itseään tai toista, joka on häneen sellaisessa suhteessa, kuin 20 §:ssä on sanottu. Todistaja saa niin ikään kieltäytyä antamasta lausumaa, jolla liike- tai ammatissalaisuus tulisi ilmaista, jolleivät erittäin tärkeät syyt vaadi, että todistajaa kuulustellaan niistä.

Aikakautisen painokirjoituksen julkaisija, päätoimittaja, kustantaja tai kirjanpainaja saa kieltäytyä vastaamasta kysymykseen, kuka on painokirjoitukseen otetun kirjoituksen tai tiedonannon laatija tahi kuka on antanut kirjoituksen taikka tiedonannon perusteena olevat tiedot, samoin kuin kysymykseen, johon ei voi vastata paljastamatta laatijaa tai tiedonantajaa. Sama koskee soveltuvin osin aikakautiseen painokirjoitukseen otetun kirjoituksen tai tiedonannon laatijaa sekä sitä, joka on saanut tiedon edellä mainituista seikoista ollessaan asianomaisen kustantajan, toimituksen tai kirjanpainajan palveluksessa. (25.3.1966/176)

Milloin on kysymys radiovastuulaissa (219/71) tarkoitettussa yleisradiotoiminnassa lähetettyyn ohjelmaan sisältyneestä tiedonannosta, on vastaavaan ohjelmatoimittajaan ja muuhun yleisradiotoiminnan harjoittajan palveluksessa olevaan henkilöön sekä tiedonannon laatijaan vastaavasti sovellettava, mitä 2 momentissa on säädetty. Sama koskee kaapelilähetysoiminnasta annetussa laissa (307/87) tarkoitettua vastaavaa ohjelmatoimittajaa ja muuta mainitussa laissa tarkoitettua ohjelmatoiminnan harjoittajan palveluksessa olevaa henkilöä sekä lähetettyyn ohjelmaan sisältyneen tiedonannon laatijaa. (13.3.1987/308)

Milloin 2 tai 3 momentissa tarkoitettu asia koskee rikosta, mistä saattaa seurata vankeutta kuusi vuotta tai ankarampi rangaistus, taikka sanotunlaisen rikoksen yritystä tai osallisuutta siihen, taikka tietoa, joka

on annettu vastoin sellaista salassapitovelvollisuutta, jonka rikkomisesta on erikseen säädetty rangaistus, voidaan sanotussa momentissa mainittu henkilö kuitenkin velvoittaa vastaamaan siinä tarkoitettuun kysymykseen. (19.7.1974/622)

Ks. OK 17:28 ja 31; RadiovastuuL, Vi 109; L kaapelilähetysoiminnasta 17 §, Vi 111; Alkoholil 88 §, So 603; liike- ja ammatissalaisuuden suhteen ks. L sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa 4 ja 10 §, Yr 605; salassapitovelvollisuudesta ks. RL 38: 3, Ri 101 ja viite on kohdalla. Vrt. VerotusL 46 § 4 k, M 18.

Todistamaan haastetulla ei ollut oikeutta kieltäytyä todistamasta sillä perusteella, että hän oli erään jutussa syytetyn isä, toiseen samassa jutussa syytettyyn kohdistettua syytettä koskevista seikoista. Juttu palautettiin, vaikkei sitä tarkoittavaa vaatimusta ollut tehty. KKO:1960-II-92.

25 §. Joka kieltäytyy todistamasta tai vastaamasta johonkin kysymykseen, mainitkoon samalla kieltäytymisensä perusteen ja tukekoon sitä todennäköisin syin.

26 §. (22.7.1991/1056) Kun todistajaksi nimetty on tuomioistuimessa saapuvilla, hän on velvollinen heti todistamaan.

Jos asianosainen rikosasiassa tahtoo todistajaa kuulusteltavaksi, hänen on pyydettävä haastemiestä tai muuta 11 luvun 26 §:ssä tarkoitettua henkilöä kutsuamaan todistaja tuomioistuimeen niin ajoissa, että tämä voi vaikeudetta sinne tulla.

Riita-asiassa todistajan kutsumisesta huolehtii tuomioistuin, jollei sitä 11 luvun 2 §:ssä mainitulla perusteella ole annettu asianosaisten huolehdittavaksi. Kutsu on annettava todistajalle henkilökohtaisesti tiedoksi siten kuin 11 luvun 3 ja 4 §:ssä säädetään.

Kutsussa on todistajalle ilmoitettava, minä päivänä ja kellonaikana sekä missä istunto pidetään. Kutsussa on myös mainittava tarpeelliset tiedot asianosaisista ja asiasta. Lisäksi kutsussa on ilmoitettava, mitä 36 ja 39 §:ssä sekä 40 §:n 4 ja 5 momentissa säädetään.

26a §. (4.7.1975/520) Jos kutsu todistajalle on annettava tiedoksi maan ulkopuolella, kutsun antaa kihlakunnantuomari tai raastuvanoikeuden puheenjohtaja. Kutsussa on ilmoitettava päivä, jona se viimeistään on annettava tiedoksi.

Kutsua on pyydettävä käräjäoikeuden kansliaan annettavalla hakemuksella. Kutsu on lähetettävä tuomarin toimesta tiedoksiantoa varten sen maan viranomaiselle, missä todistaja oleskelee, niin kuin siitä on erikseen säädetty tai sovittu. (5.1.1994/8)

Todistajaan, joka oikeusapupyynnön mukaisesti vieraassa valtiossa tiedoksi annetusta kutsusta huolimatta jää saapumatta Suomeen, ei ole sovellettava, mitä tämän luvun 36 ja 39 §:ssä säädetään esteettömän poissaolon seuraamuksista, jollei kutsuttu tämän jälkeen ole vapaaehtoisesti saapunut tänne ja jättänyt noudattamatta täällä tiedoksiannetun kutsun saapua kuultavaksi tuomioistuimeen. Todistajan velvollisuudesta saapua toisesta pohjoismaasta kuultavaksi Suomen tuomioistuimessa säädetään velvollisuudesta saapua toisen pohjoismaan tuomioistuimeen eräissä tapauksissa annetussa laissa (349/75). (5.1.1994/8)

Kutsun sisällöstä antaa tarkemmat määräykset oikeusministeriö.

Ks. A keskinäisestä oikeusavusta annettaessa tiedoksi asiakirjoja yksityisoikeudellisissa asioissa 12-14 §, Pr 715; A Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken oikeusavusta tiedoksiannon toimittamisesta ja todistelusta tehdyn sopimuksen voimaan saattamisesta, Pr 703; A pohjoismaiden keskeisistä oikeusavusta tiedoksiannon toimittamisesta ja todistelusta, Pr 704; L kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa, Pr 707; A kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa, Pr 708.

27 §. Oikeudella on valta määrätä, että todistajana kuulusteltavan on, palauttaakseen mieleensä kuulus-teltavina olevat seikat, ennen saapumistaan todista-maan tarkastettava hänen saatavinaan olevia tilikirjoja, muistiinpanoja tai muita asiakirjoja tahi katsastet-tava paikka tai esinettä, mikäli se on mahdollista tuot-tamatta todistajalle huomattavaa haittaa.

Ks. OK 17: 37.17 luku

28 §. Sitten kuin todistaja on kutsuttu esiin, kysy-köön oikeuden puheenjohtaja todistajalta hänen ni-mensä, ikänsä, toimensa ja asuinpaikkansa sekä tie-dustelkoon myös, milloin aihetta on, sellaisia seikkoja, jotka lain mukaan estävät tekemästä todistajanvala-a taikka oikeuttavat tai velvoittavat todistajan kiel-täytymään todistamasta, niin myös sellaista, mikä voi vaikuttaa todistajan uskottavuuteen; ja tehtäköön kai-kesta tästä merkintä pöytäkirjaan.

Kun todistaja on oikeutettu kieltäytymään todista-masta tai vastaamasta johonkin kysymykseen, tulee puheenjohtajan ilmoittaa se todistajalle ja samalla muistuttaa, että todistaja, jollei hän tahdo käyttää hy-väkseen tätä etua, on saman seuraamuksen uhalla kuin muukin todistaja velvollinen puhumaan totta ja sanomaan, mitä hän asiasta tietää.

29 §. Todistajien on kunkin erikseen valintansa mukaan joko vannottava todistajanvala tai annettava todistajanvakuutus. Todistaja, joka ei kuulu mihin-kään uskontokuntaan, antaa kuitenkin vakuutuksen. (31.12.1986/1049)

Vala vannotaan seuraavan kaavan mukaan (31.12.1986/1049): Minä N. N. lupaan ja vannon kaikkival-tiaan ja kaikkietävän Jumalan kautta, että minä to-distan ja kerron kaiken totuuden tässä asiassa siitä mi-tään salaamatta tai siihen mitään lisäämättä taikka sitä muuttamatta.

Vakuutus annetaan seuraavan kaavan mukaan (31.12.1986/1049): Minä N. N. lupaan ja vakuutan kunnian ja omantuntoni kautta, että minä todistan ja kerron kaiken totuuden tässä asiassa siitä mi-tään salaamatta tai siihen mitään lisäämättä taikka sitä muut-tamatta.

Ks. A Suomen [kreikkalaiskatolisen] kirkkokunnan jäsenten valantekemisestä 25.1.1932/310. Sen mukaan Suomen ortodoksisen kirkkokunnan jäsen tekee asianosaisen- sekä todistajanvalan ilman papin avustusta, seisoen avatun evankeliumikirjan edessä kolme oi-kean käden ensimmäistä sormea ylösnostettuina, lukemalla valankaav-an sanat joko hänelle annetusta kaavasta tai valanottajan sanelun mukaan.

Uskontokunnista, joiden oppi estää valanteon ks. VNP Suomen baptistiyhdyskunta nimisen uskonnollisen yhdyskunnan sekä sii-hen liittyneiden Vaasan, Jurvan, Helsingin ja Turun baptistiseura-kuntien merkittämisestä uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin 5.7.1928/240, 17 §, OpMp "Helsingin baptistiseurakunta Taber-naakkeli" nimisen uskonnollisen yhdyskunnan merkittämisestä us-konnollisten yhdyskuntain rekisteriin 31.5.1947/464, 20 §: OpMp Ähtävän Baptistiseurakunta nimisen uskonnollisen yhdyskunnan merkittämisestä uskonnollisten yhdyskuntain rekisteriin 25.4.1973/364; OpMp Finlands svenska baptistsamfund-nimisen uskonnollisen yhdyskunnan merkittämisestä uskonnollisten yh-dyskuntien rekisteriin 15.5.1980/336, 18 §; sekä uskontokunnista, joiden opin mukaan jäsenellä on oikeus toimia valantekoon nähden omantuntonsa ja vakaumuksensa mukaan ks. VNP Suomen Vapaa-kirkko nimisen uskonnollisen yhdyskunnan perustamisesta 1.2.1923/84, 47 §, OpMp Suomen Adventtikirkko nimisen uskon-nollisen yhdyskunnan merkittämisestä uskonnollisten yhdyskuntain rekisteriin 12.6.1943/523, 17 § ja OpMp Suomen Ruotsalai-nen Adventtisyhdyskunta nimisen uskonnollisen yhdyskunnan mer-kitsemisestä uskonnollisten yhdyskuntain rekisteriin 6.10.1944/677, 17 §.

Ks. L valaa koskevien säännösten soveltamisesta 31.12.1986/1051.

30 §. Todistajanvalaa älköön vannoko tai sitä vas-taavaa vakuutusta antako:

1) se, joka ei ole täyttänyt viittätoista vuotta;
2) se, jolta havaitaan mielisairauden, tylsämielisyyden tai muun sieluntoiminnan häiriintymisen vuoksi puuttuvan selvä käsitys valan merkityksestä; älköön-kä

3) rikosasiassa syytettyyn 20 §:ssä mainitussa suh-teessa oleva henkilö.

31 §. Ennen kuin todistaja esittää kertomuksensa, tulee oikeuden puheenjohtajan muistuttaa häntä to-tuusvelvollisuudesta, niin myös, jos vala tai vakuutus on annettu, sen tärkeydestä. Milloin aihetta on, todis-tajaa on myös huomautettava 23 ja 24 §:n sisällykses-tä.

32 §. Todistajan tulee suullisesti esittää kertomuk-sensa. Kirjalliseen todistajankertomukseen älköön vii-tattako; kuitenkin sallittakoon todistajan käyttää kirjal-lista muistiinpanoa muistinsa tukemiseksi.

Todistajan aikaisemmin oikeudelle tai viralliselle syyttäjälle tahi poliisiviranomaiselle antama kertomus luettakoon todistajaa kuulusteltaessa vain silloin, kun hän todistajanlausunnossaan poikkeaa siitä, mitä hän aikaisemmin on kertonut, tahi kun todistaja kuulus-telussa selittää, että hän ei voi tai halua lausua mitään asiassa.

33 §. Todistajan kuulustelee oikeuden puheen-johtaja. Kuulustelun toimittamisen oikeus voi kuiten-kin, mikäli harkitsee soveliaaksi, jättää asianosaisille, jolloin todistajan kuulustelee ensiksi se asianosainen, joka on todistajan nimennyt, ja sitten vastapuoli.

Todistajaa kehoitettakoon esittämään kertomuk-sensa yhtäjaksoisesti. Sitten kuin todistaja on esittänyt kertomuksensa, voivat oikeuden puheenjohtaja ja sen muut jäsenet sekä asianosaiset tehdä todistajalle kysy-myksiä.

Sellaisia kysymyksiä, jotka sisältönsä, muotonsa tai esittämistapansa puolesta johtavat määrätynlaiseen vastaukseen, älköön tehtäkö, elleivät erityiset syyt sitä aiheuta. Puheenjohtajan tulee evätä ilmeisesti asiaan kuulumattomat taikka eksyttävät tai muuten sopimat-tomat kysymykset.

Milloin asiassa on useita todistajia, kuulusteltakoon heidät kukin erikseen. Jos todistajain kertomukset ovat epäselvät tai ristiriitaiset tahi jos muutoin havai-taan erityisiä syitä olevan olemassa todistajain kuulus-telemiseen vastakkain, olkoon se sallittu.

Henkilö, joka on nimetty todistajaksi, älköön olko saapuvilla asian käsittelyssä enempää, kuin hänen to-distajana kuulustelemissa vaatii.

34 §. Todistajaa voidaan kuulla yleisön läsnä ole-matta siten kuin oikeudenkäynnin julkisuudesta an-netussa laissa (945/84) on säädetty. (21.12.1984/947)

Jos oikeus harkitsee, että todistaja asianosaisen läs-nä ollessa pelosta tai muusta syystä on ilmaisematta, mitä hän asiasta tietää, tahi jos asianomainen häiritsee tai koettaa eksyttää todistajaa hänen puhuessaan, kuulusteltakoon todistajaa asianosaisen saapuvilla olematta. Sitten luettakoon todistajan kertomus asian-osaiselle, ja tällä olkoon oikeus tehdä todistajalle ky-symyksiä, niinkuin 33 §:n 2 momentissa on sanottu.

Ks. L oikeudenkäynnin julkisuudesta, Pr 201.

35 § on kumottu L:lla 22.7.1991/1064.

36 §. Jos todistaja jää pois ilman laillista estettä tai poistuu luvatta, todistajaa on rangaistava sakolla. Tuomioistuin voi myös, jos syytä on, määrätä todista-jan tuotavaksi heti tuomioistuimeen, jollei asian käsit-telyä päätetä jatkaa myöhemmin. Jos asian käsittelyä

päätetään jatkaa toisessa istunnossa, tuomioistuimen on velvoitettava todistaja päätöksellä, josta hänelle on ajoissa annettava tieto, sakon uhalla saapumaan tuomioistuimeen tai, jos aihetta on, määrätä hänet tuotavaksi. Tuotavaksi määrätty todistaja saadaan ottaa säilöön aikaisintaan edellisenä päivänä ennen kuljetuksen aloittamista. Todistajan vapaudenmenetys tässä momentissa tarkoitettusta syystä ei kuljetusaikoiheen saa kestää kolmea päivää kauemmin. (22.7.1991/1052)

Milloin todistaja on tuotu oikeuteen, älköön häntä tuomittako sakkoon tai uhkasakkoon sen johdosta, että hän muuten olisi ollut poissa oikeudesta.

Kustannukset oikeuteen tuomisesta korvataan todistaja.

Ks. OK 17: 39 ja 42.

Oikeudessa saapuvilla olevaa todistajaa, jonka kuulemisesta on sillä kertaa luovuttu, ei voida velvoittaa sakon uhalla saapumaan asian jatkokäsittelyyn. KKO:1969-II-22.

37 §. Todistajan, joka ilman laillista syytä kieltäytyy tekemästä todistajanvalaa tai antamasta sitä vastaavaa vakuutusta tahi todistamasta tai kysymykseen vastaamasta taikka hänelle 27 §:n nojalla annettua määräystä noudattamasta, voi oikeus uhkasakolla ja, jollei todistaja ota siitä ojentuakseen, vankeudella pakkottaa täyttämään velvollisuutensa. Älköön ketään sellaisesta syystä pidettävä vankeudessa enempiä kuin kuusi kuukautta eikä missään tapauksessa kauemmin kuin asia on siinä oikeudessa vireillä. Jos todistaja aikaisemmin luopuu vastustelustaan, ilmoitettakoon se oikeuden puheenjohtajalle, joka määrätköön asian käsittelyä jatkettavaksi niin pian kuin on mahdollista.

Ks. OK 17: 42.

38 §. Todistajaan, josta mainitaan 30 §:n 1 ja 2 kohdassa, älköön sovellettako 36 ja 37 §:n määräyksiä. Sellainen todistaja saadaan kuitenkin noutaa oikeuteen.

Milloin se, joka on nimennyt todistajan, luopuu hänen kuulustelemisestaan tai sitä koskeva kysymys muuten raukeaa, älköön todistajalle 36 ja 37 §:n nojalla tuomittako rangaistusta tai häntä vastaan käytettävä pakkokeinoja.

Kun oikeus oli todistajan poissaolosta huolimatta ottanut jutun lopullisesti tutkittavakseen, katsottu, että kysymys todistajan kuulustelemisesta oli rauennut ja ettei häntä niin ollen olisi OK 17 luvun 38 §:n 2 mom:n mukaan pitänyt tuomita poissaolostaan rangaistukseen. KKO:1954-II-40, Lm 1954 s. 684.

Todistajalle tuomittu poissaolosakko poistettu, kun oikeus oli todistajan poissaolosta huolimatta ottanut jutun lopullisesti tutkittavakseen. KKO:1958-II-13, Lm 1958 s. 239 ja D 1958 s. 86.

39 §. Jos todistaja on esteettömällä poissaololla tai muulla niskoittelulla aiheuttanut asianosaiselle oikeudenkäyntikustannuksia, voi oikeus, vaikkei siitä vaatimusta tehdäkään, velvoittaa todistajan siinä määrin, kuin havaitaan kohtuulliseksi, korvaamaan kustannukset. Jos oikeus on velvoittanut myös asianosaisen vastapuolelleen korvaamaan sellaiset kulut ja asianosainen on ne suorittanut, olkoon hänellä oikeus saada todistajalta, mitä tämä on velvoitettu maksamaan.

Ks. OK 17: 42.

40 §. (15.9.1972/667) Todistajalla on oikeus saada kohtuullinen korvaus tarpeellisista matka- ja toimeentulokustannuksista sekä taloudellisesta menetyksestä.

Yksityisen asianosaisen on maksettava nimeämälleen todistajalle tuleva korvaus. Milloin tuomioistuin on riita-asiassa omasta aloitteestaan kutsunut todista-

jan, asianosaisten on yhteisvastuullisesti suoritettava hänelle korvaus. (22.7.1991/1052)

Valtion varoista todistajalle maksettavasta korvauksesta on säädetty erikseen.

Yksityisen asianosaisen nimeämällä todistajalla on oikeus saada ennakoita korvaus matka- ja toimeentulokustannuksista. Ennako on sen suoritettava, jonka 2 momentin mukaan on maksettava todistajalle korvaus. Kutsumisen yhteydessä on annettava tieto oikeudesta ennakkoon. Ennakon riittävyden harkitsee tuomioistuin. (22.7.1991/1052)

Jos ennakon maksamiseen velvollinen asianosainen pyydettyä ei suorita todistajalle ennakkoa, ei tämä ole velvollinen saapumaan tuomioistuimeen. Asianosaisella ei myöskään sen jälkeen ole oikeutta vaatia todistajaa kuulusteltavaksi, jos siitä aiheutuisi asiassa viivytystä.

Rikosasioissa todistajille yleisistä varoista maksettavasta korvauksesta säätävät L valtion varoista maksettavista todistelukulustannuksista, Pr 307.

Läänioikeuden toimesta todistajina ja asiantuntijoina kuulluille henkilöille maksetaan palkkiot valtion varoista. Asian päättyessä antaa läänioikeus lausunnon siitä, onko asianosaisten tai jonkun heistä korvattava palkkiot valtiolle. LOL 19 §, Yh 203.

41 §. Jos todistaja riita-asiassa ei sairauden tai muun syyn vuoksi voi saapua pääkäsittelyyn tai jos todistajan saapumisesta pääkäsittelyyn aiheutuu todisteen merkitykseen verrattuna kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta häitää, tuomioistuin voi päättää, että todistajaa kuulustellaan pääkäsittelyn ulkopuolella. Jos todistajaa ei hänen sairautensa johdosta voida kuulla tuomioistuimessa, kuulustelu voidaan toimittaa hänen luonaan. Jos asian selvittämiseksi on erityisen tärkeää, asiaa saadaan tällöin käsitellä myös muilta osin. (22.7.1991/1052)

2 mom. on kumottu L:lla 22.7.1991/1052.

Jos se, joka rikosasiassa ilmoitetaan todistajaksi, on vangittuna tai jos hän muusta laillisesta syystä ei voi tulla siihen oikeuteen, jossa asia käsitellään, kuulusteltakoon häntä asianosaisten tai heidän edustajiensa läsnä ollessa olinpaikkaansa lähinnä olevassa alioikeudessa, jollei hänen läsnäolonsa harkita olevan asian selvittämiseksi välttämätön tai syytetty ole vangittuna. Jos todistaja on sairaana, sovellettakoon, mitä 1 momentissa on säädetty. Jos syytetty varattomuuden tähden ei voi panna puolestansa asiameistä, määrätköön oikeus tai sen puheenjohtaja tahi, milloin se katsotaan sopivammaksi, näiden jommankumman pyynnöstä se oikeus, jossa kuulustelu on pidettävä, tai sen puheenjohtaja asianajajan tai muun taitavan henkilön kuulustelussa valvomaan syytetyn oikeutta. Tällaiselle asiameiehelle suoritettavasta palkkiosta ja korvauksesta on voimassa, mitä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain [6 §:ssä] on säädetty. (6.5.1955/213)

4 mom. on kumottu L:lla 14.1.1972/21.

Ks. L maksuttomasta oikeudenkäynnistä 15 ja 16 §, Pr 301; L Suomen ja ulkomaan viranomaisten yhteistoiminnasta oikeudenkäynnissä sekä ulkomaan tuomioistuimen päätöksen täytäntönpainosta eräissä tapauksissa, Pr 710 sekä L kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa, Pr 707; A kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa, Pr 708; A riita-asiain oikeudenkäyntiä koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta, Pr 713; L todistelusta oikeuden valvomista varten ulkomaalla, Pr 717; L erälle kansainvälisille elimille Suomessa annettavasta virka-avusta sekä sellaisten elinten toimivallasta, Pr 718; A Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken oikeusavusta tiedoksiannon toimittamisessa ja todistelussa tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta, Pr 703.

Vakuutusosikeus voi pyytää todistajain ja asiantuntijain kuulustelun toimittamista siinä yleisessä alioikeudessa, jossa se soveliaimmin käy päinsä. L vakuutusosikeudesta 9 § 2 mom., El 301. – Vankein-

hoito-osasto on oikeutettu sen tai rangaistuslaitoksen johtokunnan käsiteltäviin kuuluvassa asiassa toimituttamaan todistajain kuulustelun oikeudessa. A vankeinhoitolaitoksesta 66 §, Ri 220. – Lääninoikeus voi kuulustella valallisesti todistajia ja asiantuntijoita tai pyytää kuulustelun toimitamista toisen lääninhallituksen lääninoikeudessa samoin kuin määrätä kuulustelun toimitettavaksi siinä yleisessä alioikeudessa, jossa se soveliaimmin käy päinsä. LOL 16 ja 17 §, Yh 203. – Kansaneläkelaitos voi käsiteltävänä olevan asian selvittämiseksi määrätä todistajia tai asiantuntijoita valallisesti kuultavaksi yleisessä alioikeudessa. KEL 81 §, So 101. – Sosiaalivakuutustoimikunnalla on oikeus käsiteltävänä olevan asian selvittämiseksi kuulustuttaa todistajia yleisessä alioikeudessa, SairausvakuutusL 68 §, S 13. – Työ-EläkeL:ssa El 101, tarkoitetulla eläkelaitoksella ja laissa mainitulla eläketurvakeskuksella on käsiteltävänä olevan asian selvittämistä varten oikeus kuulustuttaa todistajia yleisessä alioikeudessa. Ks. sanotun lain 16 §.

42 §. Joka ei tyydy päätökseen, jolla todistaja pois-saolosta tai muusta niskoittelusta on tuomittu sakkoon, uhkasakkoon tai korvausvelvolliseksi tahi määrätty pidettäväksi vankeudessa tai tuotavaksi oikeuteen taikka joka koskee todistajalle tulevaa korvausta, saa hakea siihen muutosta valittamalla.

Valituksen vaikutuksesta päätöksen täytäntöönpanoon olkoon voimassa, mitä 17 §:n 3 momentissa on säädetty.

43 §. Milloin lain mukaan oikeustoimi on päätettävä esteettömään todistajain läsnä ollessa tai esteettömän todistajan on toimituksessa oltava läsnä, olkoon, mikäli erikseen ei ole toisin säädetty, sellaiseksi todistajaksi esteellinen:

1) se, joka 30 §:n mukaan ei saa vanhoa todistajanvalaa;

2) se, joka itse on toimituksessa asianosainen tai jonka oikeutta toimitus koskee tahi joka itse on oikeustoimeen osallinen taikka jonka hyväksi oikeustoimi tehdään;

3) se, joka on 20 §:ssä tarkoitettussa suhteessa henkilöön, joka toimituksessa on asianosainen tai jonka oikeutta toimitus koskee tahi joka on oikeustoimeen osallinen tai jonka hyväksi oikeustoimi tehdään; taikka

4) se, joka on 20 §:ssä tarkoitettussa suhteessa siihen, jonka tehtäviin toimitus kuuluu, tai notaariin tahi viran tai toimen haltijaan, jota käytetään oikeustoimen tekemisessä.

Vrt. PK 10: 4, Si 235; Maakaari 1995 2:6, Si 601.

Salassapitovelvollisuuden ulottuvuudesta rikoksen esitutkinnaassa ks. KKO:1993:61.

Asiantuntijat

Ks. RL 17 luku, Ri 101.

44 §. Jos harkittaessa kysymystä, jonka arvostele-miseen tarvitaan erityisiä ammattitietoja, havaitaan tarpeelliseksi käyttää asiantuntijaa, hankkikoon oikeus kysymyksestä viraston tahi virkamiehen tai muun sillä alalla toimivan henkilön lausunnon taikka uskoon yhdelle tai useammalle rehelliseksi ja taitavaksi tunnetulle saman alan tuntijalle tämän lausunnon antamisen.

Milloin laki erityisessä tapauksessa määrää käytettäväksi asiantuntijoita, noudatettakoon, mitä sellaisen tapauksen varalta on erikseen säädetty.

Ks. JakoL 300 ja 331 §, Ym 102; MeriL 21:1–2, Vi 301; MerimiesL 88 §, Ty 121; Merityöaikal 28 §, Ty 307; L työajasta kotimaanliikenteen aluksissa 30 §, Ty 308; Merimiesten vuosilomaL 35 §, Ty 320; MerimieskatselmusL 18 §, Ty 122; Patenttil 66, 67 ja 69 §, Yr 408; L eräistä veri- ja muita periytyviä ominaisuuksia koskevista tutkimuksista, Si 212; SähköL 15 §, Yr 701; StandardisoimisL 7 §, Yr 710.

Rikosprosessiin nähden ks. L kuolemansyyn selvittämisestä, So 504; A kuolemansyyn selvittämisestä, So 505; KansanterveysL 14 §, So 401; L terveydenhuollon ammattihenkilöistä, So 817; Mie-

lenterveysL 3 luku, So 409.

45 §. Oikeus voi, milloin se katsotaan tarpeelliseksi, määrätä rikoksesta syytetyn mielentilan tutkittavaksi. Sellaisen tutkimuksen alaiseksi älköön syytettyä kuitenkaan määrättäkö vastoin tahtoaan, ellei häntä pidetä vangittuna tai ellei rikoksesta, josta häntä syytetään, voi seurata ankarampaa rangaistusta kuin yksi vuosi vankeutta. (14.7.1969/494)

Mielentilan tutkimisesta ja sitä varten mielisairaalaan ottamisesta on muutoin noudatettava, mitä siitä on erikseen säädetty.

Ks. Mielenterveyslaki 3 ja 4 luku, So 409. Sanotun lain 16 ja 21 § kuuluvat seuraavasti:

16 §. (27.11.1992/1086) *Mielentilatutkimus*. Tuomioistuimen on määrättyään rikoksesta syytetyn mielentilatutkimukseen viipymättä toimitettava asiakirjat terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle. Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksella määrää, missä mielentilatutkimus suoritetaan ja, jos se suoritetaan sairaalan ulkopuolella, kuka sen suorittaa.

Mielentilatutkimus on toimitettava ja lausunto rikoksesta syytetyn mielentilasta annettava terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle viimeistään kahden kuukauden kuluessa mielentilatutkimuksen aloittamisesta. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi perustellusta syyttä pidentää tutkimusaikaa enintään kahdella kuukaudella.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus antaa saamansa lausunnon perusteella oman lausuntonsa rikoksesta syytetyn mielentilasta tuomioistuimelle.

21 §. (27.11.1992/1086) *Rangaistukseen tuomitsematta jätetyn henkilön psykiatrisen sairaanhoidon tarpeen selvittäminen*. Jos tuomioistuim jättää rikoksesta syytetyn mielentilan vuoksi rangaistukseen tuomitsematta, tuomioistuim voi saattaa kysymyksen hänen psykiatrisen sairaanhoidon tarpeestaan terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen selvittäväksi. Tuomioistuim voi samalla määrätä hänet säilytettäväksi vankilassa, kunnes terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen päätös on annettu.

Jos rangaistukseen tuomitsematta jätetyn henkilön psykiatrisen sairaanhoidon tarpeen selvittämiseksi on välttämätöntä, terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi määrätä hänet enintään 30 päiväksi sairaalaan tutkittavaksi.

Ks. MielenterveysA 2 luku, So 410.

46 §. Ennen kuin asiantuntija määrätään, on asianosaisia siitä kuultava. Jos asianosaiset sopivat asiantuntijasta, käytettäväksi tätä, jos hänet harkitaan soveliaaksi eikä estettä siihen ilmaannu. Oikeus saakoon lisäksi määrätä yhden asiantuntijan.

Älköön ketään vastoin tahtoaan määrättäkö asiantuntijaksi, ellei hän julkisen viran tai toimen nojalla tahi erityisen säännöksen mukaan ole siihen velvollinen.

47 §. Asiantuntijana älköön olko se, joka on asiaan tai jompaankumpaan asianosaiseen sellaisessa suhteessa, että hänen luotettavuutensa sen vuoksi voidaan pitää vähentyneenä.

Ks. OK 13: 1 ja 17: 7, kuten viimeksim. lainkohta oli vuoden 1734 laissa.

48 §. Asiantuntija älköön olko velvollinen ilmaiseemaan liike- tai ammattisalaisuutta, elleivät erittäin tärkeät syyt sitä vaadi.

Pakkokeinoista, joita niskoittelevaa asiantuntijaa kohtaan voidaan käyttää, sekä asianosaiselle aiheutettujen kulujen korvaamisesta olkoon voimassa, mitä todistajasta on säädetty. Asiantuntijaa älköön kuitenkaan hänen niskoitellessaan oikeuteen tuotako tai häntä tehtävänsä vankeudella pakotettako.

Ks. viite OK 17: 24 kohdalla; OK 17: 36–39.

48 a §. (22.7.1991/1052) Ennen pääkäsittelyä voidaan asianosaista tai muuta henkilöä kuulla tai muuta selvitystä ottaa vastaan, jos se on tarpeen sellaisen seikan selvittämiseksi, josta asiantuntijaa kuullaan. Jos tällöin otetaan vastaan todistelua, noudatetaan soveltuvin osin niitä säännöksiä, jotka ovat voimassa todisteen vastaanottamisesta pääkäsittelyn ulkopuolella.

49 §. Asiantuntijan, jota kuullaan henkilökohtaisesti tuomioistuimessa, on valintansa mukaan joko vannottava asiantuntijan vala tai annettava vakuutus. Asiantuntija, joka ei kuulu mihinkään uskontokuntaan, antaa kuitenkin aina vakuutuksen. (22.7.1991/1052)

Vala vannotaan seuraavan kaavan mukaan (31.12.1986/1049): Minä N. N. lupaan ja vannon kaikkivaltiaan ja kaikkitietävän Jumalan kautta, että olen parhaan ymmärrykseni mukaan täyttävä minulle annetun tehtävän.

Vakuutus annetaan noudattaen soveltuvin osin valan kaavaa. (31.12.1986/1049)

Asiantuntija vannoo valan tai antaa vakuutuksen ennen kuin häntä kuullaan suullisesti tuomioistuimessa. Jos hän on antanut lausunnon jo kirjallisena etukäteen, valan tai vakuutuksen kaava on tällöin sovitettava sen mukaan. Julkisen viran, toimen tai tehtävän nojalla asiantuntijana toimivalta ei vaadita valaa tai vakuutusta. (22.7.1991/1052)

Ks. L valaa koskevien säännösten soveltamisesta 31.12.1986/1051.

Ks. viite OK 17: 29 kohdalla; OK 17 luv. 48 § 2 mom. verr. 37 §; L terveydenhuollon ammattihenkilöistä, So 817; L eläinlääkärin-toimen harjoittamisesta 9 §, Ma 308.

50 §. (22.7.1991/1052) Asiantuntijan tulee antaa tarkka selonteko siitä, mitä hän tutkimuksessaan on havainnut, sekä tähän nojautuva perusteltu lausunto hänelle esitetystä kysymyksestä. Lausunto on laadittava kirjallisesti, jollei tuomioistuimien katso olevan syytä sallia, että se annetaan suullisesti. Milloin asiantuntijana käytetään muuta henkilöä kuin julkisen viran nojalla tai toimen nojalla sen haltijaa, tuomioistuimen on määrättävä aika, jonka kuluessa lausunto on annettava.

Asiantuntijaa, joka on antanut lausuntonsa kirjallisena, on kuultava tuomioistuimessa suullisesti, jos asianosainen sitä vaatii eikä hänen kuulemisensa ole ilmeisesti merkityksetöntä, taikka jos tuomioistuimien pitää asiantuntijan kuulemista tarpeellisena. Jos asiantuntijoita on useampia, voidaan yksi tai useampi heistä kutsua kuultavaksi.

51 §. Mitä 26 a, 31 ja 33 §:ssä, 34 §:n 2 momentissa sekä 41 §:ssä säädetään, on soveltuvin osin voimassa myös asiantuntijasta. (5.1.1994/8)

Jos asiantuntija on antanut kirjallisen lausunnon, on se, mikäli ei oikeus erityisistä syistä toisin määrää, joko kokonaan tai osaksi luettava.

52 §. Jos asiantuntijan lausunto on epäselvä, vailinainen tai ristiriitainen eikä puutteellisuutta voida korjata suullisella kuulustelulla, saa oikeus vaatia uuden tutkimuksen tai uuden lausunnon häneltä tai toiselta asiantuntijalta. Kun lausunnon on antanut julkisen viran tai toimen haltija, voi oikeus pyytää uutta lausuntoa ylemmältä viranomaiselta.

53 §. Asiantuntijalla on oikeus saada kohtuullinen palkkio työstään ja ajanhukasta sekä korvaus tarpeellisista kuluistaan. Jos lausunnon on antanut viranomaisen tai julkisen viran tai toimen haltija taikka se, joka on määrätty antamaan lausuntoja kysymyksessä olevalta alalta, suoritetaan palkkio ja korvaus ainoastaan, mikäli siitä on erikseen määrätty. (15.9.1972/667)

Yksityisten asianosaisten välisessä riita-asiassa on korvaus asianosaisten suoritettava yhteisvastuullisesti tai, jos asiantuntija on määrätty ainoastaan toisen pyynnöstä, tämän asianosaisten yksinään. Sama on laki

asianomistajaan ja syytettyyn nähden, milloin asianomistaja vaatii rangaistusta tai ajaa yksityisoikeudellista kannetta sellaista asianomistajarikosta koskevassa jutussa, josta ei ole säädetty muuta tai kovempaa rangaistusta kuin sakkoa tai enintään neljä vuotta vankeutta. Muissa tapauksissa korvaus maksetaan valtion varoista. (19.7.1974/622)

Oikeus voi, milloin syytä on, määrätä korvauksen tai jonkin osan siitä ennakolta asiantuntijalle maksettavaksi. Ennakon suorittakoon se, jonka 2 momentin mukaan on maksettava korvaus asiantuntijalle. Asiaa, jota yksityinen asianosainen ajaa, saakoon oikeus kuitenkin, milloin se asianosaisten vaatimatta on määrännyt asiantuntijan avukseen, määrätä tälle tulevan ennakon etukäteen valtion varoista maksettavaksi, jollei asianosainen sitä suorita.

Valtion varoista etukäteen suoritettujen korvauksen maksamisesta takaisin valtiolle säädetään 21 luvun 13 §:ssä. (26.11.1993/1013)

Ks. A merilain 252 ja 254 §:ssä tarkoitettujen sekä eräiden muiden palkkioiden ja korvausten suorittamisesta valtion varoista 26.11.1971/807; A asiantuntijoille patenttiasioissa maksettavasta korvauksesta 3.10.1969/615.

54 §. Päätökseen, jolla asiantuntija on tuomittu sakkoon, uhkasakkoon tai korvausvelvolliseksi tahi joka koskee asiantuntijalle tulevaa korvausta, saa hakea muutosta valittamalla.

Valituksen vaikutuksesta päätöksen täytäntöönpanoon olkoon voimassa, mitä 17 §:n 3 momentissa on säädetty.

55 §. Jos asianosainen nojautuu asiantuntijaan, joka ei ole oikeuden määräämä, olkoon tästä voimassa, mitä todistajasta on säädetty. Kuitenkin voidaan häneen soveltaa, mitä 50 §:ssä ja 51 §:n 2 momentissa on säädetty.

Katselmus

56 §. Kun on katsastettava kiinteistöä tai sellaista esinettä, jota hankaluudetta ei voida tuoda oikeuteen, saakoon oikeus toimittaa katselmuksen kiinteistöllä tai siellä, missä esine on. Jos oikeus katsoo tarpeelliseksi katselmuksen paikalla, jossa jokin tapahtuma on sattunut, päättäköön sen toimitettavaksi.

Katselmuksessa älköön liike- tai ammattisalaisuutta paljastettako, elleivät erittäin tärkeät syyt sitä vaadi.

56a §. (22.7.1991/1052) Katselmus riita-asiassa voidaan toimittaa pääkäsittelyn ulkopuolella, jos sitä ei voida toimittaa pääkäsittelyssä tai jos sen toimittaminen pääkäsittelyssä katselmuksen merkitykseen verrattuna aiheuttaisi kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa. Jos asian selvittämiseksi on erityisen tärkeää, asiaa saadaan tällöin käsitellä myös muilta osin.

57 §. Se, jolla on hallussaan esine, joka hankaluudetta voidaan tuoda oikeuteen ja jolla voidaan otaksua olevan merkitystä todisteena asiassa, olkoon velvollinen tuomaan sen katsastettavaksi. Tätä säännöstä älköön kuitenkaan rikosasiassa sovellettako syytettyyn ja häneen 20 §:ssä mainitussa suhteessa olevaan henkilöön. Asianosainen tai muu henkilö saakoon kieltäytyä tuomasta esinettä katsastettavaksi vastaavasti samoin edellytyksin, kuin todistaja 24 §:n mukaan voi kieltäytyä kertomasta seikkaa tai vastaamasta kysymykseen tahi antamasta lausumaa.

Mitä 13–17 §:ssä on säädetty, sovellettakoon vastaavasti, kun esine tai asiakirja on tuotava katsastetta-

vaksi. Asiakirjan katsastettavaksi tuomisesta olkoon lisäksi voimassa, mitä 12 §:ssä on säädetty.

58 §. Katselmuksen toimittamisesta annettakoon tieto asianosaisille. Jos rikoksesta syytetty on vangittuna ja hänen läsnäolonsa katsotaan tarpeelliseksi, määrättäköön oikeus, että hänet on tuotava toimitukseen.

Jos asian selventämistä varten tarvitaan piirustusta, asemapiirrosta tai muuta kuvallista esitystä, on se, jos mahdollista, hankittava.

59 §. Katselmuksen kustannuksista olkoon soveltuvin kohdin voimassa, mitä 53 §:ssä on säädetty.

60 §. Milloin katselmuksesta on jonkin tapauksen varalta erikseen säädetty, noudatettakoon sitä.

Ks. MK 14 luku, Si 602; RK 27 luku, Ym 301; MaanvuokraL 80-83 §, Si 629; JakoL 324 ja 337 §, Ym 102, MeriL 17:3 ja 18:16, Vi 301; KiinteistönuodostamisL 266 §, Ym 101.

Asianosaisen kuulustelu (22.7.1991/1052)

61 §. (22.7.1991/1052) Asianosaista voidaan kuulustella todistelutarkoituksessa. Sellaisessa kuulustelussa noudatetaan soveltuvin osin, mitä todistajan kuulustelusta 33 §:n 1-4 momentissa ja 41 §:ssä on säädetty.

Asianosaista voidaan riita-asiassa 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa kuulustella myös totuusvakuutuksen nojalla sellaisista seikoista, joilla on erityistä merkitystä ratkaistaessa asiaa.

Niin ikään voidaan asianomistajaa kuulustella totuusvakuutuksen nojalla siitä, mitä ja minkä verran hän on rikoksen johdosta kärsinyt vahinkoa.

Ks. RL 17: 3 a ja 7, Ri 101; IsyysL 30 §, Si 210.

62 §. Totuusvakuutuksen nojalla alköön kuulusteltako sitä, joka 30 §:n 1 tai 2 kohdan mukaan ei saa vannoa todistajanvalaa.

63 §. Ennen kuin asianosainen esittää kertomuksensa, tulee hänen antaa seuraava vakuutus: Minä N. N. lupaan ja vakuutan kunnian ja omantuntoni kautta, että minä lausumassani kerron kaiken totuuden tässä asiassa siitä mitään salaamatta tai siihen mitään lisäämättä taikka sitä muuttamalla.

Sitten kuin asianosainen on antanut vakuutuksen, muistuttakoon oikeuden puheenjohtaja häntä totuusvelvollisuudesta ja vakuutuksen tärkeydestä.

Ks. viite OK 17: 29 kohdalla.

64 §. Asianosaisen laillinen edustaja voidaan kutsua kuulusteltavaksi samojen sääntöjen mukaan, kuin asianosaisesta on säädetty.

65 §. (22.7.1991/1052) Asianosaista kuulusteltaessa totuusvakuutuksen nojalla on sen lisäksi, mitä 61 §:ssä on säädetty, noudatettava, mitä 23, 24, 26, 32 ja 34 §:ssä on todistajasta säädetty.

Ks. RK 9: 2, 24: 2, Ym 301; KK 12: 3, Si 401; L kuolleeksi julistamisesta 10 §, Si 125; L asiakirjain kuolettamisesta 13 §, Si 416; L todistelusta oikeuden valvomista varten ulkomailla 4 §, Pr 717.

Ns. ilmaisuvalasta, joka on edelleenkin jäänyt voimaan, säätävät mm.: KS 15 §, Pr 506; PK 20 luv. 6 § 2 mom., Si 235. Samoin ovat voimassa valat, joista säätävät VanHA 11 §, Si 415; PK 21: 2, Si 235.

18 luku. Samassa oikeudenkäynnissä käsiteltävistä kanteista ja väliintulosta riita-asiassa (22.7.1991/1052)

1 §. (22.7.1991/1052) Kantajan samaa vastaajaa vastaan samanaikaisesti nostamat useat kanteet on käsiteltävä samassa oikeudenkäynnissä, jos ne johtuvat olennaisesti samasta perusteesta.

2 §. (22.7.1991/1052) Kantajan useita vastaajia vastaan tai usean kantajan yhtä tai useampaa vastaajaa vastaan samanaikaisesti nostamat kanteet on käsiteltävä samassa oikeudenkäynnissä, jos ne johtuvat olennaisesti samasta perusteesta.

3 §. (22.7.1991/1052) Jos vastaaja nostaa kantajaa vastaan kanteen, joka koskee samaa tai samaan yhteyteen kuuluvaa asiaa kuin alkuperäinen kanne taikka sellaista saatavaa, jota voidaan käyttää kuittaukseen (vastakanne), kanteet on käsiteltävä samassa oikeudenkäynnissä.

4 §. (22.7.1991/1052) Jos joku, joka ei ole asianosaisena oikeudenkäynnissä, nostaa kanteen toista tai kumppaakin asianosaista vastaan siitä, mitä riita koskee, kanne on hänen vaatimuksestaan käsiteltävä samassa oikeudenkäynnissä alkuperäisen kanteen kanssa.

5 §. (22.7.1991/1052) Jos asianosainen sen varalta, että hän häviää asian, haluaa esittää kolmatta vastaan takautumisvaatimuksen tai vahingonkorvausvaatimuksen tai siihen rinnastettavan muun vaatimuksen, hän saa nostaa tällaista vaatimusta koskevan kanteen käsiteltäväksi samassa oikeudenkäynnissä tuon asian kanssa.

Jos joku sen johdosta, minkä lopputuloksen asia voi saada asianosaisten välillä, haluaa nostaa 1 momentissa tarkoitettua vaatimusta koskevan kanteen toista tai molempia asianosaisia vastaan, hän saa nostaa kanteen käsiteltäväksi samassa oikeudenkäynnissä tuon asian kanssa.

6 §. (22.7.1991/1052) Samojen tai eri asianosaisten väliset asiat voidaan myös muissa kuin edellä mainituissa tapauksissa käsitellä samassa oikeudenkäynnissä, jos se edistää asioiden selvittämistä.

Tuomioistuim voi, milloin syytä on, erottaa 1 momentissa tarkoitettut asiat käsiteltäviksi erillisinä asioina.

7 §. (22.7.1991/1052) Kanteiden käsitteleminen samassa oikeudenkäynnissä 1-6 §:ssä säädetyin tavoin edellyttää, että kanteet on nostettu samassa tuomioistuimessa, että tuomioistuim on toimivaltainen käsittelemään yhdistettävät kanteet ja että kanteet voidaan käsitellä samanlaisessa oikeudenkäyntimeneteltyssä.

Jos 3-5 §:ssä tarkoitettu kanne nostetaan sen jälkeen, kun valmistelun on 5 luvun 28 §:n 1 momentin mukaisesti todettu päättyneen, tuomioistuim voi käsitellä kanteet erikseen, jos niiden samassa oikeudenkäynnissä käsitteleminen ei käy haitatta päinsä. Samalla tavoin voidaan menetellä myös silloin, kun asianosainen nostaa 3 §:ssä tai 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua kanteen sen jälkeen, kun hänelle 5 luvun 22 §:n mukaan asetettu määräaika on kulunut umpeen.

8 §. (22.7.1991/1052) Jos joku, joka ei ole asianosaisena oikeudenkäynnissä, väittää, että asia koskee hänen oikeuttaan, ja esittää todennäköisiä syitä väitteensä tueksi, hän saa osallistua väliintulijana jommankumman asianosaisen puolella oikeudenkäyntiin.

9 §. (22.7.1991/1052) Jos joku haluaa osallistua väliintulijana oikeudenkäyntiin, hänen on tehtävä sitä koskeva hakemus tuomioistuimelle. Asianosaisille on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hakemuksen johdosta.

Asian käsittelyn aikana tehtyyn päätökseen, jolla väliintulovaatimus on hylätty, saa hakea erikseen muutosta.

10 §. (22.7.1991/1052) Väliintulijalla on oikeus toimia oikeudenkäynnissä asianosaisen tavoin. Hän ei kuitenkaan saa muuttaa kannetta eikä ryhtyä muuhun toimeen, joka on ristiriidassa asianosaisen suorittaman toimen kanssa, eikä muutoin kuin asianosaisen ohella hakea muutosta tuomioon tai päätökseen.

Jos tuomio on voimassa väliintulijan hyväksi tai häntä vastaan samalla tavoin kuin jos se olisi annettu oikeudenkäynnissä, jossa hän itse olisi ollut asianosaisena, hänellä on kuitenkin asianosaisen asema oikeudenkäynnissä.

Alioikeus oli A:n ja B:n välisessä riidassa vahvistanut, että A:lla oli panttioikeus määrättyihin tavaroihin. C ilmoittautui päätöksen julistamisen jälkeen pääväliintulijaksi ja haki muutosta päätökseen. Pääväliintulo ei ollut mahdollinen vasta hovioikeudessa, kun C yksin haki muutosta eikä päätös ollut C:tä sitova. KKO:1993:102.

19 luku. Siitä, joka luvatta lähtee pois Oikeudesta

1 §. (27.4.1868) Jos joku, asiansa Oikeudessa ollessa, lähtee pois, Tuomarilta siihen lupaa saamatta, taikka laillista valtamiestä toimittamatta, ja Oikeudelle siitä tietoa antamatta; sakoitettakoon Ali-oikeudessa [viisi talaria], Hovioikeudessa [kymmenen talaria], ja tuomittakoon asia kuitenkin.

Ks. RL 2: 4 ja 5, Ri 101.

2 §. Jos, jonkun on tehtävä niin tarpeellinen matka, ettei hän saata jättää sitä toistaiseksi, ja jos asia on niin tärkeä, ettei hän uskalla antaa sitä valtuusmiehen haltuun, niin ilmoittakoon sen Oikeudelle ja odotakkoon lähtölupaa. Jos hän näin tekemättä matkustaa pois, niin vetäköön sakkoa ja asian käyköön niinkuin edellä on sanottu.

20 luku. Sovinnoista

1 §. (27.4.1868) Jos riitapuolet sopivat, sittenkuin on haastettu tahi vedottu johonkin Oikeuteen, mihin tahansa, ja ennenkuin oikeudenkäymisen aika on tullut, niin ilmoittakoot sen Oikeudelle suusanalla tahi kirjallisesti, viimeistään silloin kuin heidän muutoin pitäisi tulla esiin. Jos he eivät sitä tee, sakoitettakoon sekä vastaaja että kantaja, Ali-oikeudessa [kymmenen talaria], Hovioikeudessa [kaksikymmentä talaria]. Ilmoittakoot myös, millä ehdolla sovinto on tehty, jos asia on jonkin arvoinen, ja kirjoituttakoot sen Oikeuden tuomiokirjaan sekä vahvistuttakoot tuomarilla, jos tarpeelliseksi katsovat.

Ks. RL 2: 4 ja 5, Ri 101.

A oli, hävittyään jutun KO:ssa, esittänyt vastapuolelleen B:lle, että A tekemästään tyytymättömyyden ilmoituksesta huolimatta ei hakisi muutosta KO:n päätökseen, jos B suostuisi eräiden kiinnitysten kuolettamiseen. B antoi pyydetyn suostumuksen, mutta A haki siitä huolimatta muutosta ja osaksi voitti jutun HO:ssa. Kun B oli täyttänyt A:n esittämät sovinnon ehdot, KKO kumosi HO:n tuomion ja jätti jutun KO:n päätöksen lopputuloksen varaan. KKO:1973-II-60.

2 § on kumottu L:lla 22.7.1991/1052.

3 §. [Kuninkaan asiamiehellä] ei ole valtaa sovinnon kautta vähentää kruunun oikeutta, ei kahdella riitapuolella kolmannen tahi jonkun muun oikeutta, [ei-kä talonpojalla veronalaista maata, olkoonpa siitä riita kylän naapurusten taikka eri emäkyläin välillä.]

Ks. viite OK 15: 5 kohdalla ja viite MK 4: 9, Si 602 kohdalla.

Pesänsitoksessa oli katsottu miehellä olleen naimaosa vaimonsa omistamiin tiloihin ja sen mukaisesti tilat jaettu puoliksi kummallekin puolisolle, minkä jälkeen mies oli myynyt toimituksessa saamansa tilanosat. Pesänsitoksen moitetta koskevassa jutussa tilanosien ostajat oikeutettiin käyttämään puhevaltaa ja heidän vaatimuksestaan asianosaisten oikeudenkäynnin aikana tekemä sovinto jätettiin vahvistamatta siltä osin kuin se koski toimituksen kohteina olleita tiloja, koska sovinto välittömästi vaikutti ti-

lanosien ostajien oikeuteen. KKO:1974-II-11.

4 §. Rikosasioissa alkoon tuomari sovintoa salliko, [jos on tapahtunut julkinen pahennus taikka yleinen rauha rikottu ruumiin, hengen tahi tavaran puolesta]. Jos asianomistaja tahtoo tehdä sovinnon oikeudesta [sakkoon] ja vahingonkorvaukseen, niin olkoon hänellä siihen lupa; ja tehköön kuitenkin asiassa kanteen se, joka tulee [kuninkaan], kihlakunnan tahi kaupungin puolesta kantaa.

Ks. RL 8: 6, Ri 101; RVpA 16 ja 19 §, Ri 102.

5 §. Jos sovinnon tehneet riitapuolet sittemmin riitautuvat siitä, miten sovinto oikeastaan on ymmärrettävä, taikka jos toinen väittää, että hänet on petollisesti viekoteltu sovinnon tekoon, niin kääntyköön tuomarin puoleen, joka sen on vahvistanut, ja mene- telköön tuomari asiassa niinkuin sen laatu vaatii.

Sovinnon vahvistamisen selittämisen suhteen ks. KKO:1946-I-5.

21 luku. Oikeudenkäyntikuluista (26.11.1993/1013)

Riita-asiat

L 26.11.1993/1013 tuli voimaan 1.12.1993. Sitä ei sovelleta ennen sanottua päivää vireille tulleessa riita-asiassa.

1 §. (26.11.1993/1013) Asianosainen, joka häviää asian, on velvollinen korvaamaan vastapuolensa oikeudenkäyntikulut, jollei muuta ole säädetty.

Ks. IsyysL 32 §, Si 210; L oikeudenkäynnistä huoneenvuokraasioissa 36 §, Si 419; L eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista, Ty 514; L eräistä oikeudenkäynneistä kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan tai kuntainliiton varoista, Ty 515; L maksuttomasta oikeudenkäynnistä, Pr 301.

2 §. (26.11.1993/1013) Jos asia koskee oikeussuhdetta, josta lain mukaan ei voida määrätä muutoin kuin tuomioistuimen ratkaisulla, asianosaiset saavat pitää oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan, jollei ole erityistä syytä velvoittaa asianosaista korvaamaan osaksi tai kokonaan vastapuolensa oikeudenkäyntikulut.

3 §. (26.11.1993/1013) Jos samassa asiassa on esitetty useita vaatimuksia, joista osa ratkaistaan toisen ja osa toisen hyväksi, he saavat pitää oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan, jollei ole syytä velvoittaa asianosaista korvaamaan niitä osaksi vastapuolelle. Jos sillä, minkä asianosainen on hävinnyt, on vain vähäinen merkitys asiassa, hänen tulee saada täysi korvaus kuluistaan.

Mitä I momentissa säädetään, on vastaavasti sovellettava, milloin asianosaisen vaatimus hyväksytään ainoastaan osaksi. Tällöin voidaan asianosaiselle kuitenkin tuomita täysi korvaus kuluistaan myös siinä tapauksessa, että hänen vaatimuksensa hyväksymättä jäänyt osa koskee ainoastaan harkinnanvaraista seikkaa, jolla ei ole sanottavaa vaikutusta asianosaisten oikeudenkäyntikulujen määrään.

Konkurssituomioistuimien oli siirtänyt kysymyksen A:n valvomalle saatavalle vaatimasta etuoikeudesta, jota ei ollut konkurssissa riitautettu; selvitetäväksi eri oikeudenkäynnissä. Konkurssipesä oli siinä vastaajana jättänyt A:n etuoikeusvaatimuksen oikeuden harkintaan, minkä jälkeen etuoikeus oli vahvistettu A:n kanteen mukaisesti. Konkurssipesää ei katsottu asian hävinneeksi asianosaiseksi eikä siis velvolliseksi korvaamaan A:n oikeudenkäyntikuluja. KKO:1993:83.

4 §. (26.11.1993/1013) Jos voittanut asianosainen on aloittanut oikeudenkäynnin ilman, että vastapuoli on antanut siihen aiheita, taikka muutoin tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttanut tarpeettoman oikeudenkäynnin, hän on velvollinen korvaamaan vas-

tapuolensa oikeudenkäyntikulut, jollei asiassa ilmenneisiin seikkoihin nähden ole aihetta määrätä, että kumpikin asianosainen saa pitää oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan.

Jos seikka, josta asian lopputulos aiheutui, ei ennen oikeudenkäyntiä ollut hävinneen asianosaisen tiedossa eikä hänen olisi pitänytkaan olla siitä tietoinen, tuomioistuimien voi määrätä, että asiaosaisten on pidettävä oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan.

5 §. (26.11.1993/1013) Jos asianosainen on jäämällä pois tuomioistuimesta, jättämällä noudattamatta tuomioistuimen antamia määräyksiä tai esittämällä väitteen, jonka hän on tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää aiheettomaksi, taikka muutoin oikeudenkäyntiä pitkittämällä velvollisuuden vastaisella menettelyllään tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttanut toiselle asianosaiselle kustannuksia, hän on velvollinen korvaamaan sellaiset kustannukset riippumatta siitä, kuinka oikeudenkäyntikulut muutoin on korvattava.

6 §. (26.11.1993/1013) Asianosaisen edustaja, asiamies tai avustaja, joka 4 tai 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla tahallisesti tai huolimattomuudesta on aiheuttanut toiselle asianosaiselle tässä luvussa tarkoitettuja oikeudenkäyntikuluja, voidaan velvoittaa, sen jälkeen kun hänelle on varattu tilaisuus tulla kuulluksi, yhteisvastuullisesti asianosaisen kanssa korvaamaan kyseiset kulut.

7 §. (26.11.1993/1013) Asianosaisen, jonka kannetta jätetään tutkimatta, katsotaan hävinneen asian.

Jos asian käsittely jätetään sillensä sen vuoksi, että asianosainen on peruuttanut kanteensa tai jäänyt saapumatta tuomioistuimeen, hänen on korvattava vastapuolensa kulut, jollei ole erityistä syytä määrätä korvausvelvollisuudesta toisin.

8 §. (26.11.1993/1013) Oikeudenkäyntikulujen korvauksen tulee täysimääräisesti vastata oikeudenkäynnin valmistelusta ja asian tuomioistuimessa ajamisesta sekä asiamiehen tai avustajan palkkiosta aiheutuneita kustannuksia, mikäli ne kohtuuden mukaan ovat olleet aiheellisia asianosaisen oikeudenvalvomiseksi. Korvausta tulee suorittaa myös oikeudenkäynnin asianosaiselle aiheuttamasta työstä ja ajanhukasta. Oikeudenkäynnin valmisteluun luetaan myös sellaisen riitakysymyksen sopimiseksi pidetty neuvottelu, jolla on välitön merkitys asianosaisen vaatimukselle.

Oikeudenkäyntikulujen korvaukselle on vaadittaessa määrättävä vuotuista viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua korkokannan mukaan siitä lähtien, kun kuukausi on kulunut korvauksen tuomitsemispäivästä. (3.3.1995/285)

9 §. (26.11.1993/1013) Milloin useampi kuin yksi asianosainen on vastuussa samoista oikeudenkäyntikulusta, he vastaavat niiden korvaamisesta yhteisvastuullisesti.

Kustannukset, jotka liittyvät ainoastaan jotakin asiaosaista koskevaan asian osaan, taikka jotka asianosainen on aiheuttanut 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla, hänen on korvattava yksin.

10 §. (26.11.1993/1013) Joka 12 luvun 5 a §:n mukaan on jatkanut kanteen ajamista, vastaa alkupe räisen kantajan kanssa yhteisvastuullisesti niistä oikeudenkäyntikulusta, jotka ovat syntyneet ennen kuin hän otti kanteen ajaakseen. Sen jälkeen syntyneistä kuluista uusi kantaja vastaa yksin.

Vastaajan tilalle tullut vastaa yksin oikeudenkäyntikulusta.

11 §. (26.11.1993/1013) Tuomioistuimen on, jos joku yhteisvastuullisista korvausvelvollisista sitä vaatii, määrättävä, kuinka kulut heidän välillään on jaettava vai onko jonkun heistä korvattava kaikki kulut.

12 §. (26.11.1993/1013) Edellä 18 luvun 8 §:ssä tarkoitettujen väliintulijain velvollisuudesta korvata oikeudenkäyntikulut ja hänen oikeudestaan korvauksen sellaisista kuluista on vastaavasti voimassa, mitä tässä luvussa säädetään asianosaisesta. Hänen on kuitenkin vastattava ainoastaan puhevallan käyttämisestä aiheutuneista erityisistä kuluista. Asianosaista, jonka puolella väliintulija on esiintynyt, ei saa velvoittaa korvaamaan tässä pykälässä tarkoitettuja kuluja.

Väliintulijain edustajan, asiamiehen tai avustajan velvollisuudesta korvata oikeudenkäyntikulut on vastaavasti voimassa, mitä tässä luvussa säädetään asianosaisen edustajasta, asiamiehestä tai avustajasta.

13 §. (26.11.1993/1013) Jos todistelusta tai muusta toimenpiteestä aiheutuneet kustannukset on suoritettava valtion varoista tai asianosaisten on yhteisvastuullisesti korvattava ne, velvollisuudesta korvata sellaiset kustannukset on voimassa, mitä tässä luvussa säädetään oikeudenkäyntikulusta. Jos asianosaisten tulee pitää oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan, voidaan määrätä, että kustannukset on jaettava tasan.

Tuomioistuimien voi määrätä, että 1 momentissa tarkoitettu valtion varoista maksettu kustannus jää kokonaan tai osaksi valtion vahingoksi.

14 §. (26.11.1993/1013) Oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskeva vaatimus on tehtävä ennen käsittelyn päättymistä. Lisäksi on ilmoitettava, mistä kustannukset koostuvat.

Päätös oikeudenkäyntikulusta on annettava samalla, kun tuomioistuin ratkaisee asian.

Kun tuomioistuin siirtää asian toiseen tuomioistuimeen, kysymys siirtävässä tuomioistuimessa syntyneiden oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta on ratkaistava siinä tuomioistuimessa, johon asia on siirretty.

15 §. (26.11.1993/1013) Jos oikeudenkäyntikulujen korvaamista on vaadittu, tuomioistuimen on korvausvelvollisuutta ratkaistessaan otettava huomioon 1–10, 12 ja 13 §:n säännökset, jollei asianosaisen vaatimuksesta tai myöntämisestä muuta johdu.

16 §. (26.11.1993/1013) Jos alemman tuomioistuimen päätökseen haetaan muutosta, velvollisuus korvata oikeudenkäyntikulut ylempässä tuomioistuimessa on määrättävä sen mukaisesti, mitä muutoksenhakumenettelyssä on tapahtunut ja onko asianosainen voittanut vai hävinnyt muutoksenhaun.

Jos asia palautetaan, kysymys kuluista ylempässä tuomioistuimessa on tutkittava alemmassa oikeudessa palautetun asian yhteydessä.

Rikosasiat

17 §. (26.11.1993/1013) Oikeudenkäyntikulusta rikosasiassa, jossa ainoastaan asianomistaja käyttää puhevaltaa, noudatetaan soveltuvin osin, mitä riitaasioista säädetään.

18 §. (26.11.1993/1013) Mitä 8 §:n 2 momentissa, 12 ja 13 §:ssä, 14 §:n 2 momentissa sekä 15 ja 16 §:ssä säädetään riita-asioiden osalta, on soveltuvilta kohdin voimassa myös rikosasioissa.

Täydentävät säännökset

19 §. (26.11.1993/1013) Virallisella syyttäjällä on oikeus valtion puolesta hakea muutosta tämän luvun 13 §:n nojalla tehtyihin ratkaisuihin silloinkin, kun hän ei ole toiminut syyttäjänä.

20 §. (26.11.1993/1013) Jos virallisen syyttäjän ajaman rikosasian yhteydessä käsitellään asianomistajan kannetta asianosaista vastaan, jolle ei ole vaadittu rangaistusta tai muuta rikosoikeudellista seuraamusta, tai muu kuin asianomistaja esittää yksityisoikeudellisia vaatimuksia syytettyä vastaan, on näiltä osin aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen osalta noudatettava riita-asioista voimassa olevia säännöksiä.

22 luku. Käräjäoikeuden pöytäkirja (22.7.1991/1064)

Pöytäkirjanpito

1 §. (22.7.1991/1064) Käräjäoikeudessa pidetään riita- ja rikosasian käsittelystä pöytäkirjaa. Pöytäkirjan allekirjoittaa sen laatija.

Riita-asian pöytäkirja

2 §. (22.7.1991/1064) Jokaisesta riita-asiasta laaditaan pöytäkirja erikseen.

Pöytäkirjaa ei kuitenkaan tarvitse laatia silloin, kun asiaa ei käsitellä istunnossa.

Pöytäkirjan laatii puheenjohtajan ohjeiden mukaisesti tuomioistuimen virkamies taikka erityisestä syystä puheenjohtaja tai hänen määräämänsä tuomioistuimen lainoppinut jäsen. Jos pöytäkirjan laatii tuomioistuimen virkamies, hänen esteellisyydestään on soveltuvin osin voimassa, mitä tuomarin esteellisyydestä on 13 luvun 1 §:ssä säädetty.

3 §. (22.7.1991/1064) Pöytäkirjaan on merkittävä:

- 1) tuomioistuimen nimi ja käsittelypäivä;
- 2) asian käsittelyyn osallistuneiden tuomioistuimen jäsenten sekä pöytäkirjan laatijan nimet;
- 3) asianosaiset ja kuultavaksi kutsutut sekä heidän saapuvillaolonsa;
- 4) asianosaisten asiamiehet tai avustajat sekä tulkit;
- 5) asia; sekä
- 6) suljetun käsittelyn syy.

Päätöksen ottamisesta pöytäkirjaan säädetään 24 luvun 24 §:ssä.

4 §. (22.7.1991/1064) Riita-asian suullisen valmistelun pöytäkirjaan on 3 §:ssä säädetyn lisäksi merkittävä:

- 1) esitetyt vaatimukset, väitteet, myöntämiset ja kiistämiset;
- 2) seikat, joihin asianosaiset perustavat vaatimuksensa ja kiistämisensä, sekä vastapuolen lausunto niistä;
- 3) ilmoitetut todisteet ja mitä kullakin todisteella halutaan näyttää toteen; sekä
- 4) muut pääkäsittelyn toimittamisen kannalta tarpeelliset seikat.

Jos se, mitä 1 momentin nojalla on merkittävä pöytäkirjaan, käy ilmi haastehakemuksesta, vastauksesta, muusta tuomioistuimelle toimitetusta asiakirjasta tai aikaisemmin laaditusta pöytäkirjasta, riittää, kun pöytäkirjassa siltä osin viitataan sanottuun asiakirjaan tai pöytäkirjaan.

Mitä 1 momentissa on säädetty, on soveltuvin osin noudatettava myös laadittaessa pöytäkirja muusta pääkäsittelyn ulkopuolella tapahtuvasta käsittelystä.

5 §. (22.7.1991/1064) Pääkäsittelyn pöytäkirjaan on 3 §:ssä säädetyn lisäksi merkittävä asian käsittelyn kannalta tarpeelliset tiedot ja siinä on mainittava:

- 1) esitetyt vaatimukset, väitteet, myöntämiset ja kiistämiset,
- 2) seikat, joihin asianosainen perustaa vaatimuksensa ja kiistämisensä sekä vastapuolen lausunto niistä,
- 3) todistajat, asiantuntijat ja muut asiassa kuullut henkilöt sekä esitetyt muut todisteet.

Jos se, mitä 1 momentin nojalla on merkittävä pöytäkirjaan, käy ilmi haastehakemuksesta, vastauksesta, muusta tuomioistuimelle toimitetusta asiakirjasta tai aikaisemmin laaditusta pöytäkirjasta, riittää, kun pöytäkirjassa siltä osin viitataan sanottuun asiakirjaan tai pöytäkirjaan.

6 §. (22.7.1991/1064) Todistajan, asiantuntijan sekä todistelutarkoituksessa kuullun asianosaisen tai muun henkilön kuulustelu on äänitettävä. Jos äänittäminen ei ole mahdollista, lausuma on sanatarkasti merkittävä pöytäkirjaan.

Jos äänittäminen lausuman lyhyiden vuoksi on ilmeisen tarpeetonta, pöytäkirjaan on äänittämisen sijasta tarkoin merkittävä, mitä asiassa on kerrottu. Pöytäkirjattu suullinen lausuma on heti luettava ja pöytäkirjaan on merkittävä lausuman antajan ilmoitus siitä, onko lausuma ymmärretty oikein.

7 §. (22.7.1991/1064) Pöytäkirjaan on merkittävä tuomioistuimen katselmusta toimittaessaan tekemät havainnot.

8 §. (22.7.1991/1064) Pöytäkirjaan ei saa ilman syytä merkitä muita kuin 3–7 §:ssä mainittuja tietoja.

9 §. (22.7.1991/1064) Äänitetty lausuma on saatettava kirjalliseen muotoon, jos asian käsitellyt tuomioistuin tai muutoksenhakutuomioistuin katsoo sen tarpeelliseksi. Äänitteestä voidaan valmistaa jäljennös taikka se voidaan saattaa kirjalliseen muotoon myös, jos asianosainen tai joku muu sitä pyytää.

10 §. (22.7.1991/1064) Äänite on säilytettävä vähintään kuuden kuukauden ajan asian ratkaisemisesta. Jos asiassa on haettu muutosta, äänite on kuitenkin säilytettävä, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

11 §. (22.7.1991/1064) Pöytäkirjasta ja kertyneitä asiakirjoista muodostetaan asiakirjavihko, johon liitetään jäljennös tuomiosta ja erikseen laaditusta päätöksestä.

12 §. (22.7.1991/1064) Käräjäoikeudessa on riita-asioista pidettävä päiväkirjaa, johon merkitään asian saapumispäivä, toimenpiteet, asian ratkaisupäivä, sekä tarpeelliset tiedot muutoksenhausta. 23–24 luku

23 luku. Äänestämisestä (27.3.1987/354)

1 §. (27.3.1987/354) Kun käräjäoikeus tekee ratkaisun, puheenjohtajan on selostettava lautamiehille asiassa esiin tulleet kysymykset ja niihin soveltuvat säännökset.

1 a § on kumottu L:lla 22.7.1991/1064.

2 § on kumottu L:lla 22.7.1991/1064.

3 §. Jos oikeuden jäsenet muissa tuomioistuimissa eivät voi tulla kaikki päätöksestä yksimielisiksi, tuomittakoon asia sen mukaan kuin useimmat sanovat. Jos äänet eriävät toisistansa ja niitä on yhtä monta

kummallakin puolella, niin voittakoon se puoli, johon Oikeuden ensimmäinen jäsen on yhtynyt, mutta rikosasioissa niiden mieli, jotka vapauttavat, taikka se, mikä on lievin.

4 §. Jos rikosasioissa oikeudenjäsenillä on useampia eriäviä mielipiteitä, niin voittakoot ne äänet, jotka voidaan parhaiten toisiinsa sovittaa ja tarkoittavat sitä, mikä on lievin. Muissa asioissa tuomittakoon niiden useinten mielipiteen mukaan, jotka nojautuvat samaan perusteeseen, vaikka olisikin useampia mielipiteitä, jotka eri perusteesta johtuvat. Jos äänet niin erivät toisistansa, ettei ole selvä, mikä on katsottava useinten mielipiteeksi, niin on siitäkin äänestettävä.

Äänten laskemisesta virkaehdotusta tehtäessä ks. Kirje 24.1.1821 ja OikMp:n kiertokirje 30.5.1919, jossa todetaan, että KKO on soveluttamalla kirjeeseen 24.1.1821 sisältyviä määräyksiä katsonut sen hakijan tulleen HO:ssa asetetuksi virkaehdotuksen ensimmäiselle sijalle, jonka useimmat HO:n jäsenet ovat tälle sijalle asettaneet, toiselle sijalle asetetuksi sen muista hakijoista, joka on saanut enimmäisäänet ensimmäiselle ja toiselle sijalle yhteensä, sekä kolmannelle sijalle asetetuksi jäljellä olevista hakijoista sen, joka on eri sijoille yhteensä saanut enimmäisäänet.

Oikeudessa jäsenten enemmistön kannattaessa rikosjutussa samaa lopputulosta, mutta enemmistöön kuuluvien jäsenten mielipiteiden jakaantuessa lain soveltamiskysymyksessä tasan, oli tässä kohden otettava huomioon myös sen jäsenen mielipide, joka oli lopputuloksesta eri mieltä. KKO:1961-II-156 a.

Ks. KKO:1951-II-8, D 1952 s. 23, mistä ilmenee, että oikeuden siviilijutussa antamaa ratkaisua perusteltaessa on otettava huomioon kaikkien ratkaisuun osallistuvien jäsenten mielipide, myös niiden, jotka ovat lopputuloksesta eri mieltä.

5 §. (22.7.1991/1064) Äänestys suoritetaan virkakäytäntöjärjestyksessä siten, että nuorin jäsen lausuu ensin ja puheenjohtaja viimeiseksi mielipiteensä. Käräjäoikeudessa kuitenkin lautamiehet lausuvat mielipiteensä viimeksi.

Jos tuomioistuimen jäsen esittelee asian, hänen on kuitenkin ensin sanottava mielipiteensä.

Mielipide on perusteltava. Jäsenen, joka yhtyy aikaisemmin esitettyyn mielipiteeseen, on perusteltava mielipiteensä vain, jos perustelut poikkeavat aikaisemmin esitetystä.

5a §. (22.7.1991/1064) Oikeudenkäyntiä koskevasta kysymyksestä on äänestettävä erikseen.

Jos riita-asiassa on esitetty useita vaatimuksia tai kuittausvaatimus, niistä jokaisesta on äänestettävä erikseen. Samoin on meneteltävä, jos samaa vaatimusta koskevassa asiassa on useita kysymyksiä, jotka vaikuttavat ratkaisun lopputulokseen.

Rikosasiassa esitetystä yksityisoikeudellisesta vaatimuksesta äänestettäessä sovelletaan, mitä 2 momentissa on mainittu riita-asiassa esitetystä vaatimuksesta äänestämistä.

Tuomioistuimen jäsenen on lausuttava jokaisesta ratkaistavasta kysymyksestä.

6 §. Jos joku asian tärkeiden tahden pyytää aikaa tarkemmin miettiäksensä lausuntoa, niin se sallittakoon, ja äänestäminen lykättäköön toistaiseksi, enintään neljän päivän päähän. Jos joku, sittenkuin säännöllisesti on loppuun äänestetty, tahtoo mielipiteensä muuttaa tahi selittää, ennenkuin tuomio on julistettu, älköön sitä kiellättäkö, kun hän esittää siihen päteviä perusteita ja syitä.

24 luku. Tuomioistuimen ratkaisu (22.7.1991/1064)

1 §. (22.7.1991/1064) Pääasian ratkaisu riita- ja rikosasiassa on tuomio. Tuomioistuimen muu ratkaisu on päätös.

2 § on kumottu L:lla 22.7.1991/1064.

3 §. (29.7.1948/573) Jokainen tuomio perustetaan syihin ja lakiin eikä mielivaltaan, ja pantakoon siihen selvästi ne pääsyyt ja se lainkohta, joihin päätös perustuu. Tuomari älköön sivuutako mitään asiahaaraa, jonka kantaja haasteen nojalla on asiassa tuonut esiin taikka mitä vastaaja tavalla tai toisella on sitä vastaan väittänyt, vaan antakoon siitä päätöksen, sen laadun mukaan. Älköön hän panko päätökseensä mitään, joka ei oikeastaan asiaan kuulu, älköönkään myöskään antako aihetta uuteen oikeudenkäyntiin toisen kanssa, jota ei ole siihen asiaan haastettu eikä siinä kuultu. Oikeudenkäyntikuluista tuomittakoon pääasian yhteydessä, samoin myös milloin riitapuoli on sillä tavalla sopimattomasti menetellyt, kuin 14 luvun 7 §:ssä on sanottu.

Jos jossakin asiassa olisi sovellettava vieraan valtion lakia, mutta sen sisällyksestä ei saada selvitystä, on Suomen lakia sovellettava.

Tuomio rikosasiassa on oleva joko syytäksi tuomitseva tai vapauttava.

Ks. Pakkokeinola 1:18, Ri 302; L oikeuden tuomiokirjan tai pöytäkirjan taikka oikeuteen annetun asiakirjan sisällyksen toteamisesta eräissä tapauksissa 13.12.1940/722; L sodan johdosta hävinneen oikeuden tuomiokirjan tai pöytäkirjan tahi oikeuteen annetun asiakirjan sisällyksen toteamisesta 20.11.1942/883; VekseliL 79-87 §, Si 408 ja ShekkiL 58-65 §, Si 409.

Jos joku riitapuoli, suusanalla tahi kirjallisesti, on toista vastaan sanonut jotakin säädyttöä, pilkallista tai halventavaa, niin älköön sitä tuomioon tahi päätökseen pantako. Kirje 8.6.1738, julkaistu Turun HO:n yleiskirjeessä 27.6.1738.

Jutussa, jossa on vaadittu kiinteistönkaupasta tehdyn esisopimuksen purkamista, KKO on viran puolesta ottanut huomioon sen seikan, ettei esisopimusta ollut tehty MK 1: 2:ssa määrätyn muodon. KKO:1952-I-14, D 1953 s. 12.

4 §. Jos vedotussa asiassa ylempi Oikeus vahvistaa tuomion, niin älköön se entisiä perusteita kertoko, vaan julistakoon niiden nojalla tuomion hyväksi ja päteväksi. Jos siellä on ilmestynyt muitakin perusteita, niin ne voidaan panna lisäksi.

4a §. (22.7.1991/1064) Käräjäoikeudessa tuomio julistetaan heti käsittelyn päätyttyä. Jos tuomiosta on äänestetty, siitä on ilmoitettava tuomion julistamisen yhteydessä. Tuomion julistamisesta ja antamisesta riita-asiassa säädetään lisäksi 19 §:ssä.

2 mom. on kumottu L:lla 28.6.1993/595.

Jos käräjäoikeuden tuomioon on ilmoitettu tyytymättömyyttä, tuomion jäljennöksen tai pöytäkirjan otteen on oltava tyytymättömyyttä ilmoittaneen saavana tuomioistuimen kansliassa viimeistään kolmen viikon kuluttua tuomion julistamis- tai antamispäivästä. Muutoin on jäljennöksen ja otteen, mikäli mahdollista, oltava saatavana viimeistään 30 päivän kuluttua tuomion julistamis- tai antamispäivästä tuomioistuimen kansliassa.

Ks. OK 25: 4; L oikeudenkäynnin julkisuudesta, Pr 201; A vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta 2, 14 ja 17 §, Ri 218; SakkoTpA, Ri 217; RikosrekisteriL 4 §, Si 114; RikosrekisteriA 4-7 §, Si 115; OikMp yleisten alioikeuksien ja hovioikeuksien ratkaisuista tehtävistä ilmoituksista, Pr 415; HolhousL 21 §, Si 121; A tuomioistuimen eräistä perhe- ja henkilöoikeudellisista ratkaisuista tehtävistä ilmoituksista, Pr 413; A eräiden tuomioistuinratkaisujen johdosta tehtävistä ilmoituksista, Pr 414; A lainhuuto- ja kiinnitysrekisteristä sekä saantorekisteristä 41 §, Si 606.

Valtioneuvosto on nähnyt hyväksi määrätä, että milloin viranomaisen laatimaa kirjelmää, päätöstä tai muuta toimituskirjaa ei allekirjoituksineen painateta tai muutoin monisteta, on allekirjoittajan nimi, jolle sitä ole mainittu itse kirjoituksessa, joko koneella kirjoitettuna tai tekstaamalla merkittävä omakätisen nimikirjoituksen alle. VNP nimikirjoituksista virallisissa asiakirjoissa 12.11.1942/871.

Kun epäsiivellisten julkaisujen leviämisen estämistä koskeva kansainvälinen Pariisissa 4.5.1910 tehty sopimus oli 8.6.1923 annetun asetuksen kautta astunut voimaan Suomessa, on Valtioneuvosto sa-

notun sopimuksen III artiklan säännöksen johdosta määrännyt, että valtakunnan tuomioistuinten tulee epäsiiveellisiä julkaisuja koskevista jutuissa oikeusministeriön [painovapausasiaintoimistoon] lähettää antamansa päätökset, mikäli niissä on tuomittu rangaistuksia ja rikoksella on kansainvälistä luonnetta. VNp epäsiiveellisiä julkaisuja koskevista jutuissa syntyneiden päätösten lähettamisestä oikeusministeriöön 7.3.1924/78.

Tuomioistuimen on ilmoitettava tutkintolautakunnalle päätöksestään jolla joku on tuomittu rangaistukseen virallisista kääntäjistä annetun lain 10 §:n nojalla tai jolla virallinen kääntäjä tai valantehnyt kielenkääntäjä on tuomittu rangaistukseen rikoksesta, jonka hän on tehnyt kääntäjänä toimiessaan. A virallisista kääntäjistä 21 §, Yh 407.

Tuomioistuinten käytettävistä papereista ja muista kirjoitustarvikkeista ja asiakirjojen ulkoasusta säättää VNp valtion viranomaisten asiakirjojen ulkoasusta, Yh 307.

Pappia tai kirkon viranhaltijaa koskevan päätöksen lähettamisestä tiedoksi ks. KirkkoL 23:2, Ha 403.

L ortodoksisesta kirkkokunnasta 59 §, Ha 413, määrää, että sanotussa pykälässä mainituissa tapauksissa on yleisen oikeuden pöytäkirja ja päätös lähetettävä kirkollishallitukselle 30 päivän kuluessa päätöksen julkistamisesta tai antamisesta lukien.

Jos oikeus on evännyt asianajajalta vallan esiintyä jutussa tai kieltänyt häneltä oikeuden toimia asiamiehenä tai avustajana, on oikeuden päätöksestään ilmoitettava yleisen asianajajayhdistyksen hallitukselle, ks. OK 15: 10a.

Tuomioistuimen tulee lähettää terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle jäljennös pöytäkirjasta ja päätöksestä niissä lääkäreitä koskevissa rikosasioissa, jotka mainitsee L terveydenhuollon ammattihenkilöistä, So 717; Jos tuomioistuin on määrännyt rikoksesta syytetyn mielentilan tutkittavaksi, on asiakirjat toimitettava terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle, joka määrää, missä tutkimus suoritetaan. MielenterveysL 16 §, OK 17: 45 kohdalla.

Tuomioistuimen velvollisuudesta lähettää jäljennös päätöksestä lääkelaitokselle huumausainelain ja huumausaineyleissopimuksen määräysten soveltamisesta ann. A:n rikkomista koskevista asioissa, A vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen määräysten soveltamisesta 21.10.1966/514, 16 §.

Tuomioistuimen on ilmoitettava päätöksestään, jolla joku on tuomittu rangaistukseen jalometallituotteita koskevien säännösten rikkomisesta jalometallituotteiden tarkastuslaitokselle. A jalometallituotteista 29 §, Yr 711.

Velvollisuudesta lähettää vaarallisia rikoksenuusijoita koskevista asioissa vankilaoikeudelle jäljennös tuomioistuimen lainvoiman saaneista päätöksistä ja eräät sen perusteena olevat asiakirjat ks. A vaarallisten rikoksenuusijain eristämistä annetun lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta 1 ja 5 §, Ri 213.

Liikenne-rikosta koskevasta päätöksestä on ilmoitettava ajoneuvo-rekisteriin. TieliikenneL 106 §, Vi 201; Ajokorttia 54 §, Vi 211.

Jos ilma-aluksen ohjaajan lupakirjan haltija on syyllistynyt TieliikenneL:n 6 §:n 2 mom. tai 8 §:n 1 tai 3 mom. tarkoitettuun rikokseen, on tuomioistuimen ilmoitettava siitä viipymättä liikenneministeriölle. IlmailuA 51 § 3 mom., Vi 402.

Paineastialaissa tarkoitettun luvan menettämisestä tai määräajaksi valvojan toimeen kelpaamattomaksi julistamisesta on tuomioistuimen ilmoitettava valvontaviranomaiselle. Paineastial 2.2.1973/98, 10 § 2 mom.

Tuomioistuimen on lähetettävä patenttivilanomaiselle jäljennös PatenttiL:n 65 §:ssä tarkoitettussa asiassa antamastaan tuomiosta sekä samalla ilmoitettava, onko tuomio saanut lainvoiman. PatenttiL 70 §, Yr 408.

Tuomioistuimen on lähetettävä rekisteriviranomaiselle jäljennös lopullisesta päätöksestään jutuissa, joita tarkoitetaan MallioikeusL:n 16, 30–32, 35–38 sekä 41 §:ssä. MallioikeusL 44 §, Yr 421.

Tuomioistuimen on lähetettävä rekisteriviranomaiselle ilmoitus piirimallioikeutta ja sen loukkausta koskevassa asiassa antamastaan tuomiosta sekä samalla ilmoitettava, onko tuomio saanut lainvoiman. L yksinmallioikeudesta integroidun piirin piirimalliin 44 §, Yr 416.

Tuomioistuimen on lähetettävä rekisteriviranomaiselle jäljennös hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain 43 §:ssä tarkoitettussa asiassa antamastaan tuomiosta sekä samalla ilmoitettava, onko tuomio saanut lainvoiman. L hyödyllisyysmallioikeudesta 45 §, Yr 414.

Tuomiosta tavaran tunnusmerkin lakkaamista koskevista asioissa tai asioissa, joita tarkoitetaan TavaramerkkiL:n 10, 25, 26, 36 ja 46 §:ssä, on tuomioistuimen toimesta lähetettävä jäljennös patentti- ja rekisterihallitukselle. Ks. TavaramerkkiL 49 §, Yr 418.

Tuomioistuimen, tuomioistuimen puheenjohtajan tai [kählakunnantoumarin] on viran puolesta viivyytystä annettava tieto sosiaali- ja terveysministeriölle vakuutusyhtiötä koskevasta osakeyhtiölain 16 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettusta ratkaisusta. VakuutusyhtiöL 18: 1, Ra 204.

Tuomion antamisesta konkurssiasioissa säättää KS 94 §, Pr 506.

Kun vakuutusyhtiön omaisuus on luovutettu konkurssiin, tuomioistuimen tulee viipymättä ilmoittaa siitä ja paikalletulopäivästä sosiaali- ja terveysministeriölle. VakuutusyhtiöL 15: 21, Ra 204.

Kun kaupparekisteriin merkityn elinkeinonharjoittajan velkojille on annettu julkinen haaste taikka kun elinkeinonharjoittaja on luovuttanut omaisuutensa konkurssiin tai tämän omaisuus on määrätty luovutettavaksi konkurssiin taikka kun tuomioistuin on päättänyt velallisen varojen vähyyden vuoksi jättää konkurssin sillensä tai päätös konkurssiin asettamisesta on kumottu, tuomioistuimen tai sen puheenjohtajan on viivyytystä toimitettava siitä tieto rekisteriviranomaiselle rekisteriin merkittäväksi. Kun tuomioistuin on lakkauttanut elinkeinonharjoittajan toiminnan, sen on samoin toimitettava siitä tieto rekisteriviranomaiselle. KaupparekisteriL 18 ja 19 §, Yr 114.

Jos eläkesäätiö asetetaan konkurssiin taikka sen velkojille haetaan julkinen haaste, on tieto julkisesta haasteesta oikeuden toimesta viipymättä lähetettävä sosiaali- ja terveysministeriölle eläkesäätiörekisteriin merkitsemistä varten. EläkesäätiöL 16 §, Ra 215.

Jos joukkovelkakirjalainan liikkeeseen laskija, jolla on liikkeessä joukkovelkakirjoja, joutuu konkurssiin, on tuomioistuimen viipymättä ilmoitettava siitä valtiovarainministeriölle. L obligatio- ja debentuurilainoista sekä muista joukkovelkakirjalainoista 31 a §, Si 406 34 §:n kohdalla.

Aluksen miehityksestä ja laivahenkilökunnan pätevydestä 16.3.1984/250 annetussa A:ssa tarkoitettun pätevyyskirjan menetyksi tuomitsemisesta on tuomioistuimen viipymättä ilmoitettava merenkulkuhallitukselle. Ks. sanotun A:n 85 §.

Eräistä merilain nojalla tuomituista rangaistuksista on ilmoitettava merenkulkuhallitukselle ja telehallintokeskukselle, ks. MeriL 20:10, Vi 301.

Kun tuomioistuin on luotsausA:n mukaan tuominut rangaistukseen, on tuomioistuimen viipymättä lähetettävä jäljennös päätöksestä merenkulkuhallitukselle. LuotsausA 49 §, Vi 306.

Kun alioikeus on julistanut henkilön menettäneeksi oikeutensa metsästyksen, on sen tehtävä siitä ilmoitus MtM:n kalastus- ja metsästysosastolle. MetsästysA 11 §, Ma 718.

Maa- ja metsätalouden päätöksen toimittamisesta ks. JakoA 195–199 §, Ym 103.

Tuomioistuimen päätöksen tiedoittamisesta erinäisissä tapauksissa, kun viran tahi toimenhaltijaa on syytetty virkarikoksesta tahi tuomittu rangaistukseen rikoksesta, johon ei sisälly virkavirhe, säättää A tietojen antamisesta viran tai toimen haltijan syyttämistä koskevista jutuista, Pr 412.

Tuomioistuimen on ilmoitettava työministeriölle siviilipalvelusrikosta tai täydennyspalvelusrikkomusta koskevassa asiassa tekemästään päätöksestä, SiviilipalvelusA 34 §, Tu 131.

Mitä tuomioistuimen ja muiden viranomaisten on noudatettava vankien passitukseen nähden määrää VanginkuljetusA 31.3.1954/165.

Kun tuomioistuimen nimilain 23 ja 24 §:n nojalla antama päätös on saanut lainvoiman, alioikeuden tai, jos päätökseen on haettu muutosta, hovioikeuden on ilmoitettava menetetyt sukunimen tilalle tulut sukunimi väestörekisterikeskukselle, NimiA 9 §, Si 119.

Velvollisuudesta antaa tilastokeskukselle sen tarvitsemia tietoja oikeustilasto varten, ks. L tilastokeskuksesta 23.12.1970/796, 3 §.

Sotilasoikeudenkäyntiasiaa annetun päätöksen ilmoittamisesta ks. SotilasoikeudenkäyntiA 9, 10 ja 10 a §, Pr 218.

Tuomioistuimen on lähetettävä ilmoitus liiketoimintakieltorekisteriin ratkaisustaan, joka aiheuttaa merkinnän tai muutoksen rekisteriin. A liiketoimintakieltorekisteristä 2 ja 3 §, Ri 208.

Milloin kemikaalilain 32 tai 36 §:ssä tarkoitettu toiminnanharjoittaja on tuomittu rangaistukseen 52 §:n nojalla, tuomioistuimen on päätöksen tultua lainvoimaiseksi ilmoitettava siitä luvan antaneelle tai ilmoituksen vastaanottaneelle viranomaiselle. KemikaaliL 54 §, Ym 412.

Ilmoitusvelvollisuudesta yhdistystä koskevista asioissa ks. YhdL 60 §, Si 126.

Ilmoitusvelvollisuudesta vakuutuskassassa koskevista asioissa ks. VakuutuskassaL 106, 108 ja 137 §, Ra 217.

Ks. A tuomioistuimen ilmoituksista väestötietojärjestelmään, Pr 413.

5 §. (19.12.1921/274) 1 mom. on kumottu L:lla 22.7.1991/1064.

Hovioikeuden tuomiot ovat niin pian kuin mahdollista annettavat, päivänä, joka on julkipanoin viimeistään päivää ennen ilmoitettava.

Yrityskiinnitystä koskevassa muutoksenhakuasiassa antamastaan päätöksestä HO:n on lähetettävä jäljennös patentti- ja rekisterihallitukselle ja samalla ilmoitettava, onko päätökseen haettu muutosta, YrityskiinnitysA 8 §, Si 422.

Kun tuomioistuimen nimilain 23 ja 24 §:n nojalla antama päätös on saanut lainvoiman, jos päätökseen on haettu muutosta, hovioikeuden on ilmoitettava menetetyt sukunimen tilalle tulut sukunimi väestörekisterikeskukselle, NimiA 9 §, Si 119.

Jäljennös Helsingin hovioikeuden autokiinnitystä koskevassa asiassa annetusta päätöksestä on lähetettävä autorekisterikeskukselle. AutokiinnitysL 20 § 2 mom., Si 423.

6 §. (27.4.1868) Niissä asioissa, jotka eivät ole haastatetut eivätkä vedotut, samoin myös milloin Oikeuden päätös jostakin riitapuolen väitteestä oikeudenkäymisessä ennen tarvitaan, ei Hovioikeuden päätöstä julkisesti julisteta, vaan antakoon Hovioikeus sen ulos julkisen ilmoituksen tehtyä, ellei sitä ole suullisesti julistettu.

7 §. (19.12.1921/274) Kaikki hovioikeuden tuomiot ja päätökset, jotka oikeuden oveen pannun ilmoituksen jälkeen julistetaan tai annetaan, ovat sitä ennen ilman virhettä valmiiksi kirjoitettavat, että riitapuolet saisivat ne oikeuden allekirjoituksella ja sineillä varustettuina viivytyksettä ulos, sitä lunastusta vastaan, joka erittäin on säädetty; säilytettäköön myös hovioikeudessa yhtäpitävä tuomio, varustettuna niiden allekirjoituksella, jotka asiassa ovat tuominneet.

Hovioikeudessa perittävistä maksuista säädetään erikseen. (26.7.1993/702)

Ks. Kielil, Yh 401; L lainhuuto- ja kiinnitysrekisteristä 9 §, Si 605; Maakaari 1995 9:5, Si 601.

8 - 9 § on kumottu L:lla 22.7.1991/1064.

10 §. (22.7.1991/1064) Tuomioistuimen on korjattava tuomiossa oleva kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu niihin rinnastettava selvä virhe. Virheen voi korjata myös tuomioistuimen puheenjohtaja tai hänen esyneenä ollessaan sen lainoppinut jäsen. Ennen virheen korjaamista on asianosaisille tarvittaessa varattava tilaisuus tulla kuulluksi tehtävästä korjauksesta.

Korjaus on merkittävä tuomioon sekä asianosaiselle annettuun tuomion jäljennökseen tai kappaleeseen. Jos asianosaiselle annettua jäljennöstä tai kappaletta ei saada korjatuksi, asianosaiselle on lähetettävä korjatun tuomion jäljennös. Jos asiassa on haettu muutosta, tehdystä korjauksesta on ilmoitettava muutoksenhakutuomioistuimelle.

Asianosaisella on oikeus kannella virheen korjaamisesta 30 päivän kuluessa siitä, kun hän on saanut korjaamisesta tiedon.

Ks. RtpL 6: 13, Ri 215; OK 31: 1, 3 k. ja 31: 11; UL 3: 19, Pr 601; L lainhuuto- ja kiinnitysrekisteristä 11 §, Si 605; Maakaari 1995 8:2, Si 601.

11 §:n on kumonnut L 20.2.1960/109.

12 §. (25.4.1930/147) Rikosjutussa antamastaan päätöksestä tulee hovioikeuden asianomaiselle viralliselle syyttäjälle sekä sen jutun vuoksi vangittuna olevalle syytetylle viipymättä virkateitse toimittaa heille annettavat kappaleet.

Tuomioistuimen ratkaisu riita-asiassa (22.7.1991/1064)

13 §. (22.7.1991/1064) Tuomiossa saadaan ottaa huomioon vain se oikeudenkäyntiaineisto, joka on esitetty pääkäsittelyssä. Jos asiassa on toimitettu uusi pääkäsittely, saadaan tuomiossa ottaa huomioon vain se, mitä on esitetty tässä käsittelyssä. Tuomiossa saadaan kuitenkin ottaa huomioon myös se oikeudenkäyntiaineisto, joka on esitetty pääkäsittelyä 6 luvun 14 §:n nojalla täydennettäessä, sekä se viimeisessä suullisen valmistelun istunnossa tapahtunut, joka 6 luvun 17 §:n nojalla otetaan oikeudenkäyntiaineistona huomioon valmistelun yhteydessä pidettävässä pääkäsittelyssä.

Kun asia ratkaistaan valmistelussa, tuomiossa saadaan ottaa huomioon kaikki, mitä haastehakemuksessa, kirjallisessa vastauksessa ja lausumassa sekä muutoin on esitetty.

14 §. (22.7.1991/1064) Tuomioistuin ei saa tuomita muuta tai enempää kuin mitä asianosainen on vaatinut.

Asiassa, jossa sovinto on sallittu, tuomiota ei saa perustaa seikkaan, johon asianosainen ei ole vaatimuksensa tai kiistämisenä tueksi vedonnut.

15 §. (22.7.1991/1064) Tuomio on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn ratkaisu perustuu. Perusteluissa on myös selostettava, millä perusteella riitainen seikka on tullut näytetyksi tai jäänyt näyttämättä.

16 §. (22.7.1991/1064) Tuomioistuin voi ratkaista erikseen tuomiolla itsenäisen vaatimuksen asiassa, jossa on esitetty useita vaatimuksia (*osatuomio*). Tuomioistuin voi ratkaista erikseen myös vaatimuksen sen osan, joka on myönnetty.

Saamisvaatimus ja sitä vastaan esitetty kuittausvaatimus on kuitenkin ratkaistava yhdessä, jollei pääsääntä koskevaa vaatimusta 5 luvun 14 §:n 2 momentin nojalla ole ratkaistava yksipuolisella tuomiolla.

17 §. (22.7.1991/1064) Jos kanteen ratkaiseminen riippuu samassa oikeudenkäynnissä käsiteltävän muun kanteen ratkaisemisesta, tuomioistuin voi ratkaista erikseen tuomiolla viimeksi mainitun kanteen (*välituomio*). Tuomioistuin voi tällöin määrätä, että asian käsittelyä muilta osin jatketaan vasta sen jälkeen, kun välituomio on saanut lainvoiman.

Tuomioistuin voi asianosaisen pyynnöstä ratkaista erikseen välituomiolla myös sellaisen samaa vaatimusta koskevan kysymyksen, jonka selvittämisestä vaatimuksen ratkaiseminen muilta osin riippuu. Välituomion saa tällöin vain erityisestä syystä antaa vastoin toisen asianosaisen tahtoa. Tässä momentissa tarkoitettu välituomioon saa hakea muutosta erikseen ainoastaan, jos asian käsittely muilta osin välituomion antamisen johdosta on tarpeetonta. Muussa tapauksessa momentissa tarkoitettuun välituomioon saa hakea muutosta ainoastaan haettaessa muutosta asian lopulliseen ratkaisuun.

18 §. (22.7.1991/1064) Käräjäoikeuden tuomio laaditaan erilliseksi asiakirjaksi. Siinä on oltava:

- 1) tuomioistuimen nimi sekä tuomion antamispäivä;
- 2) asianosaisten nimet;
- 3) selostus asianosaisten vaatimuksista ja vastauksista sekä niistä seikoista, joihin ne perustuvat;
- 4) tuomiolauselma;
- 5) tuomion perustelut;
- 6) sovelletut lainkohdat ja oikeusohjeet; sekä
- 7) asian ratkaisemiseen osallistuneiden jäsenten nimet ja ilmoitus siitä, onko tuomiosta äänestetty. Jos tuomiosta on äänestetty, tuomioon on liitettävä eri mieltä olleiden jäsenten mielipiteet.

Tuomioon sisältyvä selostus saadaan kokonaan tai osittain korvata liittämällä tuomioon jäljennös haastehakemuksesta tai vastauksesta taikka muusta asiakirjasta, jos tuomion selvyys ei siitä vaarannu.

3 mom. on kumottu L:lla 28.6.1993/595.

19 §. (22.7.1991/1064) Päätösneuvottelu on pidettävä heti pääkäsittelyn päätyttyä tai viimeistään seuraavana päivänä. Päätösneuvottelun päätyttyä tuomio julistetaan siten kuin 4 a §:ssä on säädetty. Tuomiota julistettaessa on kuitenkin ilmoitettava vain tuomion perustelut ja tuomiolauselma, jollei tuomion julistaminen kokonaisuudessaan ole tarpeen.

Jos laajassa tai vaikeassa asiassa tuomioistuimen jäsenten neuvottelu tai tuomion laatiminen sitä vaatii, tuomio saadaan antaa tuomioistuimen kansliassa 14 päivän kuluessa pääkäsittelyn päättymispäivästä. Jos tuomiota ei voida erityisestä syystä antaa sanotussa määräajassa, se on annettava niin pian kuin mahdollista. Käsittelyn päättyessä saapuvilla oleville asianosaisille on ilmoitettava tuomion antamispäivä.

Kun asia ratkaistaan toimittamatta pääkäsittelyä tai valmistelun istuntaa, tuomio annetaan viivytyksettä tuomioistuimen kansliassa. Tuomioistuimen on tällöin ilmoitettava asianosaisille kirjallisesti tuomion antamispäivä hyvissä ajoin ennen tuomion antamista. Yksipuolisen tuomion antamisesta ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa. Myöskään tuomiosta ei tarvitse ilmoittaa sille, jonka hyväksi se on annettu hänen sitä vaatimatta.

20 §. (22.7.1991/1064) Käräjäoikeuden tuomion allekirjoittaa puheenjohtaja.

Käräjäoikeuden tuomiot kootaan niiden antamisen mukaisessa järjestyksessä erilliseksi tuomiokirjaksi.

21 §. (22.7.1991/1064) Tuomioistuin voi asianosaisen pyynnöstä täydentää tuomiota, jos siinä ei ole annettu ratkaisua asianosaisen vaatimuksesta. Jos tuomioissa on jäänyt lausumatta sellaisesta asianosaisen vaatimuksesta, jossa sovinto ei ole sallittu, tuomio voidaan täydentää myös viran puolesta.

Asianosaisen on pyydettävä tuomion täydentämistä kirjallisella hakemuksella 14 päivän kuluessa tuomion julistamisesta tai antamisesta. Viran puolesta tuomio voidaan täydentää, jos asianosainen on 14 päivän kuluessa tuomion julistamisesta tai antamisesta kutsuttu tuomion täydentämistä koskevaan käsittelyyn tai häneltä on pyydetty kirjallinen lausuma täydentämisestä.

Tuomion täydentämistä koskevaan käsittelyyn asianosaiset on kutsuttava uhalla, että tuomio voidaan täydentää asianosaisen poissaolosta huolimatta. Jos tuomioistuin ei pidä suullista käsittelyä tarpeellisena, tuomioistuimen on pyydettävä asianosaisilta kirjallinen lausuma käsiteltävästä kysymyksestä ja samalla ilmoitettava päivä, jona tuomion täydentämistä koskeva ratkaisu annetaan.

22 §. (22.7.1991/1064) Tuomion täydentää tuomioistuin siinä kokoonpanossa, joka on antanut täydennettävän tuomion. Jos jollekin tuomioistuimen jäsenelle on tullut este, tuomion täydentää tuomioistuin sellaisessa kokoonpanossa, joka olisi ollut toimivaltainen käsittelemään asian.

Tuomion täydentämistä koskeva ratkaisu on liitettävä tuomioon, johon on merkittävä, että sitä on jälkeensä täydennetty. Jos asiassa on haettu muutosta, tuomion täydentämisestä on ilmoitettava muutoksenhakuuomioistuimelle.

Tuomion täydentämistä koskevaan ratkaisuun saa hakea muutosta valittamalla.

23 §. (22.7.1991/1064) Käräjäoikeuden tuomion jäljennöksen todistaa oikeaksi puheenjohtaja, lainopinut jäsen tai tehtävään määrätty virkamies.

24 §. (22.7.1991/1064) Käräjäoikeuden päätös on sisällytettävä pöytäkirjaan. Päätös, jolla asia jätetään tutkimatta, on kuitenkin aina laadittava erilliseksi asiakirjaksi.

Päätös on perusteltava, jos sillä hylätään asiassa esitetty vaatimus tai väite taikka jos perusteleminen muutoin on tarpeen.

Päätöksestä on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä tuomiosta on säädetty.

Ilmoitusten ja kutsujen tiedoksiantotapa (22.7.1991/1064)

25 §. (22.7.1991/1064) Tässä luvussa tarkoitetut ilmoitukset ja kutsut tuomioistuin saa, jollei muuta tiedoksiantotapaa pidetä tarpeellisena, lähettää postitse.

25 luku. Muutoksenhaku alioikeudesta hovioikeuteen (31.8.1978/661)

Ks. myös L oikeudenkäynnistä huoneenvuokra-asioissa 3 luku, Si 419.

Yleiset säännökset

1 §. Muutosta alioikeuden ratkaisuun haetaan hovioikeudelta valittamalla.

Valittamisesta kirkon kunnossapitoasioissa ks. KirkkoL 24:3, Ha 403.

Muutoksenhausta merivahingonselvitystä koskevaan tuomioon ks. MeriL 21:14, Vi 301.

Asianosaisten ennen alioikeuden päätöksen julistamista tekemä sopimus siitä, ettei alioikeuden päätökseen haeta muutosta, katsottiin pätemättömäksi. KKO:1986-II-115.

2 §. Alioikeuden tuomioon sekä päätökseen, jolla asia on jätetty tutkimatta, ja samassa yhteydessä tehtyihin muihin ratkaisuihin saa hakea muutosta valittamalla, jollei muutoksenhakua ole erikseen kielletty. (22.7.1991/1064)

Alioikeuden oikeudenkäynnin aikana tekemiin ratkaisuihin saa hakea erikseen muutosta vain, jos se on nimenomaan sallittu.

Ks. OK 16:3; 18:9, 24:17 ja 25:3; HolhousL 74 §, Si 121; Osuus-kuntaL 132 §, Yr 105 ja L lainhuudatuksesta ja kiinteistönsaannon moittimisajasta 19 §, Si 607; Maakaari 1995 9 ja 19 luku, Si 601.

Oikeuden päätöksistä, joihin ei saa hakea muutosta ks. IsyysL 29 §, Si 210; L lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 17 ja 18 §, Si 217; PK 19: 22 ja 23: 13, Si 235; Vesil 5: 85, Ym 601; OK 7: 14, 10: 8 § 2 mom., 10 § 2 mom. ja 22 c § 3 mom., 12: 16, 14: 9 ja 16: 3 § 1 ja 3 mom.; RikesakkoL 17 § 2 mom., Pr 213; L maksuttomasta oikeudenkäynnistä 26 §, Pr 301; PakkokeinoL 1:27, 2:10 ja 4:16, Ri 302; SotilasoikeudenkäyntiL 9 §, Pr 215; L oikeudenkäynnin julkisuudesta 11 §, Pr 201; L liiketoimintakiellosta 11 §, Ri 207; L lainhuuto- ja kiinnitysrekisteristä 12 §, Si 605; VakuutusyhdistysL 16:3, Ra 209; Henkilöstörahas-toL 43 §, Ty 216; L välimiesmenettelystä 17 ja 19 §, Pr 208; L yksityishenkilön velkajärjestelystä 28, 54 ja 64 §, Pr 504.

Syytetyllä oli oikeus hakea muutosta päätökseen, jolla häntä vastaan ajettu syyte oli vanhentuneena hylätty, mutta jossa kuitenkin oli selitetty hänen syyllistyneen ko. rikokseen. KKO katsoi, ettei alempien oikeuksien olisi pitänyt antaa lausuntoa syytetyn syyllisyydestä hänen viakseen väitettyyn rikokseen. KKO:1985-II-3.

Muutoksenhakuohjeiden antaminen

3 §. Kun alioikeus julistaa ratkaisun, johon saa hakea muutosta, on sen samalla ilmoitettava muutoksenhakuoikeudesta ja siitä, mitä puhevallan säilyttämiseksi ja valitukseen vastaamiseksi on noudatettava.

Saapuvilla oleville asianosaisille on heti ratkaisun julistamisen jälkeen annettava kirjalliset ohjeet, joista ilmenee, miten ratkaisuun tyytymättömän on menettävä saattaakseen asian hovioikeuden tutkittavaksi ja miten valitukseen vastataan. Ohjeita ei kuitenkaan anneta viralliselle syyttäjälle eikä muullekaan asianosaiselle, jos se havaitaan ilmeisen tarpeettomaksi. Tarvittaessa ohjeet annetaan todistajalle, asiantuntijalle ja muulle oikeudenkäynnin aikana kuullulle henkilölle.

4 §. Jos rikosasiassa päätöstä julistettaessa poissa-oleva vastaaja tuomitaan rangaistukseen, tuomioistuimen on välittömästi ilmoitettava hänelle asian päättymispäivä ja tuomittu rangaistus seuraamus sekä samalla lähetettävä 3 §:n 2 momentissa mainitut ohjeet. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä sakosta eikä muuntorangaistuksesta.

Tyytymättömyyden ilmoittaminen

5 §. Asianosaisen, joka tahtoo hakea muutosta alioikeuden ratkaisuun, on ilmoitettava siihen tyytymättömyyttä puhevallan menettämisen uhalla. Jos useilla asianosaisilla on yhteinen puhevalta, riittää yksi tyytymättömyyden ilmoitus.

Tyytymättömyyttä on ilmoitettava viimeistään seitsemäntenä päivänä siitä päivästä, jona alioikeuden ratkaisu julistettiin tai annettiin.

Tyytymättömyyden ilmoitus voidaan tehdä joko suullisesti tai kirjallisesti asian ratkaisseelle tuomioistuimelle tai sen kansliaan.

Ks. L eräiden asiakirjain lähettamisestä tuomioistuimille 8 §, Pr 203 ja A eräiden asiakirjain lähettamisestä tuomioistuimille, Pr 204; Sotilasoikeudenkäyntil 18 §, Pr 215.

6 §. Vangittu taikka vankeusrangaistusta tai muuntorangaistusta suorittava henkilö saa rikosasiassa ilmoittaa tyytymättömyyttä vankilan johtajalle. Jos tyytymättömyyden ilmoittamisen määräaika päättyy tällaisen henkilön ollessa oikeudenkäynnin tai vanginkuljetuksen vuoksi rangaistuslaitoksen ulkopuolella, hän saa ilmoittaa tyytymättömyyttä vankilaan saapumisensa jälkeisenä päivänä.

Vankilan johtajan tulee heti ilmoitukselle säädetyn ajan päätyttyä toimittaa tieto tyytymättömyyden ilmoituksesta tuomioistuimen kansliaan.

7 §. Tyytymättömyyden ilmoitus saadaan rajoittaa koskemaan osaa alioikeuden ratkaisusta. Rajoitus on mainittava tyytymättömyyttä ilmoitettaessa.

Virallisen syyttäjän on, jos vastaajia on useita, tyytymättömyyttä ilmoitettaessaan mainittava, ketä heistä tyytymättömyyden ilmoitus koskee.

Virallinen syyttäjä oli ilmoittanut kihlakunnanoikeuden päätökseen tyytymättömyyttä "rangaistuksen mittaamisen osalta". Rajoituksen ei katsottu estävän hovioikeutta tutkimasta syyttäjän valituksessaan esittämää vaatimusta rangaistuksen määräämisestä ehdottomaksi ja aikaisemman ehdollisen rangaistuksen määräämisestä pantavaksi täytäntöön. (Ään.) KKO:1994:79.

8 §. Tyytymättömyyden ilmoitus saadaan peruuttaa tyytymättömyyden ilmoittamiselle säädetyn määräajan kuluessa. Peruutukseen on sovellettava, mitä tyytymättömyyden ilmoittamisesta on säädetty.

9 §. Jos tyytymättömyyden ilmoitusta ei ole tehty säädettyssä järjestyksessä tai jos tyytymättömyyttä ilmoitetaan ratkaisuun, johon ei saa hakea muutosta, ei ilmoitusta hyväksytä.

Tyytymättömyyden ilmoituksen hyväksymisestä päättää alioikeuden puheenjohtaja. Jos hän on estynyt, kysymyksen ratkaisee alioikeuden muu lainoppinut jäsen. Jos tyytymättömyyden ilmoitusta ei ole hyväksytty, siitä on heti kirjallisesti ilmoitettava asianomaiselle. (28.6.1993/595)

Jos tyytymättömyyden ilmoitusta ei ole hyväksytty, saa siitä kannella hovioikeuteen. Kantelukirjoitus on toimitettava alioikeuden kansliaan kolmessakymmenessä päivässä alioikeuden ratkaisun julistamispäivästä. Jos hovioikeus katsoo tyytymättömyyden ilmoittamisen tapahtuneen laillisesti, tulee sen tarvittaessa asettaa uusi määräaika muutoksenhakua varten.

RO:n puheenjohtajan hyväksyttyä hänelle OK 25:9² mukaan

kuuluvin tavoin valittajan tyytymättömyyden ilmoituksen se oli katsottava tehdyksi säädettyssä järjestyksessä. HO ei sen vuoksi katsoen tyytymättömyyttä ilmoitetun myöhään olisi saanut jättää muutoksenhakemusta tutkimatta. KKO:1983-II-70.

Raastuvanoikeuden puheenjohtaja ei ollut hyväksynyt tyytymättömyyden ilmoitusta, koska ilmoittajat eivät olleet jutun asianosaisia. Tällä perusteella ei tyytymättömyyden ilmoitusta oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 9 §:n 1 momentin nojalla saanut jättää hyväksymättä. KKO:1991:17.

10 §. Hyväksytystä tyytymättömyyden ilmoituksesta on tehtävä merkintä alioikeuden toimituskirjaan ja päiväkirjaan sekä tarpeellisiin luetteloihin ja ilmoituksiin.

Valitusosoitus

11 §. Kun hyväksytty tyytymättömyyden ilmoitus on tehty, on asiassa annettava valitusosoitus, joka voidaan liittää alioikeuden ratkaisun sisältävään toimituskirjaan.

Valitusosoituksessa on mainittava muutoksenhakutuomioistuin sekä valituksen ja vastauksen määräpäivät. Lisäksi siinä on selostettava määräykset valituksen perilleajamisesta ja siihen vastaamisesta sekä valitus- ja vastauskirjelmän sisällöstä ja liitteistä.

Jos valitusosoitus on virheellinen, eikä virhe ole ollut selvästi havaittavissa, valitus tai siihen annettu vastaus on tehty oikein, mikäli asianosainen on noudattanut joko osoitusta tai mitä asiasta on säädetty.

Valituksen perilleajaminen

12 §. Määräaika valituksen tekemiseen on kolmekymmentä päivää siitä päivästä, jona alioikeuden ratkaisu julistettiin tai annettiin.

Viimeistään valitusajan päättymispäivänä asianosaisen on puhevallan menettämisen uhalla toimitettava valituskirjelmä alioikeuden kansliaan.

Valitus peruutetaan kirjallisesti. Peruutuskirjelmä on osoitettava hovioikeudelle ja toimitettava hovioikeuden kirjaamoon tai alioikeuden kansliaan. (28.12.1979/1072)

Ks. L eräiden asiakirjain lähettamisestä tuomioistuimille 1 §, Pr 203 ja A eräiden asiakirjain lähettamisestä tuomioistuimille, Pr 204.

12a §. (28.6.1993/595) Valituksen tutkimatta jättämisestä myöhästymisen vuoksi päättää alioikeudessa sen lainoppinut jäsen. Jos vastapuoli on vaatinut oikeudenkäyntikulujen korvaamista, ratkaisussa tulee lausua myös tästä vaatimuksesta.

Edellä 1 momentissa mainitun ratkaisun antamispäivä on kirjallisesti ilmoitettava asianomaisille hyvissä ajoin ennen ratkaisun antamista.

13 §. (28.6.1993/595) Jos tyytymättömyyttä ilmoittanut asianosainen ei laillisen esteen vuoksi tai muusta hyväksyttävästä syystä voi määräajassa hakea muutosta, alioikeus asettaa hakemukselta uuden määräajan valituksen tekemistä varten.

Uutta määräaika on ennen valitusajan päättymistä pyydettyä alioikeudelta kirjallisella hakemuksella. Hakemukseen on liitettävä selvitys hakijaa kohdanneesta esteestä tai muusta hakemuksen perusteena olevasta syystä.

Uuden määräajan asettamisesta päättää alioikeudessa sen lainoppinut jäsen. Jos hakemus hylätään, ratkaisun antamispäivä on kirjallisesti ilmoitettava hakijalle hyvissä ajoin ennen ratkaisun antamista.

Ks. OK 12:28.

Valituskirjelmän sisältö ja liitteet

14 §. Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle hovioikeudelle, on mainittava:

- 1) alioikeuden ratkaisu, johon muutosta haetaan,
- 2) miltä kohdin alioikeuden ratkaisuun haetaan muutosta,
- 3) mitä muutoksia alioikeuden ratkaisuun vaaditaan tehtäväksi, sekä
- 4) perusteet, joilla muutosta vaaditaan, ja miltä osin alioikeuden ratkaisun perustelut valittajan mielestä ovat virheelliset.

(28.6.1993/595)

Valittaja ei saa hovioikeudessa riita-asiassa vedota muihin seikkoihin tai todisteisiin kuin niihin, jotka on esitetty alioikeudessa, paitsi jos hän saattaa todennäköiseksi, ettei hän ole voinut vedota seikkaan tai todisteeseen alioikeudessa tai että hänellä muuten on ollut pätevä aihe olla tekemättä niin. Vasta hovioikeudessa esitetty kuittausvaatimus voidaan jättää tutkimatta, jos sitä ei voida vaikeudetta tutkia. (22.7.1991/1052)

Valituksessa on ilmoitettava todisteet, joihin halutaan nojautua, ja mitä kullakin todisteella halutaan näyttää toteen. Kirjallinen todiste, jota ei ole aikaisemmin esitetty, tulee liittää valituskirjelmään. (28.6.1993/595)

15 §. Valituskirjelmään on merkittävä valittajan nimi, ammatti ja asuinpaikka sekä se hänen tai hänen asiamiehensä postiosoite, jolla asiaa koskevat ilmoitukset saadaan hänelle toimittaa. Jos postiosoite muuttuu, uusi osoite on ilmoitettava hovioikeuden kirjaamoon.

Valituskirjelmä on valittajan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Kirjelmän laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

16 §. Valituskirjelmään on liitettävä:

- 1) rikosasiassa otteet tai virallisesti oikeaksi todistetut jäljennökset asian käsittelystä laadituista pöytäkirjoista; ja
- 2) riita- ja rikosasiassa ne asiakirjat, joihin muutoksenhakija muutoksenhakemuksessaan vetoaa.

(22.7.1991/1064)

Valituskirjelmästä ja 1 momentin 2 kohdassa mainituista asiakirjoista on annettava myös jäljennös.

Valitukseen vastaaminen

17 §. Valittajan vastapuolella on oikeus valvoa vastaajan puhevaltaa ja kirjallisesti vastata valitukseen.

Määräaika vastaajan puhevallan valvomiseen ja valituksen vastaamiseen on neljätoista päivää valitusajan päättymispäivästä.

18 §. Vastaajan puhevallan valvominen tapahtuu ilmoittautumalla suullisesti tai kirjallisesti alioikeuden kansliassa. Vastapuolelle on tällöin annettava jäljennökset valituskirjelmästä ja siihen liitettyistä asiakirjoista sekä tarvittaessa myös kirjalliset ohjeet siitä, miten valitukseen vastataan.

Ks. L eräiden asiakirjain lähettamisestä tuomioistuimille 5 §, Pr 203 ja A eräiden asiakirjain lähettamisestä tuomioistuimille, Pr 204; Sotilasoikeudenkäyntil 19 §, Pr 215.

19 §. Vastauksen antajan on 17 §:n 2 momentissa säädettyssä määräajassa toimitettava alioikeuden kansliaan hovioikeudelle osoitettu vastauskirjelmä ja ne asiakirjat, joista ilmeneviin seikkoihin hän viittaa perusteinaan. Vastauskirjelmästä ja siihen liitettyistä asiakirjoista on annettava myös jäljennös. Valittaja saa pyynnöstä jäljennökset alioikeuden kansliasta.

Jos vastapuoli vastauksen antamiselle säädettyinä määräaikana kirjallisesti selvittää, että hän laillisen esteen vuoksi tai muusta hyväksyttävästä syystä ei voi määräajassa vastata valitukseen, sekä sen vuoksi pyytää uutta määräaikaa vastausta varten, uuden määräajan asettamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 13 §:ssä on säädetty.

Ks. L eräiden asiakirjain lähettamisestä tuomioistuimille 1 §, Pr 203 ja A eräiden asiakirjain lähettamisestä tuomioistuimille, Pr 204.

20 §. (28.6.1993/595) Vastauksessa sen antajan on ilmoitettava:

- 1) asia, jossa vastaus annetaan;
- 2) myöntääkö vai kiistääkö hän muutosvaatimuksen; sekä
- 3) käsityksensä valittajan vaatimusten perusteista ja seikat, joihin hän haluaa nojautua.

Vastaukseen ja sen antajaan sovelletaan, mitä 14 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään valituksesta ja valittajasta. Mitä 15 §:ssä säädetään valituskirjelmästä, koskee myös vastauskirjelmää.

Täydentävät säännökset

21 §. Jos alioikeuden kansliaan toimitettava valitus- tai vastauskirjelmä on saapunut määräajassa hovioikeuteen, asianosainen ei menetä puhevaltaansa. Kirjelmä on hovioikeudesta viipymättä lähetettävä alioikeuden kansliaan. (28.6.1993/595)

Alioikeuden kansliaan toimitetut, hovioikeudelle osoitetut kirjelmät ja niihin liittyvät asiakirjat on alioikeudesta viipymättä lähetettävä hovioikeuteen. Riita-asiassa on samalla lisäksi lähetettävä asiaa koskeva asiakirjavihko ja äänitteet sekä jäljennös alioikeuden tuomiosta tai erilliseksi asiakirjaksi laaditusta päätöksestä. Mainitut asiakirjat lähetetään kuitenkin vasta sen jälkeen, kun määräaika vastauksen antamiseen on päättynyt, jollei asian kiireellisyydestä muuta johdu. (22.7.1991/1064)

22 §. Tässä luvussa tarkoitettut alioikeuden ilmoitukset ja tiedotukset asianosaisille saadaan lähettää postitse asianosaisen alioikeudelle ilmoittamalla osoitteella.

23 §. Jollei asianosainen ole antanut jäljennöstä valitus- tai vastauskirjelmästä taikka niihin liitettyistä asiakirjoista, valmistetaan jäljennökset tarvittaessa alioikeuden kansliassa. Tästä aiheutuvat kustannukset voidaan periä siltä asianosaiselta, joka on laiminlyönyt jäljennöksen antamisen. Korvaus saadaan tällöin periä verojen ja maksujen perimisestä ulosottoimin annetussa laissa (367/61) säädettyssä järjestyksessä.

Ks. VeroUL, Pr 608.

24 §. Oikeusministeriö vahvistaa kirjallisten muutoksenhakuohjeiden ja valitusosoitusten sekä alioikeuden kansliassa ja hovioikeuden kirjaamossa pidettävien päiväkirjojen ja luetteloiden sekä niistä annettavien todistusten kaavat. Tarkemmat määräykset päiväkirjojen ja luetteloiden pitämisestä antaa tarvittaessa oikeusministeriö.

26 luku. Valitusasian käsittelystä hovioikeudessa
(31.8.1978/661)

Valituksen ja vastauksen täydentäminen

1 §. Jollei määräajassa toimitettuun valituskirjelmään ole liitetty alioikeuden ratkaisua tai muuta vali-

tuksen tutkimiseksi tarpeellista toimituskirjaa eikä se muutoinkaan ole hovioikeudessa käytettävissä, hovioikeuden on kehotettava valittajaa antamaan puuttuva asiakirja hovioikeuden määräämässä ajassa.

Jos kehotusta ei noudateta, muutoksenhakemus on jätettävä tutkimatta.

Valittaja ei ollut liittänyt HO:lle osoittamaansa valituskirjelmään kaikkia alioikeuden pöytäkirjanotteita. Kun valituskirjelmään oli merkitty vain valittajan asiamiehen postiosoite, HO:n olisi pitänyt lähettää asiakirjojen täydentämistä koskeva kehotus tällä osoitteella eikä valittajan alioikeuden pöytäkirjasta ilmenevällä osoitteella. Kun HO oli valittajan jätettyä toimittamatta puuttuvat asiakirjat jättänyt valituksen tutkimatta, juttu palautettiin HO:een. KKO:1983-II-22.

2 §. (28.6.1993/595) Jos määrääjässä toimitettu valitus on puutteellinen ja sen täydentäminen on oikeudenkäynnin jatkamiseksi tarpeen, valittajaa on kehotettava korjaamaan puute hovioikeuden määräämässä ajassa. Samalla on ilmoitettava, mikä seuraamus kehotuksen laiminlyömisestä voi olla.

Erityisestä syystä saadaan asianosaiselle, jonka valitus on täydennyksen jälkeenkin puutteellinen, varata uusi tilaisuus sen täydentämiseen.

Jollei valittaja noudata kehotusta ja valitus on niin puutteellinen, ettei se kelpaa oikeudenkäynnin perustaksi hovioikeudessa, valitus on jätettävä tutkimatta.

3 §. Hovioikeus voi tarvittaessa varata vastauksen antajalle tilaisuuden hovioikeuden määräämässä ajassa täydentää vastausta.

Kirjallinen lisäselvitys

4 §. Asiassa, jossa valitukseen ei ole vastattu tai jossa valitusta on hovioikeuden kehotuksesta täydennetty, hovioikeuden tulee tarvittaessa pyytää vastaapuolelta vastaus.

Valittaja oli esittänyt hovioikeudessa valituksensa tueksi uusia todisteita, joihin hovioikeus oli osittain perustanut ratkaisunsa. Hovioikeuden olisi tullut pyytää vastaus valittajan vastapuolelta, joka ei ollut vastannut valitukseen. KKO:1995:79.

5 §. Hovioikeus saa erityisestä syystä ottaa huomioon asianosaisen hovioikeudelle määrääjän jälkeen toimittaman kirjelmän tai muun asiakirjan.

Lausuntojen ja niihin rinnastettavan kirjallisen selvityksen hankkimisesta on voimassa, mitä niistä on erikseen säädetty.

Ks. OK 17: 44-45 ja viitteet niiden kohdalla.

6 §. Jos hovioikeus omasta aloitteestaan hankkii selvitystä taikka ottaa huomioon 5 §:ssä tarkoitettua kirjelmän tai muun asiakirjan, ja sanottu selvitys voi vaikuttaa asian ratkaisuun, hovioikeuden on sen johdosta pyydettävä asianosaisilta kirjallinen selitys, jollei se ole ilmeisesti tarpeeton.

Hovioikeus saa tarvittaessa muulloinkin pyytää asianosaiselta kirjallisen selvityksen.

Hovioikeus oli ottaen huomioon työtuoimioistuilma työsopimusta koskevassa riita-asiaa pyytämänsä lausunnon muuttanut kihlakunnanoikeuden päätöstä A:n vahingoksi. Hovioikeuden ei olisi pitänyt ratkaista asiaa kuulematta A:ta lausunnon johdosta. KKO:1994:26. Ks. KKO:1994:7.

Suullinen käsittely

7 §. Hovioikeus toimittaa tarvittaessa suullisen käsittelyn, jossa voidaan kuulla asianosaisia, todistajia ja asiantuntijoita sekä vastaanottaa muuta selvitystä. Suullinen käsittely saadaan rajoittaa koskemaan osaa muutoksenhaun kohteena olevasta asiasta.

Katselmuksen toimittamisesta on voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty.

Ks. OK 17: 56-60 ja viitteet 60 §:n kohdalla.

Työsuhdessaatavaa koskeva juttu oli alioikeudessa ratkaistu ensi sijassa lukuisten ja ristiriitaisten todistajankertomusten perusteella. Hovioikeus oli suullista käsittelyä toimittamatta näytön arvioinnissa tullut aivan toiseen tulokseen kuin alioikeus. Juttu palautettiin hovioikeuteen suullista käsittelyä varten. KKO:1992:140.

Hovioikeus oli suullista käsittelyä toimittamatta arvioinut työsopimuksen rikkomiseen perustuvaa vahingonkorvausta koskevassa asiassa näytön aivan toisin kuin alioikeus. Hovioikeus ei ollut myöskään lausunut, miksi se oli todistelun merkitystä arvioidessaan päätenyt toisenlaiseen ratkaisuun kuin alioikeus. Asia palautettiin hovioikeuteen suullista käsittelyä varten. (Ään.) KKO:1995:12.

Ks. KKO:1992:140.

Alioikeus oli kuultuaan todistajia sekä asianosaisia henkilökohtaisesti tuominnut syytetyä pahoinpitelystä sakkorangaistukseen ja suorittamaan asianomistajalle korvausta. Hovioikeus hylkäsi syytteen näyttämättömänä.

Väitetystä pahoinpitelystä vahingoittuneen asianomistajan oikeusturvan varmistamiseksi katsottiin tarpeelliseksi suullisen käsittelyn toimittaminen hovioikeudessa ennen asian ratkaisemista. KKO:1995:115.

8 §. Hovioikeus ei saa näytön uudelleen arvioimisen perusteella muuttaa alioikeuden rangaistusvaatimuksesta tekemää ratkaisua toimittamatta 7 §:ssä tarkoitettua suullista käsittelyä, ellei kysymys ole vain sakosta taikka ellei suullinen käsittely, ottaen erityisesti huomioon rikosasian vastaajan oikeusturva, ole ilmeisesti tarpeeton.

HO ei olisi saanut näytön uudelleen arvioimisen perusteella muuttaa alioikeuden rangaistusvaatimuksesta tekemää ratkaisua toimittamatta suullista käsittelyä, joka erityisesti sen vuoksi, että vastaaja oli kiistänyt syytteen, ei vastaajan oikeusturva huomioon ottaen ollut ilmeisesti tarpeeton. KKO:1980-II-80.

Hovioikeus ei saanut suullista käsittelyä toimittamatta näytön uudelleen arvioimisen perusteella muuttaa kihlakunnanoikeuden asianomistajan rangaistusvaatimuksesta tekemää ratkaisua niin, että syytetty törkeästä pahoinpitelystä tuomitun ehdollisen vankeusrangaistuksen asemesta tuomittiin lievistä pahoinpitelystä sakkorangaistukseen. KKO:1991:110.

Hovioikeus oli näyttöä arvioidessaan verrannut asianomistajan esitutkinnassa ja kihlakunnanoikeudessa henkilökohtaisesti kuultuna antamia toisistaan poikkeavia kertomuksia, vaikka asianomistajaa ei ollut kuultu hovioikeudessa. Kertomusten luotettavuutta arvioidessaan hovioikeus oli nojautunut myös asianomistajan vaimon esitutkinnassa antamaan kertomukseen, vaikka tämä oli kieltäytynyt todistamasta oikeudessa. Näyttöä tällä tavalla arvioidessaan hovioikeus ei ollut toteuttanut oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 8 §:stä ilmenevää oikeusohjetta. Juttu palautettiin hovioikeuteen. KKO:1993:101.

9 §. Asianosaiset kutsutaan suulliseen käsittelyyn hovioikeuden toimesta. Ne asianosaiset, joiden kuuleminen on ilmeisen tarpeeton, voidaan jättää kutsuamatta suulliseen käsittelyyn.

Asianosaiset saadaan kutsua suulliseen käsittelyyn uhalla, että poissaolo ei estä asian käsittelyä ja ratkaisemista. Asianosaiseen, johon 8 §:ssä tarkoitettu rangaistusvaatimus kohdistuu tai jonka henkilökohtaista kuulemistä hovioikeus muuten pitää tarpeellisena, on kuitenkin sovellettava, mitä 12 ja 16 luvussa on säädetty asianosaisen velvoittamisesta saapumaan asian jatkokäsittelyyn. Kutsussa on asianosaiselle annettava tieto uhasta, jolla hänen on saavuttava suulliseen käsittelyyn. (22.7.1991/1052)

Jos sakon uhalla saapumaan velvoitettu asianosainen jää pois tai tuotavaksi määrättyä ei tavata taikka jos kutsua asian käsittelyyn ei saada toimitetuksi asianosaiselle tiedoksi, asia saadaan, milloin syytä on, asianosaisen poissaolosta huolimatta ratkaista. Asetettua uhkasakkoa ei tällöin tuomita. (28.12.1979/1072)

Ks. OK 16: 5-6 ja 8.

A:ta, joka oli alioikeuden lainvoiman saaneella päätöksellä tuomittu syytejutussa rangaistukseen ei voitu OK 16 ja 26 luvun säännösten mukaan velvoittaa sakon uhalla saapumaan asianosaisena kuultavaksi HO:n suulliseen käsittelyyn, joka toimitettiin samassa jutussa syytettynä ollutta B:ta vastaan ajettua syytteen selvittämiseksi. HO:n A:lle tuomitsema uhkasakko poistettiin. KKO:1982-II-136.

10 §. Hovioikeus saa erityisestä syyistä määrätä, että asianosaisen, todistajan tai asiantuntijan kuuleminen voi tapahtua alioikeudessa. Samalla hovioikeus voi asettaa määräjän, jonka kuluessa hovioikeuteen on toimitettava selvitys esitetystä näytöstä, sekä antaa kuulemisen järjestämistä koskevia määräyksiä.

Rikosasiain vastaajan kuulemisesta

11 §. Rikosasiassa, jossa vastaaja ei ole vastannut valitukseen tai häntä ei ole sen johdosta muuten kuultu, hovioikeus ei saa vastausta pyytämättä muuttaa alioikeuden ratkaisua siten, että

1) sakkorangaistukseen tuomittu tai rangaistukseen tuomitsematta jätetty tuomitaan vankeusrangaistukseen tai viraltapanoon,

2) ehdollinen vankeusrangaistus muutetaan ehdottomaksi, tai

3) vastaaja tuomitaan olennaisesti ankarampaan rangaistusseuraamukseen.

HO oli asianomistajan valituksen johdosta korottanut alioikeuden syytetyille tuomitsemien 1 v:n vankeusrangaistuksen 2 vuodeksi 3 kuukaudeksi vankeutta. Kun syytetty, joka myös oli hakenut muutosta, ei ollut vastannut asianomistajan valitukseen eikä häntä ollut sen johdosta muutenkaan kuultu, HO ei olisi saanut syytetyin vastausta pyytämättä muuttaa alioikeuden tuomitsemää rangaistusta kerrotuin tavoin olennaisesti ankarammaksi. KKO:1982-II-100.

Tutkimisvelvollisuudesta (28.6.1993/595)

11a §. (28.6.1993/595) Hovioikeus ei ilman erityistä syytä tutki alioikeuden ratkaisun oikeellisuutta muulta kuin valituksessa ja vastauksessa ilmoitettujen perusteiden ja seikkojen osalta.

Jos alioikeuden tuomioon rikosasiassa haetaan muutosta ainoastaan rangaistusseuraamuksen osalta, hovioikeus ei saa ilman erityistä syytä tutkia, onko rikosasian vastaaja syyllistynyt hänen syykseen luetuun tekoon.

Täydentävät säännökset

12 §. (22.7.1991/1052) Tässä luvussa tarkoitetut kehotukset, pyynnöt, kutsut ja ilmoitukset hovioikeus saa, jollei muuta tiedoksiantotapaa pidetä tarpeellisena, lähettää postitse asianosaisen viimeksi ilmoittamalla osoitteella. Vastaaja on kuitenkin kutsuttava 8 §:ssä tarkoitettuun suulliseen käsittelyyn siten kuin 11 luvun 20 §:n 2 momentissa on säädetty.

13 §. Hovioikeuden esittelijä saa, asiaa esittelemättä, annettujen ohjeiden mukaisesti lähettää asianosaisille valitusasiaa koskevia kehoituksia, pyyntöjä ja ilmoituksia.

14 §. Jos hovioikeus muuttaa alioikeuden ratkaisua 8 tai 11 §:ssä tarkoitettulla tavalla taikka tuomitsee ehdollisen rangaistuksen, tuomitulle on välittömästi ilmoitettava ratkaisun antamispäivä ja tuomittu rangaistusseuraamus.

27 luku. Miten oikeudenkäyntiasioita on hovioikeudessa ajettava

1–2 § on kumottu A:lla 14.8.1901.

3 § on kumottu A:lla 27.4.1868.

4 §. Niissä asioissa, jotka hovioikeus ensimmäisenä tuomioistuimena ottaa tutkittaviksi, ilmoituttakoon se päivää ennen julkipanolla, että riitapuolten pitää haasteessa määrättyinä päivinä olla huudettaessa läsnä; ja antakoon kantaja silloin riitakirjansa Oikeu-

teen; sitten käyköön asian niinkuin edellä on sanottu. Riitapuolten on näissä tapauksissa lupa antaa Oikeuteen kaksi kirjaa kummankin, elleivät oikeata antoai-kaa laiminlyö. [Jos pesäeroa haetaan velan tähden, taikka jos velallinen pyytää lupaa luovuttaa kaiken tavaran velkojilleen, olkoon kummankin huudon väliä neljätoista päivää.]

5 §. Jos se, joka on haastattanut, ei tule määrättyinä päivinä riitakirjoinensa Oikeuteen, pankoon hovioikeus hänelle toisen määräjän, vaikkei katsoisikaan hänen esiintuomaansa estettä lailliseksi; kuitenkin vetäköön hän poissaolostansa sakkoa [kymmenen talaria] ja korvatkoon kulut vastaajalle, joka läsnä oli. Jos kantaja ei tule toisella kerralla eikä näytä laillista estettä, niin tuomittakoon vastaaja vapaaksi hänen kanteestansa.

Ks. RL 2: 4 ja 5, Ri 101.

6 §. Kaikkia riitakirjoja ynnä niihin kuuluvia todistuksia on sekä vedotuissa että haastetuissa asioissa tuotava Oikeuteen kaksi kappaletta, toinen hovioikeuteen jääväksi, toinen vastapuolelle annettavaksi.

Ks. OK 25: 16.

7 §. Jos se, jonka tulee [kuninkaan] puolesta hovioikeudessa kantaa, syyttää jotakuta virkarikoksesta tai muusta törkeästä rikoksesta, niin hänen kanteensa luettakoon julkisesti, niin myös syytetyin vastaus.

Ks. L oikeudenkäynnin julkisuudesta, Pr 201.

8 §:n on kumonnut L 20.2.1960/109.

Ks. OK 31: 4 ja 5.

9 §. (19.12.1921/274) Niin pian kuin kirjoitusten vaihto on lopetettu, on hovioikeuteen tullut juttu tai asia annettava jollekin hovioikeudenjäsenelle tai virkamiehelle valmistettavaksi ja esiteltäväksi.

Jos asianosainen tahtoo, että häntä hovioikeudessa suullisesti kuulusteltaisiin tahi että hän jostakin seikasta saisi esiintuoda ilmoitettuja todistuksia, olkoon hänellä valta, niin kauan kuin juttu on esittelemättä, kirjallisesti sitä pyytää ja ilmoittakoon samalla sen ajan, mikä tarvitaan siihen valmistautumiseen.

Mitkä hovioikeuden virkamiehet vastaan ottavat ja diariioihin merkittävät hovioikeuteen saapuvat asiakirjat, miten vedotut ja haastetut jutut arvotaan, alistetut jutut, siviili- ja rikosluontoiset valitusjutut ja asiat sekä virkasyytteet jaetaan osastojen kesken ja missä järjestyksessä edellä mainitut asiat esitellään, säädetään KKOp:ssä hovioikeuksien työjärjestyksestä 17.9.1952/333.

28 luku. Tuomion rikkomisesta

1 §. (27.4.1868) Joka uudestansa Oikeuteen vetää asian, josta lainvoiman saanut tuomio tahi päätös jo ennen on, taikka moittii sellaista tuomiota Oikeuden edessä tahi ulkona siitä; sakoitettakoon Ali-oikeuden tuomiosta [kymmenen talaria]; Hovioikeuden tuomiosta [sata talaria]. Jos se on [Keisarin] tuomio; sakoitettakoon [viisisataa talaria].

Ks. RL 2: 4 ja 5, Ri 101.

2 §. (27.4.1868) Jos Ali-oikeuden tuomiota moittitaan Oikeuden edessä; tuomitkoon siitä se Oikeus, jossa se tapahtuu. Jos moittitaan sellaista tuomiota Oikeudesta ulkona; tuomitkoon siitä Alioikeus siinä paikkakunnassa, missä rikottu on. Jos Hovioikeuden tahi [Keisarin] tuomiota moittitaan, olkoonpa Oikeuden edessä, taikka muutoin; niin se on Hovioikeudessa tuomittava.

29 luku. Oikeudenkäynnin väärinkäyttämistä

1 §. (27.4.1868) Jos joku oikeudenkäymistä rohkenee väärinkäyttää, ja vasten selkeitä perusteita ja

parempata tietoansa kiukusta vetää jonkun Oikeuteen, sakoitettakoon Ali-oikeudessa [kymmenestä kahteenkymmeneen talariin asti], [vaivaisille yksinänsä,] ja palkitkoon lisäksi oikeudenkäymisen kulut, haitan ja vahingon.

Ks. RL 2: 4, Ri 101; RVpA 6 § 1 k., Ri 102.

2 §. (27.4.1868) Jos joku on kadottanut Ali-oikeudessa, ja Hovioikeus kaikin puolin hyväksyy Ali-oikeuden päätöksen, tutkikoon Hovioikeus myöskin, onko hän perättömästi valituksesta tehnyt itsensä edesvastauksen alaiseksi; jos niin nähdään olevan, sakoitettakoon hän silloin [kolmestakymmenestä sataan talariin asti]. Kaikissa näissä tapauksissa sakoitettakoon valtamies, niinkuin [15 luvun 14 §:ssä] sanottu on. Jos rikkonut ei voi sakkoa maksaa; rangaistakoon vankeudella niinkuin erittäin sääty on.

Ks. RL 2: 4 ja 5, Ri 101; UL 10: 13, Pr 601.

3 §. Jos se, joka [kuninkaan] ja kruunun puolesta puhuu, väärinkäyttää oikeudenkäyntiä toisten haitaksi ja vahingoksi, niin olkoon laillisen edesvastauksen alainen ja tuomittakoon asianhaarain mukaan.

4 §:n on kumonnut L 12.8.1960/362.

30 luku.

L 2.2.1979/104 on muuttanut tämän luvun näin kuuluvaksi:

Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen

Ks. voimaantulosäännöstä OK 30: 2 jäljessä.

Yleiset säännökset

1 §. Hovioikeuden tuomioon ja päätökseen haetaan muutosta korkeimmalta oikeudelta valittamalla.

Presidentti voi yksityisissä tapauksissa armoa antamalla kumota rangaistuksen tahi lieventää sitä. HM 29 §, Va 101.

Ks. OK 10:22 c; L Korkeimmasta oikeudesta, Pr 401; A Korkeimmasta oikeudesta, Pr 402.

Muutoksenhausta hallintoasioissa ks. HVall, Yh 201; LOL 28 §, Yh 203. Kirje 1.4.1790, UL 10: 4 kohdalla, Pr 601 ja KHOL, Yh 205.

Muutoksenhausta kirjaamisasioissa ks. Maakaari 1995 9:4, Si 601.

Valituskielloista ks. OK 10: 8 § 2 mom. ja 10 § 2 mom., 14: 9 sekä 16: 3 § 1 ja 3 mom., Pr 101; KPSL 13 §, Si 205; PK 19: 22 ja 23: 13, Si 235; LunastusL 91 §, Si 626; L markkinatuomioistuimesta 16 § 1 mom., Yr 606; JakoL 332 §, Ym 102; L tilojen yhdistämisestä 15 § 4 mom., Ym 106; Rajakuntien tilusjärjestelyL 14 § 6 mom., 9.6.1960/283 ja Vesil 17: 4 § 2 mom., Ym 601; SotilasoikeudenkäyntiL 9 §, Pr 215.

Virallisen syyttäjän tyydyttyä kihlakunnanoikeuden päätökseen, jolla syyte oli hylätty, ja hovioikeuden, jossa asianomistaja oli hakenut päätökseen muutosta, jätettyä sen pysyväksi, oikeuskanslerin hovioikeuden päätöksestä tekemä valitus on jätetty varteenottamatta. KKO:1932-I-69.

Virallisella syyttäjällä oli oikeus hakea muutosta syytetyn eduksi sillä perusteella, että asianomistajan syytteestä rangaistukseen tuomittu henkilö ei ollut syyllistynyt mihinkään rikokseen. KKO:1968-II-11, Lm 1968 s. 893.

Koska vangittu henkilö oli ilmoittanut tyytyvänsä HO:n päätökseen ja alkanut suorittaa siinä hänelle tuomittua rangaistusta, hänen muutoksenhakulupa-anomustaan ei otettu tutkittavaksi. KKO:1974-II-75.

RO:n hylättyä virallisen syyttäjän ajaman syytteen ja HO:n, jossa vain asianomistaja oli hakenut muutosta RO:n päätökseen vahingonkorvausta koskevalta osalta, palautettua jutun RO:een, asianomistaja oli siellä esittänyt syytettä vastaan aikaisemman syytteen mukaisen rangaistusvaatimuksen. Asianomistajalla ei katsottu olevan oikeutta tällaisen vaatimuksen esittämiseen. KKO:1958-II-3.

Kun valittaja ei ollut vaatinut sen lopputuloksen muuttamista, johon vakuutus oikeus oli päätöksessään johtunut, niin valitusta ei tutkittu. KKO:1944-II-19.

A:n omistama ja B:n kuljettama auto oli vaurioitunut yhteenajossa C:n kuljettaman auton kanssa. Alioikeus, jossa A vaati kor-

vausta hänelle yhteenajosta aiheutuneista vahingoista sekä B:ltä että C:lta, tuomitessaan C:n rangaistukseen liikennerikoksesta velvoitti C:n suorittamaan A:lle vahingonkorvausta. HO, jonne ainoastaan C valitti, katsoi B:n olevan samassa määrin kuin C syyppä yhteenajoon ja siitä aiheutuneiden vahinkojen syntymiseen ja alensi C:n suoritettavaksi tuomion vahingonkorvauksen hänen tuottamustaan vastaavasti puoleen vahingon määrästä. Kun A oli tyytynyt alioikeuden päätökseen, jolla hänen B:tä vastaan kohdistamansa korvausvaatimus oli hylätty, ja alioikeuden päätös A:n B:hen kohdistaman korvausvaatimuksen osalta niin ollen oli saanut lainvoiman, KKO jätti A:n muutoksenhakulupa-anomuksen B:hen kohdistetun korvausvaatimuksen osalta tutkimatta. KKO:1965-II-46.

RO:n hylättyä velkomuskanteen velkoja oli vastaajan sen jälkeen alkaneessa konkurssissa valvonut saman saatavan ja se oli lainvoimaisessa konkurssituomiolla vahvistettu maksettavaksi. Tämän jälkeen HO, jossa velkoja oli hakenut muutosta RO:n velkomisjutussa julistamaan päätökseen, jätti HO:n päätöksen pysyväksi. Kun kysymys saatavasta oli konkurssituomiolla jo oikeusvoimaisesti ratkaistu ja ratkaisu sitoi velallista myös henkilökohtaisesti, KKO, jossa velkoja haki muutosta RO:n velkomisjutussa antamaan tuomioon, poisti HO:n kanteesta antaman lausunnon. KKO:1981-II-89.

HO oli auton kuljettajaa vastaan ajatussa mm. moottoriajoneuvon juopuneena kuljettamista ja kuolemantuottamusta koskevassa syytejutussa alioikeuden päätöksen lopputuloksen vahvistaen velvoittanut kuljettajan suorittamaan surmansa saaneen leskelle ja lapsille korvauksia ja elatusapua sekä tässä kohden muuttaneen alioikeuden päätöksen perustelujen asianomaisen vakuutusyhtiön valituksen johdosta, todennut, että surmansa saanut, joka oli mukana autossa, oli ollut tietoinen kuljettajan humalatilasta. Surmansa saaneen leskellä katsottiin olevan oikeus hakea muutosta HO:n päätöksen perusteluihin. KKO:1961-II-151. Ks. myös KKO:1969-II-56.

Kun kantaja muutoksenhakurajoituksessaan oli ilmoittanut luopuvansa jutussa ajamastaan kanteesta, KKO harkitsi oikeaksi, kumoten HO:n tuomion ja KO:n päätöksen, asettaa asian siihen tilaan, jossa se oli ollut ennen kuin haaste jutussa annettiin. KKO:1946-II-161.

2 §. Sen, joka tahtoo hakea muutosta hovioikeuden tuomioon tai päätökseen sinne valittamalla tai kanteluteitse saatetussa asiassa, on pyydettävä siihen lupa korkeimmalta oikeudelta (valituslupa).

Asiassa, jonka hovioikeus on ratkaissut ensimmäisenä oikeusasteena, haetaan muutosta valituslupaa pyytämättä.

L 2.2.1979/104 tuli voimaan 1.1.1980. Ennen sitä säädetyt muutoksenhakukiellon estämättä voidaan lain voimaantulosäännöksen mukaan valituslupa myöntää. Ks. kieltoja HolHL 74 §, Si 121; PK 19: 22, 20: 12 ja 23: 13, Si 235; L oikeudenkäynnistä huoneenvuokra-asioissa 30 §, Si 419; KiinnitysA 33 §, Si 614; Vesil 17: 4 § 1 mom., Ym 601; L yksityisistä teistä 101 § 3 mom., Ym 207; TilusrauhL 45 §, Ym 303; AutokiinnitysL 20 §, Si 423; RtpL 6: 14, Ri 215.

Ks. myös L markkinatuomioistuimesta 16 § 2 mom., Yr 606; L kiinnityksestä ilma-aluksiin 2 §, Si 425; L yleisistä teistä 103a §, Ym 203; L maksuttomasta oikeudenkäynnistä 26 §, Pr 301; UL 10:15, Pr 601; L yksityisistä teistä 104a §, Ym 207.

HO oli kumonnut alioikeuden päätöksen, jolla juttu oli jätetty tutkimatta prosessin edellytyksissä olevan puutteen vuoksi, ja palauttanut jutun samaan alioikeuteen. HO:n päätökseen saatiin hakea muutosta. Lupahakemus jätettiin tutkimatta, koska hakija ollut valituksessaan vaatinut HO:n päätöksen muuttamista, vaan ainoastaan sen vahvistamista. KKO:1981-I-2 (täysist.).

3 §. Valituslupa voidaan myöntää ainoastaan, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeätä saattaa asia korkeimman oikeuden ratkaistavaksi taikka jos siihen on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen sellaisen oikeudenkäynti- tai muun virheen takia, jonka perusteella ratkaisu olisi purettava tai poistettava, tahi jos valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

Valituslupa voidaan myöntää koskemaan vain osaa hovioikeuden ratkaisua. Kysymys valitusluvan myöntämisestä muulta osalta voidaan tällöin siirtää ratkaistavaksi valituksen käsittelyn yhteydessä.

Ks. OK 31: 1 ja 7-9, Pr 101.

Muutoksenhaku hovioikeuden toisena oikeusasteena käsittelemässä asiassa

4 §. Hovioikeuden ratkaisuun on liitettävä valitusosoitus. Siinä on selostettava, millä edellytyksillä valituslupa lain mukaan voidaan myöntää sekä miten valituslupaa pyytävän on meneteltävä saattaakseen valituksensa korkeimman oikeuden tutkittavaksi.

5 §. Määräaika valituslupan pyytämiseen ja valituksen tekemiseen on 60 päivää siitä päivästä, jona hovioikeuden ratkaisu annettiin.

Hakijan on puhevallan menettämisen uhalla viimeistään määräajan päättymispäivänä toimitettava hovioikeuden kirjaamoon korkeimmalle oikeudelle osoitettu muutoksenhakukirjelmä, johon on sisällytettävä lupahakemus ja valitus.

Muutoksenhakukirjelmään on liitettävä ne asiakirjat, joista ilmeneviin seikkoihin hakija viittaa perusteinaan.

Ks. UL 10:15, Pr 601; MääräaikaL, Pr 202; L eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille, Pr 203 ja A eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille, Pr 204.

6 §. Lupahakemuksessa on mainittava se 3 §:ssä säädetty peruste, jolla valituslupaa pyydetään, sekä syyt, joiden nojalla hakija katsoo, että valituslupan myöntämiseen on edellä tarkoitettu peruste. Lisäksi on ilmoitettava hovioikeuden ratkaisu, johon hakija tahtoo hakea muutosta.

Valituksessa on ilmoitettava:

- 1) miltä kohdin hovioikeuden ratkaisuun haetaan muutosta;
- 2) mitä muutoksia hovioikeuden ratkaisuun vaaditaan tehtäväksi; sekä
- 3) perusteet, joilla muutosta vaaditaan.

Muutoksenhakukirjelmässä on lisäksi mainittava hakijan nimi, ammatti ja asuinpaikka sekä hänen tai hänen asiamiehensä postiosoite, jolla asiaa koskevat ilmoitukset saadaan hänelle toimittaa. Jos postiosoite muuttuu, uusi osoite on ilmoitettava kirjallisesti korkeimman oikeuden kirjaamoon. Muutoksenhakukirjelmä on hakijan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Kirjelmän laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

7 §. Muutoksenhakija ei saa vedota muihin seikkoihin ja todisteisiin kuin niihin, jotka on esitetty alioikeudessa tai hovioikeudessa, paitsi milloin hakija saattaa todennäköiseksi, ettei hän ole voinut vedota seikkaan tai todisteeseen alemmassa tuomioistuimessa tai että hänellä muuten on ollut pätevä aihe olla tekemättä niin.

Jos hakija haluaa esittää muutoksenhakemuksensa tueksi uusia todisteita, hänen on ne ilmoitettava ja lisäksi mainittava, mitkä seikat hän tahtoo näyttää toteen ja mistä syystä todistetta ei ole aikaisemmin esitetty.

8 §. Jos hovioikeuden kirjaamoon toimitettava muutoksenhakukirjelmä on saapunut määräajassa korkeimpaan oikeuteen ja on syytä olettaa, että sen toimittaminen korkeimpaan oikeuteen on johtunut erehdyksestä, asianosainen ei menetä tämän vuoksi puhevaltaansa. Kirjelmä on lähetettävä korkeimmasta oikeudesta viipymättä hovioikeuden kirjaamoon.

Hovioikeuden tulee lähettää muutoksenhakukirjelmä liitteineen korkeimmalle oikeudelle. Samalla on lähetettävä asiaa koskeva asiakirjavihko sekä jäljennös hovioikeuden ratkaisusta.

9 §. Jos määräajassa toimitettua lupahakemusta tai valitusta ei ole laadittu säädetyllä tavalla taikka muutoksenhakukirjelmään ei ole liitetty asiakirjoja, joihin hakija viittaa perusteinaan, korkeimman oikeuden on kehotettava hakijaa korjaamaan puute määräämässään ajassa, jollei täydentäminen ole asian käsitteilyn kannalta tarpeetonta.

Erityisistä syistä saadaan hakijalle, jonka lupahakemus tai valitus on täydennyksen jälkeenkin 1 momentissa mainituin tavoin puutteellinen, varata uusi tilaisuus täydentämiseen.

Jollei kehotusta noudateta ja jos muutoksenhakukirjelmä on niin puutteellinen, ettei asiaa sen perusteella voida ratkaista, hakemus on jätettävä tutkimatta.

10 §. Korkeimman oikeuden on tarvittaessa pyydettävä vastapuolelta kirjallinen vastaus muutoksenhakemukseen. Jos valituslupa on myönnetty, vastapuolelta on aina pyydettävä vastaus, jollei sitä ole tehty jo lupahakemusta käsiteltäessä.

11 §. Vastauksessa muutoksenhakemukseen on:

- 1) ilmoitettava asia, jossa vastaus annetaan;
- 2) esitettävä vastauksen antajan käsitys hakijan vaatimuksista ja niiden perusteista; sekä
- 3) ilmoitettava seikat ja todisteet, joihin vastauksen antaja haluaa nojautua.

Vastauskirjelmässä on lisäksi mainittava vastauksen antajan nimi, ammatti ja asuinpaikka sekä hänen tai hänen asiamiehensä postiosoite, jolla asiaa koskevat ilmoitukset saadaan hänelle toimittaa. Jos postiosoite muuttuu, uusi osoite on ilmoitettava kirjallisesti korkeimman oikeuden kirjaamoon. Vastauskirjelmä on vastaajan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Vastauksen laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

Vastauskirjelmästä ja siihen liitetyistä asiakirjoista on annettava myös jäljennös. Jäljennökset lähetetään korkeimmasta oikeudesta postitse muutoksenhakijalle.

12 §. Vastauksen antajaan sovelletaan, mitä 7 §:ssä on säädetty.

Korkein oikeus voi tarvittaessa varata vastauksen antajalle tilaisuuden määräajassa täydentää vastausta.

Muutoksenhaku hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena käsittelemässä asiassa

13 §. Hovioikeuden ratkaisuun on liitettävä valitusosoitus, josta ilmenee, miten ratkaisuun tyytymättömän on meneteltävä saattaakseen valituksensa korkeimman oikeuden tutkittavaksi ja miten valitukseen vastataan.

Valituksen tekemisestä ja sisällöstä on vastaavasti voimassa, mitä 5 ja 6 §:ssä on säädetty. Valituskirjelmästä ja siihen liitetyistä asiakirjoista on kuitenkin annettava myös jäljennös.

Ks. 5 § ja viitteet sen kohdalla.

14 §. Valittajan vastapuolella on oikeus kirjallisesti vastata valitukseen. Määräaika vastauksen antamiseen on 14 päivää muutoksenhakuajan päättymispäivästä.

Vastauksen antamista varten vastapuoli saa hovioikeuden kirjaamosta jäljennökset valituskirjelmästä ja siihen liitetyistä asiakirjoista.

Viimeistään 1 momentissa mainitun määräajan päättymispäivänä vastapuolen on toimitettava hovioikeuden kirjaamoon korkeimmalle oikeudelle osoitet-

tu kirjallinen vastaus. Sen sisällöstä ja jäljennösten antamisvelvollisuudesta on vastaavasti voimassa, mitä 11 §:ssä on säädetty. Muutoksenhakija saa jäljennökset hovioikeuden kirjaamosta.

Ks. MääräaikaL, Pr 202; L eräiden asiakirjain lähettämistä tuomioistuimille, Pr 203 ja A eräiden asiakirjain lähettämistä tuomioistuimille, Pr 204; SotilasoikeudenkäyntiL 19 §, Pr 215.

15 §. Valitus- tai vastauskirjelmän toimittamisesta suoraan korkeimpaan oikeuteen on vastaavasti voimassa, mitä 8 §:n 1 momentissa on säädetty.

Hovioikeuden tulee lähettää valitus- ja vastauskirjelmä liitteineen korkeimmalle oikeudelle. Samalla on lähetettävä asiaa koskeva asiakirjavihko sekä jäljennös hovioikeuden ratkaisusta.

16 §. Valituksen ja vastauksen täydentämisestä on vastaavasti voimassa, mitä 9 ja 12 §:ssä on säädetty.

17 §. Jos valitusta on korkeimman oikeuden kehotuksesta täydennetty ja se, mitä täydennyksessä on esitetty, voi vaikuttaa asian ratkaisuun, korkeimman oikeuden on pyydettävä vastapuolelta vastaus.

Muutoksenhakuasiain käsittely korkeimmassa oikeudessa

18 §. Korkein oikeus saa erityisestä syytä ottaa huomioon asianosaisen korkeimmalle oikeudelle määräajan jälkeen toimittaman lisäselvityksen, jollei sen esittäminen ole 7 tai 12 §:n mukaan kiellettyä.

19 §. Jos korkein oikeus ottaa huomioon 18 §:ssä tarkoitettua lisäselvityksen taikka jos korkein oikeus on omasta aloitteestaan hankkinut selvitystä, joka voi vaikuttaa asian ratkaisuun, korkeimman oikeuden on pyydettävä asianosaiselta kirjallinen selitys, jollei se ole ilmeisesti tarpeetonta.

20 §. Korkein oikeus toimittaa tarvittaessa suullisen käsittelyn, jossa voidaan kuulla asianosaisia, todistajia ja asiantuntijoita sekä vastaanottaa muuta selvitystä. Suullinen käsittely saadaan rajoittaa koskemaan osaa muutoksenhaun kohteena olevasta asiasta.

Korkein oikeus voi myös määrätä, että asianosaisen, todistajan tai asiantuntijan kuuleminen toimitetaan muussa tuomioistuimessa.

21 §. Asianosaiset saadaan kutsua suulliseen käsittelyyn uhalla, että poissaolo ei estä asian käsittelyä ja ratkaisemista. Asianosaiseen, jonka henkilökohtaista kuulemista korkein oikeus pitää tarpeellisena, on kuitenkin sovellettava, mitä 12 ja 16 luvussa on säädetty asianosaisen velvoittamisesta saapumaan asian jatkokäsittelyyn. Kutsussa on asianosaiselle annettava tieto uhasta, jolla hänen on saavuttava suulliseen käsittelyyn. (22.7.1991/1052)

Jos sakon uhalla saapumaan velvoitettu asianosainen jää pois tai tuotavaksi määrättyä ei tavata taikka jos ilmoitusta suullisesta käsittelystä ei saada toimituksi asianosaiselle tiedoksi, asia saadaan, milloin syytä on, asianosaisen poissaolosta huolimatta ratkaista. Asetettua uhkasakkoa ei tällöin tuomita.

Täydentävät säännökset

22 §. (13.6.1986/472) Hovioikeuden ratkaisu, jonka osalta muutoksenhakuun tarvitaan valituslupa, pannaan täytäntöön niin kuin lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta on säädetty. Hakijan oikeudesta nostaa ulosotossa kertyneet varat säädetään ulosottolain 6 luvun 1 §:n 2 momentissa.

Ks. UL 3: 13, Pr 601.

23 §. Milloin syytä on, korkein oikeus voi ennen muutoksenhakuasian ratkaisemista määrätä, ettei hovioikeuden ratkaisua ole toistaiseksi pantava täytäntöön tai täytäntöönpanoa jatkettava.

Ks. A vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta 3 § 4 mom., Ri 218; SakkoTpA 8 §, Ri 217.

24 §. Kutsu suulliseen käsittelyyn toimitetaan vastaanottajalle siten kuin 11 luvussa säädetään. (22.7.1991/1052)

Pyyntö vastauksen tai kirjallisen selityksen toimittamisesta sekä kehotus lupahakemuksen, valituksen tai vastauksen täydentämiseen saadaan lähettää postitse asianosaisen viimeksi ilmoittamalla osoitteella, jollei muuta tiedoksiantotapaa pidetä tarpeellisena.

25 § on kumottu L:lla 26.7.1993/702.

26 §. Korkeimman oikeuden ratkaisu saadaan kirjoittaa ottamatta siihen selostavaa osaa ja liittää hovioikeuden ratkaisuun.

27 §. Korkeimman oikeuden tuomio ja päätös annetaan päivättyinä sille päivälle, josta alkaen se on asianosaisen saatavissa. Päätös, jolla valituslupahakemus hylätään tai jätetään tutkimatta, voidaan kuitenkin päivätä esittelypäivälle sen mukaan kuin korkeimman oikeuden työjärjestyksessä määrätään. Työjärjestyksessä voidaan määrätä, että esittelypäivälle päivätään myös hakemuskirjaan liitettävä päätös, samoin kuin päätös, jolla asiaa ei lopullisesti ratkaista tai joka annetaan tiedoksi vain kirjeellä.

Ks. OK 24:5 alla olevia viitteitä.

Yrityskiinnitystä koskevassa muutoksenhakuasiassa antamastaan päätöksestä KKO:n on lähetettävä jäljennös patentti- ja rekisterihallitukselle, YrityskiinnitysA 8 §, Si 422.

Annettuaan sukunimilain 23 ja 24 §:n nojalla päätöksen KKO:n on ilmoitettava menetetyn sukunimen tilalle tullut sukunimi väestörekisterikeskukselle, NimiA 9 §, Si 119.

31 luku.

L 20.2.1960/109 on muuttanut tämän luvun näin kuuluvaksi:

Ylimääräisestä muutoksenhausta

Vrt. L ylimääräisestä muutoksenhausta hallintoasioissa, Yh 202.

Kantelu

Ks. OK 16: 4, 24: 10 ja 25: 9, 3 mom.; L rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta 22 §, Ri 403.

1 §. Lainvoiman saanut tuomio voidaan tehdystä kantelusta tuomiovirheen perusteella poistaa:

1) jos oikeus ei ole ollut tuomionvoipa taikka jos asia on otettu tutkittavaksi, vaikka on ollut olemassa sellainen seikka, jonka johdosta oikeuden olisi omasta aloitteestaan pitänyt jättää asia tutkittavaksi ottamatta;

2) jos poissa oleva, jota ei ole haastettu, tuomitaan taikka jos henkilö, jota ei ole kuultu, muutoin kärsii haittaa tuomiosta;

3) jos tuomio on niin sekava tai epätäydellinen, ettei siitä käy selvillä, miten asiassa on tuomittu; tai

4) jos oikeudenkäynnissä on tapahtunut muu oikeudenkäyntivirhe, jonka havaitaan tai voidaan otaksua olennaisesti vaikuttaneen jutun lopputulokseen.

Ks. myös OK 31: 16.

Asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen mukaan vain Helsingin kaupungilla, niin kauan kuin se oli yhtiön osakas, oli oikeus lunastaa muille kuin luovuttajan lähiomaisille luovutettuja osakkeita. Eräiden osakkeenomistajien kanteesta raastuvanoikeus julisti yhtiöjärjestyksen lunastuslausekkeen tehottomaksi. Kaupunkia ei haastettu juttuun. Kaupungin kantelusta raastuvanoikeuden päätös poistettiin koska kaupunki kärsi siitä oikeudenkäymiskaaren

31 luvun 1 §:n 2 kohdassa tarkoitettua haittaa. KKO:1989:26.

2 §. Jos joku tahtoo kannella tuomiovirheestä, tulee hänen antaa kantelukirjelmä asianomaiseen ylioikeuteen tahi, mikäli kysymys on ylioikeuden tai korkeimman oikeuden tuomiosta, korkeimpaan oikeuteen.

Kantelu on tehtävä, milloin se perustuu 1 §:n 1 tai 4 kohdassa mainittuun seikkaan, kuuden kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona tuomio sai lainvoiman. Edellä 1 §:n 2 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa on sanottu määrääkää luettava siitä, kun kantelija sai tuomiosta tiedon.

Ks. L työtuomioistuimesta 37 §, Ty 210; L markkinatuomioistuimesta 16 §, Yr 606; L eräiden asiakirjain lähettämistä tuomioistuimille, Pr 203 ja A eräiden asiakirjain lähettämistä tuomioistuimille, Pr 204; Rangaistusmääräysl 14 §, Pr 211.

Eduskunnan oikeusasiamiestä ei ole katsottu oikeutetuksi yksityisen asianosaisen puolesta kantelemaan riitajutussa. KKO:1961-II-103.

Alioikeuden päätöksellä maksuvelvolliseksi tuomitulle henkilölle sittemmin määrätty holhooja haki sanotun päätöksen purkamista sillä perusteella, että ko. henkilö oli jo häntä juttuun haastettaessa ollut mielisairas. Hakemus jätettiin tutkimatta, koska kysymys oli sellaisesta tuomiovirheestä koskevasta kantelusta, joka oli tehtävä hovioikeudelle. KKO:1963-II-109.

Tuomiokunnan rangaistusmääräystuomarin tekemä hakemus rangaistusmääräyksen purkamisesta sen johdosta, että syytetty oli tuomittu tuomiokunnan tuomiopiiriin ulkopuolella tapahtuneesta rikoksesta rangaistusmääräyksiin, siirrettiin käsiteltäväksi asianomaiseen HO:een, koska kysymyksessä ei ollut itse rangaistusmääräyksessä oleva vaan oikeudenkäyntimenettelyssä tapahtunut virhe, jonka johdosta tuomion poistaminen oli tapahtuva kanteluteitse. KKO:1977-II-27, D 1977 s. 78.

Arkistokäsittelyssä kiinteistön omistajaa kuulematta tehty kiinnityspäätös oli poistettavissa kanteluteitse. KKO:1977-II-79, D 1978 s. 8.

Tielautakunnan päätöksestä yksityisistä teistä annetun lain mukaisessa tiekunnan perustamista koskevassa asiassa tehdyn kantelun käsittelemisen katsottiin OK 31 luv. 2 §:n 1 mom. ja 16 §:n mukaan kuuluvan maanjako-oikeuden toimivaltaan. KKO:1965-I-2 (täysist.).

3 §. Kantelukirjelmässä on ilmoitettava vaatimusten perusteet sekä ne todisteet, joihin vaatimus nojautuu. Kirjelmään on liitettävä tuomio, josta kannellaan, ja ne kirjalliset todisteet, joihin viitataan.

4 §. Jollei kantelukirjelmään ole liitetty tuomiota, josta kannellaan, taikka jos kirjelmä on niin puutteellinen, ettei asiaa voida sen perusteella ratkaista, kantelijaa on kehoitettava korjaamaan puute määrääjässä uhalla, että jos hän sen laiminlyö, kantelu jätetään tutkimatta. Kehotus saadaan lähettää postitse kantelijan ilmoittamalla osoitteella. (2.2.1979/104)

Jollei kantelua jätetä tutkimatta tai selvästi perusteettomana hylätä, sen johdosta on vastapuolelta tai muulta, jonka oikeutta kantelu koskee, vaadittava kirjallinen vastaus, jollei se ole ilmeisesti tarpeetonta. Tarvittaessa on vaadittava myös asianomaisen tuomarin lausunto tai selitys. (2.2.1979/104)

Milloin syytä on, voidaan ennen asian lopullista ratkaisemista määrätä, ettei tuomiota toistaiseksi ole pantava täytäntöön tai täytäntöönpanoa jatkettava. (20.2.1960/109) ja (2.2.1979/104)

Ks. UL 3: 13, Pr 601.

5 §. (2.2.1979/104) Jos havaitaan tarvittavan lisäselvitystä ennen kuin asia voidaan ratkaista, tuomioistuimen tulee ryhtyä toimenpiteisiin tarpeellisen selvityksen hankkimiseksi. Suullisen käsittelyn toimittamisesta kantelua koskevissa asioissa on voimassa, mitä suullisen käsittelyn toimittamisesta hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa on muutoin säädetty.

6 §. Jos havaitaan, että tuomiovirhe on tapahtunut, poistettakoon tuomio kokonaisuudessaan tai tar-

peellisilta kohdilta ja juttu osoitettakoon, jos se on käsiteltävä uudestaan, siihen oikeuteen, missä tuomiovirhe on tapahtunut. Tällöin on myös määrättävä, minkä ajan kuluessa ja millä tavoin juttu on saatettava uudelleen käsiteltäväksi.

Lainvoiman saaneen tuomion purkaminen

7 §. Lainvoiman saanut tuomio riita-asiassa voidaan purkaa:

1) jos oikeuden jäsen tai virkamies taikka asianosaisen edustaja tai avustaja on jutun yhteydessä syylistynyt rikolliseen menettelyyn, jonka voidaan otaksua vaikuttaneen jutun lopputulokseen;

2) jos asiakirja, jota on käytetty todisteena, on ollut vääärä tai asiakirjan antajan tietien sisällykseltään to- tuudesta poikkeava taikka jos totuusvakuutuksen kuultu asianosainen tahi todistaja tai asiantuntija on tahallansa antanut perättömän lausuman, ja asiakirjan tai lausuman voidaan otaksua vaikuttaneen lopputulokseen;

3) jos vedotaan seikkaan tai todisteeseen, jota ei aikaisemmin ole esitetty, ja sen esittäminen todennäköisesti olisi johtanut toiseen lopputulokseen; tai

4) jos tuomio perustuu ilmeisesti vääraan lain soveltamiseen.

Tuomiota älköön purettako 1 momentin 3 kohdassa mainitusta syystä, ellei asianosainen saata todennäköiseksi, ettei hän ole voinut vedota puheena olevaan seikkaan tai todisteeseen siinä oikeudessa, joka tuomion on antanut, tai hakemalla muutosta tuomioon taikka että hän muutoin on pätevästä syystä ollut siihen vetoamatta.

Ks. L lainhuuto- ja kiinnitysrekisteristä 10 §, Si 605; Maakaari 1995 8:1, Si 601.

Lapsilla ei ollut oikeutta hakea tuomion purkamista, jolla heidän edesmenneet vanhempansa oli tuomittu avioeroon ja annettu määräys äidin sukunimestä. KKO:1972-II-107.

Päätös, jolla oli hylätty lapsen avioliiton ulkopuolella syntyneeksi julistamista koskeva kanne, purettiin, kun myöhemmin kehitettyyn veriryhmätutkimukseen perustuva isyystutkimuslausunto, jos se olisi esitetty kanteen tueksi, olisi todennäköisesti johtanut toiseen lopputulokseen. KKO:1961-II-145, D 1962 s. 34.

Eräistä veri- ja muita peräytyviä ominaisuuksia koskevasta tutkimuksista 30.12.1963 ann. laissa tarkoitettua tutkimusta ei voida määrätä tehtäväksi purkuasiassa. KKO:1964-II-110.

Tuomio, jolla miehen AL 68 §:n 1 mom:n 2 kohtaan perustuva kanne avioliiton peruuttamisesta oli hylätty, purettiin, kun sen julistamisen jälkeen oli lainvoiman saaneella tuomiolla aviollisesta syntyperästä ann. lain 4 ja 8 §:n nojalla todettu, ettei avioliittoa solmittaessa raskaana olleen vaimon avioliiton aikana synnyttämä lapsi ollut miehen siittäjä. KKO:1964-II-82, D 1965 s. 32.

Avioerotuomio ei ollut purettavissa tuon tuomion jälkeen tietoon saadulla toisella avioeroperusteella. KKO:1967-II-30.

Lohkomistoimitukset purettu maanmittauskonttorissa suoritettua tarkastusta ja sen jälkeisiä toimenpiteitä koskevalta osalta, koska toimituksissa oli jäänyt käsittelemättä lohottaville tiloille kuulunut osuus yhteismetsään. KKO:1964-II-57.

Samalla kun alioikeuden päätös, jolla perintö oli julistettu kruununperintönä valtiolle kuuluvaksi, sittemmin perintöoikeudesta tiedon saaneiden perillisten anomuksesta purettiin sekä valtion jutussa ajama kanne purkuhakemukseen annetun vastauksen sisältöön katsoen hylättiin välittömästi, purettiin myös tuomiokunnan tuomarin arkistokäsittelyssä tekemä päätös, jolla valtiolle oli myönnetty lainhuuto eräiden pesään kuuluneiden tilojen osiin. KKO:1969-II-16.

RO oli rikosjutussa julistamallaan lopullisella päätöksellä velvoittanut syytetyn, jolle oli myönnetty maksuton oikeudenkäynti ja määrätty oikeudenkäyntiavustaja, korvaamaan valtiolle sen varoista oikeudenkäyntiavustajalle maksetun palkkion ja korvauksen, vaikka maksutonta oikeudenkäyntiä ei ollut määrätty lakkaamaan. Purettaessa RO:n lainvoiman saanut päätös syytetyn mainittua korvausvelvollisuutta koskevalta osalta, sovellettiin riita-asiassa annetun tuomion purkamista koskevaa OK 31 luvun 7 §:n 1 mom. 4 kohtaa. KKO:1973-II-34, D 1973 s. 95.

8 §. Lainvoiman saanut tuomio rikosasiassa voidaan syytetyn eduksi purkaa:

1) jos oikeuden jäsen tai virkamies, syyttäjä taikka asianosaisen edustaja tai avustaja on jutun yhteydessä syyllistynyt rikolliseen menettelyyn, jonka voidaan otaksua vaikuttaneen jutun lopputulokseen;

2) jos asiakirja, jota on käytetty todisteena, on ollut väärä tai asiakirjan antajan tietien sisällykseltään totuudesta poikkeava taikka jos totuusvakuutuksen kuultu asianosainen tahti todistaja tai asiantuntija on tahallansa antanut perättömän lausuman, ja asiakirjan tai lausuman voidaan otaksua vaikuttaneen lopputulokseen;

3) jos vedotaan seikkaan tai todisteeseen, jota ei aikaisemmin ole esitetty, ja sen esittäminen todennäköisesti olisi johtanut syytetyn vapauttamiseen tai siihen, että rikokseen olisi ollut sovellettava lievempiä rangaistussäännöksiä, tahti on erittäin painavia syitä, katsoen siihen mihin näin vedotaan ja mitä muutoin käy ilmi, saattaa uudelleen tutkittavaksi kysymys, onko syytetty tehnyt sen rikollisen teon, joka on luettu hänen syykseen; tai

4) jos tuomio perustuu ilmeisesti väärään lain soveltamiseen.

Ks. RtpL 6: 13, Ri 215.

RO oli lainvoiman saaneella välipäätöksellä, siirtäessään asian käsittelyn toiseen oikeudenkäyntilaisuuteen, tuominnut rikosjutussa vastaajaksi haastetun esteettömästi poissaolosta oikeudesta sakkoon. Koska tuomittu oli mainittuna aikana ollut tutkittavankuudessa, mistä laillisesta esteestä RO:lla ei ollut ollut tietoa, sakkopäätös purettiin. KKO:1976-II-46 (täysist.).

Tuomittu oli julistettu menettämään sellainen ehdonalainen vapaus, jossa hän rikoksen tehdessään ei enää ollut. Lausuma poistettu. KKO:1960-II-108.

Kihlakunnantuomari oli, ilmoittaen tuominneensa syytetyn rangaistussääntöjen rikoksesta, jonka osalta asiaa ei olisi saanut ratkaista tällä tavoin, anonut, että KKO purkaisi annetun rangaistussääntöjen. Kun kysymyksessä ei ollut itse rangaistustuomiossa oleva vaan oikeudenkäyntimenettelyssä tapahtunut virhe, jonka johdosta tuomion poistamista on haettava kanteluteitse, KKO katsoi, ettei asia antanut aihetta toimenpiteeseen sen puolelta. KKO:1961-II-109, Lm 1962 s. 318 ja D 1962 s. 19.

Virallisen syyttäjän hakemus rangaistussääntöjen purkamisesta sen johdosta, että syytetty oli tuomittu rikoksesta rangaistussääntöjen, vaikka samasta asiasta syyte jo oli pantu vireille kihlakunnanoikeudessa, siirrettiin käsiteltäväksi asianomaiseen yliolikeuteen, koska kysymyksessä ei ollut itse rangaistussääntöjen oleva vaan oikeudenkäyntimenettelyssä tapahtunut virhe, jonka johdosta tuomion poistaminen oli tapahtuva kanteluteitse. KKO:1965-II-5 (ään.).

Rangaistustuomiota, jossa oli uuden rikoksen johdosta määrätty ehdollinen rangaistus pantavaksi täytäntöön, vaikka sitä koskeva tuomio ei ollut lainvoimainen, oikaistu OK 31 luvun 8 §:n 4:n nojalla poistamalla lausuma sanotun rangaistuksen täytäntöönpanosta. KKO:1962-II-102. Samalla kannalla KKO:1977-II-4.

RO oli erehdyksessä tuominnut syytetyn hänen rikkomuksestaan laissa sallittua ankarampaa sakkorangaistukseen. Tästä oli johtunut, että syytetyn, joka oli kärsinyt sanotun sakon muutorangaistuksen hänelle tuomitun vapaurangaistuksen yhteydessä, ehdonalaisen vapauden päättymisen päivä oli määrätty vastaavasti myöhemmäksi. KKO oikaisi vain RO:n päätöstä ja lähetti asiakirjat vankeinhoito-osastolle asian muuten ehkä aiheuttamia toimenpiteitä varten. KKO:1963-II-99.

9 §. Lainvoiman saanut tuomio rikosasiassa voidaan syytetyn vahingoksi purkaa:

1) jos 8 §:n 1 tai 2 kohdassa mainittu seikka on ollut olemassa ja sen voidaan otaksua vaikuttaneen siihen, että syytetty on vapautettu tai että hänet on tuomittu olennaisesti lievempien rangaistussääntöjen mukaan kuin mitä olisi ollut sovellettava; tai

2) jos kysymyksen ollessa rikoksesta, josta säännöllisen rangaistusasteikon mukaan voi seurata ankarampi rangaistus kuin kaksi vuotta vankeutta tai josta voi seurata viraltapano, vedotaan seikkaan tai todis-

teeseen, jota ei ole aikaisemmin esitetty, ja sen esittäminen todennäköisesti olisi johtanut syytetyn tuomitsemiseen rikoksesta tai siihen, että rikokseen olisi ollut sovellettava olennaisesti ankarampia rangaistussääntöksiä. (19.7.1974/622)

Tuomiota älköön purettako 1 momentin 2 kohdassa mainitusta syystä, ellei saateta todennäköiseksi, ettei asianosainen ole voinut vedota puheena olevaan seikkaan tai todisteeseen siinä oikeudessa, joka tuomion on antanut, tai hakemalla muutosta tuomioon taikka että hän muutoin on pätevästä syystä ollut siihen vetoamatta.

9a §. (19.4.1991/708) Lainvoiman saanut tuomio rikosasiassa voidaan purkaa myös, mikäli siinä rangaistusta määrättäessä on rikoslain 7 luvun 6 §:ssä säädetty tavoin otettu huomioon toinen rangaistus ja viimeksi mainittu rangaistus on sittemmin poistettu tai sitä on olennaisesti muutettu.

10 §. Tuomion purkamista tarkoittava hakemus riita-asiassa sekä syytetyn vahingoksi rikosasiassa on tehtävä vuoden kuluessa siitä päivästä, jona hakija sai tiedon hakemuksen perusteena olevasta seikasta, tai, mikäli hakemus nojautuu toisen rikolliseen menettelyyn, jona tätä koskeva tuomio sai lainvoiman. Edellä mainittua aikaa ei kuitenkaan ole luettava aikaisemmasta kuin siitä päivästä, jona se tuomio, jonka purkamista haetaan, sai lainvoiman. Milloin hakemus riita-asiassa nojautuu 7 §:n 1 momentin 4 kohdassa mainittuun seikkaan, luetaan aika siitä päivästä, jona tuomio sai lainvoiman.

Riita-asiassa annetun tuomion purkamista älköön haettako sen jälkeen kun viisi vuotta on kulunut siitä, kun tuomio sai lainvoiman, ellei hakemuksen tueksi esitetä erittäin painavia syitä.

Oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 10 §:n 2 momentti ei koske saman luvun 7 §:n 1 momentin 4 kohtaan perustuvaa lainvoiman saaneen tuomion purkamista koskevaa hakemusta vaan se on sanotun luvun 10 §:n 1 momentin mukaan tehtävä yhden vuoden kuluessa tuomion lainvoimaiseksi tulosta. KKO:1994:111.

11 §. Jos jotakuta on oikeudenkäynnissä käsitelty toisena henkilönä tai väärällä nimellä, voidaan lainvoiman saanut tuomio tapahtuneen erehdyksen oikaisemiseksi purkaa määräajasta riippumatta. Tällöin voidaan rikosasiassa annettu tuomio 9 §:n sääntösten estämättä purkaa ja myös välittömästi oikaista syytetyn vahingoksikin, milloin erehdys on johtunut hänen syystään.

Kun syytettäväksi tarkoitettu ja rangaistusvaatimuksen tiedokseen saanut henkilö A oli viranomaisia erehdyttäkseen ilmoittanut olevansa B, B:tä koskevaksi merkitty rangaistussääntö oikaistiin OK 31: 11 nojalla A:tä koskevaksi, vaikka syyteoikeus oikaissun tapahtuessa oli jo vanhentunut. KKO:1964-II-6, Lm 1964 s. 630.

Henkilö B oli syytettäväksi tarkoitettuna ja rangaistusvaatimuksen tiedokseen saaneen A:n asemesta tuomittu rangaistukseen juopumuksesta. Koskei sanotun erehdyksen katsottu johtuneen A:n syystä, KKO vain purki ja poisti B:tä koskevaksi merkityn rangaistussääntöjen. KKO:1968-II-59.

Valtuutetun asiamiehen aoneassa tuomiokunnan kansliassa päämiehelleen A:lle lainhuutoa oli asiakirjoihin erehdyksessä liitetty samasta kylästä olevan ja melkein samannimisen B:n virkatodistus, mistä oli ollut seurauksena, että tuomiokunnan tuomari oli myöntänyt B:n nimellä lainhuudon ko. tilaan. A:n anomuksesta lainhuutopäätös purettiin OK 31: 11:n ja 16:n nojalla. KKO:1963-II-59, D 1963 s. 92.

Yksipuolinen tuomio, jolla henkilö erehdyksestä oli tuomittu maksuvelvolliseksi, purettiin OK 31: 11 nojalla. KKO:1979-II-26.

12 §. Tuomion purkamista haetaan korkeimmalta oikeudelta.

Hakemus on tehtävä kirjallisesti, ja siinä on ilmoitettava vaatimuksen perusteet sekä ne todisteet, joihin

vaatimus nojautuu. Hakemukseen on liitettävä tuomio, jonka purkamista haetaan, ja ne kirjalliset todisteet, joihin siinä viitataan.

Jos hakemus nojautuu 7 §:n 1 momentin 3 kohdassa tai 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun perusteeseen, on hakijan ilmoitettava, minkä vuoksi kysymyksessä olevaan seikkaan tai todisteeseen ei ole vedottu oikeudenkäynnissä.

Ks. L Korkeimmasta oikeudesta 3 § 1 mom. 5k., Pr 401; L eräiden asiakirjain lähettämistä tuomioistuimille, Pr 203 ja A eräiden asiakirjain lähettämistä tuomioistuimille, Pr 204; jakoL 349 §, Ym 102.

Kihlakunnan oikeuden puheenjohtajalla ei ollut oikeutta hakea konkurssituomion purkamista. KKO:1990:146.

Maksamismääräyksen antaneella tuomarilla ei ollut oikeutta hakea maksamismääräyksen purkamista. KKO:1986-II-10.

Muuntorangaistuksen määräämistä koskevaa asiaa käsittelevällä alioikeudella ei ollut oikeutta hakea toisen tuomioistuimen sen päätöksen purkamista, jolla muunnettavaksi saatettu sakko oli tuomittu. KKO:1983-II-42.

Tuomiokunnan kanslianotaarilla ei ollut oikeutta hakea samassa tuomiokunnassa rangaistusmääräystuomarin toimineen toisen henkilön vahvistaman rangaistusmääräyksen purkamista. KKO:1984-II-164.

HO oli vankilanjohtajan esityksestä oikaissut alioikeuden lainvoimaisella päätöksellä toimittamaa virheellistä vapausrangaistusten yhdistämistä. HO:n toimenpide poistettu HO:n toimivaltaan kuulumattomana. KKO:1962-II-29, Lm 1962 s. 321.

13 §. Hakemuksen käsittelyssä on soveltuvin osin noudatettava, mitä 4 ja 5 §:ssä on kantelun kohdalta säädetty.

14 §. Jos tuomion purkamista koskevaan hakemukseen suostutaan ja jutun uusi käsittely havaitaan tarpeelliseksi, määrätköön korkein oikeus, minkä ajan kuluessa ja missä tuomioistuimessa sekä millä tavoin juttu on saatettava uudelleen käsiteltäväksi. Korkeimmalla oikeudella on kuitenkin valta välittömästi oikaista tuomiota, milloin asia havaitaan selväksi eikä hakemus koske rikosasiassa annetun tuomion purkamista syytetyn vahingoksi.

Jos juttu on asianosaisen toimenpiteestä otettava uudelleen käsiteltäväksi ja tämä laiminlyö, mitä hänelle on siinä suhteessa määrätty, tahi jää saapumatta siihen oikeudenkäyntilaisuuteen, jossa jutun ensimmäinen käsittely on määrätty tapahtuvaksi, raukeaa purku.

15 §. Jos rikosjutussa on tehty vahingonkorvaus- tai muu yksityisoikeudellinen vaatimus, on jutussa annetun tuomion purkamista koskevassa asiassa tältä osalta sovellettava riitajutussa annetun tuomion purkamista koskevia säännöksiä. Jos tuomio puretaan rangaistusvaatimusta koskevalta osalta, voidaan tuomio edellä sanotun estämättä samalla kertaa purkaa myös muulta osalta.

16 §. Mitä edellä tässä luvussa on säädetty lainvoiman saaneesta tuomiosta, on vastaavasti sovellettava, milloin kysymys on lainvoimaiseen tuomioon rinnastettavasta oikeudellisesta ratkaisusta.

Avioehtosopimuksen pöytäkirjaan ottaminen ei käsitä sellaista ratkaisua, joka olisi purettavissa. KKO:1975-II-6.

Au-lapsen elatuksesta tehty sopimus ja lastensuojelulautakunnan päätös, jolla tuo sopimus oli vahvistettu, eivät muodostaneet OK 31 luvun säännösten nojalla purettavissa olevaa ratkaisua. Purkukäytöstä ei tutkittu. KKO:1978-II-147.

Tapaturmaviraston työntekijän (viranhaltijan) tapaturmakorvausta koskevassa asiassa antama päätös ei ole sellainen ratkaisu, joka voitaisiin purkaa. KKO:1979-II-129.

Vakuutusyhtiön päätös ei ole ratkaisu, jonka KKO voisi purkaa. KKO:1960-II-29.

Oikeuden määräämän pesänjakajan toimittama ositus ei ollut sellainen lainvoimaiseen tuomioon rinnastettava oikeudellinen ratkaisu, joka olisi purettavissa. KKO:1976-II-54.

Sodasta aiheutuneeksi ilmoitetun ruumiinvamman johdosta valtion varoista anottua korvausta koskevassa asiassa annettua valtion tapaturmatoimiston päätöstä pidetty riita-asiassa annettuun lainvoimaiseen tuomioon rinnastettavana oikeudellisena ratkaisuna, jonka purkamismenettelyyn oli sovellettava OK 31 luv. 10 §:ssä ja sanotun luvun muuttaneen 20.2.1960 annetun lain voimaantulosäännöksessä säädettyjä määräaikoja. KKO:1964-I-2 (täysist.).

Kansaneläkkeen tukiosaa koskevan vakuutusosoikeuden päätöksen purkamisen ei kuulunut KKO:n toimivaltaan. KKO:1966-II-67, D 1966 s. 48.

Sairausvakuutuslain mukaista korvausta koskevassa asiassa annetun tarkastuslautakunnan päätöksen purkamisen ei, huomiottaan sanotun lain 56 §:n 2 mom. säännökset, kuulunut KKO:n toimivaltaan. KKO:1973-II-48a.

TyöEläkeL:n mukaista työkyvyttömyyseläkettä koskevassa asiassa annetun vakuutusosoikeuden päätöksen purkamisen ei, huomiottaan TyöEläkeL:n 21a §:n 1 momentin säännökset, kuulunut KKO:n toimivaltaan. KKO:1969-II-92.

Välitystuomion ei katsottu käsittelevän sellaista ratkaisua, joka olisi OK 31 luvun 7 ja 16 §:n mukaan purettavissa. KKO:1964-II-78, Lm 1965 s. 509.

Alituomarilla tai alioikeudella katsottiin olevan valta asianosaisia kuultuaan itse oikaista kiinnityspäätöksessä oleva virhe, joka oli aiheutunut siitä, että kiinnitetty tila oli virheellisesti suoritettua, sittemmin purettua lohkomistointituksessa saanut väärän rekisterinumeron. KKO:1968-II-36, Lm 1968 s. 898.

Isyyden tunnustamisen hyväksymistä koskeva päätös oli sellainen lainvoiman saaneeseen tuomioon rinnastettava oikeudellinen ratkaisu, jonka purkamista lapsen äidillä oli oikeus hakea. KKO:1995:57.

Menetetyt määräajan palauttaminen

17 §. Sille, joka laillisen esteen vuoksi ei ole voinut määräajassa ilmoittaa tyytymättömyyttään tahi hakea muutosta tai takaisinsaantia taikka ryhtyä muuhun toimeen oikeudenkäynnissä taikka joka muutoin esittää anomuksensa tueksi erittäin painavia syitä, voidaan hakemuksesta palauttaa menetetty sellainen määräaika.

Ks. OK 12: 19.

Määräaika saatavien konkurssissa valvomista varten ei ole OK 31:17 nojalla palautettavissa. KKO:1965-II-40, Lm 1965 s. 1058.

Takaisinsaantia konkurssipesään tarkoittavan kanteen vireillepanemista koskeva KS:n 47 §:ssä säädetty määräaika ei ole OK 31:17 nojalla palautettavissa. KKO:1963-II-86.

Määräaika konkurssissa riitautetun saatavan vahvistamista koskevan oikeudenkäynnin vireille panemista varten voitiin palauttaa OK 31 luv. 17 §:n nojalla. KKO:1979-II-39.

Valtion vastuunalaisuudesta virkamiehen aikaansaamasta vahingosta 18.5.1927 annetun lain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua vaatimuksen esittämistä varten säädetty määräaika ei ole OK 31:17 nojalla palautettavissa. KKO:1968-II-70.

Avioliittolain 26 §:n 2 momentissa tarkoitettu aika, jonka kuluessa uusi avioerovaatimus on esitettävä, ei ole sellainen määräaika, joka voidaan oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 17 §:n nojalla palauttaa. KKO:1991:77.

Isyyden vahvistamista koskevan kanteen vireille panemista varten lyyssL:n voimaanpanosta annetun lain 7 §:n 2 mom:ssa säädetty määräaika ei ole OK 31:17:n nojalla palautettavissa. KKO:1982-II-165.

Kun henkilöä, joka oli julistettu vajaaälyisyyden vuoksi holhoksen alaiseksi, ei ollut kuultu asiaa KO:ssa käsiteltäessä, vaikka se olisi voinut hankaluudetta tapahtua, hänelle myönnettiin uusi määräaika tyytymättömyyden ilmoittamista ja muutoksenhakemista varten KO:n päätökseen. KKO:1961-II-44, Lm 1961 s. 206.

Asianajajan laiminlyöntiä hakea määräajassa muutosta ei katsottu perusteeksi menetetyt määräajan palauttamiselle. KKO:1971-II-96. Sama kanta otettu myös maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain nojalla määrätyn avustajan sekä yleisen oikeusavustajan laiminlyönnin suhteen. KKO:1979-I-3 ja 4.

Asianosainen oli menettänyt puhevallan jutussa, kun hänen avustajanaan käyttämänsä asianajaja oli lähettänyt muutoksenhakemuksen väärälle tuomioistuimelle. Menetetyt määräajan palauttamiseen ei katsottu olevan OK 31:17:ssä tarkoitettuja erittäin painavia syitä. KKO:1979-I-2.

Asianosaiselle, joka HO:n tuomioissaan antaman, muutoksenhakulupaa koskevan virheellisen ilmoituksen vuoksi ei ollut säädettyssä ajassa ilmoittanut tyytymättömyyttään ja hakenut muutosta HO:n tuomioon, palautettiin menetetty määräaika tyytymättö-

myyden ilmoittamista ja muutoksen hakemista varten. KKO:1977-II-82, D 1978 s. 13, vrt. KKO:1993:122.

KKO:n palautettua hakijalle tämän menettämän määräajan, mutta hakijan menettäessä uudelleen puhevaltansa sen takia, ettei hakijan vastapuolen merillä olon vuoksi ollut ollut mahdollista toimittaa tälle tietoa uudesta määräajasta, KKO on toistamiseen palauttanut hakijalle menetetyn määräajan. KKO:1961-II-66.

Siviilijutussa asianosainen oikeutettu uudessa määräajassa ilmoittamaan tyytymättömyyttä alioikeuden päätöstä vastaan. KKO:1961-II-162.

Kauppaliikkeiden ja toimistojen työoloista annetun lain 12 §:ssä, työaikalain 19 §:ssä ja kunnallisten virkaehtosopimusten neuvottelumenettelyä lokakuun 12 päivänä 1970 tehdyn pääsopimuksen 9 §:ssä tarkoitettujen määräajat eivät olleet OK 31 luvun 17 §:n nojalla palautettavissa. KKO:1975-II-23.

Alioikeuden menettelyvirheestä määräajan palauttamisen perusteena ks. KKO:1994:134.

18 §. Menetetyn määräajan palauttamista on haettava kirjallisesti korkeimmalta oikeudelta 30 päivän kuluessa 17 §:ssä tarkoitetun estymisen lakkaamisesta ja viimeistään vuoden kuluessa siitä päivästä, jona määräaika päättyi.

Hakemuksesta ja sen käsittelystä on soveltuvin osin voimassa, mitä 3, 4 ja 5 §:ssä on kantelun kohdalta säädetty.

Ks. L eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille, Pr 203 ja A eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille, Pr 204.

A, jonka tyytymättömyyden ilmoitus ei ollut postin kulussa tapahtuneen häiriön johdosta saapunut tuomiokunnan kansliaan, oli näihin erittäin painaviin syihin vedoten hakenut menetetyn määräajan palauttamista tyytymättömyyden ilmoittamista ja muutoksen hakemista varten kihlakunnanoikeuden päätökseen. A oli saanut tietää puhevaltansa menettämisestä viimeistään valitusajan viimeisenä päivänä, jolloin oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 17 ja 18 §:ssä tarkoitettu estyminen siten myös oli lakannut. Koskei A ollut toimittanut hakemustaan korkeimpaan oikeuteen 30 päivän kuluessa estymisen lakkaamisesta, hänen hakemustaan ei tutkittu. KKO:1987:38.

32 luku. [Miten rahat ja sakot tämän lain mukaan ovat laskettavat, maksettavat ja jaettavat.]

1 §. Kaikilla rahoilla ja sakoilla tässä lakikirjassa tarkoitetaan talareita, markkoja ja äyreja hopearahaa. [Kun ei ole määrätty, kenelle sakot ovat tulevat, menkööt ne kolmijakoon; kuningas ottakoon yhden osan, kihlakunta tahi kaupunki toisen ja asianomistaja kolmannen. Jos asianomistaja ei ole kantanut, ottakoon hänen osansa se, joka kantoi ja jolla oli oikeus kantaa.]

Ks. RVpA 6 § I k., Ri 102.

2 §. (20.1.1779) Tässä oikeudenkäymiskaaressa säädetty sakot, [milloin ei ole toisin sanottu, sekä kaikki muut sakot ja uhkasakot, jotka yleisen lain ja erityisten asetusten mukaan kuuluvat tuomareille ja virkamiehille yksinensä, menkööt Kuninkaalle; ja sitä, joka ei voi sakkoo maksaa, rangaistakoon niinkuin Ulosottokaaren 10 luvun 1 §:ssä on sanottu.]

Ks. RtpL 6 luku, Ri 215; RVpA 4 § 9k., Ri 102; SakkoTpL, Ri 216; SakkoTpL, Ri 217.

3 §. (27.4.1868) [Kihlakunnan sakkoraha-osasta saakoon Kihlakunnantuomari yhden kolmanneksen, Lautakunta toisen, Kihlakunta kolmannen. Raastuvanoikeudessa saakoon Pormestari kahdenkertaisen osan Raatimiehien suhteen.]

Ks. RVpA 6 § 1k., Ri 102 ja A kaupungeille ja kihlakunnille annettavasta korvauksesta niistä sakkujen, uhkasakkujen ja menetyksi tuomitun tavarain osuuksista, joita niille ei enään tule, 8.9.1899.

Pr 200 MUU OIKEUDENKÄYNTILAIN SÄÄDÄNTÖ

Ks. OK, erityisesti 11-31 luvut, Pr 101; L oikeudenkäynnistä huonevuokra-asioissa, Si 419; Toimituskirjal., M 92; Toimituskirjaa, M 93; L eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista, Ty 514; L eräistä oikeudenkäynneistä kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan tai kuntainliiton varoista, Ty 515.

Yleisiä määräyksiä

Pr 201 L oikeudenkäynnin julkisuudesta 21.12.1984/945 - HE:56/1984

L 29.12.1988/1254 - HE:186/1988; L 24.3.1995/404 - HE:22/1994.

1 §. *Soveltamisala.* Tämä laki koskee oikeudenkäynnin julkisuutta valtakunnanoikeudessa, korkeimmassa oikeudessa, korkeimmassa hallinto-oikeudessa, hovioikeudessa, yleisessä alioikeudessa, maa-oikeudessa, vesiylioikeudessa, vesioikeudessa, liikevaihtovero-oikeudessa, vakuutus-oikeudessa, työtuoimioistuimissa, markkinatuomioistuimissa, virkaylioikeudessa, lääninoikeudessa ja sota-oikeudessa.

2 §. (24.3.1995/404) *Tiedot oikeudenkäynnistä.* Tiedot asianosaisen nimestä, ammatista ja asuinpaikasta, samoin kuin asian laadusta sekä asian käsittelyn ajankohdasta tai paikasta ovat julkiset viimeistään silloin, kun asian käsittely tuomioistuimissa on alkanut. Pakkokeinolain 5a luvussa tarkoitettua pakkokeinoa koskevassa asiassa nämä tiedot tulevat julkisiksi vasta, kun pakkokeinon käytöstä viimeistään on ilmoitettava rikoksesta epäillylle, jollei tuomioistuin pääätä toisin.

3 §. *Julkinen käsittely.* Yleisöllä on oikeus olla läsnä asian valmistelemissä ja varsinaisissa suullisissa käsittelyissä, jollei tässä tai muussa laissa ole toisin säädetty.

Mitä tässä laissa säädetään suullisesta käsittelystä, koskee myös asianosaisen, todistajan ja asiantuntijan suullista kuulustelua ja kuulemista sekä katselmusta.

4 §. *Pakollinen suljettu käsittely.* Yleisö ei saa olla läsnä suullisissa käsittelyissä, jos julkinen käsittely saattaisi vaarantaa valtion ulkoista turvallisuutta taikka huonontaa valtion suhteita toiseen valtioon tai kansainväliseen yhteisöön.

5 §. *Harkinnanvarainen suljettu käsittely.* Tuomioistuin voi asianosaisen vaatimuksesta tai erityisestä syystä muutenkin päättää, että suullinen käsittely toimitetaan kokonaan tai osaksi yleisön läsnä olematta;

1) kun käsitellään siveellisyysrikosta, kunnianloukkausta tai yksityiselämän loukkaamista koskevaa asiaa taikka muuta sellaista rikosasiaa, joka koskee erityisen arkaluonteista henkilön yksityiselämään liittyvää seikkaa;

2) kun käsitellään avioliittoa, isyyttä, lapseksiottamista, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta, holhousta taikka muuta sellaista riita- tai hakemusasiaa ja siinä esitetään erityisen arkaluonteisia henkilön yksityiselämään liittyviä seikkoja; tai

3) kun alle 18-vuotias henkilö on syytteessä rikoksesta.